

Fornleifaskráning í Hafnarfirði I

Svæðisskrá fornleifa

Hildur Gestsdóttir og Sædís Gunnarsdóttir

Fornleifastofnun Íslands

FS065-98132

Reykjavík 1998

Efnisyfirlit

EFNISYFIRLIT	2
UM VERNDUN OG SKRÁNINGU FORNLEIFA	3
FORNLEIFAR Í HAFNARFIRÐI	4
FJÖLDI MINJASTAÐA EFTIR BÝLUM Í LANDI HAFNARFJARÐAR	5
FORNLEIFAKÖNNUN Í HAFNARFIRÐI	6
NÝTING MENNINGARMINJA Í LANDI HAFNARFJARÐAR	7
SKRÁ YFIR FORNLEIFAR Í HAFNARFIRÐI	9
GK-001 Krýsuvík	9
GK-002 Suðurkot	21
GK-003 Norðurkot	21
GK-004 Stóri Nýibær	22
GK-005 Litli Nýibær	22
GK-006 Vigdísarvellir	23
GK-007 Bali	23
GK-008 Lækur	23
GK-162 Lónakot	24
GK-163 Óttarstaðir	29
GK-164 Óttarstaðakot	45
GK-165 Straumur	45
GK-166 Þorbjarnarstaðir	64
GK-167 Lambhagi	92
GK-168 Hvaleyri	92
GK-169 Ás	136
GK-170 Ófriðarstaðir	142
GK-171 Óseyri	157
GK-172 Hamarskot	160
GK-173 Setberg	176
GK-180 Lángeyri	200
GK-185 Garðar	205
GK-185b Akurgerði	221
GK-651 Fornleifar á fleiri en einni jörð	263
GK-652 Óstaðsetjanlegar fornleifar	280
HEIMILDIR	283

Um verndun og skráningu fornleifa

Er ný þjóðminjalög tóku gildi 1.janúar 1990 varð fornleifaskráning ein af forsendum skipulagsvinnu. Nú er skylt að fornleifar séu skráðar á skipulagsskyldum svæðum áður en gengið er frá skipulagi eða endurskoðun þess. Tilgangur laganna er að tryggja varðveislu menningarsögulegra minja, þar á meðal fornleifa, sem eru skilgreindar sem hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja 100 ára og eldri, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á. Allar fornleifar eru friðhelgar, óháð sérstakri friðlýsingu, og er óheimilt að raska við þeim án leyfis fornleifanefndar. Þetta gildir hvort sem minjar eru sjáanlegar á yfirborði eða ekki. Stöðva þarf framkvæmdir ef fornleifar koma í ljós við jarðrask og tilkynna það þjóðminjasafni. Ef talið er að rannsaka þurfi fornleifar sem eru í hættu vegna framkvæmda á borð við vegagerð, virkjanagerð og veitulagnir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af rannsóknunum. Nýleg dæmi eru um verulegar tafir á framkvæmdum sem og þungan kostnaðarauka, þegar fornleifar hafa komið í ljós við jarðrask. Með nákvæmri fornleifaskráningu er hægt að minnka líkurnar á slíku og augljóst að hér fara hagsmunir þeirra sem standa að framkvæmdum saman við stefnumál minjavörslunnar.

Í 16. grein þjóðminjalaga er þessi skilgreining á því hvað eru fornleifar og er hún lögð til grundvallar við skráningu fornleifa:

Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bœnahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;

- f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
- i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Að jafnaði skal telja minjar 100 ára og eldri til fornleifa

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari víðu skilgreiningu er fylgt í skráningu fornleifa og í anda hennar eru einnig skráðir staðir eins og orrustustaðir, skilgreinanlegir staðir þar sem atburðir, sem tengjast sögu og bókmenntum Íslands, hafa átt sér stað og staðir þar sem draugar hafa átt að hafa búið. Um tímamörkin er það að segja að öll mannvirki sem vitað er að séu eldri en 100 ára eru skilyrðislaust skráð en einnig eru yngri minjar skráðar ef ástæða er til. Þar á meðal eru allar byggingar úr torfi og grjóti sem og önnur mannvirki sem eru vitni um horfið verklag eða tækni. Þar með geta talist elstu steypubyggingar, byggingar úr blönduðu efni (torf, grjót, timbur, steypa, bárujárn) og mannvirki eins og heimarafstöðvar, sundlaugar, upphlaðnir vegir frá því fyrir jarðýtuöld, fiskplön, áveituskurðir og hverskyns minjar aðrar sem tengjast umbreytingum í atvinnuvegum og lífsafkomu á fyrri hluta 20. aldar. Minjar sem tengjast seinni heimstyrjöldinni, veru setuliðsins og framkvæmdum á vegum þess (vegir, flugvellir, braggahverfi, skotgrafir o.s.fr.v) eru einnig skráðar.

Fornleifar í Hafnarfirði

Alls voru 12 bújarðir á því svæði sem nú tilheyrir Hafnarfjarðarbæ en auk þeirra voru nokkrar hjáleigur, á seinni öldum a.m.k. einkum í kringum Krýsuvík. Samkvæmt Landnámu námu Ásbjörn Özurarson og Þórir haustmyrkr lönd þau sem nú liggja undir Hafnarfjarðarkaupstað, Ásbjörn nam land milli Hraunkotslækjar og Hvassahrauns og Þórir Selvog og Krýsuvík. Krýsuvík var kirkjustaður og sókn útaf fyrir sig á miðöldum og var þar löngum búið stórbúi og mikið hjáleiguger var þar á 17.-19. öld og eflaust fyrr þó heimildir skorti um það.

Krúsuvík er nú í eyði. Við Hafnarfjörð sjálfan voru Garðar aðaljörðin, en þó að bærinn sé í landi því sem nú tilheyrir Garðabæ þá átti jörðin upphaflega land út fyrir Hamarkotslæk en Hamarkot var hjáleiga frá Görðum. Er því elsti hluti Hafnarfjarðarbæjar byggður úr landi Garða. Utan við Hamarinn voru Ófriðarstaðir upp með Ásbúðarlæk og Óseyri í fjarðarbotninum. Út á Hvaleyri var síðan stærsta býlið innan marka Hafnarfjarðar, Hvaleyri og var þar útkirkja frá Görðum. Þar voru yfirleitt nokkrar hjáleigur í kring. Við Straumsvík voru jarðirnar Straumur og Þorbjarnarstaðir en norðanmegin við Hvassahraun voru Óttarstaðir og Lónakot sem upphaflega verið hjáleiga. Þar voru oft fleiri hjáleigur. Setberg og Ás eru gamlar jarðir uppi í landinu, hluti af efri bæjarröð hins forna Garðahrepps með

Fjöldi minjastaða eftir býlum í landi Hafnarfjarðar:

Krúsuvík & hjáleigur	62 staðir	Ófriðarstaðir	76 staðir
Lónakot	29 staðir	Óseyri	17 staðir
Óttarstaðir	89 staðir	Hamarskot	82 staðir
Óttarstaðakot	4 staðir	Setberg	97 staðir
Straumur	73 staðir	Langeyri	20 staðir
Þorbjarnarstaðir	99 staðir	Akurgerði (kaupstaðarlóð)	245 staðir
Lambhagi	31 staður	Garðar (í landi Hafnarfjarðar)	71 staðir
Hvaleyri	123 staðir	Á fleiri en einni jörð (leiðir)	41 staður
Ás	38 staðir	Óstaðsetjanlegar fornleifar	5 staðir
Alls			1204 staðir

Urriðavatni og Vífilstöðum. Aðaljörðunum á þessu svæði tilheyrði flestum land upp um hraunin og til fjalls og áttu þær þar sel og beitolönd. Skilyrði til búskapar geta ekki talist nema í meðallagi góð á þessu svæði enda er það að stórum hluta brunnin hraun. Þó mun lengst af hafa verið þéttbyggt í kringum Hafnarfjörð, einkum eftir að fiskveiðar júst að mikilvægi á seinni hluta miðalda. Róið var frá öllum þeim bæjum sem land áttu að sjó og voru sumstaðar verbúðir frá öðrum jörðum. Í byrjun 15.aldar gerðu Englendingar bækistöð í Hafnarfirði og stunduðu þaðan fiskveiðar og verslun. Virðist sem verslun hafi verið stunduð þar meira eða minna samfleytt síðan, en í lok 15. aldar tóku þýskir kaupmenn við af Englendingum og reistu þeir hina fyrstu lútersku kirkju á Íslandi á Hvaleyri 1534 og stóð hún til 1608. Um það leyti tóku danskir kaupmenn við verslun við fjörðin, í krafti einokunartilskipunar konungs frá 1602. Fram á 17. öld virðist ávalt hafa verið verslað á

Hvaleyri en 1677 var verslunarstaðurinn fluttur norður yfir fjörður og hús reist á mölunum í landi Akurgerðis sem var hjáleiga frá Görðum. Þar hefur verið verslað síðan en á 19. öld fór bærinn að vaxa, fyrst undir hraunkambinum suður eftir mölunum yfir í land Hamarkots en síðan upp í hraunið og upp með Hamarkostslæk.

Á 20. öld hefur orðið mikill vöxtur byggðar í Hafnarfirði og er nú allur nyrsti og vestasti hluti kaupstaðrlandsins fullbyggður að merkjum við Garðabæ. Þá eru einnig risin íbúðarhverfi á Setbergstúni, í landi Ófriðarstaða og á Hvaleyraholti og stóriðnarsvæði í hrauninu hjá Straumsvík. Af þessum sökum er lítið eftir af fornum minjum eða gömlu búsetulandslagi í Hafnarfirði. Enn eru þó minjar á Hvaleyri. í Straumi og Óttarstaðahverfi auk sel- og beitarminja í hrauninum ofan við byggðina.

Fornleifakönnun í Hafnarfirði

Engar verulegar fornleifarannsóknir hafa farið fram í Hafnarfirði en þó hafa þar verið gerðar ýmsar merkar athuganir og skráningarstarf á sér þar orðið nokkra sögu.

Eina fyrsta fornleifarannsókn sem gerð var á Íslandi var rannsókn Jónasar Hallgrímssonar skálds og náttúrufræðings á bergristum á Hvaleyri í júní 1841. Jónas taldi að á risturnar væru bindirúnir eftir skipsáhöfn Hrafna-Flóka, minniskerki um hina fyrstu landkönnuði Íslands og vakti þessi túlkun nokkra athygli meðal fornfræðinga. Aðrir samtímamenn töldu þó að risturnar væru fyrst og fremst nöfn danskra og þýskra farmanna sem þar hefðu verið meðan að verslað var við Hvaleyri. Ýmsir hafa skoðað risturnar síðan og síðast hefur Sveinbjörn Rafnsson gert rækilega rannsókn á þeim og sýnt að risturnar eru flestar búmörk frá 17. og 18. öld (Sveinbjörn Rafnsson 1974).

Mannabein hafa komið í ljós í túni á Hvaleyri og rannsakaði Matthías Þórðarson staðinn 1924 (Matthías Þórðarson 1925). Einnig komu í ljós mannabein innst við grandann á Óseyri og hafa þau verið sett í samband við þýsku kirkjuna en þessi fundur var ekki rannsakaður (Piper 1969).

Árið 1950 rannsakaði Kristján Eldjárn kapellutóft í Kapelluhrauni, skammt frá þjóðveginum gegnt því sem nú er álverið í Straumsvík. Þar gróf hann fram litla grjóthlaðna byggingu sem verið hefur vegarkapella. Þar fannst m.a. lítið líkneski af heilagri Barböru (Kristján Eldjárn 1955-56)

Árið 1987 hófst skráning fornleifa í Hafnarfirði og voru þá skráðar minjar á Hvaleyri. Árið eftir var haldið áfram og skrá í landi Setbergs og 1989 var skráð í Straumi, á Þorbjarnarstöðum og Lambhaga. Sigurður Bergsteinsson vann mest að þessu verki en einnig komu að því Guðmundur Ólafsson og Kristinn Magnússon. Síðan hafa verið gerðar minni háttar úttektir vegna skipulagsmála á sömu svæðum en fyrir nokkrum árum gerðu Ragnheiður Traustadóttir og Birna Gunnarsdóttir skráningu á afmörkuðu svæði í landi Áss (heimildir á Þjóðminjasafni)

Í Krýsuvík hefur Guðrún Gísladóttir skráð minjar fyrir Reykjanesfólkvang en sumarið 1998 gerði Bjarni Einarsson þar allsherjarskráningu.

Vorið 1998 hófst heildarskráning fornleifa í Hafnarfirði og er þessi skrá fyrsti áfanginn í því verki. Þá hafa, eins og áður segir, verið skráðar minjar milli Langeyrar og Skeleyrar vestast í bæjarlandinu.

Ekki er vitað um hlutverk um sjöttungs staðanna og eru það mest óaðgreind hús og garðar á kaupstaðarlóðunum auk tófta sem ekki hafa fundist frekari upplýsingar um. Hinir minjastaðirnir skiptast þannig eftir hlutverkum:

aftökustaður	1	herslugarðar	2	lendingar	39	túngarðar	16
áfangastaðir	8	hesthús	3	mógrafir	9	uppsátur	15
álagablettur	1	hjallar	2	myllur	2	útihús	56
beitarhús	4	hlaða	1	naust	4	torfrista	1
brunnar	25	huldufólksbúst	8	rétir	32	vöð	6
brýr	16	kálgarðar	17	samgöngubætur	14	varnargarður	1
bústaðir	261	kirkjur	3	sel	35	vatnsból	14
býli	34	kolagrafir	1	sjóbúðir	4	vatnsveitur	3
bænhús	2	kvíar	9	skemmur	5	verbúð	1
draugar	7	lambhús	5	smalakofar	2	vörslugarður	1
eyktamörk	11	landamerki	56	smiðjur	5	þingstaður	1
fjárhús	22	legstaðir	4	stekkir	17	þvottastaður	1
fjárskýli	32	leiðir	167	stríðsminjar	31	öskuhaugur	1
fjós	6	leikvellir	3	traðir	14	alls	1015

Nýting menningarminja í landi Hafnarfjarðar

Eins og áður hefur verið getið hefur stór hluti minjastaða í landi Hafnarfjarðar skemmst eða horfið með öllu vegna byggingaframkvæmda. Stærsti minjaflokkurinn eru leifar sem tengjast uppbyggingu kaupstaðarins á 18. og 19. öld en fyrir utan örfá hús sem enn standa eru

þær allar huldar undir húsum eða götum. Elsta kaupstaðarlóðin, norðan við Reykjavíkurveg, er þar áhugaverður rannsóknarstaður.

Hinn aðalflokkur fornleifa tengist búskap og útgerð á svæðinu og er slíkar minjar helst að finna á Hvaleyri, í Straumi, Óttarstaðahverfi og í Krýsuvík. Einnig eru bæjarrústir á Setbergi sem eru friðlýstar.

Í Krýsuvík og sunnan við Straumsvík er landslag sem enn er að mestu ósnortið af framkvæmdum og eru þar víða sýnilegar minjar um búskap og útgerð. Á báðum stöðum eru skilyrði góð til að kynna menningarminjar fyrir almenningi. Í Krýsuvík eru byggingaleifar í Húshólma, Kirkjulágum og Óbrennishólma friðlýstar og einnig, bæjarstæði Gestsstaða, túngarðsleifar eyðibýlisins Kaldrana, rústir Norðurkots, dysjarnar Krýs og Herdís auk Krýsuvíkurkirkju sjálfrar.

Kapellan í Kapelluhrauni er friðlýst en mikið rask hefur verið í kringum hana. Auðvelt væri að gera þá rúst að áfangastað ferðamanna.

Í hraununum ofan við byggðina og upp undir fjallsrótum eru víða rústir af seljum og fjárborgum. Ein fjárborg er friðlýst í landi Óttarstaða en auk þess nýtur rúst í Helgadal friðlýsingar sem og bæjarrúst Kaldársels með fjárborg og fjárhústóft. Þar er einnig friðlýst hleðsla undir gamlan vatnsveitustokk til Hafnarfjarðar og eru það einu nútímaminjarnar sem njóta friðlýsingar í kaupstaðnum. Margar skemmtilegar gönguleiðir eru á þessu svæði og væri auðvelt að tengja þær við helstu minjastaðina og koma á framfæri upplýsingum um þá.

Á Hvaleyri hefur verið meira rask en mikilsvert væri að afmarka nákvæmlega hvar fornar minjar er þar að finna, einkum m.t.t. hins forna verslunarstaðar, en hlutar hans gætu verið horfnar undir hafnarmannvirki. Hvaleyri er spennandi rannsóknarstaður en þar eru friðlýstar klappir með áletrunum og leifar af gammalli verslunarbúð.

Skrá yfir fornleifar í Hafnarfirði

Þessi skráin byggir á skráningarkerfi Fornleifastofnunar, en þar hefur hver sýsla skammstafað heiti og hver jörð hefur númer. Þá er hverri fornleif gefið númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi: GK-180:001) og er þannig búin til kennitala minjastaðar. Skráin er um fornleifar sem fundist hafa heimildir um og/eða sjást enn á yfirborði. Á eftir kennitölu minjastaðar kemur heiti hans, ef um það er að ræða. Í þeim tilvikum þar sem vettvangskönnunin hefur þegar verið gerð, er gefin hnattstaða í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu var gerð með staðsetningartækjum og mælt í miðju hvers minjastaðar. Áætlað frávik frá miðju er um 25 metrar að meðaltali. Þar sem getur um "heimild um..." t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirbyggjandi gagna með um 50 metra fráviki. Lýsingu á hverjum minjastað fylgir leiðarvísir á staðinn. Síðast eru þær heimildir sem notaðar voru skráðar, oft með skammstöfun, en upplýsingar um hverja heimild er að finna í Heimildarskrá aftast í skýrslunni.

GK-001 Krýsuvík

Samkvæmt Landnámu nam Þórir haustmyrkr Selvog og Krýsuvík. ÍF I, 392-393. 1275; Krýsuvík og Skálholt eiga hálfan allan reka undir fuglabergi í landi Strandakirkju í Selvogi. 1284: Stadur j videy aa fiordvng j hvalreka j (krýss[v]ik) ok skal sa sem býr j kryssvvik senda mann til videyar þegar hvalvr kemvr adur þridia sol sie af himne ok lata skiera hval ok abyrgizt sem seigir j logbok." DI II, 124 sbr. DI III, 212. DI II, 246, sbr. 247, 248 og DI III, 749. 1356 var staðurinn 71 hndr og átti kirkjan allt heimalandið. DI III, 222. 1397: Þá á Krýsuvík fjöru í Keflavík til helminga við Kaldaðaneskirkju. Kaldaðaneskirkja á "Saudahofn j krysevyk oc hvzrum manne ad geyma þar sauðda. fa kietil oc elldivid oc tvo menn til safna a vorid med þeim er sauda giæter." DI IV, 54. 1479: lýste hvn þat. at einginn jtok væri j greinda jord vatzleysv. nema kirkian j kryssvvik ætti þar j Xc." DI VI, 185-186. 1524 eru þau kaup gerð að Viðeyjarkalustur eignast part Krýsuvíkurkirkju í Vatnsleysulandi og greiða fyrir fjögur hundruð til prests en kirkjunni áttæring. DI IX, 289. 1563: "Jtem hefe eg fullt vmmbod gefid mijnumm firrgreinndumm Radsmanne ad byggia

Krysewijk fyrst sira Birne ef hann vill með þeirre landskildd sem hann kann af stad að koma og með þeim leigukugilldum sem þar kunna til að setiast svo og með þeim skilmála vmm rekann og allt annað sem addur stendur vmm Grijndavíkj." DI XIV, 201. Kirkjustaður, eign Skálholtsstaðar, og var jarðardýrleiki óviss 1703. Sama ár eru hjáleigur jarðarinnarar Nýibær, Litli Nýibær, Norðurhjáleiga, Suðurhjáleiga, Austur hús og Vestur hús ásamt eyðijörðinni Geststöðum. 1847: 31 1/3 hndr, hjáleigur Suðurtkot, Norðurtkot, Stóri-Nýibær, Litli-Nýibær, Vigðísarveellir, Bali og Lækur. Árið 1918 eru tvö býli í Krýsuvík en jörðinni ekki skipt á milli þeirra. "Krýsuvík. Svo í Ln (Hauksbók og Sturlubók), og því réttara en Krísuvík (í F og víðar)." Árbók 1923, 30. Ummál Krýsuvíkurlands er á milli 60-70 km og á 300 ferkílómetra að flatarmáli. Gengið var frá afsali vegna kaupa H á Krýsuvík og Stóra-Nýjabæ 1941. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 107. 1703: "Túninu er hætt fyrir skriðum og fje fyrir hrakningi um vetur, ef ekki er vel gætt." JÁM III, 7. 1918: Tún 5,4, garðar 420m². Svæðið milli Kleifarvatns og Grænavatns er engja svæði. "Tún heimajarðarinnarar liggur sunnan undir og upp í Bæjarfelli, en bæjarhús, kirkjan og kirkjugarðurinn standa á hól eða hrygg, sunnarlega á túninu." Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 87

GK-001:001 *Krýsuvík* bústaður
Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:002 kirkja
Heimildir: JJ 1847, 84; Túnakort 1918.

GK-001:003 útihús
Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:004 útihús
Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:005 útihús
Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:006 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:007 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:008 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:009 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:010 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:011 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-001:012 heimild

“Í Krýsuvík eru brennisteinsnámur, óyrktar.”

Heimildir: JJ 1847, 84.

GK-001:013 *Gestsstaðir* býli

“Gestsstader skal hafa jörð heitið nálægt Krýsivík undir Móhálsum austanverðum, þar allnærri sem nú liggur almenningsvegur. Sjer þar enn nú bæði fyrir túngarði og tóftum. En völlum er allur uppblásinn og kominn í mýri, mosa og hrjóstur, so ómögulegt er jörðina aftur að byggja. Þar með liggur hún aldeilis í Krýsivíkurlandi og kann ekki fyrir utan skaða Krýsuvíkur landsnytjar að hafa. Hefur og so lánga tíma í eyði legið, að engi veit til nær hún hafi bygð verið.” “Gestsstaðir eru eða voru norðvestan við Krýsuvík sunnan undir dálítilli hæð, sem gengur austur úr Sveifluhálsi. Sér þar fyrir miklum tóftum. Mun þetta hafa verið stórbýli, enda eru þau ummæli til, að þessi bær hafi fyrrum heitir Krýsuvík. ... Fram undan Hverafjalli eru rústir Gestsstaða, sem sagt er, að séu undir Móhálsum, og er það nafn nú glatað.” “Gestsstaðir heitir eyðibær, norðvestur frá Krýsuvík, þar sem hún er nú. Hann hefir

staðið sunnanundir dálítilli hæð, sem gengur austur úr Sveifluhálsi. Bæjartóftin er 10 fðm. löng frá austri til vesturs, hefur engan miðgafli, og mun hafa verið þiljuð sundur. Dyr sjást ógjörla, en á suðurhlið hafa þær verið, því hvorki eru þær á endunum né norðurhliðinni. Skamt austar er fjóstóft, 6 fðm löng, og heygarður eigi lítill. Túnið hefir verið umgirt, en nú er það víða komið í sand af árennsli. - Þau ummæli heyrði eg í Grindavík furir 40 árum, að Krýsuvík hefði í fyrstu heitir Gestsstaðir og staðið vesturvið hálsinn. Nú þykist eg skilja sannleikann í þeim. Jörðin Gestsstaðir hefir verið í eign Krýsuvíkurkirkju. Hefur bærinn og kirkjan því verið flutt í Gestsstaðaland eftir eldinn. En við það hafa Gestsstaðir verið sviftir nytum, og meir og meir þrengir að þeim, unz þeir lögðust í eyði.”

Heimildir: JÁM III, 7; Ö-Krýsuvík, 8, 15; Árbók 1903, 50.

GK-001:014

uppsátur

“Jörðin á í sínu landi, en þó allfjarri, skipsuppsátur og brúkar heimabóndinn það um vertíð fyrir sig og hjáleigumenn sína. Öngvar eru þar verbúðir aðrar. Og er þó lending merkilega slæm, heitir plátsið á Selatöngum.”

Heimildir: JÁM III, 7.

GK-001:015

lending

“Jörðin á í sínu landi, en þó allfjarri, skipsuppsátur og brúkar heimabóndinn það um vertíð fyrir sig og hjáleigumenn sína. Öngvar eru þar verbúðir aðrar. Og er þó lending merkilega slæm, heitir plátsið á Selatöngum.” “Þegar kemur vestur fyrir Miðrekana og landinu fer að sveigja til norðurs, taka við Seltangar. ... Á Seltöngum var fyrrum mikil útróðrarstöð og verstöð. Er þar enn allmikið af búðarústum og fiskigörðum til herzlu á fiski. Hér er mikið af hraunhellum, þótt flestir séu þeir litlir, voru þeir notaðir til ýmissa hluta og hlutu nöfn af. Nokkru eftir 1880 lagðist útræði hér niður að fullu og öllu.” “Til er gömul þula, þar sem taldir eru með nöfnum vermenn á Selatöngum og er þetta uppjaf: “Tuttugu og þrjá Jóna telja má” o.s.frv. En endar svona: “Á Selatöngum sjóróðramenn, sjálfur guð annast á.”

Heimildir: JÁM III, 7; Ö-Krýsuvík, 13; Ólafur E Einarsson: Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess, 5.

GK-001:016

sel

“Selstöður tvær á jörðin, aðra til fjalls en aðra nálægt sjó, báðar merkilega góðar. Og mega þær nýta hjáleigumenn og bóndi.”

Heimildir: JÁM III, 7.

GK-001:017

sel

“Selstöður tvær á jörðin, aðra til fjalls en aðra nálægt sjó, báðar merkilega góðar. Og mega þær nýta hjáleigumenn og bóndi.”

Heimildir: JÁM III, 7.

GK-001:018 *Austur hús*

býli

“Austur hús, forn hjáleiga, hefur um stund legið í eyði, og var nú í næstliðnum fardögum aftur bygð úr auðn.” Í Örnefnalýsingu segir að þetta sé sama og Stóri-Nýibær, GK-004. Í greininni um Krýsuvík og hjáleigur segir að Austurhús gæri verið sama og Lækur, GK-008.

Heimildir: JÁM III, 6; Ö-Krýsuvík, 7; Ólafur E Einarsson: “Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess”, 5.

GK-001:019 *Vestur hús*

býli

“Vestur hús, hjáleiga af sömu jörð.” Í Örnefnalýsingu segir að þetta sé sama og Litli-Nýibær, GK-005

Heimildir: JÁM III, 7; Ö-Krýsuvík, 7.

GK-001:020

sel

“Þau merki eru þannig talin frá sjó [á móti Herdísarvík]: Seljabótarnef er hár brunahryggur í sjó fram. Austan við hrygginn er svo Seljabót, en hún er í landi Herdísarvíkur. Er þetta kennt við gamalt sel, er þarna var frá Herdísarvík, og sér þar enn húsaleifar.” Ekki ljóst hvort þetta tilheyrir landi Krýsuvíkur.

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 2.

GK-001:021 *Gvendarhellir*

hellir

“Í Krýsuvíkurhrauni eru gróðurblettir, góðir sauðhagar, þar sem heitir Eystri-Klofningar upp að Seljabót, en Vestri-Klofningar eru upp af Keflavík ... Í Klofningum eru tveir hellar.

Annar er Gvendarhellir, sem ber nafn Guðmundur nokkurs Bjarnasonar, er bjó þar einn á

vetrum með suðafé sitt um 1840. Hellir þessi er víðáttumikill og lágur.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 3.

GK-001:022

leið

“Norður af því [Krýsuvíkurhrauninu] uppi við veg, sitt hvoru megin hans, er svo Litla-Eldborg og Stóra-Eldborg. ... Beint upp af Stóru-Eldborg og austur af bæ er allhátt fell, sem heitir Geitahlíð. Milli Eldborgar og Geitahlíðar er Eldborgarskarð, en litlu austar er Deildarháls; um hann lá vegurinn áður.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 3.

GK-001:023 *Herdís*

dys

“Norður af því [Krýsuvíkurhrauninu] uppi við veg, sitt hvort megin hans, er svo Litla-Eldborg og Stóra-Eldborg. ... Beint upp af Stóru-Eldborg og austur af bæ er allhátt fell, sem heitir Geitahlíð. Milli Eldborgar og Geitahlíðar er Eldborgarskarð, en litlu austar er Deildarháls; um hann lá vegurinn áður. Beint upp af Stóru-Eldborg er hvammur, sem Krýsuvíkingar kalla Hvítkeggshvam ... Austan við hvamminn og hálsinn eru þrjú dys, austurst er Herdís, svo er Krýs og loks smalinn. En hann ofan götunnar, en þær neðan ...”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 3-4.

GK-001:024 *Krýs*

dys

“Norður af því [Krýsuvíkurhrauninu] uppi við veg, sitt hvoru megin hans, er svo Litla-Eldborg og Stóra-Eldborg. ... Beint upp af Stóru-Eldborg og austur af bæ er allhátt fell, sem heitir Geitahlíð. Milli Eldborgar og Geitahlíðar er Eldborgarskarð, en litlu austar er Deildarháls; um hann lá vegurinn áður. Beint upp af Stóru-Eldborg er hvammur, sem Krýsuvíkingar kalla Hvítkeggshvam ... Austan við hvamminn og hálsinn eru þrjú dys, austurst er Herdís, svo er Krýs og loks smalinn. En hann ofan götunnar, en þær neðan ...”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 3-4.

GK-001:025 *Smalinn*

dys

“Norður af því [Krýsuvíkurhrauninu] uppi við veg, sitt hvoru megin hans, er svo Litla-Eldborg og Stóra-Eldborg. ... Beint upp af Stóru-Eldborg og austur af bæ er allhátt fell, sem heitir Geitahlíð. Milli Eldborgar og Geitahlíðar er Eldborgarskarð, en litlu austar er Deildarháls; um hann lá vegurinn áður. Beint upp af Stóru-Eldborg er hvammur, sem

Krýsuvíkingar kalla Hvítskeggshvam ... Austan við hvamminn og hálsinn eru þrjú dys, austurst er Herdís, svo er Krýs og loks smalin. En hann ofan götunnar, en þær neðan ...”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 3-4.

GK-001:026 *Ræningjastígur* leið

“Þar sem Krýsuvíkurberg endar, heitir Eystri-Bergsendi og Vestri-Bergsendi. ... Austast í berginu er Strandaberg, þar átti Strandakirkja ítak. Þá Kotaberg; það áttu til afnota þeir, sem bjuggu í hjáleigunum. ... Framan í Skriðunni er Ræningjastígur. Hans er getið í þjóðsögum. Stígur þessi er gangur einn, sem myndast hefur í móbergið og liggur skáhallt niður í flæðarmál af brúnni. Var hann fær til skamms tíma, en nú mun hrunið svo úr honum, að hann sé tæplega fær.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 5-6.

GK-001:027 *Eiríksvarða* varða

“Vestan við Krýsuvíkurhraun niðri undir sjó er fornhraun, sem nefnt er Litlahraun, en í Krýsivíkurhrauni er Skyggnisþúfa, vestur af Seljabótarnefi. Vestur frá Litlahrauni tekur við allmikil mýri, sem heitir Bleiksmýri. ... Vestarlega í mýrinni er stakt fell nokkuð hátt, sem heitir Arnarfell. Vestur af því gengur svo Arnarfellstagl, og framan í því er túnið ... Á fellinu er varða, sem heitir Eiríksvarða.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 6.

GK-001:028 *Smalaskáli* smalakofi

“Sunnan Arnarfells [sjá 027] tekur við Krýsuvíkurheiði og austarlega á henni eru tveir hólar, Trygghólar ... Suður af Trygghólamýri er Smalaskáli.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 6.

GK-001:029 *Fitjar* bústaður

“Fitjatún hefur fyrr verið nefnt, vestur við lækinn, vestur af Selöldu. Þar eru stæðilegar bæjartóftir, mikið túnstæði, og þar voru leifar eftir safngryfju, sem er óvanalegt á þeim árum.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 8.

GK-001:030 *Kaldrani*

bústaður

“Inn við Kleifarvatn er svo kallaður Kaldrani. Þar eiga að vera leifar eftir bæ með þessu nafni. Er hans getið í þjóðsögum. Þar eru leifar af gömlum túngarði úr grjóti og lítill grasflöt fyrir ofan, utan í sléttum melhál.” “Á Kaldrana er sagt að ein hjáleiga Krýsuvíkur hafi verið fyrr meir, og segja munnmæli, að hún hafi eyðst vegna álaga, sem mæltu svo um, að allur silungur í Kleifarvatni skyldi að loðsilungi verða, en hann á óætur að vera, smanber vísu þá sem sagt er, að kveðin hafi verið á glugga í Krýsuvík, eftir að fólkið á Kaldrana hafi étið silunginn, en það vissi ekki, að það var búið að gera hann að umskiptingi.” Vísan er svona:

Liggur andvana

lýður á Kaldrana

utan ein niðurseta

sem ei vildi eta.

“Kaldrani er nefndur í þjóðsögum. Er sagt að hann hafi verið hjáleiga frá Krýsuvík og staðið inn við Kleyfarvatn. Og líka er sagt að þar hafi allt fólkið dáið af loðsilungsáti. Örnefnið: Kaldrani er til við vatnið. Sést þar 34. föm langur túngarðsspotti úr stórgrýti og lítill grasflöt fyrir ofan suðaustan í sléttum melhól. Uppi á hólnum er dálítill dreif af hleðslugrjóti, sem virðist flutt þangað af mönnum. Gæti það verið leifar af bænum. Því garðspottinn sýnir það, að þar hafa menn búið á sínum tíma.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 8-9; Árbók 1943-48, 92; Árbók 1903, 59.

GK-001:031 *Ræningjahóll*

heimild

“Eitthvað var nú eftir í heimatúni. Í túninu er Ræningjahóll, og þar eru þrjár þúfur, sem heita Ræningjaleiði.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 9.

GK-001:032 *Ræningjaleiði*

heimild

“Eitthvað var nú eftir í heimatúni. Í túninu er Ræningjahóll, og þar eru þrjár þúfur, sem heita Ræningjaleiði.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 9.

GK-001:033 *Hafliðastekkur*

stekkur

“... norðvestan við Bæjarfellið er Hafliðastekkur ...”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 10.

GK-001:034 *Vörðufell*

örnefni

“Við suðausturenda Kleifarvatns er allhár móbergshöfði, sem heitir Geithöfði. Ef við höldum svo með vatninu austanverðu, þá er þar hærra uppi hæðarbunga, sem heitir Gullbringa. Af henni er svo nafn sýslunnar dregið. Þar austur af er allhátt fell, sem heitir Vörðufell.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 11.

GK-001:035 *Tangadraugur*

draugur

“Á Seltöngum [035] hafðist við um eitt skeið hinn nafnkunni Tangadraugur (Tanga Tumi), sem talinn var hversdagsleguur fremur meínlítill, en þá er á hann rann jötunmóður, gat hann orðið svo fyrirferðarmikill, að hann “fyllti út í fjallaskörðin” að því er Beinteinn gamli í Arnarfelli sagði frá.”

Heimildir: Ólafur E Einarsson: Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess”, 5.

GK-001:036 *Gamla-Krýsuvík*

bústaður

“Neðst í hrauninu [Ögmundarhrauni], austast, er Húshólmi, og eru þar allmiklar rústir eftir bæ. ... Álitið er, að gamli Krýsuvíkurbærinn hafi staðið í Húshólma, enda er illmögulegt að kenna hann við vík, þar sem hann stendur nú. Bæjarsústin þarna er því nefnd Gamla-Krýsuvík.” “Hraunflóð þar, sem á sínum stað er nefnt Ögmundarhraun, hefir eyðilagt hinn forna bæ. Sjást þess glögg merki. ... Þar undir hraunjaðrinum [við Húshólma] kemur forn túngarður, er liggur kringum allstórt svæði, en hverfur aftur í hraunið niður frá eigi langt frá vesturenda sjávarkambsins, sem nú var getið. Annar garður kemur undan hraunjaðrinum nokkru neðar en hinn og stefnir í suðaustur. Hann beygist suður á við og gengur gegnum hinn fyrra garð skamt fyrir ofan sjávarkambinn. Er þar hlið á hinum fyrra. Svo hefur þessi síðartaldi áfram að sjávarkambinum og hverfur þar. Er þar sem gata sé rudd gegnum kambinn, líklega sjávargata, því hér eigi allbrimsamt og mun hafa við útræði. Fyrir neðan þennan síðartalda garð verður afhallandi brekka ofan að neðri hraunjaðrinum. Liggur þriðji garður þar ofan frá neðra garðinum að neðra hraunjaðrinum og hverfur undir hann. Þannig sér hér á 4 aðskildar girðingar, er allar hverfa að meiru eða minna leyti undir hraun. Engin tóft sést í neinni þessari girðingu, svo að, ef sín girðing hefur tilheyrt hverju býli, þá eru tóftir þeirra býla hrauni byrgðar. Vestur úr útsuður horni hólmansí gengur graslág milli tveggja hraunjaðra. Er hún eigi breiðari en svo, að eigi má ríða 2 hestum samsíða. Þegar samt er

komið vestur í hraunið, kvíslast hún í tvær lágar. Þær heita Kirkjulágar. Þar eru rústir. Verður fyrst fyrir tóft, sem snýr frá austri til vesturs, nál. 4 fðm löng og 2 fðm. Frá henni, er garður, sem beygist austur fyrir hana og hverfur þar undir hraunið, en að vestan endar hann í tóftarvegg. Er sú tóft fyrir dyrum hinnar, nálægt jafnstór henni og liggur frá norðri til suðurs. Dyr hennar hverfa undir hraunjaðarinn að sunnanverðu. Vestan við hana dýpkar láginn að mun, en er þar ekki víðari en svari tóftarvídd. Sé það tóft, hefir þar líklega verið kjallari, en hleðslan hrúin. Frá norðausturhorni þvertóftarinnar gengur garður eftir norðurláginni, fyrst beint í norður nál. 12 fðm., svo beint í vestur nær eins langt og hverfur svo í hraunið. Utanmeð þessum garði er svo sem gangrúm hraunlaust, og er það norðurkvísl Kirkjuláganna. Lítur út fyrir að hér hafi hraunið sigið að með hægð frá báðum hliðum. Svo sem 40 fðm norðar í hrauninu er auður vesturhluti rústar, sem auðsjáanlega er bæjarrúst. Hefir hún verið þrískift. Miðtóftin snýr frá norðri til suðurs og hefir dyr á suðurenda og aðrar á vesturveggnum, inn í vesturtóftina. Inn af miðtóftinni virðist og hús hafa verið, sem er hrauni hulið allt að kalla. Miðtóftin nál. 2 1/2 fðm. löng og 1 1/2 fðm víð. Vesturtóftin er jafnvíð og hin er löng, nfl. 2 1/2 fðm., en nál. 5 fðm á lengd. Hún er merkileg að því, að með báðum veggjum, eftir henni endilangri, eru 1 al. breið set eða rúmstæði og markar glögg fyrir veggjum þar utanvið. Austasta tóftin er nær öll hrauni hulin. Þó sýnist sem útidyr hafi verið á henni fyrir austan útidyr miðtóftarinnar. Hvergi er hraunlaus blettur kring um þessa rúst, og ekki veriður komizt að henni nema á hrauni. Nafnið Kirkjulágar bendir á, að hér hafi kirkjustaðurinn Krýsuvík verið. Getur vel verið, að sú tóftin í syðri láginni, sem fyrst var talin, sé einmitt kirkjutóftin. Hefir heimabærinn þá víst verið þar líka. Rústin uppi í hrauninu er þó ekki eftir smákot. Hygg ég að heimabæir hafi verið tveir, Efribær og Fremribær, og kirkjan verið hjá Fremri-bænum. Eftir afstöðu að dæma hafa girðingarnar, sem fyr getur, eigi verið tún þessara bæja, helur annara afbýla, sem þá eru hrauni hulin.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 13-14; Árbók 1903, 48-49.

GK-001:037

fjárskýli

“Í Óbrennishólma sjást engar rústir, utan aflagur hringur, vel 5 fðm. í þvermál á hól einum, og er það án efa fjárborg.”

Heimildir: Árbók 1903, 49.

GK-001:038

heimild

“Í Óbrennishólma sjást engar rústir, utan aflagur hringur, vel 5 fðm. í þvermál á hól einum,

og er það án efa fjárborg. Og þar litlu vestar liggur langur og digur garður þvert uppeftir. Slitin er hann sundur.”

Heimildir: Árbók 1903, 49.

GK-001:039 *Jónsvörður* örnefni

“Þá er hér óstaðsett Jónsvörður.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 19.

GK-001:040 *Selhella* sel

“Þess má geta, þótt fyrr hefði átt að koma, að á Miðrekum er hella, sem heitir Selhella.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 15.

GK-001:041 *Seltún* sel

“Austan undir Hatti er hvammur sá , sem heitir Seltúnshvammur. Er komið niður í hann, þegar Ketilstígur er farinn, er síðar getur. Í hvamminum er Seltúnið. Þar eru nokkrir leirhverir, sumir dauðir, en í öðrum kraumar. Úr gili milli Hatts og Seltúns kemur Seltúnslækur, sem rennur um alldjúpt gil á jafnsléttu, Selgil. Þarna eru Seltúnshverir.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 15-16.

GK-001:042 *Brennisteinshúsarústir* heimild

“Framan við Seltúnið eru Brennisteinshúsarústir. Eru þær á Seltúnsbarði, sem er sunnan gilsins. Þar höfðu enskir menn brennisteinstöku á 19 öld. Voru þeir líka í Brennisteinsfjöllunum.” Húsin voru tvö timburhús.

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 16; Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 85.

GK-001:043 *Brennisteinsfjall* heimild

“Framan við Seltúnið eru Brennisteinshúsarústir. Eru þær á Seltúnsbarði, sem er sunnan gilsins. Þar höfðu enskir menn brennisteinstöku á 19 öld. Voru þeir líka í Brennisteinsfjöllunum.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 16.

GK-001:044 *Sogasel* sel

“Norðan við Grænavatnseggjar [hæð vestan Djúpavatns og er smávatnið Grænavatn á

henni.], Engjaháls og Djúpavatn er lögð gegnum fjöllin, sem heitir Sog. ... Vestan í Sogunum er sel, sem heitir Sogasel.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 18-19.

GK-001:045 *Ögmundarleiði*

legstaður

“Úr því að ég minnst á Ögmundarhraun, sem liggur skammt vestur af Krísuvík, milli Mælifells og Latfjalls, og gengur í sjó fram vestan Krísuvíkurborgs, afar illt yfirferðar, nema um einstígi það, sem í það hefur verið rutt endur fyrir löngu, þá get ég hér þeirrar sagnar, sem um þá vegarbot er sögð. Bóndinn í Krísuvík átti þræl þann, er Ögmundur hér, og lagði sá hug á dóttur bónda, sem ekki hefur bóndi kært sig um þær mægðir; samt gaf hann Ögmundi kost konunnar, en nokkuð skyldi hann til vinna, sem sé það að ryðja veg gengum hraun það er fyrr getur. Tók þrællinn tilboði bónda, en ekki hef og lauk verkinu á tilsettum tíma, en launin urðu þau sömu sem þeir bræður Halli og Leiknir hrepptu, eftir að hafa rutt veg um hið illfæra Berserkjahraun, - dauðinn; hann var veginn að undirlagi bónda, og er dys hans við austurbrún hraunsins við Mælifell, og heitir hraunið síðan Ögmundarhraun.” “Austan við hraunið [Ögmundarhraun] í rótum Mælifells er Ögmundarleiðið, þar sem Ögmundur sá, sem hraunið er við kennt, á að vera grafinn.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 83; Ö-Krýsuvík, 14.

GK-001:046

leið

“Úr því að ég minnst á Ögmundarhraun, sem liggur skammt vestur af Krísuvík, milli Mælifells og Latfjalls, og gengur í sjó fram vestan Krísuvíkurborgs, afar illt yfirferðar, nema um einstígi það, sem í það hefur verið rutt endur fyrir löngu, þá get ég hér þeirrar sagnar, sem um þá vegarbot er sögð. Bóndinn í Krísuvík átti þræl þann, er Ögmundur hér, og lagði sá hug á dóttur bónda, sem ekki hefur bóndi kært sig um þær mægðir; samt gaf hann Ögmundi kost konunnar, en nokkuð skyldi hann til vinna, sem sé það að ryðja veg gengum hraun það er fyrr getur. Tók þrællinn tilboði bónda, en ekki hef og lauk verkinu á tilsettum tíma, en launin urðu þau sömu sem þeir bræður Halli og Leiknir hrepptu, eftir að hafa rutt veg um hið illfæra Berserkjahraun, - dauðinn; hann var veginn að undirlagi bónda, og er dys hans við austurbrún hraunsins við Mælifell, og heitir hraunið síðan Ögmundarhraun.” “Austan við hraunið [Ögmundarhraun] í rótum Mælifells er Ögmundarleiðið, þar sem Ögmundur sá, sem hraunið er við kennt, á að vera grafinn.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 83.

GK-002 Suðurkot

Hjáleiga Krýsuvíkur, í byggð 1703, þá nefnd Suður hjáleiga. Í eyði árið 1918. 1918: Tún 1,7 ha, garðar 400m².

GK-002:001 *Suðurkot* bústaður

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-002:002 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-002:003 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-002:004 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-003 Norðurkot

Hjáleiga Krýsuvíkur, í byggð 1703 þá kölluð Norður hjáleiga. Í eyði árið 1918. Í örnefnalýsingu segir að tvö smá býli hafi verið í túni Norðurkots, Snorrakot og Hnaus. 1918: Tún 1 ha, garðar 330m².

GK-003:001 *Norðurkot* bústaður

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-003:002 *Snorrakot* bústaður

“Nyrzt í heimatúni var svo Norðurkot, Snorrakot og Hnaus. Tvö hin síðarnefndu hafa verð smábýli í Norðurkotstúni, og má benda á það, að norðausturhorn túnsins heitir Snorrakotstún; smálækur skilur það frá aðaltúninu.”

Heimildir: Ö-Krýuvík, 8.

GK-003:003 Hnaus

bústaður

“Nyrzt í heimatúni var svo Norðurkot, Snorrakot og Hnaus. Tvö hin síðarnefndu hafa verið smábýli í Norðurkotstúni, og má benda á það, að norðausturhorn túnsins heitir Snorrakotstún; smálækur skilur það frá aðaltúninu.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 8.

GK-004 Stóri Nýibær

1563: "Skil eg [Gísli biskup] hier til Nyabæ ad hann byggist og svo sem Radzmadurinn kann af stad ad koma." DI XIV, 201. Hjáleiga Krýsuvíkur. 1703 er jörðin nefnd Nýi Bær og sagt að hún hafi verið lengi í byggð. Gengið var frá afsali vegna kaupa H á Krýsuvík og Stóra-Nýjabæ 1941. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 107. 1918. Tún 1/ sléttað, 3,2 teigar alls, garðar 630m².

GK-004:001 Stóri Nýibær

bústaður

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-004:002

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-004:003

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-004:004

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-004:005

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-005 Litli Nýibær

Hjáleiga Krýsuvíkur, í byggð 1703.

GK-005:001 Litli Nýibær

bústaður

GK-006 *Vigdísarvellir*

Hjáleiga Krýsuvíkur, ekki nefnd í jarðatali 1703. Býlið var vestan við Sveifluháls en undir Núpshlíðarhálsi segir í örnefnalýsingu Krýsuvíkur. "Vigdísarvellir og Bali höfðu sínar eigin engjar og nærtækar, er og um nokkuð langan veg og einkar torsóttan að sækja þaðan á Krýsuvíkurengjar." Ólafur E Einarsson: Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess", 5

GK-006:001 *Vigdísarvellir* bústaður

“Vegur liggur (lá) frá Vigdísarvöllum að Krýsuvík, hann heitir Drumsdalsvegur.“

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 15.

GK-007 *Bali*

Hjáleiga Krýsuvíkur, ekki nefnd í jarðatali 1703. Býlið var vestan við Sveifluháls en undir Núpshlíðarhálsi segir í örnefnalýsingu Krýsuvíkur. "Vigdísarvellir og Bali höfðu sínar eigin engjar og nærtækar, er og um nokkuð langan veg og einkar torsóttan að sækja þaðan á Krýsuvíkurengjar." Ólafur E Einarsson: Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess, 5

GK-007:001 *Bali* bústaður

Heimildir: Ólafur E Einarsson: Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess, 5

GK-008 *Lækur*

Hjáleiga Krýsuvíkur, ekki nefnd í jarðatali 1703. "Syðst í túninu [í Krýsuvík] var svo býlið Lækur." Ö-Krýsuvík, 8.

GK-008:001 *Lækur* bústaður

Heimildir: Ö-Krýsuvík, 8.

GK-162 Lónakot

1547-48 er jarðarinnarar getið í fógetareikningum. DI XII, 114. 1703 er jarðadýrleiki óviss, konungseign. 1847: 10 hndr, þá á jörðin uppsátur í landi Óttarsstaða. Í eyði frá því um 1930. Árið 1966 áskildi Hafnarfjarðarbær sér forkaupsrétt á jörðinni Lónakoti. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 114 1703 voru engar engjar á jörðinni. 1917: Tún telst 0,9 teigar, slétt, garðar 500m².

GK-162:001 Lónakot bústaður

“Lónakotsbærinn stóð á Bæjarhólnum, sem var sprunginn klettur, því sem næst í miðju Lónakotstúni, sem skiptist í Austurtún, Norðurtún og Vesturtún, öðru nafni Seltún.”

Heimildir: Túnakort 1917; Ö-Lónakot, 1.

GK-162:002 útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-162:003 útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-162:004 sel

“Selstöðu á jörðin í eigin landi, og eru hagar þar góðir, en þegar þurkur gengur, verður þar stórt mein að vatnsskorti.” “Þar [Lónakotsseli] höfðu í seli auk Lónakotsbónda hjáleigumenn frá Óttarsstöðum. Enda eru þarna þrjár aðgreindar seljatættur. Selið liggur rétt austan við Skorás, sem af þessum ástæðum er nefndur Lónakotsselshæð.”

Heimildir: JÁM III, 160; Ö-Lónakort, 4.

GK-162:005 sel

“Aðra selstöðu á jörðin [Óttarsstaðir] í Lónakotslandi, so sem á móti þeim skipuppsátrum, er Lónakotsmenn hafa við Óttarsstaði.” “Þar [Lónakotsseli] höfðu í seli auk Lónakotsbónda hjáleigumenn frá Óttarsstöðum. Enda eru þarna þrjár aðgreindar seljatættur. Selið liggur rétt austan við Skorás, sem af þessum ástæðum er nefndur Lónakotsselshæð.”

Heimildir: JÁM III, 162; Ö-Lónakort, 4.

GK-162:006

sel

“Þar [Lónakotsseli] höfðu í seli auk Lónakotsbónda hjáleigumenn frá Óttarsstöðum. Enda eru þarna þrjár aðgreindar seljatættur. Selið liggur rétt austan við Skorás, sem af þessum ástæðum er nefndur Lónakotsselsæð.”

Heimildir: Ö-Lónakort, 4.

GK-162:007 *Lónakotstúngarður*

túngarður

“Túnið lá innan Lónakotstúngarðs, en hann skiptist aftur á móti í suðurtúngarð með suðurtúngarðshliði, en þessi hluti túngarðsins lá um nyrztu hólma og granda Lónakotsvatnagarða, sem eru hólmar og lón í suðaustur frá bænum, með fersku vatni jafnaðarlegast. Austurtúngarður lá á austurkanti túnsins frá einu lónanna um Krumfót, sem er klapparhóll, er einnig nefnist Vökuhóll og Sönghóll. ... Garðurinn lá frá Krumfæti út að Norðurfjárhúsi, en frá því lá norðurtúngarðurinn eða sjóvarnargarðurinn á sjávarbakkanum, vestur eftir með norðurtúngarðshliði, sem var vestarlega á garðinum og þar rétt hjá tóft, Hliðsbyrgið. Á vesturkant túnsins var vesturtúngarður eða Seltúnsgarður.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 1-2.

GK-162:008 *Suðurtúngarðshlið*

heimild

“Túnið lá innan Lónakotstúngarðs, en hann skiptist aftur á móti í suðurtúngarð með suðurtúngarðshliði, en þessi hluti túngarðsins lá um nyrztu hólma og granda Lónakotsvatnagarða, sem eru hólmar og lón í suðaustur frá bænum, með fersku vatni jafnaðarlegast. Austurtúngarður lá á austurkanti túnsins frá einu lónanna um Krumfót, sem er klapparhóll, er einnig nefnist Vökuhóll og Sönghóll.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 1-2.

GK-162:009 *Norðurfjárhús*

fjárhús

“Garðurinn lá frá Krumfæti út að Norðurfjárhúsi, en frá því lá norðurtúngarðurinn eða sjóvarnargarðurinn á sjávarbakkanum, vestur eftir með norðurtúngarðshliði, sem var vestarlega á garðinum og þar rétt hjá tóft, Hliðsbyrgið. Á vesturkant túnsins var vesturtúngarður eða Seltúnsgarður.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:010 *Norðurtúngarðshlið* heimild

“Garðurinn lá frá Krumfæri út að Norðurfjárhúsi, en frá því lá norðurtúngarðurinn eða sjóvarnargarðurinn á sjávarbakkanum, vestur eftir með norðurtúngarðshliði, sem var vestarlega á garðinum og þar rétt hjá tóft, Hliðsbyrgið. Á vesturkant túnsins var vesturtúngarður eða Seltúnsgarður.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:011 *Hliðsbyrgið* heimild

“Garðurinn lá frá Krumfæti út að Norðurfjárhúsi, en frá því lá norðurtúngarðurinn eða sjóvarnargarðurinn á sjávarbakkanum, vestur eftir með norðurtúngarðshliði, sem var vestarlega á garðinum og þar rétt hjá tóft, Hliðsbyrgið. Á vesturkant túnsins var vesturtúngarður eða Seltúnsgarður.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:012 brunnur

“Suðurtjörnin lá aftur á móti sunnan við Bæjarhólinn og þar í brunnurinn, en frá bænum lá Brunnstígurinn niður á Brunnstéttina, sem lá út í tjörnina að brunninum, sem var niðurgrafinn í mjúkan leirbotninn.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:013 *Brunnstígur* leið

“Suðurtjörnin lá aftur á móti sunnan við Bæjarhólinn og þar í brunnurinn, en frá bænum lá Brunnstígurinn niður á Brunnstéttina, sem lá út í tjörnina að brunninum, sem var niðurgrafinn í mjúkan leirbotninn.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:014 *Lónakotsselstígur/Lónakotsvegur* leið

“Þegar haldið var suður úr suðurtúngarðshliði, var þar við Lónakotsselsstíginn, sem síðar varð Lónakotsvegur, alldjúp gjóta, sem nú er fyllt með grjóti, Yrðlingabyrgi. ... Landamerkjalinan lá um Sjónarhólavörðu [GK-163:066], sem er efst á Sjónarhólshæð, og þaðan áfram suður og yfir Högnabrekkur. Þar kom Lónakotsvegurinn á suðurveginn. En Lónakotsselsstígurinn lá áfram suður á alfaraleiðina, gömlu hestastlóðina á Suðurnes.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2, 3.

GK-162:015 *Lónakotsselstígur/Lónakotsvegur leið*

“Þegar haldið var suður úr suðurtúngarðsliði, var þar við Lónakotsselsstíginn, sem síðar varð Lónakotsvegur, alldjúp gjóta, sem nú er fyllt með grjóti, Yrðlingabyrgi. ... Landamerkjalinan lá um Sjónarhólavörðu [GK-163:066], sem er efst á Sjónarhólshæð, og þaðan áfram suður og yfir Högnabrekkur. Þar kom Lónakotsvegurinn á suðurveginn. En Lónakotsselsstígurinn lá áfram suður á alfaraleiðina, gömlu hestastlóðina á Suðurnes.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2, 3.

GK-162:016 *Yrðlingabyrgi* heimild

“Þegar haldið var suður úr suðurtúngarðsliði, var þar við Lónakotsselsstíginn, sem síðar varð Lónakotsvegur, alldjúp gjóta, sem nú er fyllt með grjóti, Yrðlingabyrgi. Þar ól Hallgrímur, bóndi í Lónakoti um aldamótin 1900, upp tófuyrðlinga. Byrgið er um 30metra frá túngarðshliðinu.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:017 *Lónakotsrétt* rétt

“Suður frá því [016] er svo Lónakotsréttin.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:018 *Kotið* fjárhús

“Suður frá því [016] er svo Lónakotsréttin. Austur þar frá, á vinstri hönd við Lónakotsstíginn, er þúfnakargi með fjárhúskofa og kallast hér Kotið, einnig Dys í Koti.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:019 *Kotagerði* fjárskýli

“Suður frá því [016] er svo Lónakotsréttin. Austur þar frá, á vinstri hönd við Lónakotsstíginn, er þúfnakargi með fjárhúskofa og kallast hér Kotið, einnig Dys í Koti. Austur þar var Kotagerði, fjárgerði. Allt lá þetta vestan hólma Vatnagarðanna. Sagnir voru um, að upphaflega hafi Lónakotsbærinn staðið þarna.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:020 Kotagarðurinn

vörslugarður

“Umhverfis þennan þúfnakarga [sjá 018-019] var Kotagarðurinn, hlaðinn, einfaldur grjótagarður.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-162:021 Sjávargata

leið

“Frá norðurtúngarðshliði lá Sjávargatan vestur með sjónum. Gata þessi vestur með sjónum var gerð fær hestvagni eftir 1920 og eftir henni ekið með reka af fjörunum.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 3.

GK-162:022 Lónakotsvör

lending

“Lónakotsvör var vestan og neðan vesturtúngarðsins, en mun sjaldan hafa verið notuð nema að sumri til.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 3.

GK-162:023 Nípurétt

rétt

“Niðri í fjörunni var Mávahella ... Vestan var strýtumindaður hóll, nefndist Nípa. Þar upp af í hrauninu var fjárskjól, Nípuskjól og Nípurétt, tóft réttar við hellisskúta syðst í lægðinni.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 3.

GK-162:024

rétt

“Nokkru lengra vestur [en 023] voru klettastrýtur, nefndust Réttarklettur. Milli þeirra voru allvel grónar flatir og réttartættur, garðar og skjól.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 3.

GK-162:025 Taglhæðarvarða

landamerki

“Ofan vegar [Reykjanesbrautar] liggur landamerkjalinan um Taglhæðavörðu á Taglhæð.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 4.

GK-162:026 Hólsbrunnsvarða

landamerki

“Ofan vegar [Reykjanesbrautar] liggur landamerkjalinan um Taglhæðavörðu á Taglhæð.

þaðan um Hólsbrunn og Hólsbrunnsvörðu á Hólsbrunnshæð, sem eiginlega er klapparflatneskja allmikil um sig.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 4.

GK-162:027 *Skorásvarða*

landamerki

“Ofan vegar [Reykjanesbrautar] liggur landamerkjalinan um Taglhæðavörðu á Taglhæð. Þaðan um Hólsbrunn og Hólsbrunnsvörðu á Hólsbrunnshæð, sem eiginlega er klapparflatneskja allmikil um sig. Héðan liggur svo línan um Skorásvörðu á Skorás ...”

Heimildir: Ö-Lónkot, 4.

GK-162:028

lending

“Heimræði má ekki kallað að hjer sje, því lending er engin nema við voveiflega sjáfarkletta ...”

Heimildir: JÁM III, 160.

GK-162:029 *Lónakotsselshæðarbyrgi*

heimild

“Þar [Lónakotsseli] höfðu í seli auk Lónakotsbónda hjálegiumenn frá Óttarsstöðum. Enda eru þarna þrjár aðgreindar seljatættur [004-006]. Selið liggur rétt austan við Skorás, sem af þessum ástæðum er nefndur Lónakotsselshæð. Norðan í því er jarðfall nokkurt og nefnist Skorásbyrgi eða Lónakotsselshæðarbyrgi. Þar mátti náttu ásauðum.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 4.

GK-163 *Óttarstaðir*

1703 er jarðadýrleiki óviss, konungseign. 1847: 20 5/6 hndr, hjáleiga Óttarsstaðakot. Árið 1966 áskildi Hafnarfjarðarbær sér forkaupsrétt á jörðunum Óttarsstöðum og Óttarsstaðakoti. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 114 1917: Tún 4,7 teigar, garðar 2460m². Túnið hólótt og grýtt en þó mikið slétt og sléttað.

GK-163:001 *Efri-Óttarstaðir*

bústaður

“Löngum var tvíbýli á Óttarsstöðum. Voru býlin nefnd Efri-Óttarsstaðir eða Vesturbær og Neðri-Óttarsstaðir eða Austurbær. Bæirnir stóðu á Bæjarhól, nokkuð vestarlega í túninu. Vesturbærinn stendur enn þá, en Austurbærinn var rifinn fyrir aldamót. Var þá byggt nýtt

hús nokkru austar og neðar í túninu, en gömlu bæjartóftirnar notaðar fyrir fjós og hlöðu.”

Heimildir: Túnakort 1917; Ö-Óttarsstaðir, 2.

GK-163:002 *Neðri-Óttarstaðir*

bústaður

“Löngum var tvíbýli á Óttarsstöðum. Voru býlin nefnd Efri-Óttarsstaðir eða Vesturbær og Neðri-Óttarsstaðir eða Austurbær. Bæirnir stóðu á Bæjarhól, nokkuð vestarlega í túninu. Vesturbærinn stendur enn þá, en Austurbærinn var rifinn fyrir aldamót. Var þá byggt nýtt hús nokkru austar og neðar í túninu, en gömlu bæjartóftirnar notaðar fyrir fjós og hlöðu.

Heimildir: Túnakort 1917; Ö-Óttarsstaðir, 2.

GK-163:003

útihús

Gæti verið brunnur.

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:004

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:005

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:006

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:007

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:008

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:009

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:010

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:011

útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:012

býli

Á túnakort er merkt inn kot, norður af GK-163 og er ekki ljóst hvaða kot það er. Þar hefur verið bær, 2-3 útihús og 2 kálgarðar.

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-163:013

uppsátur

“Heimræði má ekki kallað að hjer sje, því lending er engin nema við voveiflega sjáfarkletta, og þarf ábúandinn á næsta bæ, Óttastöðum, skipsuppsátur ár og dag, hvenær sem ábúandinn á Lónakoti hefur viljað sumar og vetur.”

Heimildir: JÁM III, 160.

GK-163:014

sel

“Selstöðu á jörðin í almenningi, eru þar hagar góðir, en vatnslaust í þerrasumrum.”

“Kallaður var Almenningur fyrir ofan veginn frá Kapelluhrauni og suður að Hvassahrauni. Þangað fóru menn af Álftanesi, úr Garðahverfi og Hafnarfirði til að rífa hrís. Almenningur skiptist milli Þorbjarnarstaða, Straums og Óttarsstaða.”

Heimildir: JÁM III, 162; Ö-Óttarsstaðir, 18-10.

GK-163:015

lending

Árið 1703 segir að lending sé í meðallagi.

Heimildir: JÁM III, 162.

GK-163:016

býli

“Hjáleiga, ónafnkend, hjer um 1x ára gömul.” Gæti verið sama og GK-164.

Heimildir: JÁM III, 162.

GK-163:017

býli

“Hjáleiga, önnur, eldri en nokkrir menn til muna. ... Tún þessarar hjáleigu fordjarfaðist af sandi, er vindur og sjór þar uppá ber, svo vel sem túnið að framanverðu brýtur so það undir níðslu liggur með tíðinni.” Gæti verið sama og GK-164.

Heimildir: JÁM III, 163.

GK-163:018 *Karstensvarða*

heimild

“Straumsstígur eða Straumsvegurinn lá vestan Þorbjarnarstaðaréttar norður milli kletta, rétt sunnan við Vatnagarðarna og suðvestan við Straumstúnið, upp á Gunnarsskarð, framhjá Lambhúsgerði, vestur um Karstensvörðu, sem var í Óttarsstaðalandi, en hefur nú verið rifin. Hraungata eða Hraunvegur og Óttarsstaðavegur voru einnig nöfn á þessari leið um Hraun.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-163:019

landamerki

“Landamerki milli Óttarsstaða og Lónakots byrja rétt fyrir ofan sjáfarkampinn, þaðan í Markhól, sem klappar er á: Ótta. Lón. - Frá Markhól í Sjónarhól, frá Sjónahól í vörðu austanvert við Lónakotssel ...”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 1.

GK-163:020

túngarður

“Kringum öll túnin var hlaðinn tvístæður túngarður, feiknamannvirki.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 2.

GK-163:021 *Maríugerði*

örnefni

“Austast í túninu á Efri-Óttarsstöðum var túnflöt, sem kölluð var Maríugerði.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 2.

GK-163:022 *Kolbeinskot*

bústaður

“Niður við Óttarsstaðavörina var önnur hjáleiga eða þurrabúð, nefnd Kolbeinskot. Kot þetta fór í eyði rétt eftir aldamót. Síðasti ábúandinn þar mun hafa heitið Kolbeinn, ... Túnið, sem lá áðru undir Kolbeinskot, var alltaf nefnt Kotatún, en túnið ofan sjávarbakkans var kallað Bakkatún.” Gæti verið sama og 012, 016 og 017.

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:023

brunnur

“Vestur af eyðikotinu [GK-163] var djúpt jarðfall, Eyðikotssker eða Kerið. Neðst í því var hlaðinn brunnur, og var vatnið jafnan tekið þar. Alltaf fylltist þetta af snjó á veturna. Hleðslan í brunninum sést enn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:024 *Brunnstígur*

leið

“Vestur af eyðikotinu [GK-163] var djúpt jarðfall, Eyðikotssker eða Kerið. Neðst í því var hlaðinn brunnur, og var vatnið jafnan tekið þar. Alltaf fylltist þetta af snjó á veturna. Hleðslan í brunninum sést enn. Frá Kerinu lá Brunnstígurinn heim til bæjar.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:025 *Eyðikotsvör*

lending

“Eyðikotinu tilheyrði sérstök vör, Eyðikotsvör, og lá svokölluð Sjávangata frá kotinu að henni.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:026 *Sjávangata*

leið

“Eyðikotinu tilheyrði sérstök vör, Eyðikotsvör, og lá svokölluð Sjávangata frá kotinu að henni.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:027

leið

“Götuslóði lá af Keflavíkurveginum sunnan við Straumstúnið og út að Eyðikotshliði, þaðan heim túnið heim að bæjunum á Óttarsstöðum. Gatan er nú öll uppgróin.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:028 *Litlikofi/Tótukofi*

fjárhús

“Skammt frá Eyðikotinu, til hægri handar, þegar vestur er farið, var hóll, sem hét Litlakofahóll. Vestan í honum var kofi, sem kallaður var Litlikofi eða Tótukofi. Þórunn nokkur, systir konunnar á Óttarsstöðum, hafði kindur í þessum kofa.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-163:029 *Rúnugerði*

heimild

“Rétt norður af Neðri-Óttarsstöðum er lágur rani. Á endanum á honum er smátúnblettur með grjóthleðslu í kring. Er þetta nefnt Rúnugerði, kennt við Guðrúnu, dóttur Friðfinns, sem bjó á Óttarsstöðum skömmu fyrir aldamót.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3-4.

GK-163:030 *Fiskhóll*

herslugarður

“Rétt austur af Rúnugerði [029] er nokkuð stór hóll, sem kallaður var Fiskhóll. Uppi á þeim hól hafa verið breiðir grjótgarðar, sem enn sést vel móta fyrir, og þar hefur verið þurrkaður fiskur í gamla daga.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:031

brunnur

“Alveg sunnan undir húsinu á Neðri-Óttarsstöðum var jarðfall, lítið um sig. Þar var alltaf kallað Prettur, en ekki er vitað um orsök nafnsins. Brunnur var í jarðfallinu, og var alltaf nóg vatn í honum, en fylgdi flóði og fjöru.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:032 *Torfhús*

fjánhús

“Lengra vestur í túninu og nær sjónum voru fjánhús. Nefndist það efra Torfhús, en það neðra Langbakkahús.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:033 *Langbakkahús*

fjánhús

“Lengra vestur í túninu og nær sjónum voru fjánhús. Nefndist það efra Torfhús, en það neðra Langbakkahús. Langbakkahús var rífið, svo að veggir einir stóðu eftir, en þeir fóru alveg í stórflóði, líklega 1957.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:034

heimild

“Rétt fyrir ofan sjávarkampinn var hlið á vesturtúngarðinum, nefnt Fjánhlið, því að féð rann þar í gegn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:035

fjárskýli

“Rétt fyrir ofan sjávarkampinn var hlið á vesturtúngarðinum, nefnt Fjánhlið, því að féð rann þar í gegn. Rétt fyrir sunnan hliðið var feiknamikið fjárgerði. Þangað lá götuslóði frá báðum bæjunum.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4.

GK-163:036

smiðja

“Smiðjubali var rétt austur af kálgarðinum á Efri-Óttarsstöðum. Þar á að hafa verið smiðja.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4-5.

GK-163:037

kálgarður

“Smiðjubali var rétt austur af kálgarðinum á Efri-Óttarsstöðum. Þar á að hafa verið smiðja.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 4-5.

GK-163:038

brunnur

“Brunnurinn á Efri-Óttarsstöðum var alveg í horninu á kálgarðinum, smáspöl frá bænum. Þangað lá gata, sem kölluð var Brunngata. Í gamla daga var þetta hlaðin steinstétt, en er nú gróin upp.” Gæti verið sama og 003.

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:039 *Brunngata*

leið

“Brunnurinn á Efri-Óttarsstöðum var alveg í horninu á kálgarðinum, smáspöl frá bænum. Þangað lá gata, sem kölluð var Brunngata. Í gamla daga var þetta hlaðin steinstétt, en er nú gróin upp.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:040 *Álfakirkja*

huldufólksbústaður

“Kattahryggur var langur bali rétt suðaustur af Vesturbænum. Sunnan við Kattahrygginn var

klettur margsprunginn, er nefndist Stólpi eða Álfakirkja. Þjó jafnan huldufólk í þessum klettum. Mátti því ekki hreyfa þar við strái, ekki vera í leik eða hafa mikinn hávaða.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:041

hesthús

“Í túninu á Neðri-Óttarsstöðum, alveg við mörkin, var kofi, upphaflega smiðja, seinna hesthús.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:042

heimild

“Í túninu á Neðri-Óttarsstöðum, alveg við mörkin, var kofi, upphaflega smiðja, seinna hesthús. Rétt austur af tóftinni eru þúfur miklar, og töldu menn, að þar væru leiði.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:043 *Kvíadalur*

kvíar

“Suður af bænum á Efri-Óttarsstöðum var hæð, sem kölluð var Bali, nú orðin slétt. Suður af honum er kvos, sem kölluð var Kvíadalur. Fráfærum var hætt löngu fyrir minni Gústafs. Fjárhús voru í Kvíadalnum.” Í örnefnalýsingu Ara G segir að kvíar hafi ekki verið í dalnum.

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5; Ö-Óttarsstaðir AG, 1.

GK-163:044

fjárhús

“Suður af bænum á Efri-Óttarsstöðum var hæð, sem kölluð var Bali, nú orðin slétt. Suður af honum er kvos, sem kölluð var Kvíadalur. Fráfærum var hætt löngu fyrir minni Gústafs. Fjárhús voru í Kvíadalnum.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:045 *Fjárhússtígur*

leið

“Suður af bænum á Efri-Óttarsstöðum var hæð, sem kölluð var Bali, nú orðin slétt. Suður af honum er kvos, sem kölluð var Kvíadalur. Fráfærum var hætt löngu fyrir minni Gústafs. Fjárhús voru í Kvíadalnum. Þangað lá Fjárhússtígur.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5.

GK-163:046 *Langabakkarétt*

rétt

“Fyrir innan Hróðurinn var austast Langibakki. Þar var hár kampur, sem nefndist Langabakkagrjót. Innan við það var Langabakkamöl. Sjórinn féll þarna inn á flóði ... Aðeins austar, rétt við kampinn, var lítil rétt, sem notuð var fyrir sláturfé á haustin. Hún var kölluð Langabakkarétt. Sjórinn tók hana og jafnaði við jörðu í sama flóði og Langabakkahúsið fór af.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 6.

GK-163:047

heimild

“Austan við Langabakkarétt eru stórir klapparhólar og sunnan við þá tjörn. Er þetta kallað Vatnsgjá. Þarna var kofi eða byrgi frá eyðikotinu, og var þar geymdur harðfiskur í gamla daga. Veggir standa enn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 6.

GK-163:048 *Litlabyrgi*

heimild

“Austur með kampinum [sjá 047], rétt austur af Vatnsgjánni, var lítið byrgi í klapparhól, kallað Litlabyrgi.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 6.

GK-163:049 *Hjallabyrgi*

heimild

“Austur af því [048], vestan við Eyðikotsvörina, er annað byrgi, sem var kallað Hjallabyrgi. Það var notað frá Eyðikotinu. Á því voru fiskitrönur, og var þar hert grásleppa og annar fiskur. Sjórinn hefur gengið mjög á þetta land undanfarin ár.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 7.

GK-163:050 *Gudduvör*

lending

“Vestan við Hjallabyrgið [049] var Gudduvör, aflögð fyrir löngu. Sá aðeins móta fyrir henni neðst um stórstraumsfjöru.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 7.

GK-163:051 Óttarsstaðavör lending

“Óttarsstaðavör er alveg niður undan verkstæðinu, sem nú er á Óttarsstöðum. Hún er enn alveg eins og hún var.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 7.

GK-163:052 lending

“Aðeins austur er gömul vör, sem sést aðeins móta fyrir neðst. Líklega hefur Kolbeinn í kotinu orðið að hafa kænuna sína þar.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 7.

GK-163:053 Skiparétt naust

“Fyrir ofan Óttarsstaðavör [051] var hleðsla á tvo vegu, veggur að sunnan og vestan, kölluð Skiparétt. Þar var bátunum hvolft á haustin og þeir látnir standa þar yfir veturinn. Skiparéttin er nú alveg horfin.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 7.

GK-163:054 rétt

“Vestur með götunni á vinstri hönd er Glaumbær, sumarbústaður og einna barnaheimili (brann fyrir 2 árum). Rétt þar fyrir norðan var jarðfall slétt í botn og réttarveggir hlaðnir á brununum. Rétt þessi var venjulega notuð á haustin, en hún hefur nú verið rifin niður.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9.

GK-163:055 Sigurðarhellir bústaður

“Langt suður af þessu [054] er klapparhæð, er hefnist Sigurðarhæð. Vestan í henni er hellisskúti, sem Sigurðarhellir heitir. Hleðsla mikil er við skútann og á einhver Sigurður að hafa haldið þar til í gamla daga, enda var alvanalegt, að flökkukarlar hefðust við í þessum hellum.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9.

GK-163:056 Kúarétt nátthagi

“Suðvestur af þessu er mikill klapparrani og hár. Suðaustan í honum er feiknamikið jarðfall.

Fyrir endanum á því eru hleðslur miklar, sem nefnast Kúarétt. Þar mun hafa verið náttthagi fyrir kýr.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9.

GK-163:057 *Skógargata*

leið

“Svonefnd Skógargata lá frá Eyðikotshlíð upp að Óttarsstaðaseli. Þar sem hún lá yfir hæðirnar, var kallað Kotaklifur.” “Skammt ofan við Kotaklifið [073] er djúpt, sporöskjulaga jarðfall við götuna. Er það kallað Hlandkoppsgjörð. Þaðan liggur stígurinn um einstigi, og blasir þá við klapparhóll með þúfu á, nefndur Spói. Er þá komið upp að Reykjanesbraut. Frá Stóra-Nónhól vestur að Spóa eru kallaðir Nónhólar.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9-10, 13.

GK-163:058 *Eystraklif*

leið

“Svonefnd Skógargata lá frá Eyðikotshlíð upp að Óttarsstaðaseli. Þar sem hún lá yfir hæðirnar, var kallað Kotaklifur. Skammt austur af því, á sömu hæðinni, er Eystraklif. Þar lá gatan frá Eyðikotinu upp í hraunið.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9-10.

GK-163:059

leið

“Svonefnd Skógargata lá frá Eyðikotshlíð upp að Óttarsstaðaseli. Þar sem hún lá yfir hæðirnar, var kallað Kotaklifur. Skammt austur af því, á sömu hæðinni, er Eystraklif. Þar lá gatan frá Eyðikotinu upp í hraunið. Önnur gata lá yfir Eystraklifið upp í Nónhóla. Hún lá út af Skógartögunni rétt austan við Hrafnagjá ...”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 9-10.

GK-163:060 *Hádegishæðarvarða*

eyktarmark

“Sunnan við túnið á Vesturbænum er Hádegishæð, eyktarmark. Á henni var Hádegishæðarvarða.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 10.

GK-163:061

heimild

“Suðaustar [en 060]er feiknamikil hæð með sprungu, sem nefnist Hrafnagjá. Í henni var Fiskibyrgið. Þar var geymdur fiskur harður og geymdist vel. Sést fyrir byrginu enn þann

dag í dag.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 10.

GK-163:062 *Miðmundarvarða* heimild

“Vestur af Hrafnasagrjá er Miðmundarhæð. Vestast á henni er stór varða, sem heitir Miðmundarvarða, en vestan við hæðina er lægð, sem heitir Miðmundarskarð.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 10.

GK-163:063 fjárhús

“Vestur af Hrafnasagrjá er Miðmundarhæð. Vestast á henni er stór varða, sem heitir Miðmundarvarða, en vestan við hæðin er lægð, sem heitir Miðmundarskarð. ... Stóra réttin, sem fyrr var nefnd [?], var inni í krika vestan undir hæðinni. Þar er skúti stór með miklum hleðslum og þröngum dyrum. Hefur hann sennilega verið notaður sem fjárhús einhvern tíma í gamla daga.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 10.

GK-163:064 *Stekkurinn* stekkur

“Vestan við Fjárhliðið [035] er stórgrýtisurð, en þar fyrir ofan er smágraslendið, sem kallast Stekkurinn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 10.

GK-163:065 *Miðaftansvarða* eyktarmark

“Vestan við stekkin koma klettur. Þar upp af er varða á hæð fram undir sjónum, en grasbakki fyrir framan, kölluð Miðaftansvarða. Hún hefur getað verið eyktarmark frá Óttarsstöðum.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 11.

GK-163:066 *Sjónarhólsvarða* landamerki

“Fyrir ofan fjörukampinn var uppgróinn sandbakki, sem nefndist Sandar. Þar vestast eru landamerki milli Óttarsstaða og Lónakots. Ofan við Sanda er Sandatjörn, skiptist milli Óttarsstaða og Lónakots. Út Söndum liggur landamerkjalinan í Markhól, sprunginn

klapparhól skammt fyrir ofan kampinn. Þaðan liggur línan suðsuðaustur í Sjónarhól. Á honum er Sjónarhólsvarða ...”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:067

fjárskýli

“Þaðan liggur línan suðsuðaustur í Sjónarhól. Á honum er Sjónarhólsvarða [066], en suður frá honum er Sjónarhólshellir, fjárhellir stór inni í krika. Hann var áður yfirreftur, en nú er það dottið mikið niður.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:068 *Ingveldur*

varða

“Rétt norður af Sjónarhóli eru tvær vörður, er hétu Ingveldur og stóðu á Ingveldarhæð.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:069 *Jakobsvarða*

varða

“Austur af Ingveldi [068] er Jakobsvörðuhæð og á henni Jakobsvarða.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:070

stekkur

“Norðan undir hæðinni [069] er eins og ævagamall stekkur eða rétt.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:071

fjárskýli

“Norðan undir hæðinni [069] er eins og ævagamall stekkur eða rétt. Hæðin er suður af Klofa fyrrnefndum, við götuslóða, sem lá neðan frá Óttarsstöðum upp að fjárborg, sem er þarna miklu ofar.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:072

leið

“Norðan undir hæðinni [069] er eins og ævagamall stekkur eða rétt. Hæðin er suður af Klofa fyrrnefndum, við götuslóða, sem lá neðan frá Óttarsstöðum upp að fjárborg, sem er þarna miklu ofar.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:073 *Kotaklifsvarða*

varða

“Á háhæðinni á Kotaklifinu, við Skógagötuna [057], er Kotaklifsvarða.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 12.

GK-163:074 *Goltravarða*

varða

“Skammt ofan við Kotaklifið [073] er djúpt, sporöskjulaga jarðfall við götuna. Er það kallað Hlandkoppsgjörð. Þaðan liggur stígurinn um einstigi, og blasir þá við klapparhóll með þúfu á, nefndur Spói. Er þá komið upp að Reykjanesbraut. Frá Stóra-Nónhól vestur að Spóa eru kallaðir Nónhólar. ... Langt vestur af Stóra-Nónhól er hóll, sem heitir Goltrahóll. Á honum var Goltravarða, nú fallin.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 13.

GK-163:075

skotbyrgi

“Vestan við Rauðamel stóra er mikil klapparhæð sem nefnist Smalaskáli. Uppi á hæðinni er skotbyrgi.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 14.

GK-163:076 *Smalaskáli*

smalakofi

“Vestan við Rauðamel stóra er mikil klapparhæð sem nefnist Smalaskáli. Uppi á hæðinni er skotbyrgi. Syðst í hæðinni er Smalaskálaker, sporöskjulaga jarðfall með sauðamelshól í botni. Norðvestan undir hæðinni er Smalaskálaskúti, hellir, sem fé lá inni í.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 14.

GK-163:077

fjárskýli

“Suðvestur af Smalaskála [076] er fjárborgin gamla, frá því fyrir aldamót. Kona, er Krístrún hét og bjó á Óttarsstöðum, hlóð hana ásamt vinnumanni sínum.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 14.

GK-163:078 *Bekkjaskúti*

fjárskýli

“Skammt vestur af vörðunni [Mjósundsvörðu GK-165:008] eru bekkir og fyrir ofan þá Bekkjahraun. Þar var gríðarmikill fjárhellir, hlaðinn og reft yfir, kallaður Bekkjaskútinn. Er hann í alldjúpri laut eða jarðfalli, sem kallast Bekkjahraunsker. Framan við hellinn óx

fyrir mikil birkihrísla. Hana kól í frostunum 1918, en rafturinn er þarna enn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 14-15.

GK-163:079 *Brennisteinshellrar* fjárskýli

“Töluvert vestur af Bekkjunum [078] eru Brenniselshæðir. Þar eru tveir fjárskútar, kallaðir Brenniselshellrar. Annar er feiknastór og var yfirreftur, en nú er það fallið niður. Jarðfall uppgróið er fyrir framan hann.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 15.

GK-163:080 *Brennisteinshellrar* fjárskýli

“Töluvert vestur af Bekkjunum [078] eru Brenniselshæðir. Þar eru tveir fjárskútar, kallaðir Brenniselshellrar. Annar er feiknastór og var yfirreftur, en nú er það fallið niður. Jarðfall uppgróið er fyrir framan hann.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 15.

GK-163:081 *Sveinsvarða* varða

“Skógargatan [057] liggur suður rétt við Rauðumelana, vestan við Gvendarbrunnshæð, áfram yfir Seljahraun og upp Mjóasundin. Þá liggur stígurinn á brún grunnrar lægðar. Í henni, rétt suður af Bekkjahrauninu er hellir, sem nefndur er Sveinshellir. ... Varða, sem nefnd er Sveinsvarða, er á klapparbrún yfir hellisopinu.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 15.

GK-163:082 *Óttarsstaðasel* sel

“Skammt sunnan við Meitla er komið í laut nokkra langa og blasir þá við Óttarsstaðasel. Þar endar Skógargatan [057]. Rústir eru eftir tvö sel, þrjár byggingar í hvoru. Snúa dyr austur og vestur. Gríðarmikið graslendi er hjá selinu.” Gæti verið sama og 014.

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 16.

GK-163:083 *Óttarsstaðasel* sel

“Skammt sunnan við Meitla er komið í laut nokkra langa og blasir þá við Óttarsstaðasel. Þar endar Skógargatan [057]. Rústir eru eftir tvö sel, þrjár byggingar í hvoru. Snúa dyr austur og vestur. Gríðarmikið graslendi er hjá selinu.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 16.

GK-163:084

fjárskýli

“Skammt sunnan við Meitla er komið í laut nokkra langa og blasir þá við Óttarsstaðasel. Þar endar Skógargatan [057]. Rústir eru eftir tvö sel, þrjár byggingar í hvoru. Snúa dyr austur og vestur. Gríðarmikið graslendi er hjá selinu. Vestan við túnið er hæð og vestan í henni gríðarstór hellir. Hefur sýnilegar verið reft yfir þetta skjól og það þá verið bezta fjárskýli.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 16.

GK-163:085

rétt

“Í suður frá selinu sér í op á miklum hraunbás. Þar er ævagömul rétt, sem stendur óhöggð enn í dag. Réttin stendur á klöpp og eru veggir hlaðnir frá hvorum kersbarmi og allrúmgott, þegar inn er komið. Sennilega hefur verið haft þar fé á nóttunni.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 16.

GK-163:086 Þúfuhólskjól

fjárskýli

“Vestur frá Óttarsstaðaseli er Þúfuhóll í Þúfuhólshrauni. Vestan í því er Þófuhólsskjól, allgott fjárskjól.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 17.

GK-163:087 Tóhólavarða

varða

“Suðvestur frá selinu [082 og 083] blasa við miklar hæðir, sem nefnast Tóhólar. Á hæsta hólnum er varða, sem kölluð er Tóhólavarða.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 17.

GK-163:088 Sveinshellir

fjárskýli

“Upp af Bekkjum (svo), milli þeirra og Óttarsstaðasels, er Sveinshellir; vont að finna hann - varða við hann á flata hrauninu.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir AG, 3.

GK-163:089

varða

“Upp af Bekkjum (svo), milli þeirra og Óttarsstaðasels, er Sveinshellir; vont að finna hann - varða við hann á flata hrauninu.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir AG, 3.

GK-164 *Óttarstaðakot*

Hjáleiga Óttarsstaða. Árið 1966 áskildi Hafnarfjarðarbær sér forkaupsrétt á jörðunum Óttarsstöðum og Óttarsstaðakoti. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 114. 1917: Tún 0,7, garðar 190m².

GK-164:001 *Óttarstaðakot* bústaður

“Rétt austur af húsinu, sem nú er á Neðri-Óttarsstöðum, var Eyðikotið, þurrabúð frá Óttarsstöðum. Það fór í eyði fyrir 30-40 árum, en bærinn stendur enn og er notaður sem sumarbústaður.”

Heimildir: Túnakort 1917; Ö-Óttarsstaðir, 2.

GK-164:002 útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-164:003 útihús

Heimildir: Túnakort 1917.

GK-164:004 *Eyðikotshlið* heimild

“Götuslóði lá af Keflavíkurveginum sunnan við Straumstúnið og út að Eyðikotshliði, þaðan heim túnið heim að bæjunum á Óttarsstöðum. Gatan er nú öll uppgróin.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 3.

GK-165 *Straumur*

1547-48 er jarðarinnarar getið í fógetareikningum. DI XII, 114. 1703 var jarðardýrleiki óviss, jörðin konungseign. Þá var eins eyðihjáleiga á jörðinni Lambhúsagerði. 1847: 12 1/2 hundr. Hafnarfjörður keypti hluta úr landi jarðarinnarar árið 1947 og áskildi sér forkaupsrétt á öðrum hlutum hennar árið 1966. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 108, 115. 1703 eru engar engjar á jörðinni. 1919: Tún 1,4 teigar, allt slétt, garðar 560m². "Straumstúnið lá á hryggjum, hæðum og lægðum uppgrónum, og gætti jafnvel flóðs og fjöru í sumum lægðunum." Ö-Straumur, 3

GK-165:001 *Straumur*

bústaður

“Straumsbærinn stóð á hraunhrygg lágum, þar sem nú stendur Straumshúsið.”

Heimildir: Túnakort 1919; Ö-Straumur, 3.

GK-165:002

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-165:003

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-165:004 *Straumssel*

býli/sel

“Selstöðu á jörðin þar sem heitir Straumssel, þar eru hagar slæmir, en oft mein að vatnsskorti þá þurrkar gánga.” “Þegar Flánum sleppir, tekur við mikil brekka og hraunið, úfið mjög. Þar taka við svonefndir katlar, djúpir hraunbollar og hraunhryggir. ... Þá er skammt í Straumssel, sem er eitt merkasta selið hér um slóðir, því þar var búið 15-20 ár um miðja öldina, sem leið. Selstættarnar eru í Straumsselstúni. Þarna stóð bær fram á þessa öld, sem Tjörvi lét reisa, en ekki var þar stöðug búseta, því að bærinn brann. Seltúngsgarðar liggja um nokkurn hluta túnsins. Fjárhús er hér innan garðs, og hér er Selsgarðurinn, matjurtagarður.”

Straumsselsstígur er í landi Þorbjarnarstaða sjá GK-166:78

Heimildir: JÁM III, 164; Ö-Straumur, 10.

GK-165:005 *Lambhúsagerði*

býli

“Lambhusgierde forn eyðihjáleiga af Straumi, hefur í eyði legið fram yfir allra þeirra minni, sem nú eru, sýnist valla upp aftur byggjast kunni, þar fyrir að bóndinn á Straumi kann ekki af skaðlausu af sinni grasnautn so mikið af að leggja að bjarlegt verið, meðan hjáleigutúnin skyldi komast í rækt aftur.” “Suðvestan túnsins í Straumi er Gunnarsskarð, sem er raunveruleg hæð. Liggja reiðgötur þar um. Þar rétt hjá er nafnlaust skarð. Norðan við Gunnarsskarð er gömul útgræðsla, Lambhúsagerði. ... Gísli Sigurðsson segir, að seinna hafi þetta verið nefnt Markhúsargerði, en heimildarmenn sr. Bjarna kölluðu það Markúsargerði.” “Skammt norðan við Straum vestan megin við veginn að Óttarsstöðum á móts við afleggjarann að Þýskubúð [er garðlag].” “Ræktað tún á aflíðandi bala milli hraunhæða.” “Nafnið er dregið af því, að Markús Gíslason frá Lambhaga ræktaði þarna þennan blett og flutti heyið í Hafnarfjörð; kunnur formaður í Hraunum. Gísli Guðjónsson kallar kotið ennþá

Lambhúsgerði, svo að það nafn er ekki horfið.” “Túngarðurinn er mikið hruninn og hefur líklega verið nokkuð lengri upphaflega. Nú er hann aðeins að hluta norðan og austan megin, en einnig eru stakar sleðslur, - e.t.v. leifar túngarðs uppi á hraunbundu sunnan megin og fylgja þær sprungu frá austri til vesturs. Garðurinn hefur verið hlaðinn úr mjög misstórum steinum og er op á honum vestantil um 2m á breidd. Svo virðist sem tekið hafi verið grjót úr vesturgarðinum sunnanverðum um leið að hraunhólnum. Í vesturátt frá norðurgarðinum liggja garðleifar, mjög sokknar og mosavaxnar í beinu framhaldi til vesturs eða VSV upp að, e.t.v. upp á klapparhól sem þar er. Staður þessi var kallaður Markhúargerði ... Á þessum stað á að hafa staðið hjáleiga frá Straumi, = Lambagerði til forna.”

Heimildir: JÁM III, 164; Ö-Straumur, 4; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði, 135.

GK-165:006 lending

“Heimræði er árið um kring og lendiníng góð, og gánga skip ábúandans eftir hentugleikum. Inntökuskip eru hjer engin, en hafa þó áður verið og ábúandinn þegið undirgift af.”

Heimildir: JÁM III, 164.

GK-165:007 *Gvendarbrunnur* landamerki

“Landamerki milli Straums og Óttarstaða byrja við sjó á Vatnaskersklöpp, yfir miðjan Markhól og þaðan beint í Stóra-Nónhól, frá Nónhól í Gvendarbrunn, frá Gvendarbrunni í Mjósundavörðu ...”

Heimildir: Ö-Straumur, 2.

GK-165:008 *Mjósundsvarða* landamerki

“Landamerki milli Straums og Óttarstaða byrja við sjó á Vatnaskersklöpp, yfir miðjan Markhól og þaðan beint í Stóra-Nónhól, frá Nónhól í Gvendarbrunn, frá Gvendarbrunni í Mjósundavörðu ...”

Heimildir: Ö-Straumur, 2.

GK-165:009 landamerki

“... frá Mjósundavörðu [sjá 008] í Klofaklett suður og upp af Steinhúsi. - Á Klofaklett er klappað “Ótta.” “Str” og varða hlaðin hjá.” Í örnefnalýsingu segir að 3 vörður séu á klettinum.

Heimildir: Ö-Straumur, 2, 8.

GK-165:010

túngarður

“Straumstúngarðar voru ekki merkilegir, voru varla nema Norðurgarður og Vesturgarður. Garðar þessir voru lágir og einhlaðnir af hraungrýti.” “Túngarður. Um hæðir, hraun og tún, umhverfis tún Straumsbæjarins.” Kostablað 1513 II/15. “Garðurinn fylgir fjörukambinum að vestanverðu, en þar er hann við víðast fallinn. Sumsstaðar má sjá hlaðinn innskot í garðinn, líklega bátauppsátur. Þar sem hann stendur enn má sjá fallega hlaðinn, um 1,5-1,7,m háan og 1,8m breiðan garð. Garðinum sleppir niður við sjó að sunnan, þar sem lítill vogur skerts inn í landið, sunnan við Straumsbæina. Norðurgarðurinn er um 90m norðan við bæinn og nær nú u.þ.b. frá veginum að Óttarsstöðum og austur að fjörunni. Vestan við veginn er sprunginn ílangur hryggur frá austri til vesturs, norðan túnsins. Þar má á stöku stað sjá fátæklegar hleðsluleifar báðum megin sprungunnar og gætu þetta verið leifar túngarðs. Vestan við túnið liggur svo garður með barmi djúprar lautar, við suðvesturhorn fyrrnefnds hryggs, og fylgir brekkubrún til suð-austurs. Neðst í brekku u.þ.b. fyrir miðju vesturtúngarðinum er op um 2,5m breitt og er grjóthrúga við suðurhlið þess, það er því engu líkara en op hafi verið rofið í garðinn a.m.k. hefur það verið stækkað enda óvenju breitt af hliði að vera. Garðurinn liggur svo sem leið liggur suður frá opinu, suður að litlum tjörnum, sem eru norðan við Steinbrú nr. 143 [072]. Þar endar garðurinn og ekki fundust nein merki eftir garð austan vegarins, enda liggur víkin alveg að veginum skammt frá þar sem garðurinn endar.”

Heimildir: Ö-Straumur, 3; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 142.

GK-165:011 *Sjávargata*

leið

“Norðaustur frá bænum lá Sjávargatan í Sjávarhliðið.”

Heimildir: Ö-Straumur, 3-4.

GK-165:012 *Sjávarhliðið*

heimild

“Norðaustur frá bænum lá Sjávargatan í Sjávarhliðið.”

Heimildir: Ö-Straumur, 3-4.

GK-165:013 *Brunngata*

leið

“Þá lá frá bænum Brunngatan í Brunninn í Brunntjörn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:014

brunnur

“Þá lá frá bænum Brunngatan í Brunninn í Brunntjörn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:015 *Straumsgata*

leið

”Suður frá bænum lá svo Straumsgatan við enda Brunntjarnarinnar og upp í Brunnhól, sem einnig nefndist Brúnshóll, og er vafamál, af hverju dregið er.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:016

fjárhús

“Hér suðvestan túnsins er Fjárhússkarð og fjárhúsið í Vatnagörðum.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:017 *Lambhúshóll* lambhús

“Norður frá bænum er hrunhryggur. Þar fyrir vestan, inni í Straumstúni, er Lambhúshóll.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:018

leið

“Suðvestan túnsins í Straumi er Gunnarsskarð, sem er raunveruleg hæð. Liggja reiðgötur þar um.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:019 *Péturskotsvör*

lending

“Þarna [suðaustur frá bænum] er Péturskotsvör og Péturskotshróf. Þar mátti geyma einn bát.” “Bátabyrgi. Innarlega í Straumsvík, vestan megin. Um 30m norðan Reykjanesbrautar. ... skv. örnefnaýsingu Gísla Sigurðssonmun hér vera um Péturskotshróf og Péturskotvör að ræða.” Í landi Straums eða Þorbjarnarstaða. Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 37.

“Óreglulega lagað langt og mjótt byrgi hlaðið úr grjóti. Veggir eru nokkuð hlykkjóttir, en þeir standa nú lágt og varla hægt að sjá nokkuð hleðslulag á þeim. Byrgið er opið til austurs að vörinni og sjást þar engar hleðslur. Á flóði er sjáldan meira en 2m frá vatnsborði vararinnar að inngangi byrgissins. Innanmál = L. 6,2m Br. 2,2-3,4m. Mjóst er byrgið í vesturenda. Á einum stað í suðurlangvegg nær hleðsluhæð 0,7m en að jafnaði er hún um

0,5m. Breidd veggja er 0,7-1,6m. Öll þessi mál eru á mikið hrundum hleðslum þannig að upphaflega mál byrgisins hafa veirð allt önnur. Lágar grjóthleðslur eða ruðningar eru sin hvoru megin vararinnar þ.e. að sunnan- og norðanverðu.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 144.

GK-165:020 *Péturskotshróf* naust

“Þarna [suðaustur frá bænum] er Péturskotsvör og Péturskotshróf. Þar mátti geyma einn bát.”

Heimildir: Ö-Straumur, 4.

GK-165:021 *Pétursbyrgisvör* lending

“Þarna [suðaustur frá bænum] er Péturskotsvör og Péturskotshróf [Péturskot er GK-166:027]. Þar mátti geyma einn bát. ... Sporið eða Péturssporið [GK-166:028] lá eftir hólminum út í Pétursbyrgi eða Byrgi [GK-166:029]. Þar var Byrgisvör eða Pétursbyrgisvör. Má hér sá djúpar skorur eftir kili báta og skipa.” Sennilega í landi Þorbjarnarstaða.

Heimildir: Ö-Straumur, 4-5.

GK-165:022 *Straumsvör* lending

“Norðan Sjávarhliðsins er Straumsvör niður undan Straumskampi. En uppi á kampinum var Straumsnaustið.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:023 *Straumsnaust* naust

“Norðan Sjávarhliðsins er Straumsvör niður undan Straumskampi. En uppi á kampinum var Straumsnaustið.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:024 *Þýzkubúðarstígur* leið

“Út frá Norðurgarði rétt við naustið liggur stígur, sem nú er mjög óglöggur, nefnist Þýzkubúðarstígur.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:025 *Landabyrgi*

örnefni

“Út frá Norðurgarði rétt við naustið liggur stígur, sem nú er mjög óglöggur, nefnist Þýzkubúðarstígur. Þegar norðar kemur, verða fyrir móar kargaþýfðir, nefnast Landabyrgi, og tangi í sjó fram, Landabyrgistangi.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:026 *Þýzkubúðarvör syðri*

lending

“Út frá Norðurgarði rétt við naustið liggur stígur, sem nú er mjög óglöggur, nefnist Þýzkubúðarstígur. Þegar norðar kemur, verða fyrir móar kargaþýfðir, nefnast Landabyrgi, og tangi í sjó fram, Landabyrgistangi. ... Þá er komið á Þýzkubúðarkamp, sem er fremur stórgryttur og liggur fyrir öllu Þýzkubúðartúni austanverðu. Við kampinn voru tvær varir, Þýzkubúðarvör syðri og Þýzkubúðarvör nyrðri ...”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:027 *Þýzkubúðarvör nyrðri*

lending

“Út frá Norðurgarði rétt við naustir liggur stígur, sem nú er mjög óglöggur, nefnist Þýzkubúðarstígur. Þegar norðar kemur, verða fyrir móar kargaþýfðir, nefnast Landabyrgi, og tangi í sjó fram, Landabyrgistangi. ... Þá er komið á Þýzkubúðarkamp, sem er fremur stórgryttur og liggur fyrir öllu Þýzkubúðartúni austanverðu. Við kampinn voru tvær varir, Þýzkubúðarvör syðri og Þýzkubúðarvör nyrðri ...”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:028 *Þýzkubúð*

býli

“Við kampinn voru tvær varir, Þýzkubúðarvör syðri og Þýzkubúðarvör nyrðri, og þá er Þýzkubúð, hjáleiga frá Straumi. Hún er í Þýzkubúðartúni. Ofan við kampinn er Þýzkubúðargarður, tvíhlaðinn og vel hlaðinn grjótgarður. Túnið er allt girt grjótgörðum, að mestu tvíhlöðnum.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:029 *Þýzkubúðarkampur*

örnefni

“Út frá Norðurgarði rétt við naustir liggur stígur, sem nú er mjög óglöggur, nefnist Þýzkubúðarstígur. Þegar norðar kemur, verða fyrir móar kargaþýfðir, nefnast Landabyrgi, og tangi í sjó fram, Landabyrgistangi. ... Þá er komið á Þýzkubúðarkamp, sem er fremur

stórgrýttur og liggur fyrir öllu Þýzkubúðartúni austanverðu. Við kampinn voru tvær varir, Þýzkubúðarvör syðri og Þýzkubúðarvör nyrðri ...”

Heimildir: Ö-Straumur, 5.

GK-165:030 *Tjörvagerði*

heimild

“Vestur frá Þýzkubúð er sunnan undir hárri klöpp Tjörvagerði.” “Gerði. Um 50m vestur af túngarði Þýzkubúðar, skammt suður af landamerkjagirðingu Straums og Óttarsstaða.”

Hraun. Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 29. Gerði hlaðið sunnan við háar klappir (u.þ.b. 3-4m). Klappirnar mynda norður og vesturhliðar gerðisins og þar er því engin garðhleðsla nema að hluta austan til á norðurhlið, þar sem klappirnar eru vel kleifar skepnum. Gerðið er breiðast um 20m (N-S) og 30m lengst (A-V). Inngangur er á vesturenda; br. 0,5m. L. 1m. Garðurinn nokkuð hrunin og einnig virðist grjóti hafa verið fjarlægt úr honum á nokkrum stöðum. Hann er nú um 1m á hæð, þar sem hann er hæstur. Breiddin virðist hafa verið 1-1,2m að sunnanverðu vestan megin eru lágar klappir, þar sem garðurinn hefur verið hlaðinn fram á klappabrúninni a.m.k. á þeim hluta sem lægstur er þ.e. austan til. Norðurfrá þessum klöppum eru rústir sennilega fjárhúsrústir (sjá nr. 124 [031]). Innan gerðis er allt vel grasi gróið. Í og við vesturenda gerðisins er mikið timbur- og bárujárnsbrak, líklega leifar sumarbústaðar.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 123.

GK-165:031 *Tjörvabyrgi*

heimild

“Vestur frá Þýzkubúð er sunnan undir hárri klöpp Tjörvagerði. Þar er Tjörvabyrgi og Tjörvaskjól ... hvort tveggja hlaðið af Guðmundi Tjörva bónda í Straumi og Þýzkubúð.” Fjárhústóft er innan Tjörvagerðisins. “Stendur í grónu landi innan gerðis, en í hrauni.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 29. “Ferhyrnd tóft halðin úr torfi og grjóti. Veggir standa nokkuð hátt og grjóthleðslan í þeim var sjáanleg, en þó eru veggir orðnir mjög aflagðir. Grjóthleðslan er bæði að utan- og innanverðu. Suðurgafl er um 1,5m há klöpp sem hlaðið hefur verið ofaná og síðan langveggir norðurfrá. Innanmál: Suðurgafl = 2,8m. Norðurgafl = 2,65. Vesturhlið 4,3m. Austurhlið 4,8m. Inngangur er fyrir miðjum norðurgafli. Breidd hans er nú mest 0,5m og mun það sennilega vera nálægt upphaflegri breidd, en erfitt er að dæma um það þar sem veggir hafa mjög sigið saman og þrengt innganginn. Meðfram langveggjum eru hlaðnir bekkir, þar sem þeir eru greinilegastir, eru þeir 0,4m á br. og 0,3m á hæð, en bekkur er illgreinanlegur meðfram vesturhlið. Breidd

veggja er nú 1,5-2m Mesta hæð vegghleðslu er nú 1,3m, en hæsti punktur er hleðsla ofan á klöpp sunnan megin, 1,65m sem mun hafa verið nálægt upprunalegri hæð.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5-6; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 124.

GK-165:032 *Tjörvaskjól*

heimild

“Vestur frá Þýzkubúð er sunnan undir hárri klöpp Tjörvagerði. Þar er Tjörvabyrgi og Tjörvaskjól ... hvort tveggja hlaðið af Guðmundi Tjörva bónda í Straumi og Þýzkubúð.”

“Fjárskjól. Skammt (20m) vestur af gerði nr. 123 [030] rétt sunnan við hleðslu undir girðingu (landamerki Óttarsstaða og Straums (?)).” Í hrauni þar sem langar klappir mynda skeifulaga skjól með opið til suð-vesturs.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 28.

“Skjólveggur hlaðinn þvert fyrir op hellisskúta. Veggurinn er hæstur um 1,2m Br. 1-1,3m. Hann er listilega hlaðinn og alveg heill að því að virðist. Að innanverðu er han nánast lóðréttur og mjög sléttur enda hlaðinn úr völdu grjóti þannig að slétt hlið steinana snýr alltaf fram og er lóðrétt. Veggurinn mjókkar nokkuð eftir því sem ofar dregur og er því nokkuð hallandi að utanverðu. Um 0,6m breiður inngangur við austur enda hans. Hellisskútinn er með góðu grasigrónu gólfi framan til og dýpkar lítillega inn á við. NV megin hefur stórt stykki hrúnið niður en annars er lítið grjót í hellinum. Hellirinn er sporöskjulaga og er opið nánast við alla suður langhlið. L. = u.þ.b. 6m Br. u.þ.b. 4m. Skjólveggurinn nær ekki alveg upp í efri brún hellismunans þannig að þar á milli er 0,5-0,8m rifa.”

Heimildir: Ö-Straumur, 5-6; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 124.

GK-165:033 *Jónsbúðarstígur*

leið

“Frá túngarðinum [Þýzkubúðartúngarði ?] liggur stígur, er nefnist Jónsbúðarstígur, óglöggur eins og aðrir stígar. Hann liggur að Jónsbúð, sem var hjáleiga og þurrabúð frá Straumi.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:034 *Jónsbúð*

býli

“Frá túngarðinum [Þýzkubúðartúngarði ?] liggur stígur, er nefnist Jónsbúðarstígur, óglöggur eins og aðrir stígar. Hann liggur að Jónsbúð, sem var hjáleiga og þurrabúð frá Straumi. Hún stóð í Jónsbúðartúni, sem var umgirt Jónsbúðartúngarði. Hann var rúmir 100 faðmar kringum túnið, að miklu leyti tvíhlaðinn, en einnig fjárheldur þar sem hann var einhlaðinn. ... Jónsbúðarfjárhús var í norðvestur frá bænum innan túngarðs.” Bæjarhúsin í Jónsbúð voru nyrst við Straumsvík vestanverða. “Grasivaxin lögð í hrauninu. Norðan við bæjarhúsin er

ferskvatnstjörn, sem fylgir flóði og fjöru, og er þurr á fjöru. Lítill túnblettur er kringum bæinn og er hraun með garðhleðslu allt í kring. Sunnan við bæinn eru fremur lágar hraunklappir og drangar. Austur af bænum er fjörukampurinn nokkuð hár en ekki hægt að greina neinar garðhleðslur þar, þó að ekki sé ólíklegt að þar hafi varnargarðar verið hlaðnir, þar sem opið haf er til norðurs. Dálítill vör er þarna, og mun hafa verið þökkaleg lending nema hvað hún er mjög opin til norðurs og norðausturs.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 30 og 31. “Tvær vistarverur eru í húsunum. Gengið var inn í þá nyrðri að vestanverðu, þar er nú allur gaflinn opinn, svo þar mun timburgafl hafa verið. Breidd þar er um 1,7m. Lengd þessarar vistarveru er um 5,5m að innanverðu. Allir eru veggirnir úr torfi og grjóti. Br. = 2m. mesta hæð = 1,2 að innanverðu, en hærri að utanverðu. Austan megin, vegna halla á landinu. Veggir standa vel og eru mikið grónir. Sunnan við þessa vistarveru er svo hin. 2m. breiður veggur skilur þær að og er inngangur u.þ.b. á honum miðjum. Inngangur er mjög samfallinn og því var erfitt að ákvarða upphaflegu breidd hans 0,35m. Innanmál syðri vistarveru: L. 4,4m B. 2,8m. Breidd veggja 1,4-2m Veggir standa vel og eru mjög grónir. Vestan við bæjarhúsin er lág hleðsla frá N til S, sem myndar 1-1,5m breiðan gang milli sín og bæjarhúsa. Hæsta hæð = 0,4m Br. = 0,7m. Garðurinn er hlaðinn úr torfi og grjóti. Austan við bæjarhúsin er kálgarðurinn og garðshleðslan í kringum hann nema að sunnanverðu, þar sem klappir og brött brekka veita nokkra vörn. Garðurinn er óreglulega ferhyrndur. Innanmál = N hlið: 8m. V hlið, 6,8m. S hlið 6,7m A hlið, 7,4m. Garðurinn er mjög hrúinn og er hvergi nema 1 steinaröð á hæð. Bryngerður Bryngeirsdóttir, sem ólst upp á Óttarsstöðum, segir að Jónsbúð hafi farið í eyði 1920-25. ... útihús/skemma (?). Rétt norðan við bæjarhús ... Ferhyrnt grjótbyrgi, hlaðið úr hraungrýti og fjörugrjóti. Byrgið er allt mjög hrúnið, en hægt er að sjá ytri kant suðurhliðar og norðurhliðar, og innri kant vesturhliðar að hluta. Annað er meira eða minna hrúgald. Mér virðist að austurhlið hafi engin verið, a.m.k. ekki úr grjóti, en þó gæti hafa verið timburhlið með dyrum þar. Ekkert torf er sjáanlegt. Svo virðist sem veggir hafi verið um 0,5m breiðir ef miðað er við SV hornsteina og innrihlið vesturgafls. Hæsta hæð veggja nú er 1,3m. Innri mál hafa verið u.þ.b. 2,3x3,6m. Mér finnst líklegt að þetta hafi verið skemma, en þó helst fiskibyrki, því að vel hefur loftað um veggina. Inngangurinn austanmegin á Norðurgafli. Áætluð mál: Br. = 0,5. L. = 1m. ... útihús. Rétt norðan og vestan við bæjarhús Jónsbúðar. Stendur innangarðs Jónsbúðar í túninu, en norðurgafli skagar örlítið út fyrir túngarðinn. Ferhyrnt hús, hlaðið úr grjóti og torfi. Áberandi er hve mikið grjót er í veggjum, en þeir eru nokkuð hrundir. Sérstaklega er austurhlið illa farin (og er líklegt að veggurinn hafi verið felldur og sótt í hann

grjót). Innanmál: Norðurgafli = 1,6m. Suður gafli = 1,8m. Vesturhlið = 4,7m Austurhlið = 4,7m. Inngangur er dálítið sunnan við miðju á austurhlið. Veggir standa best í SV horni hússins. Þar er hæð = 1,5m og Br. 1,3-2m. Ekki er hægt að sjá neina hleðslu meðfram langveggjum eins og títt var í fjárhúsum. Húsið er að hluta byggt utan í klöpp að vestanverðu, þ.e. rétt við túngarðinn, sem nær að norðurgafli að vestan, en heldur svo áfram rétt sunnan við austurhorn gaflsins, til austurs. ... Túngarður. Umhverfis túnblett Jónsbúðar. Mishæðótt svæði, hraun og tún. Garðurinn er úr einfaldri hleðslu og er hann allt í kringum túnið og niður að fjöru, en enginn garður er sjáanlegur meðfram fjörunni. Hleðslan er mjög hruninn, eða fjarlægðir úr henni steinar á mörgum stöðum, svo að sumstaðar má aðeins sjá neðstu steinaröðina. Garðurinn virðist standa í fullri hæð að hluta að vestanverðu. Þar er hann hlaðinn ofan á lágar klappir. Hæð garðsins er 1,2m. Gaddavírsegirðing stendur nú ofan á garðsleifunum að sunnan. Hvergi er hægt að greina hlið á garðinum með neinni vissu vegna hruns. Líklegir staðir eru þó einn að vestanveru og annar að norðanverðu. Að vestanverðu er kindastígur sem liggur þvert gegnum garðinn, en yfir tvo steina sem vel gætu verið tilkomnir fyrir hrun. Að norðanverðu er garðurinn á parti mjög lítilfjörlegur, ein steinröð oft gysin. Þarna eru troðningar yfir hann og þarna hafa menn þurft að fara um til að sækja vatn í brunninn. Einnig er stígur til suðurs í átt að Þýskubúð en nú er garðurinn þvert á stíginn og gaddavírsegirðing ofan á. Líklegt verður að teljast að garðurinn hafi verið endurbyggður, fyllt upp í hliði, er gaddavírsegirðingin var sett. Breidd garðs 0,3-0,5m. L. u.þ.b. 180. Garðurinn er ílangur og nokkuð lengri frá austur til vesturs en frá norðri til suðurs.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 126-127, 129, 133.

GK-165:035

hellir

“Suður og upp frá bænum [034] var Jónsbúðarhóll. Þar uppi var slétt flöt. Í hólinn er hellir og geymd í kol framan af öldinni.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:036 *Sjávargata*

leið

“Austur frá bænum lá Sjávargatan út á Jónsbúðarkamp.” Gæti verið sama og 011 en fær samt annað númer í örnefnalýsingunni.

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:037 *Jónsbúðarkampur* örnefni

“Austur frá bænum lá Sjávargatan út á Jónsbúðarkamp.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:038 *Jónsbúðarnaust* naust

“Austur frá bænum lá Sjávargatan út á Jónsbúðarkamp. Þar var Jónsbúðarnaust.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:039 *Jónsbúðarvör* lending

Austur frá bænum lá Sjávargatan út á Jónsbúðarkamp. Þar var Jónsbúðarnaust. Þar niður undan var Jónsbúðarvör.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:040 *Brunngata* leið

“Frá bænum lá Brunngatan út í gegnum Brunngötuhliðið í Jónsbúðarbrunn út í Jónsbúðartjörn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:041 *Brunngötuhlið* heimild

“Frá bænum lá Brunngatan út í gegnum Brunngötuhliðið í Jónsbúðarbrunn út í Jónsbúðartjörn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:042 *Jónsbrunnur* brunnur

“Frá bænum lá Brunngatan út í gegnum Brunngötuhliðið í Jónsbúðarbrunn út í Jónsbúðartjörn.” “Brunnur. Um 10m norðan túngarðs Jónsbúðar ofan í lægð/tjörn sem fylgdi flóði og fjöru. ... Vatnið er ferskt, jafnvel á flóði.” “Ofan í lægð, sem er grasi vaxinn og mjög blaut. Þarna er tjörn í flóði en mýrarkennt á fjöru.” “Um 3,4m löng og 0,6-1m breið steinlögn, sem liggur norður frá lægðar- /tjarnarbakka að sjálfum brunninum. Brunnurinn er steinalagður nokkuð hringlaga um 0,5-0,6m í þvermál. Brunnurinn er nú fullur af drullu, en er nú um 0,3-0,5m djúpur. Öll þessi mannvirki fara á kaf á flóði en þá er

hægt að ná sér í vatn hvar sem er í tjörninni. Tjörnin þornar upp á fjöru þó grunnt sé á vatnið. Í brunninum er hins vegar alltaf vatn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 128.

GK-165:043 *Markhólsvarða* landamerki

“Straumsvík lá hér austur frá og út með allt út á Vatnssker eða Vatnsskersklöpp. Á skerinu voru landamerki milli Straums að austan og Óttarsstaða að vestan. Héðan lágu landamerkin upp í svonefndan Markhól, sem stóð í Jónsbúðartjörn. Gísli Sigurðsson segir, að þar hafi verið Markhólsvarða, en heimildarmenn sr. Bjarna mótmæla því og segja, að aldrei hafi verið þar varða.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:044 *Skiphóll* landamerki

“Héðan [frá 043] lá svo línán í háan hól, er nefndist Skiphóll. Á honum er Skiphólsþúfa.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:045 *Vatnsgarðar vestri/Straumsvatnsgarðar* örnefni

“Suðaustur frá Skiphól [044] vestur úr Fjárhússkarði eru svo Vatnagarðar vestri- eða Straumsvatnagarðar.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:046 *Straumsrétt* rétt

“Sunnan við Fjárhússkarðið er Straumsrétt.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-165:047 *Draugadalir* örnefni

“Þá liggur hér vestur um hraunið Alfaraleiðin [GK-651:001] í miklum djúpum lægðum, sem nefnast Draugadalir.”

Heimildir: Ö-Straumur, 7.

GK-165:048 skotbyrgi

“Sunnan í klettahrauni því, sem hér er, vestan Miðmundarhæðar, liggur rani fram úr. Á

Þessum rana er vel hlaðið Skotbyrgi, sem stendur enn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 8.

GK-165:049

leið

“Sunnan í klettahrauni því, sem hér er, vestan Miðmundarhæðar, liggur rani fram úr. Á þessum rana er vel hlaðið Skotbyrgi, sem stendur enn. Fjargata liggur upp úr rétt hjá byrginu. Í skrá G.S segir, að hér liggi fram úr hrauni þessu Mosastígurinn og Skógarstígurinn frá Þorbjarnarstöðum, en þennan Mosastíg kannast sr. Bjarni og heimildarmenn hans ekki við.”

Heimildir: Ö-Straumur, 8.

GK-165:050 *Eyjólfshólsvaða*

landamerki

“Suður frá klettinum [sjá 009] liggur línan á svonefndan Eyjólfshól upp af Gömluþúfu. Þar á er Eyjólfshólsvaða.”

Heimildir: Ö-Straumur, 8.

GK-165:051 *Draughóll*

draugur

“Suðaustur frá Mjósundum [008] blasir við hóll í hrauninu, nefnist Draughóll. Kringum hann er úfið hraun og nefnist það Draughólshraun.”

Heimildir: Ö-Straumur, 9.

GK-165:052 *Selsbrunnur/Stramsselsvatnsstæði* brunnur

“Austur frá selinu [004] var Selsbrunnur eða Stramsselsvatnsstæði, sem er ker, og þrýtur þar aldrei vatn.”

Heimildir: Ö-Straumur, 10.

GK-165:053 *Straumsselshæðarvaða*

vaða

“Suður og upp frá selinu [004] er Stramsselshæð. Þar á er Stramsselshæðarvaða sunnan í hæðinni.”

Heimildir: Ö-Straumur, 10.

GK-165:054 *Straumshellnastígur*

leið

“Suður í garði frá Selinu liggur Strumshellnastígur suður að Strumshellum nyrðri, miðja

vegu milli Gömlupúfu og Straumssels, og þaðan liggur stígurinn í Straumshellana syðri.”

Heimildir: Ö-Straumur, 10.

GK-165:055 *Straumshellir*

fjárskýli

“Suður í garði frá Selinu liggur Straumshellnastígur suður að Straumshellum nyrðri, miðja vegu milli Gömlupúfu og Straumssels, og þaðan liggur stígurinn í Straumshellana syðri. Hér eru allgóð fjárskjól, og hafði Tjörvi þarna fé.”

Heimildir: Ö-Straumur, 10.

GK-165:056 *Gerðið*

heimild

“Suður í garði frá Selinu liggur Straumshellnastígur suður að Straumshellum nyrðri, miðja vegu milli Gömlupúfu og Straumssels, og þaðan liggur stígurinn í Straumshellana syðri. Hér eru allgóð fjárskjól, og hafði Tjörvi þarna fé. Við syðri hellana er Gerðið, sem notað var til samrekstrar.”

Heimildir: Ö-Straumur, 10.

GK-165:057

fjárskýli

“Þar er Steinhús [sjá ATH], klapparhóll mikill og áberandi. Rétt austan við það er fjárskjól eða skúti, sem mun ekki hafa neitt sérstakt nafn.” Nýnefni á þessu skjóli eru Gústafsskjól og Steinhússkjól.

Heimildir: Ö-Straumur, 10-11.

GK-165:058 *Skotbyrgi*

skotbyrgi

“Austur frá Gömlupúfu [austan við 057] er lægð, sem nær allt austur að Hafurbjarnarholti. Þar er að finna Stórholt og á því Stórhól. Þar er einnig að finna stórholtsgreni og þar skammt frá Skotbyrgið.”

Heimildir: Ö-Straumur, 11.

GK-165:059

stekkur

“Stekkur. Um 10m austur af Tjörn, vestan við Straum, 20-30m norðan Reykjanesbrautar.”

“Grasigróið og nokkuð sprungið hraun.” Kortablað 1513 II/15, teikning s. 26. “Stekkurinn skiptist í tvö svæði, þar sem syðri hlutinn er inni á milli lágra og misbrattr klappa um mannhæðar hárra. Milli klappanna þ.e. í stekknum er nokkuð sléttur vel grasigróinn botn.

Ofan á klappirnar og á milli þeirra er hlaðinn garður og stendur hann sumstaðar í sem næst fullri hæð. Þar sem hleðslan er hæst er hún 1,3m en 1,9 ef mælt er frá stekkjjarbotni, þar sem hleðslan er ofan á lágri klöpp. Mesta lengd syðri hluta er um 12m og mesta 13,65m ytri og nyrðri hluta stekksins er sem næst ferningslaga innri stærð = 8x8m. Hleðslur fylgja klöppum. Sunnan megin og að hluta austan megin að öðru leiti eru hleðslur ofan á graslendi sem hallar til norðurs hleðslan er mikið hrauninn, þó nær hún á tveim stöðum 0,75m hæð Br. 0,7-1m. Inngangur er u.þ.b. á miðri norðruhlið.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 114.

GK-165:060

heimild

“Undirstaða (?) grunnur (?). Um 10m norðan við stekk nr. 115 [GK-166:095] og tjörn.” “Er milli hraunklappa.” Kortablað 1513 II/15, teikning s. 27. “Grjót og torfhleðsla afmarkar langhliðar. Innanmál virðist hafa verið 4x15m. Breidd hleðslu er um og yfir 1m. Áberandi er hve austurhleðslan er nú hærri og betur varðveitt. Við suðurgafli er e.k. framlenging á austurhleðslu til suðurs og með fram gaflinum til vesturs. Í þessa hleðslu hefur verið sett gaddavírsegirðing. Girðing þessi fjarlægist síðan grunninn og stefnir skáhallt í NV. Undir vörinn hefur verið hlaðið grjóti .. Hér er líklega um að ræða fjárhússtaði”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 117.

GK-165:061

fjárskýli

“Fjárskjól. Um 100m vestan við bæjarhús, rétt NA við tjörn/vatn. Fjárskjólíð stendur um 15m SA af fjárkjóli nr. 119 [062], upp á háklöppum milli túngarðs og vatns.” Gæti verið sama og 002-003, 016. Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 28. “Lítið ferhyrnt grjótbyrgi með dálítið útsveigðum langhliðum. L= 2,25m Br, 1,65m (innanmál). Inngangur er á miðri SA skammhlið, Br. = 0,7m. Hleðslan er einföld steinsröð úr nokkuð stóru hraungrýti. Hæsta hæð = 0,7m. Br. 0,4-0,6m. Aftur af skjólinu er einföld bein steinaröð, aðeins ein hæð.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 118.

GK-165:062

fjárskýli

“Fjárskjól. Um 15m NV af fjárskýli nr. 118 [061]. Upp á háklöppum milli túngarðs og vatns.” Gæti verið sama og 002-003, 016. Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 28. “Mjög lítið hlaðið fjárskjól L= 2,35m Br. 0,9m (innri mál). Skjólíð er sem næst ferhyrnt en þó með mjög aflíðandi hornum og örlítið útsveigðum hliðum. Það er mjög lítið hrúnið nema

norðurendi sem er hruninn. Á norðvestur horninu vestanverðu er inngangurinn (br. = 0,6m). Veggir eru beinir og aðeins einföld röð steina. Hæð veggja = 1,25m. Br = 0,4 -0,6m niður við jörðu, en mjókkar mjög er ofar dregur og eru efstu steinar oft aðeins 15-20cm að breidd.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 119.

GK-165:063

brú

“Stífla/Brú. Steinbrú. Milli Hólma [sjá GK-166:096] í Straumsvík.” “Vík með grasigrónum hólum og grýttum skerjum.” Kortablað 1513 II/15. “Um 6m langur og 2m breiður grjótgarður, sem tengir tvo hólma þ.e. þann syðsta í víkinni og þann næsta fyrir norðan. Garðurinn er mjög úr lagi genginn og varla hægt að greina neina eiginlega hleðslu, heldur líkist hann mest grjóthrúgu. Mesta hæð garðsins nú er um 1m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 120.

GK-165:064

brú

“Stífla/Brú. Steinbrú. Milli hólma í Straumsvík, norðan nr. 120 [063].” “Vík með grasigrónum hólum og grýttum skerjum.” “Um 3m langur og 0,9 -1,5m breiður (breikkar til vesturs) garður milli 2 hólma í Straumsvík. Hleðslan hefur haldið sér nokkuð vel. Um þennan garð gildir það sama og um hina garðana milli hólmana að líklegt verður að teljast að tyrft hafi verið ofan á þá, þó nú sé aðeins grjótið eftir. Mesta hæð garðsins nú er 0,9m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 121.

GK-165:065

brú

“Stífla/Brú (?). Milli hólma norðan við 121 [064].” “Vík með grasigrónum hólum og grýttum skerjum.” “45m langur og 0,9-1,25m breiður hlaðinn garður. Mesta hæð 0,4m. Mjög grunnt er þar sem þessi garður er hlaðinn. Það undarlega við þennan garð er að ætla mætti að hann væri óþarfur þar sem nokkru austar við hann eru klappir milli hólmana sem eru hærri en garðurinn.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 122.

GK-165:066

útihús

“Rétt vestan vesturtúngarðs Jónsbúðar [sjá 034].” “Velgróið en mishæðótt hraun. Skammt vestur af húsi þessu eru leifar af stekk.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 32. “Ferhyrnt hús, mjög fallið. Vesturhlið er öll fallinn inní húsið og mikið hrunið úr austurhlið, norður

(NA) gafl er einnig mjög hruninn. Hins vegar stendur S-(SV) gafl sem næst óskemmdur og er hleðslan sérstaklega vönduð að sjá. Valdir steinar, mest sjávargrjót, sem falla svo vel saman að erfitt er að koma fingri nokkursstaðar á milli. Innanmál eru, eftir því sem næst verður komist, u.þ.b. 1,6x2,7m. Mesta hæð suðurgafls = 1,5m og þykkt veggja um 1m. Suðurgafllur hefur verið hlaðinn fyrir hellisskúta (og má nú rétt grilla í hann gegnum handarstórt gat), þannig að upp af gaflinum er aflíðandi klapparbrekka og nemur efri brún vegghleðslunnar við brekkuna.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 130.

GK-165:067

stekkur

“Stekkur. Rétt vestan vesturtúngarðs Jónsbúðar [034].” Hraun. Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 33. “Lítið er eftir af hleðslum í stekki þessum, en þó má vel gera sér nokkuð góða grein fyrir lagi hans, úr frá þeim aðstæðum, sem þarna eru frá náttúrunnar hendi. Stekkurinn er staðsettur í jarðsigi eða hraunkanti þar sem misháar klappir umkringja hann nær, á alla vegu. Klappirnar að vestan og sunnan eru bratta- og rúmlega 2m háar svo ekki var nauðsynlegt að hafa hleðslur þar nema að hluta til. Hleðsla er í glufu í SV horni, norðan til á vestur klöpp þar sem hún fer lakkandi og ofan við skriðu á austurhluta suðurklappa. Hleðsla er einnig á vesturhluta norðurklappa. Þar vantar stóran hluta hleðslu, sem hefur líklega verið þar, vegna þess hve lágar þessar klappir eru (u.þ.b. 0,2-0,3m). Síðan er hleðsla í framhaldi af norðurklöppum. Allar eru hleðslurnar mikið eða alveg hrunnar og fátækur af steinum. Líklega hafa steinar verið teknir úr þeim. Inn í stekkinn austanverðan gegnur lágur klapparrani og sveigir inni stekkinn suðvestanverðan (hæð 0,3m). Mesta lengd stekksins hefur verið u.þ.b. 18m. Mesta breidd stekksins hefur verið u.þ.b. 14m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 131.

GK-165:068

heimild

“Hleðsla/Steinbrú eða bryggja. Um 25-30m norðan við Jónsbúð, utan túngarðs.” “Hleðslan liggur frá dálítilli klöpp, norður í tjörnina. Tjörnin er þurr á fjöru, en hleðslan fer á kaf á flóði.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 32. Hleðslan er nú 2,6m löng og er ekkert sem bendir til að hún hafi verið lengri, þó að nyrðsti endi hennar sé nú mjög hruninn. Breidd hleðslunnar er um 0,7m. Syðri endi hleðslunnar stendur að því að virðist í upprunalegri hæð, þá er hæðin 0,6m. Áberandi stærri steinar eru í syðri hluta hleðslunnar, heldur en þeirri nyrðri. Um 2-3m fyrir vestan hleðsluna er klapparnef, og myndar hleðslan og klöpp þessi

e.k. vik í tjörnina. Í viki þessu er mikið af gróti, sem ég tel þó að ekki sé komið úr hleðslum. Þetta grjót er komið úr klöppunum sunnan og vestan við vikið, enda er margt af því of smátt til brúks við hleðslu.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 132.

GK-165:069

heimild

“Garður. Liggur frá vestur opi Straumsvíkur í nánast beina stefnu 218° eða SV.” “Nokkuð úrfið hraun með grasblettum í lautum.” Kortablað 1513 II/15. “Garðurinn er lágur, aðeins ein til tvær steinaraðir, þar sem land er slétt en hærri yfir ójöfnum. Á stöku stað eru mjög fúnir staurar, svo að hér mun hafa verið vírgirðing. Garðurinn heldur beinni stefnu nema á stöku stað þar sem hann þræðir fyrir kletta. Stefnan er um 218° þar til um 50m sunnan Reykjanesbrautar þar sem er rétt horn og stefnir garðurinn þaðan í 136°, þessari stefnu heldur garðurinn í um 155m (N.b. stikað í hrauninu) eða suður fyrir dálitla klappahæð, þaðan stefnir hann beint í 86° og stefnir þá rétt utan í gamla þjóðveginn, norðan megin, þar sem hann liggur nyrst á þessu svæði. Þessi stefna helst þar til um 4m norðan við gamla þjóðveginn um 5m vestan við afleggjarann að Þorbjarnarstöðum. Þaðan er stefnan 44° og hverfur garðurinn undir Reykjanesbraut og stefnir þá á rauð-hvítaköflotta turna Álversins. Garðurinn mundar því strýtulaga svæði, vestur og suður frá Straumsvík. Það má telja næsta víst að þetta séu landamerki heimajarðarinnar Straums. Lengd garðshliðanna talið frá norðanverðri Straumsvík er því nálægt því að vera eftirfarandi A= 1150m. B= 155m. C= 870m. D=120m. Samtals 2295m.

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 134.

GK-165:070

leið

“Veghleðsla. Suðaustan klapparhóla, kringum tún nr 135. [Lambhúsgerði 005].” “Milli hraunbúðar og haga.” Kortablað 1513 II/15. “Hleðsla undir veg þar sem hann liggur niður hraun brekku ofan af ... og niður að Markúsargerði [005]. Vegurinn er niðurgrafinn við Brekkubrún, en hlaðið undir hann neðst í brekkunni, þar sem hún er mjög brött. Hleðslan er um 9m L. og 2,50m br. Mesta hæð 0,9m. Vegurinn virðist liggja inn í Markúsargerði, en hann verður óljós og hverfur áður en komið er að ræktaða túninu.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 136.

GK-165:071

leið

“Vegur/gata. Liggur frá Markúsargerði [005] og nokkuð suður fyrir gamla þjóðveginn.”

Hraun. Kortablað 1513 II/15. “Vegurinn er stundum um 2metra breiður og mjög greinilegur en hverfur sjónum á köflum og er mest aðeins um 0,8m slóð. Greinilegastur er hann uppi á hólnum NV af bænum Straumi og á kafla sunnan Reykjanesbrautar, en leysist upp er kemur lengra suður í hraunið. Vegurinn eins og hann er greinilegastur nú er um 520m”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 137.

GK-165:072

brú

“Steinbrú. Um 15m suður og utan við túngarð [010], um 20m vestur af aðkeyrslunni að bænum.” “Brúin liggur yfir dálitla grasi vaxna lægð, sem fyllist af vatni á flóði. Austan við brúna teygir sig langur, en lár sprunginn hraunhóll.” “Brúin er um 5,8m löng og 2,3m breið. Mesta hæð hennar er um 0,85m. Brúin hallar örlítið til austurs, dálítið fram yfir miðju hennar, þar sem henni hallar til vesturs. Brúin er þannig gerð að kanntar eru hlaðnir út nokkuð stóru hraungrýti (0,23-0,5m) og fyllt upp í á milli með tiltæku grjóti. Brúin er nú gróin að ofan en glittir þó í grjótið undir. Hún snýr nákvæmlega í A-V. Götuslóði liggur frá brúnni í átt að Fjárhússkarði [016] og veg til vesturs, en til norðurs milli hraunhóla í sprungu og til norðurs í átt að bænum. Breidd brúarinnar gæti bent til að hún hafi m.a. verið ætluð dráttarvélum eða vögnum en slíkt er útilokað vegna þrenglsa vegna klapparhólanna að austan.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 143.

GK-165:073

leið

“Brúin [072] er nú gróin að ofan en glittir þó í grjótið undir. Hún snýr nákvæmlega í A-V. Götuslóði liggur frá brúnni í átt að Fjárhússkarði [016] og veg til vesturs, en til norðurs milli hraunhóla í sprungu og til norðurs í átt að bænum.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 143.

GK-166 Þorbjarnarstaðir

1395 er minnst á eyðijörðina Þorbjarnarstaði í skrá um kvikfé og leigumála á jarðeignum Viðeyjarklausturs og telja útgefendur DI það var þessa jörð. DI III, 598. 1547-48 er jarðarinnarar getið í fógetareikningum. DI XII, 114. 1703 var jarðadýrleiki óviss og var

jörðin konungseign, þá er Lambhagi hjáleiga frá Þorbjarnarstöðum en byggð af Bessastaðamönnum. 1847: 12 1/2 hundr. 1703 eru engjar engar á jörðinni. 1919: Tún 1,4 teigar, allt slétt og hólótt, garðar 500m².

GK-166:001 Þorbjarnarstaðir

bæjarhóll

“Bærinn stóð í túninu því nær miðju, og sneru stafnar við suðvesturátt.” “(Bæjarhús) Bæjarstæði. Um 500m sunnan vegar suður af Straumi.” “Stendur í túni (í hrauninu) sem er afgyrt af grjótagarði. Túnið er mjög ójafnt alsett lautum, gjótum og hæðum.” Kortablað 1513 II&15, reikning bls. 37-38. Ferhyrndar afrúnaðar rústir þar sem greina má 4 e.t.v. 5 hús í sjálfum bæjarhólum. Lega eftir langhlið er N-S. Bæjarstæðið stendur hæst í túninu, sem hallar mest til vesturs frá bæjarstæðinu. Vestan við rústirnar er afgyrtur blettur e.t.v. matjurtagarður. Stærð: L: Vesturhlið 18,5m. L. Austurhlið 19,5m. Br. Suðurhlið 12,5m. Br. Fyrir miðju 15,5m. Br. Norðurhlið 11m. h., 1-2m. Bæjarstæðið/bæjarhóllinn er algróinn þó glittir í steinaröð meðfram allri austurhliðinni. Grjóthleðslur eru vel sjáanlegar í tveimur húsanna. ... N-NA í Bæjarrústunum ... Ferhyrnt hús í stefnu SV-NE. Um 45m breiður og 150m langur inngangur á NA hlið. Innanmál hússins hafa verið u.m.b.: L. 4,2m Br. 2,3m. Húsið hefur verið grafið niður í bæjarhóllinn og veggir halðnir úr hrangrýti. Ofan á grjóthleðslunni og þar með ofan á bæjarhólum má greina 90-100m breiða og 10-15m háa garða úr torfi. Líklega leifar af þekjunni. Dýpt niðurgreftar/hæð veggja gæti hafa verið allt að 1,5m ef miðað er við lægstu hæð á inngangi og hæstu hæð á vegg við gafl, en gólf hússins er nú þakið hraungrýti en hallar nokkuð frá gafl að inngangi. Hæsta mælanlega hæð á vegg nú er 0,95m. Veggheðslan stendur að mestu leiti enn, nema við inngang. Veggir eru vel grónir en hraungrýtið á botni hússins er lítt grasi gróðið. Með langhliðunum rétt við innganginn eru lágir bekkir úr grjóti sjáanlegir. Um 30cm á br. og 25cm á hæð, e.t.v. undirstöður að jötum. ... Norðanmegin í bæjarrústum ... Ferhyrndur niðurgroftur, sem liggur frá SA-NV, með opi til NV. Gólf hússins óvíst, þar sem grjót fyllir að mestu upp í niðurgroftinn. Allur er niðurgrofturinn mikið gróinn, en þó glittir í steina í veggheðslum hér og þar og í steina á botni. Um 50cm breiðir og 10-20cm háar torf bungur/garðar eru sjáanlegir meðfram NA langhlið og gafl. S-vestan megin við húsið er bæjarhóllinn mjög þýfður og þess vegna er ekki greinanlegur garður þar. Innanmál: 1,5-2,5. Innanmál inngangs: u.þ.b. 0,2-1,5m. Inngangur er illgreinanlegur vegna hruns og þýfis. Dýpt niðurgreftrar, eins og hann er nú er 25-60cm. Hæðarmunur á túninu framan við inngang og hæstu veggjar hæðar við gafl er um 175cm. ... Norðvestan í bæjarrústum ... Nær ferningslaga

tóft, sem snýr u.þ.b. NA-SV, með inngangi á SV hlið, fast við SA hlið. Veggir eru hlaðnir úr hraungrýti, en hrúnið hefur ofan af þeim. Þó er hleðslan, enn vel sjáanleg allstaðar.

Veggurinn er nú hæstur í A horni um 90cm, en lægstur við innganginn eða um 50cm.

Nokkuð hrún er á botni tóftarinnar, mest NV megin, en grjótið er að mestu hulið grasi nú.

Ytri brún veggjanna er vel sjáanleg, sérstaklega NV og NA megin þar sem einnig sést ytri brún grjóthleðslu. NA hleðslan er 110cm br. NV megin hefur hún líklega verið jafn breið, en mælist nú aðeins 70cm, enda hrún meira þeim megin. Ytra mál: 5,75x450m. Innra mál: Br. (þ.e. frá NA-SV)=2,50m. L. (þ.e. frá NV-SA) = 2,8m. ... Vestan í bæjarhúsum ... Um 10m breið (N-S) og 7-8m löng (A-V) tóft. Norðan megin við miðju tóftarinnar er lágur (undir 20cm) og breiður garður [meira en 2m] sem liggur frá gafli að inngangi þ.e. A-V.

Tóftin er öll opin til vesturs, svo þar hefur sennilega verið viðarþil þó engar leifar af því séu sjáanlegar. Í suðurhlið tóftarinnar er ferhyrndur niðurgröftur 2m á br. 4m á l. fylltur upp með hraungrýti. Gæti verið jarðhýsi. Við austurgafli, norðan við lága garðinn (vegginn) er um 1,5m breiður bekkur, jafnhár fyrrnefndum garði. Öll er rústin mjög grasivaxinn, nema yfir niðurgreftirnum með hraungrýtinu - og sést ekert grjót í veggjum, nema á einum stað við austurgafli, sunnan megin.”

Heimildir: Túnakort 1919; Ö-Þorbjarnarstaðir, 2; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 92-96.

GK-166:002

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-166:003

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-166:004

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-166:005 *Gjásel*

sel

“Selstöðu á jörðinni þar sem kallað er Gjásel, þar eru hagar góðir, en vatn slæmt.” “Hér vestnorðvestur [af 065] var Gjásel, sel frá Þorbjarnarstöðum, stóð á Gjáselshæð. Rétt hjá selinu var vatnsstæði.” “Af brunatungum þessum tel ég víst, að stígurinn [GK-651:022] fengið, Hrauntungustígur. Eftir að suður úr Hrauntungunum kemur, er óglögg, sums staðar

jafnvel engin gata, og verður því sjónhending að ráða, enda torfærulaust yfir kjarrið vexið lágahraun, en allt á fótinn. Þegar kemur dálítið upp í Almenninginn, fer maður nálægt gömlu selstæði, sem Gjásel heitir, og er þar venjulegt vatn.”

Heimildir: JÁM III, 165; Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:006

lending

“Heimræði er árið um kring og lending góð, en leið til að setja skip mjög ill og erfið; þó gánga skip ábúenda eftir hentugleikum árið um kring. Ítem hafa hjer bátar frá Bessastaðamönnum gengið til forna, og verið kallaðir kóngsskip, þó ekki stærri en tveggja manna far, og fleiri en eitt í senn um vertíð. Hafa bændur hýst þá, er bátunum róið hafa og ekkert fyrir þegið nema soðningarkaup af hásetum.”

Heimildir: JÁM III, 166.

GK-166:007

heimild

“Milli lands þessara jarða [Þ og Stóra-Lambhaga] og jarðarinnar Straums ræður merkjum bein lína frá sjó úr grjótbyrgi í Hólmanum ...”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2.

GK-166:008

landamerki

“Milli lands þessara jarða [Þ og Stóra-Lambhaga] og jarðarinnar Straums ræður merkjum bein lína frá sjó úr grjótbyrgi í Hólmanum upp í klett, sem nefnist tóu, þaðan vestan til í Tobbukletta vestri og yfir miðjan Jónshöfða, og þaðan í vörðu vestan til á Hafurbjarnarholti ...”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2.

GK-166:009

landamerki

“Milli lands þessara jarða [Þ og Stóra-Lambhaga] og jarðarinnar Straums ræður merkjum bein lína frá sjó úr grjótbyrgi í Hólmanum upp í klett, sem nefnist tóu, þaðan vestan til í Tobbukletta vestri og yfir miðjan Jónshöfða, og þaðan í vörðu vestan til á Hafurbjarnarholti; svo frá þeirri vörðu bein stefna á milli stóra steins og Fjárskjólkskletts og sömu stefnu á Fremsta-Höfða og þaðan upp að vesturtakmörkum Krísuvíkurlands.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2.

GK-166:010

túngarður

“Túnið var umgirt túngörðum á alla vegu.” “Umhverfis tún [heimatún] Þorbjarnarstaða [er túngarður], fyrir utan garðinn nokkuð gróið hraun.” “Nokkuð gróið hraun.” “Túngarðurinn myndar óreglulegan hring ... Að hluta hefur garðurinn verið færður út þannig að leifar tveggja garða er nú að sjá. Girðing hefur verið sett ofan á garðinn og þá ytri garðinn þar sem garðarnir eru tveir. Þetta er gömul gaddavírsegirðing. Op er á gamla garðinum við traðirnar. Vegna hruns er ekki gott að sjá breidd opsins (100-150cm). Breidd gamla garðsins er 120-150cm og hæð þar sem hann er minst hruninn er 140cm. Nýrri garðurinn er einhverskonar undirstaða undir gaddavírsegirðingu og er aðeins einföld eða stundum tvöföld steinaröð hæð = 50cm. Op er á yfir girðingin við bílatroðningin að norðanverðu. Garðarnir eru u.þ.b. 500m langir.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 100.

GK-166:011

traðir

“Frá bænum lágu traðir austur túnið og skiptu því í tvennt.” “Austur frá bæjarhúsunum yfir túnið [liggja traðir] til austurs.” “Yfir tún sem hallar nokkuð til austurs, aðallega í austurenda.” “Traðirnar eru um 80m langar og liggja nánast beint í austur frá NA horni kofa nr. 98 [089]. Traðirnar eru ekki mjög djúpar en sjást greinilega vegna grjóthleðslu báðum megin við hana. Hleðsla þessi er mjög hrunin og vantar alveg sumsstaðar. Breidd traðanna mun hafa verið um 1,5m, mesta dýpt nú er um 50cm.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 99.

GK-166:012 *Lambhúsgata/Sjávargata* leið

“Norðan traðarvegsins nyrðri var í túninu Dalurinn nyrðri, smádalur, sem dýpkaði og endaði með hamravegg og hálfgerðum skúta. Kringum dalinn var Flötin nyrðri, lítil lægð í túninu. Hér um lá Lambhúsgatan eða Sjávargatan út gegnum Lambhúshliðið eða Sjávarhliðið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2-3.

GK-166:013 *Lambhúshliðið/Sjávarhliðið* heimild

“Norðan traðarvegsins nyrðri var í túninu Dalurinn nyrðri, smádalur, sem dýpkaði og endaði með hamravegg og hálfgerðum skúta. Kringum dalinn var Flötin nyrðri, lítil lægð í túninu. Hér um lá Lambhúsgatan eða Sjávargatan út gegnum Lambhúshliðið eða

Sjávarhliðið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 2-3.

GK-166:014 *Réttarstígur* leið

“Frá norðurhliði bæjarins lá svo Réttarstígur út í Réttarhliðið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:015 *Réttarhlið* heimild

“Frá norðurhliði bæjarins lá svo Réttarstígur út í Réttarhliðið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:016 *Réttarhlið* rétt

“Frá norðurhliði bæjarins lá svo Réttarstígur út í Réttarhliðið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:017 *Mosastígur* leið

“Í skrá Gísla Sigurðssonar segir: “Heiman frá bænum í suðvestur lá Mosastígur út í Mosaskarð, sem þar var á garðinum.” Þessi örnefni kannast sr. Bjarni og heimildarmenn hans ekki við.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:018 *Skógarstígur* leið

“Heiman frá bæ lá Skógarstígur suður túnið fram í Skógarhlið á túngarðinum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:019 *Skógarhlið* heimild

“Heiman frá bæ lá Skógarstígur suður túnið fram í Skógarhlið á túngarðinum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 3.

GK-166:020 traðir

“Í suðurtúninu var lægð, sem nefnd var Dalurinn syðri. Kringum hann lá Flötin syðri, allt upp að traðargarðinum syðri.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:021

brunnur

“Frá traðarhliðinu lá Brunngatan út í Brunninn, sem var í Brunntjörninni.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:022 *Brunngata*

leið

“Frá traðarhliðinu lá Brunngatan út í Brunninn, sem var í Brunntjörninni.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:023 *Straumsstígurinn*

leið

“Meðfram austurtúngarðinum lá Straumsstígurinn, og fylgjum við honum norður með garði.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:024

lambhús

“Meðfram austurtúngarðinum lá Straumsstígurinn, og fylgjum við honum norður með garði.

Er þá fyrst komið að Lambhúsinu, sem er rétt utan við Lambhúshliðið [013].”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:025 *Þorbjarnarstaðarétt*

rétt

“Við norðurtúngarðinn var Þorbjarnarstaðarétt, vel hlaðin rétt af grjóti. Þar var haustrétt fyrir Innraunin eða Austur-Hraunabæi, þ.e. Litla- og Stóra- Lambhaga, Gerði, Þorbjarnarstaði og Péturskot.” Samkvæmt skráningu Þjóðminjasafns er réttin sem þeir skrá sama og þessi.

“Rétt norðan við NA túngarðinn þar sem han fer yfir hæsu klappir.” “Í grónu hrauni, þar sem skiptast á grasbalar og lautir, hraunklappir og grjótur.” “Réttin er byggð norðan í hraunklöppum, og nýtast klappirnar þannig sem veggir. Þó er að mestu hlaðið hraungrýti ofan á klappirnar þ.e. hlaðnir veggir. Veggir eru mjög misþykkir, og eru þeir sumstaðar aðeins hlaðnir út einfaldri röð steina, en annarstaðar eru þeir allt að 2m þykkir. Veggirnir eru hlaðnir úr meðalstóru (20-50cm á kant) hraungrýti, og eru um 1,6cm háir þar sem þeir standa hæst nú. Sumstaðar er nokkuð hraun, en hvergi svo mikið að ekki sé hægt að sjá staðsetningu þeirra vel. Nokkrar timburleifar eru í réttinni. Eru það aðalega leifar af hliðargrindum við innganga en einnig eru hér nokkrar trönur, allt nokkuð fúið. Réttin myndar einn almenning og tvö minni hólfi til sitthvors enda. Hún er um 33m löng og 10m breið þar sem hún er breiðust (Hér er því um frekar litla rétt að ræða, sennilega aðeins verið

ætluð til brúks frá Þorbjarnarstöðum).”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 105.

GK-166:026 *Péturskotsstígur* leið

“Litlu norðar var Péturskotsstígur. Hann lá yfir að Péturskoti, sem var þurrabúð í Þorbjarnarstaðalandi.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:027 *Péturskot*

bústaður

“Litlu norðar var Péturskotsstígur. Hann lá yfir að Péturskoti, sem var þurrabúð í Þorbjarnarstaðalandi. Var það fyrst byggt fyrir aldamót af Pétri Péturssyni, Helgu konu hans og Signýju dóttur þeirra. Þarna var ofurlítið tún, og var túngarður umhverfis það.” “Suður frá Straumsvík [er túngarðurgarður Péturskots]. Kemur í ljós sunnan undir Reykjanesbraut.” “Við NA horn túngarðsins... um 20-30m suður af Reykjanesbraut ANA við húsið að Straumi er fjárhústóft, líklega leifar af fjárhúsi Péturskots. ... [Fjár]húsið er við inngang á túngarði og myndar þannig sjáft hluta af garðinum. Gróið hraun. ... {bæjarhúsatóftin er } 6m sunnan Reykjanesbrautar.” “Gróið en hæðótt hraun, utan garðs, en tún allt í lautum og hæðum norðan til en vel slétt ofan við lágar klappir, sunnantil.” Kortablað 1513 II/15, teikning s. 25. “Garðurinn kemur undan Reykjanesbrautinni að austan og stefnir um 25-30m í SA. Þar sem hann endar við inngagn. Inngangurinn er um 1,75m breiður og myndar hús/fjárhús nr 112 vesturhlið hans. Vestan frá nr. 112 heldur garðurinn fyrst í SV og síðan vestur yfir nokkuð slétt eða ávalt tún og fylgir klöppunum. U.þ.b. 80m vestan við fjárhúsin sveigir garðurinn til norðurs niður dálitlar klappir en sveigir svo til NA og endar hann við langar klappir um 10m suður af Reykjanesbraut. Garðurinn er gerður úr hraungrýti, en er mjög misjafnlega þykkur. Einna best hlaðinn er hann austan megin, frá Reykjanesbraut að inngangi. Hér er hann 1,2m á hæð þar sem hann er hæstur og 1-1,3m á breidd. Frá fjárhúsi og vestur og norður og niður klappirnar er garðurinn aðeins einföld og stundum tvöföld röð grjóts og mjög lágur (e.t.v. tekið grjót úr honum). Norðan við klappirnar er hann aftur orðin breiður en hér er hann mjög mikið hruninn. Fyrir utan áður nefnt fjárhús er í túninu hús hlaðið úr hraungrýti nr... Fleiri rústir gætu verið í túninu enn erfitt er að sjá þær vegna þess hve ójafnt þar er, sérstaklega norðanmegin. ... Nokkuð gróin [fjárhús]rúst úr torfi og grjóti. Húsið er hlaðið utan í lágar hraunklappir að vestanverðu og mynda þessar klappir hluta af SV gafli og NV langhlið. Mikið grjóthröngl er inni í rústinni norðanverðri og austan við NV langhlið. Veggir eru nú fremur lagir eða 0,5-1m að undan skyldu SV horninu sem er nú um 1,5m á hæð. Grjóthrönglið sýnir hrun en einnig gæti grjót hafa verið tekið úr rústinni, þar sem hún er lág. Innanmál hússins er L. 3,1m Br. 2,4m Br. vegja er 0,8-2m. Meðfram NV langhlið er hleðsla/bekkur, sennilega undirstaða fyrir jötu. H=0,5 Br. = 0,5. ... Vegghleðslur [bæjarhúsanna] úr hraungrýti sem mynda tvö afmörkuð svæði. Nyrðra svæðið hér kallað A, hefur 4 veggi og er inngangur á NA hlið rétt norðan við miðjan vegg, og er breidd hans 0,5m. Syðra svæðið, hér kallað B, hefur aðeins 3 veggi þ.e. virðist hafaverið opið til NAs. Öll er rústin mjög hrunin, og því ekki hægt að sjá mörk veggja allstaðar. Veggirnir hafa verið hlaðnir úr hraungrýti og múrað á milli. Í svæði A er niðurgrafinn kjallari með samstkonar

hleðslu. Í veggjum Br. 2m L. 4m. Breidd veggja þar sem hún sést nú er um 0,7m. Ofan á vegg, rétt við innganginn á svæði A er á einum stað slétt múrhuð. Því verður að teljast líklegt að hér sé um að ræða undirstöður undir hús með kjallara.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 111, 112, 113.

GK-166:028 *Pétursspor*

leið

“Pétursspor var stígur, sem lá heiman frá bæ niður á Straumshólana og um Straumsrásirnar frá Straumstjörn.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4.

GK-166:029 *Pétursbyrgi*

heimild

“Pétursspor var stígur, sem lá heiman frá bæ niður á Straumshólana og um Straumsrásirnar frá Straumstjörn. Stígur þessi lá fram á Pétursbyrgi svokallað. Þar var byrgisvör eða Pétursbyrgisvör. Í vörina sér enn djúpar skorir eftir bátakilina.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 4-5.

GK-166:030 *Sporið*

leið

“Annar stígur lá austur hólmana og nefndist Sporið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:031 *Geiragarður*

kálgarður

“Gísli segir, að í túninu hafi verið þessir matjurtagarðar: Geiragarður, Stórigarður og Hraungarður. Sr. Bjarni og heimildamenn hans muna ekki eftir kálgörðum í túninu, en

garðar voru utan túns og m.a. einn við fjárhúsin við upphaf Ólafsgötu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:032 *Stórigarður*

kálgarður

“Gísli segir, að í túninu hafi verið þessir matjurtagarðar: Geiragarður, Stórigarður og Hraungarður. Sr. Bjarni og heimildamenn hans muna ekki eftir kálgörðum í túninu, en garðar voru utan túns og m.a. einn við fjárhúsin við upphaf Ólafsgötu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:033 *Hraungarður*

kálgarður

“Gísli segir, að í túninu hafi verið þessir matjurtagarðar: Geiragarður, Stórigarður og Hraungarður. Sr. Bjarni og heimildamenn hans muna ekki eftir kálgörðum í túninu, en garðar voru utan túns og m.a. einn við fjárhúsin við upphaf Ólafsgötu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:034

fjárhús

“Gísli segir, að í túninu hafi verið þessir matjurtagarðar: Geiragarður, Stórigarður og Hraungarður. Sr. Bjarni og heimildamenn hans muna ekki eftir kálgörðum í túninu, en garðar voru utan túns og m.a. einn við fjárhúsin við upphaf Ólafsgötu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:035

kálgarður

“Gísli segir, að í túninu hafi verið þessir matjurtagarðar: Geiragarður, Stórigarður og Hraungarður. Sr. Bjarni og heimildamenn hans muna ekki eftir kálgörðum í túninu, en garðar voru utan túns og m.a. einn við fjárhúsin við upphaf Ólafsgötu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-166:036 *Hjallatúnsfjárhús*

fjárhús

“Syðst var Hjallatún. Gísli segir, að það hafi í eina tíð staðið Hjallatúnsfjárhús, en heimildarmenn sr. Bjarna mótmæla því og segja, að tvö- fjárhús hafi staðið undir Brunanum, en ekkert inni í túni.” Sjá 002-004.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5-6.

GK-166:037

fjárhús

“Syðst var Hjallatún. Gísli segir, að það hafi í eina tíð staðið Hjallatúnsfjárhús, en heimildarmenn sr. Bjarna mótmæla því og segja, að tvö- fjárhús hafi staðið undir Brunanum, en ekkert inni í túni.” Sjá 002-004.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5-6.

GK-166:038

fjárhús

“Syðst var Hjallatún. Gísli segir, að það hafi í eina tíð staðið Hjallatúnsfjárhús, en heimildarmenn sr. Bjarna mótmæla því og segja, að tvö- fjárhús hafi staðið undir Brunanum,

en ekkert inni í túni.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 5-6.

GK-166:039 *Hraunhornsstígur* leið

“Úr Hjallatúni [sjá 036] lá Hraunhornsstígur upp á Hraunhornið og suður á alfaraleið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:040 *Nýjakotstjörn* bústaður

“Austan við bæinn var Nýjakotstjörn og suður úr henni Hlöðuvík.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:041 *Hlöðuvík* hlaða

“Austan við bæinn var Nýjakotstjörn og suður úr henni Hlöðuvík.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:042 *Sjávargatan* leið

“Sjávargatan lá frá bæ norður á Stróka í Litla-Lambhagavör, sem einnig var nefnd Litla-Lambhagalending.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:043 *Litla-Lambhagavör* lending

“Sjávargatan lá frá bæ norður á Stróka í Litla-Lambhagavör, sem einnig var nefnd Litla-Lambhagalending.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:044 *Gerðisstígur* leið

“Nokkru sunnar má enn sjá Suðurnesjavegin ofan af Brunanum niður af Hraunhorninu. En af honum lá Gerðisstígur heim að Gerði eða Gerðisbæ, sem stóð í hjalla í Gerðistúni.” “Úr skarðinu [Brunaskarðinu] liggur alfaraleiðin vestur um Hraunin ofan eða sunnan garðs á Þorbjarnarstöðum. Þegar hér er komið, verður fyrir sígur, er liggur frá Gerðinu, nefnist Gerðisstígur. Liggur stígur þessi suður með vesturbrún Brunans. Skammt sunnar lá stígurinn um Hólsskarð milli Brunans og Hólanna, og var hann því allt eins nefndur Hólaskarðsstígur.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6, 11.

GK-166:045 *Gerði*

bústaður

“Nokkru sunnar má enn sjá Suðurnesjavegin ofan af Brunanum niður af Hraunhorninu. En af honum lá Gerðisstígur heim að Gerði eða Gerðisbæ, sem stóð í hjalla í Gerðistúni.” Árið 1901 bjuggu 7manns í (Hraun) Gerði.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6; SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-166:046 *Kirkjustígur*

leið

“Stígur lá frá bænum upp á Brunabrún upp í Hraunhornsstíg. ... Fyrirnefndur stígur, sem lá upp á Brunabrúnina, var kallaður Kirkjustígur. Hann sést enn, liggur upp frá túninu norðan við Gerðið og upp á alfaraleið. Þessi stígur var mest genginn, er sóttur var mosi í Kapelluhraun.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:047 *Gerðisvatnsból*

vatnsból

“Niður undan Hjallanum voru Gerðisbalar, Stóri-Bali nær og Litli-Bali fjær. Norðan Balana var Gerðistjörn. Í henni var Gerðisvatnsból ...”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 6.

GK-166:048 *Þorbjarnarstaðarvör*

heimild

“Vestast á grandanum var klettur, er nefndist laufhjalli. Austan við hann var Þorbjarnarstaðavör og Gerðisvör. Þar má enn sjá móta fyrir hleðslu af bátshrófi eða skipahrófinu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:049 *Gerðisvör*

heimild

“Vestast á grandanum var klettur, er nefndist laufhjalli. Austan við hann var Þorbjarnarstaðavör og Gerðisvör. Þar má enn sjá móta fyrir hleðslu af bátshrófi eða skipahrófinu.” Ekki ljóst hvort þetta eru 2 staðir eða einn.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:050 *Leikarahóll/Leikhóll*

leikvöllur

“Austar [en 048-049] nokkuð var hraundrangur, nokkuð sprunginn að ofan, en gras á honum. Gísli Guðjónsson segir, að hann hafi alltaf verið nefndur Leikarahóll. (Í eldri skánni stendur Leikhóll.) Krakkar hafi vetað leikið sér þarna, en einnig kann nafnið að stafa af því, að lömbin hafi leikið sér þar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:051

heimild

“Af vesturodda grandans lá garður um þvera Lambhagatjörn.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:052 *Steinbogi*

samgöngubót

“Upp í Aukatúni lá gangbraut hlaðin sem garður, nefndist Steinbogi.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:053

samgöngubót

“Nokkru fyrir innan fyrrnefndan Steinboga [052] mátti sjá marka fyrir öðrum Steinboga.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-166:054 *Kapellan*

hálfkirkja

“Landamerkjalinan liggur úr Þórðarvík suður og upp um Leynidali og síðan áfram upp austurbrún Brunans. Alfaraleiðin lá suðvestur eftir Brunanum. Nær miðju var Kapellan, húsnefna hlaðin úr grjóti uppi á hól. Var hún 2 x 2metrar að ummáli, og sneru dyr í vestur. Kapella þessi var helguð heilagri Barböru, sem var verndari ferðamanna og gegn hvers konar háska af eldsvoða.” Í Árbók ferðafélagsins er kapellan kölluð grjótdys og þar segir að einn af mönnum kristjáns skrifara hafi verið dysjaður þar. “Sóknarlýsingin segir aftur á móti, að upphlaðin grjóthrúa, sem nefnist “Kapellan” - um það bil úti í miðju hrauni fast við veginn - sýni staðinn, þar sem dysjaðir séu Bessastaðamenn, sem drepnir hafi verið til hefnda fyrir Jón Arason. Íslenzkar þjóðsögur tala þó um þessa grjóthrúgu sem nokkurs konar kapelu, þar sem grafinn hafi verið einn af umboðsmönnum á Bessastöðum, sem ráðizt hafi verið á og drepinn í hrauninu.” “Kapellu-tóftin í Kapelluhrauni, þar sem sagt er að lík Kristjáns skrifara hafi verið násett stendur enn að mestu. Raunar er hún nokkuð hrunin utan, einkum vesturgaflinn, og eru dyrnar hrundar saman. Innan er tóftin að öðru leyti hér um bil heil. Er hún hlaðin úr smáum flötum hraunhellum. Hún er nálægt jörn á lengd og breidd, ekki fullar

4 álnir. Þakið er dottið ofan í tóftina. Það mun hafa verið hlaðið saman í topp, einnig úr hraunhellum.” “Í þjóðsögum Jóns Árnasonar er stutt frásögn um Kapelluhraun og Kapelluna, og er henni lýst þannig: “Hún er að norðanverðu við veginn, hlaðin upp af hellugrjóti í lögun eins og borg. Dyrnar hafa snúið móti suðri, en nú eru þær fullar og mold og mosa. Kapellan er og hærri að norðan en sunnan. Sagt er, að í Kapellunni sé grafinn einn af umboðsmönnum þeim, sem áður voru á Bessastöðum. Var honum gert umsátur þarna í hrauninu, drepinn þar og grafinn”. ... Hinn 21. maí 1950 var Kapellan rannsökuð eftir því sem kostur var á. ... Þegar við hófum rannsóknina, var húsalag rústarinnar svo skýrt, að engum gat blandast hugum um, að þarna hefði staðið hús og ekkert annað. ... einhver hefði rífið upp grjót innan úr tóftinni, enda þóttumst við sjá þess ótvíræð merki að tekið hefði verið mikið grjót við austurgafli, bæði stærri steinar, sem oltið höfðu úr veggum, og smásteinar úr gólfi, og hafði þessu grjóti verið varpað yfir í vesturendann. Lá þar dyngja mikil, og sá ekki fyrir dyrum eða dyrakömpum að vestan. Einhver hefur þannig grafið niður með austurgafli og alveg niður á gólf eða jafnvel niður úr gólfi, ... Við tíndum það sem eftir var af grjóti úr tóftinni, og kom þá lögun hennar skýrt fram. Kapellutóftin snýr austur-vestur, þó ekki alveg eftir áttavita, heldur veit framstafninn ögn til suðvesturs. Hann er þó kallaður vesturhlið hér og aðrar hliðar eftir því. Tóftin er öll lögulega hlaðin úr hraunsteinum, og halda veggir sér furðu vel, einkum að innan. Lengdin er 2,40m, breidd við vesturgafli 2,20m, en við austurgafli 2,10, og má það í rauninni heita sama breidd austast og vestast. Hæð veggja að innan er 1,80m við austurgafli, 1,20 í suðvesturhorni. Þar sem hægt er að mæla veggjapykkt, er hún um 1m. Á vesturgafli eru dyrnar, og eru dyrakampar meira hrundir en aðrir veggir, einkum þó syðri dyrakampur, en þó eru þeir mjög skýrir. Ekki grófum við alveg út að dyrum, og var það gert í því skyni, að auðveldara væri að koma rústinni í samt lag eftir rannsóknina. Inn úr dyrum hússins voru flatar hraunhellur í gólfi, enda einnig lítils háttar í suðausturhorni, og virðist svo sem allt hafi gólfið verið flórað, en hellur að miklu leyti rifnar upp, þegar gert var rast það, er að framan getur. Á gólfinu sást töluvert af rauðbleikri ösku og viðarkolabútar í, einkum neðst. Miklu meira bar þó á öskunni en kolamolum. Langmest var af öskunni í suðvesturhorni tóftarinnar. Í öskunni voru naglarnir og leirkerabrotin, sem talin verða hér á eftir, en þó strjálíngur þessara hluta um gólfið allt. ... Ekki virðist ástæða til að efa, að Barborúlíknieskið [sem fannst í tóftinni] sé frá kaþólskum tína. ... Líknieskið sýnir þá, að húsrúst þessi mun vera síðan fyrir siðaskipti, því að óhugsandi virðist með öllu, að það hafi borizt í rústina á seinni öldum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 10-11; KK: Íslenskir sögurstaðir I, 21; Árbók 1903,

34; Árbók Ferðafélagsins 1936, 28; Árbók 1955-1956, 5-15.

GK-166:055 *Stóravarðan eystri* varða

“Síðan liggur leiðin áfram, þar til komið er í Brunaskarð vestra. Við hvort skarðið eru vörður, er nefnast Sótravarða eystir og Stóravarða vestri.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 11.

GK-166:056 *Stóravarðan vestri* varða

“Síðan liggur leiðin áfram, þar til komið er í Brunaskarð vestra. Við hvort skarðið eru vörður, er nefnast Sótravarða eystir og Stóravarða vestri.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 11.

GK-166:058 *Seljatún* sel

“Ofan við Hólana allt frá Bruna og vestur að Óttarsstaðarauðsmel liggur Seljahraun. Seljahraunsstígur liggur gegnum það upp með Brunanum. Seljatún nefnist lítil gróin flöt norðan hraunsins.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 11-12.

GK-166:059 *Seljahraunsstígur* leið

“Ofan við Hólana allt frá Bruna og vestur að Óttarsstaðarauðsmel liggur Seljahraun. Seljahraunsstígur liggur gegnum það upp með Brunanum. Seljatún nefnist lítil gróin flöt norðan hraunsins.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 11-12.

GK-166:060 *Rauðmelsstígur* leið

“Þegar komið er yfir Seljahraun [sjá 058-059], blasir við á hægri hönd mikill melur, Rauðimelur eða Þorbjarnarstaðarauðimelur. ... En Rauðmelsstígur lá vestur norðan við melinn, samkvæmt skrá Gísla Sigurðssonar. Nú man engin eftir honum, e.t.v. hafa þetta bara verið fjárslóðar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 12.

GK-166:061 *Þorbjarnarsstaðarétt/Rauðamelsrétt* rétt

“Suður frá melnum [Rauðamel] var Réttargjá. Gjá þessi var sprunga, sem sneri suður og

norður. Skammt suður þaðan í Brunabruninni var Þorbjarnarstaðarétt eða vorréttin, einnig nefnd Rauðamelsrétt, þótt hún væri drjúgan spöl frá melnum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 12.

GK-166:062 *Efrihellnastígur* leið

“[061] Héðan var stígurinn [?] kallaður Efrihellnastígur allt upp að Efrihellum, sem hér voru við brúna á Brunanum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 12.

GK-166:063 *Hrauntungustígur* leið

“Halda skal nú hér fram með Brennu, allt þar til kemur í Hrauntungukjaft. ... Úr kjaftinum liggur Hrauntungustígur norðaustur og upp á Hábruna, út á helluhraunið og austur eftir því upp að Hamranesi vestan Hvaleyrarvatns.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 12-13.

GK-166:064 *Fjárborgin* fjárskýli

“Halda skal nú hér fram með Brennu, allt þar til kemur í Hrauntungukjaft. ... Úr kjaftinum liggur Hrauntungustígur norðaustur og upp á Hábruna, út á helluhraunið og austur eftir því upp að Hamranesi vestan Hvaleyrarvatns. ... Efrigóm Hrauntungukjafths gerir Hellishóll. ... Upp á hólum er Hellishólsker. Hér nokkru sunnar er Fjárborgin á tungu út úr brunanum. Hún stendur enn, og er innanmál hennar um 7m.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:065 *Brundtorfuvarða* varða

“Suður og upp frá brunanum eru Brundtorfur. Þar var hrútum hleypt til áнна forðum daga. Þar voru Brundtorfuvörður og Brundtorfuhellir.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:066 vatnsból

“Hér vestnorðvestur var Gjásel [005], sel frá Þorbjarnarstöðum, stóð á Gjáselshæð. Rétt hjá selinu var vatnsstæði.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:067 *Gjáselsvarða* varða

“Hér vestnorðvestur var Gjásel [005], sel frá Þorbjarnarstöðum, stóð á Gjáselshæð. Rétt hjá selinu var vatnsstæði. Á hæð skammt suður og upp frá selinu var Gjáselsvarða.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:068 *Gjáselsstígur* leið

“Hér vestnorðvestur var Gjásel [005], sel frá Þorbjarnarstöðum, stóð á Gjáselshæð. Rétt hjá selinu var vatnsstæði. Á hæð skammt suður og upp frá selinu var Gjáselsvarða. ... Frá selinu lá Gjáselsstígur, en hann er nú óglöggur mjög.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13.

GK-166:069 *Þúfuhólsvarða/Hundaþúfuhólsvarða* heimild

“Í skrá Gísla Sigurðssonar segir: “Hér lengra og ofar er Þúfuhólshraun með Þúfuhól og þar á Þúfuhólsvörðu. Svæði þetta nefndist líka Hundaþúfuhólshraun, Hundaþúfuhóll og Hundaþúfuhólsvarða.” En Gísli Guðjónsson og Jósef Guðjónsson segja, að þessi örnefni séu ekki til hér, heldur séu þau vestur af Tóhólum í Óttarsstaðalandi.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 13-14.

GK-166:070 *Kolbeinshæðarvarða* varða

“Í suðvestur uppi á hrauninu frá Efri-Hellum er hraunhæð, nefnd Kolbeinshæð, og er vel gróið kringum hana. Sunnan í henni er vestanvert Kolbeinshæðarskjól, en austanvert er Kolbeinshæðarhellir. Uppi á hæðinni er Kolbeinshæðarvarða.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:071 *Kolbeinshæðarstígur* leið

“Í suðvestur uppi á hrauninu frá Efri-Hellum er hraunhæð, nefnd Kolbeinshæð, og er vel gróið kringum hana. Sunnan í henni er vestanvert Kolbeinshæðarskjól, en austanvert er Kolbeinshæðarhellir. Uppi á hæðinni er Kolbeinshæðarvarða. Kolbeinshæðarstígur liggur hér um skarð í hæðinni suður og upp hraunið, og er þá komið að stórri, ferhyrndri laut þarna í hrauninu.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:072 *Fornasel* sel

“Suður og upp frá lautinni [sjá 071], sem fyrr var nefnd, er Fornasel, sel frá Þorbjarnarstöðum. Má enn sjá, að þrjár hafa verið þarna vistarverur. Selið stendur á Fornaselshæð. Rétt við Selið er vatnsstæði, nokkuð niðurgrafið.” “Af brunatungum þessum tel ég víst, að stígurinn hafi nafn fengið, Hrauntungustígur [GK-651:022]. Eftir að suður úr Hrauntungunum kemur, er óglögg, sums staðar jafnvel engin gata, og verður því sjónhending að ráða, enda torfærulaust yfir kjarrið vexið lágahraun, en allt á fótinn. Þegar kemur dálítið upp í Almenninginn, fer maður nálægt gömlu selstæði, sem Gjásel [GK-166:005] heitir, og er þar venjulegt vatn. ... Nokkru austar er annað selstæði, sem Fornasel heitir.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:073

vatnsból

“Suður og upp frá lautinni [sjá 071], sem fyrr var nefnd, er Fornasel, sel frá Þorbjarnarstöðum. Má enn sjá, að þrjár hafa verið þarna vistarverur. Selið stendur á Fornaselshæð. Rétt við Selið er vatnsstæði, nokkuð niðurgrafið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:074

kvíar

“Suður og upp frá lautinni [sjá 071], sem fyrr var nefnd, er Fornasel, sel frá Þorbjarnarstöðum. Má enn sjá, að þrjár hafa verið þarna vistarverur. Selið stendur á Fornaselshæð. Rétt við Selið er vatnsstæði, nokkuð niðurgrafið. Norðan undir hæðinni eru rústir eftir kvíar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:075 *Hafurbjarnarholtsvarða*

landamerki

“Suðvestur héðan [frá selinu 072] var Litlaholt og lá milli Straumssels og Hafurbjarnarholts, en um Hafurbjarnarholtsvörðu lá landamerkjalinan.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:076 *Þrívörður*

landamerki

“Þaðan [frá 075] lá línan um Nyrztahöfða og um Norðurhöfðaslakka, á Miðhöfða og um Miðhöfðaslakka, þaðan í Fremstahöfða í Þrívörður.” GS segir þær heita Lýrittí.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14.

GK-166:077 *Stórhöfðastígur* leið

“Héðan [076] lá aftur á móti línan austur og ofan við Brundtorfur og kom þar á Stórhöfðastíg, sem lá svo áfram vestur að Fjallinu eina.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 14-15.

GK-166:078 *Straumsselsstígur* leið

Straumsselsstígur fellur innan marka Þ.

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:079 *Fornaselsstígur* leið

“Héðan frá Jónshöfða liggur Fornaselsstígur suður og upp í Laufhöfðahraun suður í selið [072].”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:080 *Fláavarða* varða

“Héðan frá Jónshöfða liggur Fornaselsstígur suður og upp í Laufhöfðahraun suður í selið [072]. Frá Jónshöfða liggur Straumsselsstígurinn niður um Neðri-Flár eða Flárnar. Á miðjum Flánum er Fláavarða.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:081 *Tobbuvarða* landamerki

“Nú eru engin örnefni, fyrr en kemur í Tobbukletta, Tobbukletta eystri og Tobbuklett vestri, en þar var Tobbuvarða, og lá landamerkjálínan um hana.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:082 rétt

“Í skrá Gísla segir, að framan í Tobbukletti vestri hafi verið Tobbuklettsrétt. Það nafn þekkist nú ekki lengur, en þó sést enn fyrir réttum í Grenigjám litlu vestar, og ljóst er, að hægt hefir verið að reka að í breiðri sprungu, sem hlaðið hefir verið fyrir í, í Tobbukletti vestri.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:083 *Tobbuvarða eystri* varða

“Tobbuvarðan eystri var á eystri klettinum.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-166:084 eyktarmark

“Á Stekkatúnshæð [sjá 095] eystri var Hádegisvarða, stóð hátt og var mikil um sig. Hæðin var því allt að eins nefnd Hádegishæð. Varða þessi var ekki eyktarmark frá Þorbjarnarstöðum, heldur sennilega Gerði [045].”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 16.

GK-166:085 stekkur

“Norðan undir hæðinni var Stekkurinn eða Stekkatúnið með Stekksgerðinu. Þarna var líka Stekkskatan eða Þorbjarnarstaðagatan. Er þá komið heim að túngarði.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 16.

GK-166:086 *Þorbjarnarstaðagata/Stekkagata* leið

“Norðan undir hæðinni var Stekkurinn eða Stekkatúnið með Stekksgerðinu. Þarna var líka Stekkskatan eða Þorbjarnarstaðagatan. Er þá komið heim að túngarði.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 16.

GK-166:087 eyktarmark

“Suðvestan Þorbjarnarstaðatúns er Miðmundarhæð, eyktarmark frá Þorbjarnarstöðum. Þar er stór varða.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 16.

GK-166:088 heimild

“Garður. Vestan við bæjarhúsin nr. 92 [001] og umhverfis kofa nr. 98 [087].” Í túni
“Hleðsla úr hraungrýti. Allt að því lóðrétt að utanverðu en aflíðandi og gróin að innanverðu. Fyrir sunnan og austan kofa [089] er yfirborð innan hleðslu 50-70cm hærra, en yfirborð túns fyrir utan hana. Breidd er 50-250cm. Breiðust er hún þar sem mestur er gróinn halli að innanverðu (torf) en mjóst þar sem torfið/aðkastið vanta (hefur e.t.v. veðrast). Ekki er hægt að sjá neinn mun á gróðri utan við og innan við. Ekki sjást nein merki um beð eða garða að innanverðu. Um 1,5m breiður inngangur er við NV horn kofa nr. [098] í beinu framhaldi af

tröðunum. Suður frá SV horni kofa og að Garði er um 8m. 1. hlaðinn bakki. Hann er um 50cm hár að vestan en, u.þ.b. jafnhár yfirborði að austan. Á þessum bakka eru nokkrar timburleifar og bútar af hænsnaneti, sennilega leifar af girðingu.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 97.

GK-166:089

heimild

“Kindakoti/lambhús. Sunnan við bæjarhús nr. 72 [001], traðirnar eru á milli bæjarhúsa og kindakofa.” “Stendur í túni (í hrauninu) sem er afgyrt af grjóttgarði. Túnið er mjög ójafnt alsett lautum, gjótum og hæðum.” Gæti verið sama og 024 “Nær ferningslaga að utan Br. 7-7,5m (A-V) L. 8m (S-N). Húsið eru tvískipt þannig að í N hluta standa aðeins veggir en í S-hluta er þakið að mestu uppistandandi enn, þó er það mjög sigið niður og komið á það gat í miðju. Veggur sem skilur milli N og S hluta er minna gróinn og því sennilega yngri en veggir sem sjást í V hluta, því má ætla að húsið hafi náð yfir alla veggi en hafi síðan verið minnkað með skilvegg og teft að nýju. Í skilvegg standa enn dyrakamrar (h.100cm, br. 85) Undir þekjunni glittir í bárujárn. N hluti er um 4m á l (A-V) og 1,6-1,7m, br. (N-S) veggjahæð er nú mest 1,5 og mun það láta nærri því að vera upprunaleg hæð. Á gólfi er mikið grjóthrun. Inngangur (br. 55cm) er á N-hlið nokkuð austan við miðju. Veggjabreidd er nú 100cm til 155cm. Veggir eru allir hlaðnir úr hraungrýti og er hleðslan vel greinanleg þó hún sé nokkuð gróin. Þetta er vel hlaðið, mun betur en skilveggur, sem er nokkuð gysinn. Skylveggur er um 140m br. Inngangur er í miðjum veggnum (br. 24cm). Lofthæð yfir inngangi er 130cm. Miðjan er undir þekjunni. Meðfram A og S veggjum eru litlir garðar/jötur. suðaskán í gólfi. Innan um drasl í kofanum er m.a. steipt holræsarör af nútímagerð og plastfata. Þetta ásamt því að þekjan stendur nokkuð vel enn benda til að kofinn hafi verið notaður fyrir ekki svo ýkjälöngu.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 98.

GK-166:090

stekkur

“Rúst, e.t.v. stekkur. Rétt norðan við túngarð (10m) um 25m vestur frá tjörn.” “Mikið gróið tún mishæðótt hraun. Gæti verið sama og 085 Kortablað 1513 II/15, teikning s. 21.

“Óreglulega lagað gerði úr einfaldri og tvöfaldri röð hraungrýtir. Stendur mjög langt nú (1-2 steinaraðir, en þó ekki mikið hrúnið grjótið að sjá við hleðsluna.[] Rústin er skammt suður frá fjárhúsum nr. 102 [091]. Gæti e.t.v. hafa verið heygarður. Í SA enda er enga hleðslu að sjá en lágur gróinn hryggur, þar sem grjótið finnst undir gæti verið hleðslan. Grjótið/hleðslan öll er nokkuð gróin.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 101.

GK-166:091

fjárhús

“Fjárhús. Skammt norðan við túngarð Þorbjarnarstaða [010] eða um 20m.” “Hæðótt grasi gróið hraun.” Gæti verið sama og 002-004, 034, 036-038. Kortablað 1513 II/15. Fallega hlaðnir uppistandandi veggir. Hæð þeirra er frá 1,6m á norðurgafli niður í 0,7m á suðurgafli, þ.e. þeir lækka til suðurs. Br. veggja er um 2m neðan til en allt niður í 0,5m ofan til.

Veggirnir eru hlaðnir úr hraungrýti að öllu leiti, síðan hefur verið þakið með torfi - a.m.k. langhliðarnar. Inngangur er í suður-enda rétt austan við miðju veggjarins. Br. 45-70cm. L. 150cm. H. 60-95cm. Steinhleðsla/bekkir eru meðfram langhliðum er aðeins norðan við miðju hússins. Þessar hleðslur eru hæstar við Norðurgafli og þar eru sjáanlegar tvær hleðslur eru hæstar við norðurgafli og þar eru sjáanlegar tvær hæðir steina. Hleðsla fer síðan lakkandi til suðurs og nokkru sunnar er aðeins ein hæð steina sjáanleg. Sunnan við miðju langveggjanna gat ég ekki fundið neinar hleðslur, þó þær kynnu að finnast ef grafið væri í svörðinn. Margar skýringar eru mögulegar. Steinarnir fjarlægðir til annara nota. Jarðvegsþykknun gæti verið meiri sunnan megin. Þó er athyglisvert að bekkirnir eru jafnlangir og háir, og virðast lækka nokkuð jafnt til suðurs, bæði við A og V langvegg. Hæð bekkja nyrst um 45cm, syðst um 20cm. Br. 25-40cm. Innanmál hússins Br. 2,60m L. 5,20m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 102.

GK-166:092

heimild

“Garður/girðing. Rétt sunnan við fjárhús nr. 102 [091].” “Stendur í brekku sem hallar til suðurs. Annars gróði hraun, þéttvaxið gras er innan girðingarinnar.” “Ferhyrnt gerði skammt suður af fjárhúsi nr. 102 [091]. Stærð/innanmál. Vesturhlið = 5,3m Austurhlið =

7,5m Norðurhlið = 11,5. Suðurhlið = 10m. Garðurinn er hlaðinn úr hraungrýti og er tyrft að innanverðu. Inngangur er á u.þ.b. miðri N hlið gegnt fjárhúsinu (Br. 50cm L. 75cm). Hæð garðsins er nú 50-100cm og Br. 75-200cm. Girðing hefur verið ofaná garðinum og standa nokkrir staurar enn og er á þeim gaddavír.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 103.

GK-166:093

útihús

“Rétt norðan við túngarð og vestan við fjárhús nr. 103 [villa 091].” Grasigóið hraun, mjög hæðótt. Byggt utan í Hraunklöpp.” Gæti verið sama og 002-004, 034, 036-038. Kortablað 1513 II/15. “Húsið snýr NV-SA og er NV gafl hraunklettur sem slútir nokkuð fram. Á klettinn er hlaðið að ofan, til að fylla upp í ójöfnunar á honum. NA hlið er að nokkru leiti grafin inn í hæð og hlaðin er hraungrýti sem nú er mjög gróið. SV hlið er hins vegar öll hlaðin upp af hraungrýti. Dyr eru í austuredna SA gafls (L. 1,45m BR. 0,5m) og þar fyrir utan er lítill garður sem myndar e.k. stekk. Hæð á NV galfi = 1,6-1,75m. Hæð á NA hlið = 1-1,6m. Hæð á SV hlið = 0,6-1,3m. Hæð á SA galfi = 0,7m. Breidd veggja 1,5-1,7m. Langveggir eru hlaðnir þannig að efri hluta veggjanna er mismunað úr á við, þannig að bekkir myndast meðfram þeim. Hþ 40-50cm. Br. 30-40cm. Gólf er allt grasi gróið, tiltölulega slétt og lítið um hrunda steina á því. Innra mál 6,5x3,1m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 104.

GK-166:094

stekkur

“Stekkur (?). Um 3-400m suðvestur frá Þorbjarnarstöðum.” “Við jaðar úfins hrauns í bel graisgrónu og nokkuð sléttu hrauni.” Gæti verið sama og 085 Kortablað 1513 II/15, teikning s. 24. “Norðvestan í hraunkanti, þar sem völdug hraunhella stendur nær lóðrétt upp á rönd, eru hlaðin nokkur mannvirki, og eru öll samtengd með stærri girðingu, sem mun vera e.k. hagi. Þrjú minni mannvirki eru innan eða við stærri girðinguna. Tvö þeirra eru sambyggð NA hlið hennar og mun ég kalla þar A og B. Hið þriðja er u.þ.b. við miðja hraunhelluna fyrrnefndu og því nálægt miðri suðurhlið stærri afmörkunarinnar. Þetta mannvirki nefni ég C. Allt er þetta hlaðið úr hraunigrýti eingöngu, að undanskildum hluta af NA veggjum mannvirka A og B, sem eru fyllt torfi eða mold milli tveggja steinraða. Mv. A er um 2,75m innanmáli frá NV-SA, en um 2,5m frá NA-SV. SA hlið er um 50m breið hlaðin úr einfaldri röð horngrýtis. NA hlið fyllt með mold eða torfi, breidd er um 2m. Aðrir vegir hafa verið 1-1,5m breiðir. Veggirnir standa nokkuð vel og eru 2,5-110cm háir nú. Líklega

eru veggirnir misgamlir þar sem eru nokkuð ósamstæðir. Þá mun SA veggurinn þ.e. grjót og torf hleðslan vera elst. Ekki er hægt að greina neinn inngang í þetta mannvirki, nema er vera skyldi yfir torfhleðsluna. Mv.B er öllu samstæðara. A veggir hlaðnir úr hraungrýti, sema hvað suðurhluti NA veggja er að hluta úr torfi. Hér er um a ræða sama vegg og í Mv.A. Ætla má að mannvirkið hafi verið um 2x2m að innanmáli, en veggir eru nú nokkuð mikið hraundir. Inngangur er á NA-hlið (Br. ?, L.1,4m) og annar inn í gerðir um NV hlið (Br. 33-53cm, L. 100cm) að því er virðist. Allavega er hér skarð í veggnum, sem síðan hefur verið hlaðið upp í með einfaldri röð steina. Nokkrar moldarleifar eru i veggjum þannig veggir hafa sennilega verið þéttir með mold, þó nú sé lítið eftir af henni. Hér gæti því verið um hús (e.t.v lambhús) að ræða. A gæti tæplega hafa verið hús þar sem SA vegguri er aðeins einföld steinaröð. Mv. C er það best varðveista af þessum 3 mannvirkjum, það stendur NV í hraunhellunni og hefur því hlaðna vegg á aðeins 3 vegu. Mv er um 3,3x4,1m að stærð lengra til norðurs. Inngangur er á norðurhorni á NV hlið (Br. 50cm, L 90cm) þ.e. inn í minna gerðið. Veggir eru lítið hrundir og virðist mér að SV veggur [sé] alheill. Br. veggja er um 100cm hæð þar sem þeir standa hæst 165cm. Milli mannvirkja A og B og C er hlaðinn veggur, nú mjög hruninn - sem myndar lítið gerði. Inngangur er við Mv.C (Br = 60cm). Síðan liggur hlaðinn veggur vestur frá Mv A og B u.þ.b. 30m til vesturs síðan 30m til suðurs og aftur 30m til austurs allar tölur ónákvæmar) og myndar þannig stórt gerði, líklega nátthaga (?). Á þessum garði gat ég aðeins fundið einn inngang með nokkurri vissu og hann er nálægt hraunklettnum. Sunnan megin (Br. 80cm). Hugsanlega hefur verið annar inngangur að vestanverðu, en þar er nú skarð í veggnum og allur veggurinn mjög hrunin í kring. Hér ganga skepnur nú inn í hagann. Breidd vegghleðslu hefur um 1m. Hæð þar sem hún mælist hæst er nú 1,6m. Hleðslan fylgir lágu klettabelti í boga frá vesturhleðslu í átt austur. Allt er svæðið hið skemmtilegasta, hlaðið hefur verið upp allar sprungur og gjótur meðfram klettaþylinu að austanverðu, og hér má sumstaðar sjá mjög fallegar hleðslur.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 109.

GK-166:095

stekkur

“Stekkur (?) rúst. SA af bænum, rétt við Straumsvíkina vestan megin. Stekkurinn er að hluta grafin undir vegabrún Reykjanesbrautar.” “Gróið hraun, upp á hæð rétt ofan við vogskorna grýtta vík, þ.e. Straumsvík.” Gæti verið sama og 085 Kortablað 1513 II/15, teikning s. 27. “Ferhyrnd grjóthleðsla, mikið hrunin, þó er vesturlangveggur nokkuð heillegur á kafla. Br. = 0,9m H (mesta hæð) = 1,2m. Breidd að utan máli er 4,8m. Ef gert er

ráð fyrir að allir veggir hafi verið 0,9m breiðir, þá er innri breidd um 3m. Vegna þess að hluti stekksins er undir vegakanti Reykjanesbrautar og einnig vegna hrauns, er erfitt að sjá nákvæmlega önnur mál. Innri lengd stekksins eins og hún sést nú er 8m, en hann mun vera eitthvað lengri. Engan inngang er að sjá.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 115.

GK-166:096

brú

“Stífla/Brú, Steinbrú. Liggur milli fastalands og hólma í Straumsvík innarlega, um 10m norðan við Reykjanesbraut.” “Grasivaxin hraunhólmi, sem flæðir að mestu leiti yfir, þegar stórstreymt er.” Kortablað 1513 II/15. “Um 0,5m hár 8m l. og 2-1,5m breiður grjótagarður milli lands og hólma. Yfir hann er hægt að komast þurrum fótum, nema í stórstraumsflóði. Garðurinn er nú mjög grýttur og erfiður yfirferðar en líklega hefur verið tyrft ofan á hann svo að bæði menn og skepnur hafi átt auðvelt með að ganga í hólmann, því hann er vel grasi gróinn og góður til beitar. G.S. segir að vegir eða hleðslur sem þessi yfir tjarnir o.s.frv. hafi verið kallaðir steinbogar. Í Örnefnaskrá G.S. yfir Þorgarnarstaði er talað um stíg út í Hólmana, sem kallaður var Pétursspor [028].”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 116.

GK-166:097

stekkur

“Stekkur. Rétt norður af sumarbústað úti á tanga.” “Mjög grasivaxinn tangi eða hólmi með holum og gjótum.” Annaðhvort í landi Þ eða Lambhaga. Kortablað 1513 II/15, teikning bls.35. Hliðar stekksins eru að mestu afmarkaðar af klöppum sem eru í jaðri þess jarðsigs, sem stekkurinn er í. Þar sem vantar klappir eða þar sem glufur eru á milli þeirra er hlaðið grjóti. Stekkurinn er um 7m langur og tæplega 8m br. þar sem hann er breiðastur. Hleðslur eru í þokkalegu ástandi en eru þó sumstaðar að hverfa í gróðri. Inngangurinn hefur líklega verið í vestur, enda þó ekki sé hann greinilegur.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 140.

GK-166:098

heimild

“Rústir. Um 30m norður frá sumarbústað.” “Vel gróinn hólmi eða nes. Gjár eða jarðsig á nokkrum stöðum.” Annaðhvort í landi Þ eða Lambhaga. Kortablað 1513 II/15, teikning bls.36. “Hér er um að ræða svæði sem spannar dálítin túnblett, sléttan er örlítið hallandi til austurs, og grasi vaxna grunna gjá, vestan við þennan blett. Túnbletturinn afmarkast af

gjábarminum og lágum hleðslum til vesturs og af steinaröð (hleðsluleifum) til austurs, en engar afmarkanir er að sjá til norðurs og suðurs. Hlaðinn veggur, mjög hruninn, er þvert yfir gjána orðanverða, en norðan við vegginn dýpkar gjáin og þrengist. Dálítil hleðsla, skeifulaga, leigir sig til austurs og lokar gjánni, rétt austan við áður nefnda þverhleðslu. Á einum örðum stað hefur verið hlaðið ofan á gjábarminn þar sem hann var nokkuð lágur, til að barmurinn væri jafnhár. Þetta er við austurhlið, sunnarlega. Í framhaldi af þeim stað þar sem gjánni sleppir til suðurs er hlaðin 0,7m hár veggur, eða kanntur, þar sem efri brún hans er yfirborð túnsins. Að austanverðu er grjót í túnjaðrinum rétt við fjöruna, varla er nokkur hleðslumynd á þessu grjóti en það virðist hafa verið þarna e.k. garður. Engin önnur ummerki um mannvirki er að finna innan þessa svæðis. Rétt sunnan við suðausturhorn fjánnar, er 0,7m steypdur pallur, með járn Röri í miðju.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 141.

GK-166:099 *Gvendarbrunnur*

vatnsból

“Gvendarbrunn virðist rétt að nefna hér, þó eigi sé annað fornmenjalegt við hann, en að sagt er, að Guðmundur biskup góði hafi vígt hann. Brunnurinn er ekki annað en dálítil hola ofan í hraunklöpp, svo að það má undra, að jafnan er vatn í honum og þornar sjaldan alveg upp. Hann er við veginn milli Þorbjarnarstaða og Hvassahrauns. En þar er nú í ráði að leggja þar nýjan veg á öðrum stað, þá munu menn hætta að fara hjá Gvendarbrunni og getur þar ef til vill orðið til þess að hann týndi nafi sínu er frá líður. Því þótti réttara að geta hans.”

Heimildir: Árbók 1903, 34-35.

GK-166:100

leið

“Gvendarbrunn virðist rétt að nefna hér, þó eigi sé annað fornmenjalegt við hann, en að sagt er, að Guðmundur biskup góði hafi vígt hann. Brunnurinn er ekki annað en dálítil hola ofan í hraunklöpp, svo að það má undra, að jafnan er vatn í honum og þornar sjaldan alveg upp. Hann er við veginn milli Þorbjarnarstaða og Hvassahrauns. En þar er nú í ráði að leggja þar nýjan veg á öðrum stað, þá munu menn hætta að fara hjá Gvendarbrunni og getur þar ef til vill orðið til þess að hann týndi nafi sínu er frá líður. Því þótti réttara að geta hans.”

Heimildir: Árbók 1903, 34-35.

GK-167 *Lambhagi*

1547-48 er jarðarinnarar getið í fógetareikningum. DI XII, 114. 1703 er jörðin talin hjáleiga Þorbjarnarstaða, en byggð af Bessastaðamönnum. 1847: 4 1/6 hndr. Ekki til örnefnaskrá. Árið 1966 áskildi Hafnarfjarðarbær sér forkaupsrétt á jörðunum Litla Lambhaga og Stóra Lambhaga, og var tekið eignarnám í landi Lambhaga vegna hafnargerðarinnar í Straumsvík. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 116. 1703: "Túnið fordjarfast árlega af sjáfaryfirgangi meir og meir. Engjar eru öngvar." JÁM III, 168. 1919: Tún 0,6 teigar, slétt að mestu af náttúrunar hendi, garðar 550m².

GK-168 *Hvaleyri*

Samkvæmt Hauksbók Landnámu sigldi Hrafna-Flóki í Hafnarfjörð og fann þar hval á eyri einni og kölluðu það Hvaleyri. Í Landnámu segir að Ásbjörn Özzurason, bróðursonur Ingólfs, hafi numið land milli Hraunholtslækjar og Hvassahrauns og allt Álftanes og bjó hann á Skúlastöðum [sjá Garða]. ÍF I, 39, 394. Um 1300 er getið um Hvaleyri í sögn af Teiti bónda þar í jarðteinasögu Þorláks helga. Biskupa sögur I, 386. 1343 er minnst á Hvaleyri í Gottskálksannál. Islandske Annaler, 352. 1365 segir af sandfjúki og sjávargangi á tún Hvaleyrar. Gísli Siguðsson: Saga, 293. 1395: Þá á Viðeyjaklaustur Hvaleyri og var leiga 4 hndr. DI III, 597. 1448: "... kirkian aa Hvaleyri ætti Þorlakstade og hrvnville. hamranes ok grisanes ok alltt firir svnnann vtann ok ofan ok vp vr Hvaleyrar vatnni ok nordvr j kornstapa hrvn. ok alltt vp med gotvnni firir svnnan ok vp yfer þormodz hofda nema litinn skog er lavgarnes kirkia aa vid landsydri j Hvaleyrar hofda." DI IV, 751. 1547-48 er jarðarinnarar getið í fógetareikningum. DI XII, 114. 1703 er jarðadýrleiiki óviss, konungsjörð. Skoðunarmenn frá 1751 sögðu sig hafa heyrt að að á Hvelyri hefðu verið 10-12 hjáleigur til forna, SS sem ritar sögu H þykir þetta ótrúleg saga. Á Árunum 1754-´57 bjó enginn á H, og má það vera ein ástaða þess að bæjarhús og tún spilltust. Árið 1815 keypti Bjarni Sívertsen jörðina af konungi. SS Saga Hafnarfjarðar, 36-37. 42. 1847: 20 hndr. Afbýli Hvaleyrar, Hjartarkot, Sveinskot, Tjarnarkot, Halldórskot, Vesturkot og Egilssonsgerði voru seld Hafnarfjarðarbæ árið 1912. 1703: Túnin spillast af sandságangi. Engjar eru öngvar." JÁM III, 169. Árið 1730 voru Hvaleyrartún stórskemmd af grasmaðki og einnig herjuðu sandfor og fugl á það. Mikill lausamosi var á túninu. Túnið hélt áfram að skemmast og árið 1751 varð að slá tveim vættum og einu kúgjaldi af afgangi jarðarinnarar, hvort sem það hefir eingöngu verið landskemmdum að kenna. SS Saga Hafnarfjarðar, 35-36.

“Á miðjum Stóra-Lambhagagranda stóð bærinn í Stóra-Lambhaga og stendur enn, þótt nú sé þar fjárhús með hlöðu.” “Bæjarhús. Rétt sunnan við uppfyllinguna við höfnina í Straumsvík, austanmegin. Bærinn stendur á uppfyllingu rétt framan við fjörukambinn. Vegurinn að Álverinu snertir austurhluta rústanna.” Kortablað 1513 II/15, teikning bls. 34.

“Rústirnar skiptast í 3 hluta eða vistarverur. Nyrst er svæði, sem takmarkast af tveimur langveggjum, en hvorki eru leifar af stafni né gafl. Veggirnir eru mjög vel hlaðnir úr völdu grjóti og hefur verið múrað í glufur á stöku stað. Þykkt veggjanna er 0,75-0,9m. Lengd þess nyrðri 8,3m og þess syðri 8,1m. Bjálkar standa upp á kannt veggja á milli, svo að gólf hefur sennilega verið úr tréflöðum. Innanmál þessa húss er 8x4m. Hæsta veggjahæð mæld innan í húsi er nú 1,9m en norðan undir norðurvegg er landið nokkuð lægra og hæsta veggjahæð þar er 2,1m. Sunnan við þetta hús og samveggja er annar íverustaður. Suður langveggur þessa húss er nú aðeins einna hæðar, grasigróinn tvöföld steinhleðsla, en gafl er hlaðin úr grjóti og múraður að ofanverðu. Sama er að segja um stafninn, nema hvað ofan á grjótinu er steypdur veggur (h=0,5m), sem stendur enn að hluta og sést í endan á tré á þverskurði veggjarins - e.t.v. til að binda steypuna. Inngangur er austan við miðju á suðurlanghlið, þannig að innangengt hefur verið í þetta hús úr húsinu sunnan við. Innanmál = 7,15x3,7m. Veggjaþykkt S. langhlið = 0,7-0,8m A-gafl = 0,35-0,45. V-stafn = 0,4-0,45. Breidd inngangs minni en 1,05. Sunnan við þetta hús [er] svæði sem afmarkast af langvegg til suðurs þar sem virðist hafa verið inngangur austan við miðju. Gaflinn er ógreinilegur hefur líklega verið torfveggur en er nú að miklu leiti undir vegakanntinum. Gólfhlötur þessa svæðis er nokkuð hærri en hlaðið vestan við húsin, en engar hleðslur er að sjá við stafn. Suðurlangveggur er úr torfi og grjóti og er hann um 0,4m á hæð. Br. = 1,25-1,55m. Meintur inngagnur á suðurhlið er minni en 0,8m. Innanmál = 6,8x3,3m (u.þ.b.). Framan og vestan við bæinn er nokkur halli í átt til sjávar áður en komið er að háum fjörukambinum. Líklega fylltist þessi lægt í stórstraums flóðum, því hefur verið búin til stallur framan við bæinn og sést sumstaðar í þvera grjóthleðsluna nú, en stallurinn er nokkuð illa farinn norðan til. Breidd þessa stalls miðað við stafn bæjarhúsana er nú 1,3-5m, breiðastur að neðanverðu. Hæsta hæð 1,2m.”

Heimildir: Túnakort 1919; Ö-Þorbjarnarstaðir, 7; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 138.

GK-167:002

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-167:003

útihús

Heimildir: Túnakort 1919.

GK-167:004 *Litli-Lambhagi*

býli

“Litli-Lambhagi stóð í Litla-Lambhagatúni. Lá túngarður tvíhlaðinn með allri norðurhlið þess.” Til túnakort frá 1919, þar segir að túnið sé að mestu slétt á köflum, 0,54 teigar og garðar innantúns 20m² en utantúns 320m². Á kortinu sést bæjarstæðið og 4 útihús.

Heimildir: Túnakort 1919; Ö-Þorbjarnarstaðir, 5.

GK-167:005

lending

“Heimræði er árið um kring, og lending í besta lagi, gánga skip ábúandans eftir hentugleikum ...”

Heimildir: JÁM III, 167.

GK-167:006 *Lambhagavör*

heimild

“Þar fyrir sunnan [Kelatanga] var Lambhagavör og up af henni Lambhagahróf.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-167:007

brunnur

“Lambhagatúnið lá um garndann og Lambhagahólma, en milli þeirra voru Lambhagatjarnirnar. Í þeirri, sem væst var bænum, var brunnurinn, grafin niður í leirinn, og frá honum Brunnstéttin, helluflórað upp til bæjar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-167:008 *Brunnstéttin*

heimild

“Lambhagatúnið lá um garndann og Lambhagahólma, en milli þeirra voru Lambhagatjarnirnar. Í þeirri, sem væst var bænum, var brunnurinn, grafin niður í leirinn, og frá honum Brunnstéttin, helluflórað upp til bæjar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-167:009 *Tjarnarbyrgið* heimild

“Hér úti í tjörnini var lítið upphlaðið byrgi, Tjarnarbyrgið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:010 *Stóri-Lambhagastígur* leið

“Stóri-Lambhagastígur lá um hólmana eða austur fyrir þá upp að Brunanum og norðan undir honum og vestur með og var þar nefndur Hallinn.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:011 *Aukatúngarður* túngarður

“Hallinn lá út í Aukatún og þaðan út með vesturbrún Brunans fram hjá hesthúsinu á Aukatúni, að vesturtúngarði Aukatúns, sem var stuttur, aðeins ofan úr Brunanum niður að tjörn.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:012 hesthús

“Upp í Aukatúni lá gangbraut hlaðin sem garður, nefndist Steinbogi. Aukatún var smátunga út frá Brunahrauninu. Það var grætt upp og notað sem túnblettur frá Stóra-Lambhaga. Túnið var greiðfært, en ekki slétt. Á því stóð hesthús.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 7.

GK-167:013 *Vesturtúngarðshlið/Aukatúngarðshlið* heimild

“Hallinn lá út í Aukatún og þaðan út með vesturbrún Brunans fram hjá hesthúsinu á Aukatúni, að vesturtúngarði Aukatúns, sem var stuttur, aðeins ofan úr Brunanum niður að tjörn. Í skrá Gísla segir, að þarna hafi verið Vesturtúngarðshlið og þá komið á Litla-Lambhagastíg. Þetta nafn er hins vegar óþekkt, en gæti hugsanlega átt að vera Aukatúnshlið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:014 *Litli-Lambhagastígur* leið

“Hallinn lá út í Aukatún og þaðan út með vesturbrún Brunans fram hjá hesthúsinu á Aukatúni, að vesturtúngarði Aukatúns, sem var stuttur, aðeins ofan úr Brunanum niður að tjörn. Í skrá Gísla segir, að þarna hafi verið Vesturtúngarðshlið og þá komið á Litla-

Lambhagastíg. Þetta nafn er hins vegar óþekkt, en gæti hugsanlega átt að vera Aukatúnshlið.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:015 *Austurtúngarður* túngarður

“Austurtúngarðurinn lá úr Beinavík upp á klettastall og suður eftir honum suður á Brunann.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:016 *Brunagarðurinn* heimild

“Um Brunann lá einhlaðinn grjótgarður vestur á Hraunhornið, brunagarðurinn.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:017 *Yrðlingabyrgið* heimild

“Upp á klettastallinum var Yrðlingabyrgið, sporöskjulaga og nokkuð hátt, með lágum dyrum. Um aldamótin síðustu hafði Guðjón Gíslason þarna yrðlinga í fóstri.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:018 *Fiskibyrgið* heimild

“Þarna [sjá 017] er líka Fiskibyrgið, þar sem fiskur var kasaður hér í eina tíð og síðan hertur.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:019 fjárhús

“Þarna [sjá 017] er líka Fiskibyrgið, þar sem fiskur var kasaður hér í eina tíð og síðan hertur. Þarna uppi voru einnig tvö til þrjú fjárhús, og stóðu veggir þeirra til þessa.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:020 *Lambhagastígur* leið

“Þarna [sjá 017] er líka Fiskibyrgið, þar sem fiskur var kasaður hér í eina tíð og síðan hertur. Þarna uppi voru einnig tvö til þrjú fjárhús, og stóðu veggir þeirra til þessa. Sunnan við þau lá stígur austur. Gísli Sigurðsson segir, að hann hafi heitir Ólafsstígur, en það er rangt. Ólafsstígur liggur upp á hraunið kjá kálgörðunum í Litla-Lambhaga.” “Hér [í Þórðarvík] kemur niður stígur, er sameinast alfaraleiðinni austan og ofan við Gjörug. Sveinn í Eyðikoti,

fóstri Gústafs Brynjólfssonar, kallaði hann Lambhagastíg. (Gísli Sigurðsson kallar hann ranglega Ólafsstíg).”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8, 10.

GK-167:021 Ólafsstígur leið

“Þarna [sjá 017] er líka Fiskibyrgið, þar sem fiskur var kasaður hér í eina tíð og síðan hertur. Þarna uppi voru einnig tvö til þrjú fjárhús, og stóðu veggir þeirra til þessa. Sunnan við þau lá stígur austur. Gísli Sigurðsson segir, að hann hafi heitir Ólafsstígur, en það er rangt. Ólafsstígur liggur upp á hraunið kjá kálgörðunum í Litla-Lambhaga.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:022 kálgarður

“Þarna [sjá 017] er líka Fiskibyrgið, þar sem fiskur var kasaður hér í eina tíð og síðan hertur. Þarna uppi voru einnig tvö til þrjú fjárhús, og stóðu veggir þeirra til þessa. Sunnan við þau lá stígur austur. Gísli Sigurðsson segir, að hann hafi heitir Ólafsstígur, en það er rangt. Ólafsstígur liggur upp á hraunið kjá kálgörðunum í Litla-Lambhaga.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 8.

GK-167:023 Beinavíkurhlið heimild

“Beinavíkurhliðið, sem nefnt er í skrá Gísla, er óþekkt.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 9.

GK-167:024 leið

“Fjárslóðin vestari liggur um Lambhagaeyrarkletta, og er stígur þessi heldur ógreiður.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 9.

GK-167:025 kálgarður

Eyrin [Lambhagaeyrin] var albreið, og hallaði inn af henni. Þar var Lambhagaeyrarflöt og í henni matjurtargarður.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 9.

GK-167:026 *Lambhagaeyrarbyrgi* heimild

“Vestan við tjörnina var Lambhagaeyrarskjól og þar við Lambhagaeyrarbyrgi.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 9-10.

GK-167:027 *Skotbyrgið eystra* skotbyrgi

“Sunnan við tjörnina eru Skotbyrgin, Skotbyrgið eystra og Skotbyrgið vestra.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 10.

GK-167:028 *Skotbyrgið vestra* skotbyrgi

“Sunnan við tjörnina eru Skotbyrgin, Skotbyrgið eystra og Skotbyrgið vestra.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 10.

GK-167:029 leið

“Sunnan við tjörnina eru Skotbyrgin, Skotbyrgið eystra og Skotbyrgið vestra. ... Af eyrinni liggur fjárslóðinn eystri inn eftir Eyrarklettum. ... Slóðinn náði allt inn í Þórðarvík, en þar voru mörk milli Þorbjarnarstaða og Hvaleyrar.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 10.

GK-167:030 útihús

“Útihús. Rétt vestan í vegakannti afleggjara að Álverinu, um 10m suður af sumarbústað.”

“Vel grasivaxið hraun.” Gæti verið sama og 002-003. Kortablað 1513 II/15. Rúst hlaðin úr hraungrýti og líkt og niður grafin, e.t.v. hlaðin í gjótu. Því sést hleðsan aðeins að innanverðu og að norðan verðu þar sem voru dyr og auk þess efsta röðin að austan. Húsið hefur hafnað undir vegakantinum að hluta. Innanmál hafa verið 6,4x2,8m. Hæsta vegghæð = 1,76m. Þykkt veggja við stafn 1,1m. Inngangur er á miðjum norðurstafni Br. 0,6-0,7m. Ýmislegt drasl er nú geymt í tóftinni, s.s. bárujárn og annað járnskran.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 139.

GK-167:031 heimild

“Rúst. Skammt vestan við sumarbústaðinn að Litla-Lambhaga, fram á nesi.” “Grasivaxið kúpt klapparnes með nokkrum gjám sem liggja frá norðri til suðurs.” Kortablað 1513 II/15 “Vegghleðsla liggur þvert yfir gjá sem liggur frá N-S. Hleðslan er þar sem gjáin er dýpst, eða 1,3m. Hleðslan er örlítið hærri, þ.e. 1,4m og 0,8m á breidd. Lengd hleðslunnar er um

2,9m og er þetta tvöföld hraungrýtishleðsla. Einnig er hlaðið ofan á gjábarmana til norðurs frá þverhleðslunni. Að austan er tvöföld steinaröð ein hæð $L = 2,7\text{m}$ br. $= 0,7\text{m}$. Að vestan er gjábarmurinn aðeins lægri en að austan og er hleðslan ofan á hærri sem því nemur. Þetta er tvöföld hleðsla, tvær hæðir $L = 2,75\text{m}$. Br. $0,7\text{m}$. Ekki er auðvelt að spá um notkun þessa mannvirkis.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 145.

GK-168:001 Hvaleyri

bústaður

“Samkvæmt upplýsingum Magnúsar Jónssonar stóð síðasta bæjarhúsið þar sem nú eru gatamót Lyngbarðs og Móabarðs. Ekki vissi hann hvort bærinn hefði alltaf staðið á sama stað. Engar bæjartóftir eru sýnilegar í nágrenninu. Ath skipulagskort og loftljósmyndum ber saman um að bærinn muni hafa verið nokkru austar.” “Bærinn að Hvaleyri stendur á nesi sunnan og vestan við Hafnarfjörð. Heitir þar fremst Hvaleyrarhöfði, og er hann endinn á holti því, sem bærinn stendur austan í og heitir Hvaleyrarholt.” “Hvaleyrarbærinn stóð í Hvaleyrartúni norðan við hlöðu þá, sem byggð var 1917; en Hvaleyrarhúsið stendur aðeins sunnar.” “Bæjarhólarnir voru tveir, Bæjarhóllinn syðri og Bæjarhóllinn nyðri.” 1703 búa tveir afbýlismenn heima við bæinn og brúka þeir hús heima í bænum. “Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kanvelliinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunum á Íslandi og um síðast liðin tíu ár á hálfri Hvaleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni háflendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfðu engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.” Til tvær teikningar af bæ Þorsteins frá 1772. sjá SS 39, 40. “Jón Illugason seldi jörðina aftur árið 1842 Jóni Hjartarsyni (Hjörtssyni) í Miðengi í Árnessýslu, og skyldi hann fá hana til ábúðar í fardögum árið eftir. Söluverðmæti var 2200 rbd., enda fylgdu jörðinni öll mannvirki (eitt íbúðarhús með eldhúsi, heyhlöðu og smiðju öllu veggja- og naglföstu ásamt öllum gögnum og gæðum samkvæmt kaupbréfinu frá 1834) og sex hjáleigur var talið að fylgdu henni.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 32; Ö-Hvaleyri A, 1; Ö-Hvaleyri B, 1, 2; JÁM III, 169; SS: Saga Hafnarfjarðar, 38, 43.

GK-168:002

hálfkirkja

1703: “Hualeire, kirkjustaður, annectia til Garða á Álftanesi. Þar er ei nema hálfkirkja og embættað þrisvar á ári.” “Á Bæjarhólnum stóðu fleiri byggingar en bærinn. Þar stóð kirkjan, sem aflögð var 1752, þar í kring var svo kirkjugarðurinn, því þó hér væri aðeins hálfkirkja, var grafið hér heimafólk og jafnvel aðkomið.” “Á Hvaleyri er að sjá að kirkja hafi verið 1650, því á 2 ljósastökum, sem Krýsuvíkirkirkja á stendur, að það ár hafi Helmer Dirichens Roode, undirkaupmaður í Hafnarfirði gefið þá Hvaleyrarkirkju.”

Heimildir: JÁM III, 168; Ö-Hvaleyri B, 2; Árbók 1903, 34.

GK-168:003 *Hvaleyri*

bústaður

“Bæjarhólarnir voru tveir, Bæjarhóllinn syðri og Bæjarhóllinn nyðri.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:004 *Jónasarlending*

lending

Yzt á Höfðanum er Gatklettur. ... Suður frá Gatklett er bás, nefndur Jónasarlending. Jónas bóndi í Sveinskoti hafði á sumrin þarna uppsátur báts síns.” “Sunnan við Hvaleyrarhöfðann [sjá 001] er lítil vík, sem heitir Hvaleyrarsandur, og utan við Hvaleyri heitir Jónasarlending.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4; Ö-Hvaleyri A, 1.

GK-168:005 *Þvottaklettur*

þvottastaður

“Vestan við Hvaleyrarsand heitir Þvottaklettur; þar kemur tært vatn undan hrauninu, og er það af sumum talið vera vatn úr Kaldá.” “Sunnan við Klettana [Hvaleyrarkletta] tekur við Stóra-Sandvík og þá klettur, sem liggja fram í fjöruna, nefnast Þvottaklettur. Þar skoluðu konur af Hvaleyri léreft sín í ómenguðu jarðvatni, og þurrkaður var þvotturinn á klettunum.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 1; Ö-Hvaleyri B, 4-5.

GK-168:006 *Móðhola*

draugur

“Vestan við Hvaleyrarsand heitir Þvottaklettur; þar kemur tært vatn undan hrauninu, og er það af sumum talið vera vatn úr Kaldá. Þar næst heita svo Gjögrin, er ná að Skarfakletti. Innan við Skarfaklett er víkin nefnd Sandvík, [utan ?] við Skarfaklett heitir Móðhola. Þar var kveðinn niður draugur endur fyrir löngu. Þar er smáhellisskúti ...”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 1.

GK-168:007

heimild

“Svo er suður frá bæ Þorbjargarþúfa og önnur hærri, sem heitir Miðmundarhæð. Þar var mikil varða, sem sést af götunni.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 2.

GK-168:008 Þorgeirsstaðir/Þorlákstún býli

“Á há-Hvaleyraholti, austan vegarins, er býlið Þorgeirsstaðir. Í gamla daga var þar nefnt Þorlákstún, gömul móabörð með þýfi og garðlögum.” “Framan í því var staður nefndur fyrrum Þorlaksstaðir. Þar eru sagnir um, að verið hafi kapella. Seinna nefndist hér Þorlákstún og þá Þorgeirstún og nú Þorgeirsstaðir.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 2; Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:009 Hvaleyarsel

sel

1703: “Selstöðu á jörðin þar sem heitir Hvaleyarsel, þar eru hagar sæmilegir og vatnsból gott.” “Selhöfði eða Hvaleyarselhöfði er sunnan við Hvaleyraryvatn, en það er allt í Áslandi. Sunnan undir höfðanum eru miklar rústir eftir Hvaleyarsel.” “Héðan liggur svo línan suður á Seljahraun. Þar er Seljahraunsskjól skammt vestan Hvaleyraryvatns, en inn með því er lágur hóll, þar sem Hvaleyarsel stóð, og má þar enn sjá móta fyrir byggingum. Línan liggur um Selhöfða, rétt hjá Borginni, fjárborg, sem er hæst á höfðanum.” “Sel. Rétt vestan við veg um 200m SV við Hvaleyraryvatn, og NV undir Selshöfða.” “Rústirnar eru vestan í klöppum í jarðsygi í austurjaðri selhraunsins. hraunið er mjög gróið, aðallega mosa og lyngi.”

Teikning bls. 22. Rústunum má skifta í tvö hólf. Sunnanmegin er hlaðinn veggur úr grjóti og e.t.v. torfi, en veggurinn er mjög gróinn. Veggur þessi liggur samsíða hraunhellu sem hefur risið nokkuð upp fyrir jarðsigið og slútir undir sig. Veggurinn nær að löngum hellisskúta í suðri. Skútinn er fullur af grjóti nú en hugdanlega hefur hann verið nýttur sem hluti af mannvirkinu. Veggur þessi er 11,2m langur og 1,5-2m breiður. Rýmis milli hans og hraunhellu er 2-4m á breidd, allt eftir hvort mælt er frá efri brún hellunnar eða þeirri neðri. Rými undir hellunni er mjög lágt eða um 0,3-0,5m á hæð og hefur því væntanlega ekki geta nýst mikið nema til geymslu. Vel getur verið að reft hafi verið yfir en engin merki er að finna um það. Inngangur er á vesturveggnum. Syðst, milli þessa mannvirkis og veggja tóftarinnar, sem er þarna sunnan við. Hæsta hæð veggjar er 1,1-1,2m. Syðra tóftin er einnig hlaðin utan í klöpp og eru 3 veggir hennar hlaðnir úr grjóti sem nú er mjög gróið. Inngangur hefur líklega verið á norðurvegg við vesturhornið og hefur því verið innangengt úr nyðri

tóftinni. Innanmál tóftarinnar eru: um 3,5m frá A-V og 2,4m frá N-S. Veggjaþykkt er 1,3-1,5m þar sem ekki er hrun. Vestur og norðurveggur eru nokkuð hrundir en suðurveggur stendur þokkalega. Suðurveggurinn er 1,3m á hæð þar sem hann er hæstur. Vestur frá SV horni syðra tóftarinnar liggur einföld steinröð þvert yfir jarsigið. Þetta munu vera leifar garðs sem hjálpað hefur við aðrekstur fjársins.”

Heimildir: JÁM III, 168; Ö-Hvaleyri A, 2; Ö-Hvaleyri B, 5; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 154.

GK-168:010

rétt

“Selhöfði eða Hvaleyarselhöfði er sunnan við Hvaleyrvatn, en það er allt í Áslandi. Sunnan undir höfðanum eru miklar rústir eftir Hvaleyarsel. Vestan við Selhöfðan er svo alldjúpur dalur, sem heitir Seldalur, sem að vestan myndast af hæstu hæðinn á þessum slóðum, sem heitir Stórhöfði. Hraunið milli Hamranes og Stórhöfða og frá Hvaleyrvatni að austan og vestur á brún, þar sem landið lækkar, heitir Selhraun. Niðri í því er réttarhleðsla.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 2.

GK-168:011 *Hrauntungustígur*

leið

“Vestur af Stórhöfða og Stórhöfðahrauni er svæði, sem nefnist Hrauntungur. Rétt upp af Hamarnesi og neðan [við] Hrauntungur er dalur, sem heitir Stóridalur. Yfir Hrauntungur, þvert ofan frá ofanverðu Hamarsnesi, liggur gamall stígur, sem heitir Hrauntungustígur, og þar ofar er svo annar stígur sunnan við Stórhöfðan, sem heitir Stórhöfðastígur.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 2.

GK-168:012 *Stórhöfðastígur*

leið

“Vestur af Stórhöfða og Stórhöfðahrauni er svæði, sem nefnist Hrauntungur. Rétt upp af Hamarnesi og neðan [við] Hrauntungur er dalur, sem heitir Stóridalur. Yfir Hrauntungur, þvert ofan frá ofanverðu Hamarsnesi, liggur gamall stígur, sem heitir Hrauntungustígur, og þar ofar er svo annar stígur sunnan við Stórhöfðan, sem heitir Stórhöfðastígur.” “Á Bleikisteinshálsi lá stígur vestur á hraunið og yfir það að höfðanum, nefndist Stórhöfðastígur. Hann mun hafa verið nokkuð fjölfarin í fyrri daga.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 2; Ö-Hvaleyri B, 6.

GK-168:013 *Steinhús*

örnefni

“Næst er þá í sömu stefnu [og Selhöfðinn] Miðhöfði eða Þormóðshöfði. Hann er allmiklu lægri en Selhöfðinn. Þar suðaustar er svo þriðji höfðinn, sem heitir Efstihöfði. Hann er hæsti höfðinn af höfðum þessum, og skammt ofan hans er svo hornmark merkjanna, sem heitir Steinhús.” Ekki víst að þessi staður sé fornleif.

Heimildir: Ö-Hvaleyri A, 3.

GK-168:014 *Hvaleyrtúngarðar*

túngarður

“Hvaleyrtúnið var umgirt Hvaleyrtúngörðum, suðurtúngarður á suðurhlið, en vesturtúngarður fyrir nokkrum hluta Vesturtúns. Austurtúngarður lá aftur á móti frá suðurgarði norður og niður eftir túninu.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1.

GK-168:015 *Suðurtraðir*

traðir

“Heiman frá bænum lágu Suðurtraðir eftir hæsta hrygg á túninu í suðurgarðshlið ...”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1.

GK-168:016 *Hvaleyrartraðir/Austurtraðir*

traðir

“Heiman frá bænum lágu Suðurtraðir eftir hæsta hrygg á túninu í suðurgarðshlið, en þær Hvaleyrartraðir eða Austurtraðir, sem aðallega voru í notkun nú á síðustu tímum, lágu heiman frá bæ og niður til norðausturs. Traðir þessar voru upphaflega brunngatan, en þarna var svo Austurtraðahlið.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1.

GK-168:017 *Austurtraðahlið*

heimild

“Heiman frá bænum lágu Suðurtraðir eftir hæsta hrygg á túninu í suðurgarðshlið, en þær Hvaleyrartraðir eða Austurtraðir, sem aðallega voru í notkun nú á síðustu tímum, lágu heiman frá bæ og niður til norðausturs. Traðir þessar voru upphaflega brunngatan, en þarna var svo Austurtraðahlið.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1.

GK-168:018

brunnur

“Heiman frá bænum lágu Suðurtraðir eftir hæsta hrygg á túninu í suðurgarðshlið, en þær Hvaleyrartraðir eða Austurtraðir, sem aðallega voru í notkun nú á síðustu tímum, lágu heiman frá bæ og niður til norðausturs. Traðir þessar voru upphaflega brunngatan, en þarna var svo Austurtraðahlið. ... Neðan við traðirnar var Hvaleyrarbrunnur, og þangað sóttu flestir bæirnir vatn. Hann lá svo lágt við Hvaleyrartjörn, að hann fylltist stundum af sjó og hroða.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1, 3.

GK-168:019

öskuhaugur

“Heim undir bæ var öskuhaugurinn, sem margar skákir túnsins voru miðaðar við.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 1.

GK-168:020 *Kotgata*

leið

“Heiman frá bæ og niður að sjó lá sjávangatan, sem einnig nefndist Kotgata.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:021 *Vesturkot*

býli

“Heiman frá bæ og niður að sjó lá sjávangatan, sem einnig nefndist Kotgata. Í norður frá bænum var vestasta hjáleigan, Vesturkot, og kringum það Vesturkotstún.” Árið 1901 bjuggu 3 menn í Vesturkoti.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-168:022 *Rúnaklappir*

áletrun

“Heiman frá bæ og niður að sjó lá sjávangatan, sem einnig nefndist Kotgata. Í norður frá bænum var vestasta hjáleigan, Vesturkot, og kringum það Vesturkotstún. Rúnaklappir voru grágrýtisklappir vestan kotsins.” Sjá meðfylgjandi grein Sveinbjörn Rafnssonar.

“Bandrúnir og flúr var þarna. Sérstaklega var einn steinn mikið markaður. Hann nefndist Flókasteinn. Töldu sumir, að Hrafna-Flóki hefði skilið þarna eftir sig nafnspjalðið sitt.”

Áður en lengra er rakið, þykir mér rétt að minnast á svo nefnda “rúnasteina” á Hvaleyrarhöfða. Þessir steinar hafa orðið mönnum furðumikið umhugsunarefni. Þeir eru úr grágrýti, fjórir talsins, og standa up úr nýræktinni á höfðanum (í Vesturkotslandi). Á hæsta steininum, sem flest táknið eru högginn í, má lesa þessi ártöl á fletinum, sem upp snýr: 1657 (á þrem stöðum), 1673, 1681, 1697 og 1781; auk þess er þar 87, sem á annað hvort að vera

1687 eða 1787. Á norðurhlið sama steins eru þessi ártöl, sem lesin verða með vissu; 1678, 1681, 1707 og 1723, en auk þess er þar höggið A 81 (= Anno 1681?), A 91 (=Anno 1691?) og 17C (=1700). Á allstórum bungumynduðum grásteini norðvestur af fyrr nefndum steini má á fjórum stöðum lesa ártalið 1777 (risturnar eru þar alls fjórar). Á flötum kletti suður af þeim síðast nefnda eru tvær ristur, en ekkert ártal. En á flötum steini skömmu austar stendur ártalið 1657 og An 57 (=Anno 1657?). Mest af ristum þessum eru fangamörk, en auk þeirra eru bandrúnir. Sums staðar eru upphafsstafirnir innan í hringjum eða ferhyrndum reitum, og á einum stað vottar fyrir rós eða útflúri undir þrem upphafsstöðum, og neðan undir rósinni er áfastur ferhyrndur reitum með ártali innan í. Jónas Hallgrímsson skáld athugaði þessa steina gaumgæfilega sumarið 1841. ... Síra Árni Helgason getur um “rúnasteinan” á Hvaleyri í sóknalýsingu sinni. Segist hann hafa skoðað þá og hafa getað lesið þar mörn nöfn. Þetta er því einkennilegar til orða tekið, sem engin nöfn eru þarna, rituð bókstöfum, heldur aðeins upphafsstaðir.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS Saga Hafnarfjarðar, 27-28.

GK-168:023 *Minorsteinn*

áletrun

“Annar steinn var þarna rétt hjá með stöfum og tölum. Þar var ártalið 1777. En það ár var hér Minor sjóliðsforningi, norskur, og því er steinninn nefndur Minorsteinn.” Áður en lengra er rakið, þykir mér rétt að minnast á svo nefnda “rúnasteina” á Hvaleyrarhöfða. Þessir steinar hafa orðið mönnum furðumikið umhugsunarefni. Þeir eru úr grágrýti, fjórir talsins, og standa up úr nýræktinni á höfðanum (í Vesturkotslandi). Á hæsta steininum, sem flest táknin eru höggin í, má lesa þessi ártöl á fletinum, sem upp snýr: 1657 (á þrem stöðum), 1673, 1681, 1697 og 1781; auk þess er þar 87, sem á annað hvort að vera 1687 eða 1787. Á norðurhlið sama steins eru þessi ártöl, sem lesin verða með vissu; 1678, 1681, 1707 og 1723, en auk þess er þar höggið A 81 (= Anno 1681?), A 91 (=Anno 1691?) og 17C (=1700). Á allstórum bungumynduðum grásteini norðvestur af fyrr nefndum steini má á fjórum stöðum lesa ártalið 1777 (risturnar eru þar alls fjórar). Á flötum kletti suður af þeim síðast nefnda eru tvær ristur, en ekkert ártal. En á flötum steini skömmu austar stendur ártalið 1657 og An 57 (=Anno 1657?). Mest af ristum þessum eru fangamörk, en auk þeirra eru bandrúnir. Sums staðar eru upphafsstafirnir innan í hringjum eða ferhyrndum reitum, og á einum stað vottar fyrir rós eða útflúri undir þrem upphafsstöðum, og neðan undir rósinni er áfastur ferhyrndur reitum með ártali innan í. Jónas Hallgrímsson skáld athugaði þessa steina gaumgæfilega sumarið 1841. ... Síra Árni Helgason getur um “rúnasteinan” á Hvaleyri í

sóknalýsingu sinni. Segist hann hafa skoðað þá og hafa getað lesið þar mörn nöfn. Þetta er því einkennilegar til orða tekið, sem engin nöfn eru þarna, rituð bókstöfum, heldur aðeins upphafsstaðir.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS Saga Hafnarfjarðar, 27-28.

GK-168:024 *Drundur*

býli

“Vestan kotsins [?] var Hvaleyrahöfðinn eða Höfðinn. Hann var einnig nefndur Drendur og kotið einnig (Drundur). Vesturkotstúngarður lá ofan frá bakkann, en þar var vik.” Garðurinn skráður með býlinu.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:025 *Þórðarkot/Þórðargerði*

býli

“Sunnan garðsins [Vesturkotsgarðsins] var Þórðarkot í Þórðarkotstúni, sem einnig nefndist Þórðargerði. Allt var þetta kennt við Þórð lóðs, er þarna bjó frá 1830-1852. Á austurhlið gerðisins var svo Þórðargerðisgarður. ... Nú er þar hóll í túninu, sem kotið stóð áður, og nefnist Þórðarkotshóll.” 1897 hefur bæst við nýtt hjáleigunafn Beinteinsgerði sem sennilega heitir eftir Beinteini bónda í H 1870-1883. Það hét áður Beinteinskot og er sama býlið og nefnt er Þórðarkot í sálnaregisterum á árunum 1863-70 og afsals- og veðmálabók frá árinu 1889. Þorsteinn Egilsson kaupir jörðina 1889 og breytist þá nafn hennar og heitir Egilssonsgerði. Garðurinn skráður með býlinu. Býlið hét einnig um tíma Beinteinskot og Zimsensgerði. ATH sjá 031 þar sem segir að Egilssonagerði sé sama og Tjarnarkot. En árið 1903 eru talin upp Tjarnarkot og Þórðarkot (eða Benediktskot sem er sennilega misritun fyrir Beinteinskot).

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 46-47.

GK-168:026 *Þórðarstígur*

leið

“Þórðarstígur lá heiman frá bæ niður í vikið.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:027 *Halldórskot*

býli

“Hér austan tekuð við Halldórskot í Halldórskotstúni. ... Á suðurhlið og austurhlið túnsins var Halldórskotstúngarður.” Garðurinn skráður með býlinu. Árið 1901 bjuggu þar 5 menn.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-168:028 *Sveinskot*

býli

“Austan og sunnan hans [Halldórs-kots] var Sveinskot í Sveinskotstúni.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:029 *Sveinskotsbrunnur*

brunnur

“Austan og sunnan hans [Halldórs-kots] var Sveinskot í Sveinskotstúni. Niður í túninu var Sveinskotsbrunnur, og þaðan lá brunnstígurinn heim.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:030

leið

“Austan og sunnan hans [Halldórs-kots] var Sveinskot í Sveinskotstúni. Niður í túninu var Sveinskotsbrunnur, og þaðan lá brunnstígurinn heim.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2.

GK-168:031 *Meleyrarkot/Tjarnarkot/Egilsnesgerði* býli

“Norður af Sveinskotstúni var Tjarnarkotstún, þar stóð í eina tíð Tjarnarkot. Túnið nefndist Tjarnarkotsgerði og undir aldamótin Egilsensgerði. Í plaggi frá 1858 er kot þetta nefnt Meleyri.” 1901 bjuggu 3 menn í Tjarnarkoti. En árið 1903 eru talin upp Tjarnarkot og Þórðarkot (eða Benediktskot sem er sennilega misritun fyrir Beinteinskot). Þannig að Egilssonakot er sennilega ekki sama og Tjarnarkot sjá 025.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-168:032 *Daðakot/Þorvaldskot/Hjörtskot* býli

“Sunnan við Sveinstúnakot liggja Hvaleyrraðirnar. Sunnan þeirra var upphaflega ræktaður svonefndur Suðurvöllur. Þá var reist þarna ein hjáleigan til viðbótar. Þar bjó fyrst maður að nafni Daði, kotið því nefnt Daðakot. Þá bjó þar Þorvaldur, kotið nefnt Þorvaldskot, og eftir 1870 fékk það nafn Hjörtskot, stóð í Hjörtskotstúni. Á suðurhlíð túnsins var Hjartarkotsgarður.” 1901 bjuggu þar alls 7 menn.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 2-3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-168:033 *Poltzhús*

bústaður

“1774 var reist hús á þessu landi [032]. Þar bjuggu yfirmenn húkkortanna. Poltz hét sá, er fyrir þeim var. Nefndist húsið Poltzhús. Nú er það hóll eftir, nefndist Poltzhóll.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:034 *Ásgrautskot*

býli

“Um og upp úr aldamótunum 1800 [1803] voru hér fjórar Hvaleyrrahjáleigur. Nefndust þær Ásgrautskot með Ásgrautstúni, Lásastaðir með Lásastaðatúni, Lönd með Landatúni og Bindindi með Bindindistúni.” Einnig nefnt Ásgrautsstaðir, nefnt 1807.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 45.

GK-168:035 *Lásastaðir*

býli

“Um og upp úr aldamótunum 1800 [1803] voru hér fjórar Hvaleyrrahjáleigur. Nefndust þær Ásgrautskot með Ásgrautstúni, Lásastaðir með Lásastaðatúni, Lönd með Landatúni og Bindindi með Bindindistúni.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 45.

GK-168:036 *Lönd*

býli

“Um og upp úr aldamótunum 1800 [1803] voru hér fjórar Hvaleyrrahjáleigur. Nefndust þær Ásgrautskot með Ásgrautstúni, Lásastaðir með Lásastaðatúni, Lönd með Landatúni og Bindindi með Bindindistúni.” Nefnd í ministerialbók Garðasóknar á árunum 1779 og 1880.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 45.

GK-168:037 *Bindindi*

býli

“Um og upp úr aldamótunum 1800 [1803] voru hér fjórar Hvaleyrrahjáleigur. Nefndust þær Ásgrautskot með Ásgrautstúni, Lásastaðir með Lásastaðatúni, Lönd með Landatúni og Bindindi með Bindindistúni.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 45.

GK-168:038 *Hvaleyrravegur*

leið

“Suður frá brunninum var sandbakki, nefndist Barðið. Þaðan lá Hvaleyrravegur.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:039

heimild

“Suður frá brunninum var sandbakki, nefndist Barðið. Þaðan lá Hvaleyrarvegur upp í holtið. Inn með tjörninni var síðan melur skörðóttur, nefnist þar Sandskörð. Þar voru fiskijaktir [svo] lagðar upp á haustin og geymdar fram á vor.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:040 *Hjallanes*

hjallur

“Þegar haldið var norður frá brunninum um tjarnarfjöruna, var komið á Grandann, Hvaleyrargrandann eða Hafnarfjarðargrandann, sem lá austur og inn með landinu. Hjallanes var tangi vestast á Grandanum og lá inn í tjörnina.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:041 *Skipból*

örnefni

“Þegar haldið var norður frá brunninum um tjarnarfjöruna, var komið á Grandann, Hvaleyrargrandann eða Hafnarfjarðargrandann, sem lá austur og inn með landinu. Hjallanes var tangi vestast á Grandanum og lá inn í tjörnina. Lengra austur á Grandanum var Hjörkotsvör, og enn innar var Skipból. Þar var Grandinn breiðastur.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:042 *Eyrarskersgarður*

varnargarður

“Út frá Skipból var Eyrarsker, lá norður í fjörðinn. Þar er nú Eyrarskersgarðurinn eða hafnargarðurinn syðri.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:043 *Fornubúðir*

heimild

“Þá er komið að Óseyrartjörn. Hér tekur Grandinn mikinn sveig út í höfnina. Nefnist þar Kringla, en innsti hluti Grandans heitir Háigrandi og Grandahöfuð. Hér stóð verzlunarstaðurinn við Hafnarfjörð í eina tíð, Fornubúðir.” “Verzlunarstaðurinn í Hafnarfirði hét Fornubúðir og var á Háagrandi, yzta tanga Hvaleyrargranda, gegnt Óseyri. Þar var einnig skipauppsátur landmeginn suður frá ósnum inn í tjörnina. Telja verður sennilegt, að Englendingar hafi valið verzlunarstaðnum þennan stað, þegar þeir fóru að venja komur sínar til Hafnarfjarðar á árunum eftir 1413.” “Þar nokkrum árum eptir, nær datum var 1518, eður þar um, var slag með Engelskum og Handborgurum í Hafnarfirði, þar lágu þeir samt þá enn

með það stóra skip, og mannfjölda þessum 100, inn hjá Fornu-búðum. Hafnfirðingar vildu fá sér höfn einhverja, og þótti sú hin bezta hér, og vildu því rýma allan inn á þá Engelsku, en þeir Þýzkir höfðu klædt bæði skipin með sængum, ofan í sjó; þeir fengu sér til liðs XLVIII menn af þýzkum úr Vatnsleysu og úr Keflavík, Bátsendum og Þórshöfn, af þeim öllum komu ekki aptur utan þeir stöku VIII, en hinir XL lágu eptir sauðir, þó unnu Þýskir og rýmdu hinum í byrtu, og fluttu sig fram á eyri, og hafa þar legið síðan, en Engelskir tóku sér þá höfn í Grindavík og lágu þar lengi.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3; JE: Biskupaannálar, 45-46; ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 13.

GK-168:044 *Heiðarbrunnur* vatnsból

“Skammt sunnan við traðarhliðið, uppi í holtinu, var uppspretta, nefnd Heiðarbrunnur. Þar var gott vatn, en þraut í þurrkum og frostum.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3.

GK-168:045 heimild

“Skammt sunnan við traðarhliðið, uppi í holtinu, var uppspretta, nefnd Heiðarbrunnur. Þar var gott vatn, en þraut í þurrkum og frostum. Hér hærra var komið að garðlaginu forna, sem lá ofan úr Hvaleyrrarholtsklettum vestur og niður af á sandinn og suður í Gjögur.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3-4.

GK-168:046 *Hvaleyrraréttin* rétt

“Skammt sunnan við traðarhliðið, uppi í holtinu, var uppspretta, nefnd Heiðarbrunnur. Þar var gott vatn, en þraut í þurrkum og frostum. Hér hærra var komið að garðlaginu forna, sem lá ofan úr Hvaleyrrarholtsklettum vestur og niður af á sandinn og suður í Gjögur. Í klettunum, undir brúnni, var Hvaleyrraréttin, en uppi voru hjallarnir.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3-4.

GK-168:047

hjallur

“Skammt sunnan við traðarhliðið, uppi í holtinu, var uppspretta, nefnd Heiðarbrunnur. Þar var gott vatn, en þraut í þurrkum og frostum. Hér hærra var komið að garðlaginu forna, sem lá ofan úr Hvaleyrrarholtsklettum vestur og niður af á sandinn og suður í Gjögur. Í klettunum, undir brúnni, var Hvaleyrrarréttin, en uppi voru hjallarnir. Þangað var í fyrri daga borinn fiskur, kasaður og síðan þurrkaður. Hér nefnist einnig Hjallarétt, og fé rekið að hér, þegar hin réttin hafði verið lögð niður.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 3-4.

GK-168:048

smiðja

“Utanvert við Eyrarsker [041] var Leirinn, en nær landi voru Vöðlarnir. Vestur af túnunum, úr af Tjarnarkoti, mun Hvaleyrrarvörin hafa verið. Þar mun hafa staðið smiðja Þorsteins bátasmiðs, sem bjó á Hvaleyri 1770 til 1805. Smiðja þessi brann 2. janúar 1802.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:049 *Hvaleyrrarbúð*

örnefni

“Utanvert við Eyrarsker [041] var Leirinn, en nær landi voru Vöðlarnir. Vestur af túnunum, úr af Tjarnarkoti, mun Hvaleyrrarvörin hafa verið. Þar mun hafa staðið smiðja Þorsteins bátasmiðs, sem bjó á Hvaleyri 1770 til 1805. Smiðja þessi brann 2. janúar 1802. ... Þar var Hvaleyrrarbúð og Hvaleyrrarhróf.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:050 *Þórðarlending*

lending

“Þar var Hvaleyrrarbúð og Hvaleyrrarhróf. Hér utan hækkaði bakkinn, þar til kom að Fúla. Víkið hét Fúla, Fúlavík, og þar var Fúlavör. Hér var einig kallað Þórðarvör, Þórðarlending og Þórðarvík. Þórður lóðs gerði tröppur hér niður af Fúl og niður í Fúlu.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:051

samgöngubót

“Þar var Hvaleyrrarbúð og Hvaleyrrarhróf. Hér utan hækkaði bakkinn, þar til kom að Fúla. Víkið hét Fúla, Fúlavík, og þar var Fúlavör. Hér var einig kallað Þórðarvör, Þórðarlending og Þórðarvík. Þórður lóðs gerði tröppur hér niður af Fúl og niður í Fúlu.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:052 Stóravarða

landamerki

“Þá liggur línan niður um Þórðarvík um Stóruvörðu, sem stóð á hraunbrúninni rétt þar sem alfaraleið lá upp á Kapelluhraunið.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 6.

GK-168:053

uppsátur

Yzt á Höfðanum er Gatklettur. ... Suður frá Gatklett er bás, nefndur Jónasarlending. Jónas bóndi í Sveinskoti hafði á sumrin þarna uppsátur báts síns.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 4.

GK-168:054 Suðurnesjavegurinn

leið

Þar sem Reykjanesbrautin er var Suðurnesjavegurinn.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 5.

GK-168:055*Smiðjulaut*

smiðja

“Tvö örnefni voru með Suðurnesjaveginum. Skammt vestur frá Rauðhól var Smiðjulaut og nokkru vestar skarð gegnum klappir miklar, nefndist Gíslaskarð. ...”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 5.

GK-168:056 Grísanefsfjárhús

fjárhús

“Frá Fuglstapaþúfunni syðri lá landamerkjalinan suður um lægð, sem nefndist Leirdalur, þaðan suður, vestan við Stekkinn [Ásstekkur, sjá þar] og yfir vesturenda Ástjarnar. Á hrauntungunni, sem lá að tjörninni, var mikið ker og djúpt og er enn, nefndist Hraunkerið. Hrauntunga þessi nefnist Ósnes, en suður með hrauninu eru ósarnir. Þar mun vera þetta svæði, flatirnar meðfram hrauninu, sem í skjali frá 1444 nefnist Hranvellir, en nú nefnast þeir Grísanefsfjárhús. Þá er hér klettatunga mikil, nefnist Grísanef, og norður af því á holti er Grísanefsfjárhús. Þar eru nú veggir einir uppistandandi.” “Fjárhús. Nest í brekku vestan undir Grísanesi.” “Grýtt aflýðandi brekka sem hallar til vesturs en austan við hana langar klappir Grísaness. Sunnan við brekkuna tún milli hennar og Hvaleyrrarhrauns.” Kortablað 1613 III/21, teikning bls. 39. “Veggir hlaðnir úr grjóti, ekkert torf. Í hleðslunni er mest notað stórt grjót (um 0,5-0,8x0,3-0,5x0,2-0,5m) en minna grjót til uppfyllingar, breidd veggja er 1-1,5m. Mesta hæð veggja er austan við op á framhlið 1,5m en annars eru þeir

mikið hrundir. Á vesturhlið er op en grjót undirstaða í því. Op þetta er 7m breitt. Hér hefur líklega verið timburþil þó engar leifar þess sé nú að finna. Innanmál er um 10m (V-A) og 9,6m br. (N-S), þrír garðar eru í húsinu, þ.e. undirstöðurnar. Þeir eru nokkuð bjagaðir nú en hafa verið 0,7-1m br. og 8,8m langir. Gangar milli garðanna hafa verið 1-1,2m br. við vegg en 1-1,18m br. í miðju.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 5; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 149.

GK-168:057 *Hrauntungustígur* leið

“Landamerkjan liggur um Grísanesháls [sjá 058], niður af honum og inn um Ásflatir. En undir brekkunni við hraunið, sem hér nefnist Hellisdalshraun og Hellisdalur, liggur Hrauntungustígur, suður yfir að Hamranesi. ... Frá Hamranesi lá Hrauntungustígur vestur yfir hraunið út á Háabruna og vestur yfir hann í Hrauntunguna.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 5.

GK-168:058 *Borgin* fjárskýli

“Héðan liggur svo línan suður á Seljahraun. Þar er Seljahraunsskjól skammt vestan Hvaleyrravatns, en inn með því er lágur hóll, þar sem Hvaleyrsel [009] stóð, og má þar enn sjá móta fyrir byggingum. Línan liggur um Selhöfða, rétt hjá Borginni, fjárborg, sem er hæst á höfðanum.” Gæri verið sama og 010.

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 5.

GK-168:059 *Selhálskofi* örnefni

Hér vestur af [058] er Selháls með Selhálskofa og síðan Seldalur [sjá 009] ...”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 6.

GK-168:060 *Hvaleyrrarkot* býli

“Hualeirarkot, hjáleiga, gömul bygð eftir langa auðn í þeirra manna minni, sem nú liggja, og nú aftur fyrir þrem árum í eyði lögð. ... Kynni aftur að byggjast, ef nokkur vill voga so mikið uppá sjáfarafloann; nú hefur heimabóndinn grasnyttina, sem þar með fylgdi.”

Heimildir: JÁM III, 170.

GK-168:061 *Kaldársel* sel

“Árið 1755 er þess getið, að jörðin eigi góða selstöðu til fjalls. Þetta sel frá Hvaleyri var við

Kaldá, og heitir þar nú Kaldársel. Víða í hrauninum þar í kring eru rústir af fjárbyrgjum.”

“Rúst og hellir. Um 50m vestan vegar til Kaldársels, við afleggjara að sumarbústanum ‘Smalaskáli’.” “Rústirnar eru í suðvesturjaðri jarðsigs, sem er grasivaxið og tiltölulega slétt á botni. Jarðsigið er í grónuhrauni.” Samkvæmt örnefnaslýsingu Garðakirkju var Kaldársel sel frá Görðum. “Sumarið 1883 bjó í Kaldárseli, gamall einsetumaður, Þorsteinn Þorsteinsson að nafni (d1887) ...” “Um er að ræða tvær tóftir og er sú stærri byggð við hellisop. Í lýsingunni hér verður sú stærri nefnd A og sú minni B. Tóftirnar liggja nánast frá suðri til norðurs og er sú stærri (A) sunnar. A. Hraunhella yfir hellismunum myndar um 90° horn. Ofan á brún hellunnar er grjóthleðsla þessi hleðsla ásamt hellubrúninni mynda suður-skammhlið og vestur-langhlið tóftarinnar. Hinar tvær hliðarnar eru hlaðnar úr torfi og grjóti. Grjót er sýnilegt að innanverðu, en aðeins á stöku stað að utanverðu. Dálítið skarð (br. 0,25m) er í austurlanghlið, við SA hornið, sem líklega hefur verið inngangur, en svo hafa verið gerð þrep niður í tóftina, því hæðarmunur á yfirborði utan og innan veggjarins er á þessum stað um 0,6m. Innanmál tóftarinnar er um 7x2,4-3m, breiðust í N-enda. Veggjahæð hlaðinna veggja er hæst um 1,2m mæld innanfrá á austur langhlið, en um 1,7 þar sem hlaðið er ofan á hraunhelluna á vesturlanghlið. Yfirborðið snarlækkar inn í hellinn, rétt utan við hellisopið, þannig er hæð frá botni að toppi hleðslu í SV horni um 2,4m. Þykkt hlöðnu veggjanna er 2,5-1,8m. Dálítið er hrúnið úr steinhleðslunum að innan verðu, en þó ekki meira en svo að vel mágera sér grein fyrir mörkum þeirra. Hellirinn inn af tóftinni er mjög stórgrýttur og frekar lágt til lofts og því illur yfirferðar. Lofthæð er mest rétt innan við hellisopið, þar sem hún er um 1,4m. Úr lofti hafa hrúnið steinar og á einum stað innarlega í hellinum hefur hrun myndað op í loftið. Sunnarlega í hellinum er þröngt op og grýtt, en þó nógu vítt til þess að hægt er að þrengja sér í gegnum þar, og kemur þá inn í stóra hellinn nr... [118]. Rétt innan við innganginn er líkt og steinar hafi verið teknir upp og þannig mynduð göng þar sem nú er lögð í grjóthrönglinu. Ef vel er gáð má með góðum vilja votta fyrir hleðslu, þ.e. hlaðin göng inn í hellinn. En hrun er það mikið í hellinum að ekkert er hægt að fullyrða um þetta. B: Tóft B er mun minni og lágreistari en A. Veggir hafa verið hlaðnir úr grjóti og líklega torfi. Þeir standa nú um 0,3m yfir yfirborðinu. Aðeins er hægt að greina 3 veggj með vissu, þ.e. norður-austur og suðurvegg. Á vesturhlið hefur verið lág hraunhella en er nú að mestu sokkin í jarðveg, nema hvað hún stendur yfir dálitlum hellisskúta í NV horni tóftarinnar (utan við hana). Þannig er aflýðandi halli í V-enda tóftarinnar að mestu gróinn en nokkuð grjóthröngl sem líklega er leifar af hleðslu. Skarð er í veggjum við SA horn, um 0,2m á breidd. Skarðið er e.t.v. leifar af inngagni, en gæti þá allt eins verið myndað af

ágangi fjárs. Innanmál tóftarinnar hefur verið 2x4,5m lengra frá A-V sé gert ráð fyrir V-vegg við hraunhelluna. Erfitt er að spá í notkun þessara rústa. Þó er víst að þær tengjast fjárbúskap þeim, sem verið hefur á staðnum, sbr. fjárhella hér á eftir tóftinni gætu hafa verið heytóftir og eða skýli smala/fjárhirða. Allt umhverfis og í jarðsiginu er sæmilegt tún, sem hefur eflaust verið enn betra þegar skepnur voru til staðar og borið hefur verið á, og er því líklegt að hér hafi verið slegið og hellarnir eru flestir of rakir til að hægt sé að geyma þar hey. Ljóst er af stærð hellanna að hér hefur getað verið margt fé. Því hallast ég helst að því að stærri tóftin (A) hafi verið heytóft, en sú minni hafi verið íverustaður fjárhirða. Hellirinn getur varla hafa verið nýttur, eins og hann er nú, en vel er hugsanlegt að hann hafi ekki verið eins grýttur eða grjót hefur verið fært til í honum þannig að hann hafi verið þægilegri yfirferðar. Þannig er hugsanlegt að gengt hafi verið úr honum um áðurnefnt op yfir í helli nr.... og því auðvelt að ná í hey fyrir skepnur þar.”

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 36; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 156; Ö-Garðakirkjuland, 3.

GK-168:062

fjárskýli

“Árið 1755 er þess getið, að jörðin eigi góða selstöðu til fjalls. Þetta sel frá Hvaleyri var við Kaldá, og heitir þar nú Kaldársel. Víða í hraununum þar í kring eru rústir af fjárbyrgjum.” Samkvæmt Árbók fornleifafélagsins voru 2 fjárborgir skammt frá Kaldárseli.

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 36; Árbók 1930-31, 60.

GK-168:063

herslugarður

“Þess hefur áður verið getið til, að hnignun Hvaleyrar á fyrri hluta 18. aldar muni hafa staðið af mannfalli í stóru bólu. ... Danakonungur [lagði] jörðina til “Nýju innréttinganna” á árunum 1752-’57. Var þar þá höfn fyrir fiskiduggur, og þaðan stafar það, að árið 1760 er getið um fiskigarða á Hvaleyri.”

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 37.

GK-168:064

lending

“Þess hefur áður verið getið til, að hnignun Hvaleyrar á fyrri hluta 18. aldar muni hafa staðið af mannfalli í stóru bólu. ... Danakonungur [lagði] jörðina til “Nýju innréttinganna” á árunum 1752-’57. Var þar þá höfn fyrir fiskiduggur, og þaðan stafar það, að árið 1760 er getið um fiskigarða á Hvaleyri.”

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 37.

GK-168:065

bústaður

“Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kansellíinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunumá Íslandi og um síðast liðin tíu ár á hálfri Hveleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni háflendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfður engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.” Gæti vel verið sama og 034-037.

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 38.

GK-168:066

bústaður

“Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kansellíinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunumá Íslandi og um síðast liðin tíu ár á á hálfri Hveleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni háflendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfður engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.” Gæti vel verið sama og 034-037.

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 38.

GK-168:067

bústaður

“Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kansellíinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunumá Íslandi og um síðast liðin tíu ár á á hálfri Hveleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni háflendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfður engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.” Gæti vel verið sama og 034-037.

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 38.

GK-168:068

kálgarður

“Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kansellíinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunum á Íslandi og um síðast liðin tíu ár á á hálfri Hveleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni hálfendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfður engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.”

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 38.

GK-168:069

kálgarður

“Árið 1782 barst rentukammerinu danska umsókn frá kansellíinu, dagsett 6. júní. Er þess var getið, að Þorsteinn Jónsson hafi nú um tuttugu og fjöggra ára skeið verið ábúandi á konugsjörðunum á Íslandi og um síðast liðin tíu ár á á hálfri Hveleyri. Hafi Þorsteinn af eigin rammleik byggt upp húsin á sinni hálfendu og bætt nokkrum nýjum við, en auk þess stofnað þar þrjár hjáleigur eða bústaði fyrri húsmenn, þar sem áður höfður engin verið. Hafði Þorsteinn ræktað tún handa hjáleigumönnum sínum, en auk þess hafði hann gert tvo kálgarða á jörðinni.”

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 38.

GK-168:070

sögustaður

“Þar nokkrum árum eptir, nær datum var 1518, eður þar um, var slag með Engelskum og Handborgurum í Hafnarfirði, þar lágu þeir samt þá enn með það stóra skip, og mannfjölda þessum 100, inn hjá Fornu-búðum. Hafnfirðingar vildu fá sér höfn einhverja, og þótti sú hin bezta hér, og vildu því rýma allan inn á þá Englesku, en þeir þýzkir höfðu klædt bæði skipin með sængum, ofan í sjó; þeir fengu sér til liðs XLVIII menn af þýzkum úr Vatnsleysu og úr Keflavík, Bátsendum og Þórshöfn, af þeim öllum komu ekki aptur utan þeir stöku VIII, en hinir XL lágu eptir sauðir, þó unnu Þýzskir og rýmdu hinum í byrtu, og fluttu sig fram á eyri, og hafa þar legið síðan, en Engelskir tóku sér þá höfn í Grindavík og lágu þar lengi.”

Heimildir: JE: Biskupaannálar, 45-46.

GK-168:071

verslunarstaður

“Þar nokkrum árum eptir, nær datum var 1518, eður þar um, var slag með Engelskum og Handborgurum í Hafnarfirði, þar lágu þeir samt þá enn með það stóra skip, og mannfjölda þessum 100, inn hjá Fornu-búðum [043]. ... Þó unnu Þýskir og rýmdu hinum í byrtu, og fluttu sig fram á eyri, og hafa þar legið síðan, en Engelskir tóku sér þá höfn í Grindavík og lágu þar lengi.” “... í sambandi við drukknun feðganna frá Bjarnastöðum í Selvogi árið 1663 er þess getið, að gömlu kaupmannabúðirnar í Hafnarfirði hafi staðið á Hafnarfjarðargranda hjá Hvaleyri. Hafa þær því staðið á Hvaleyrargranda, sem nú er nefndur svo, líklega rétt við Skipphól. Í þeim heimildum, sem hér ligja fyrir, er ekki getið um ástæður fyrir því, að Hans Nansen lét færa verslunarstaðinn í Hafnarfirði norður fyrir fjörðinn, en beinast liggur við að ætla, að hann hafi talið verslunarhúsunum betur borgið undir hraunbrúninni í Akurgerðislandi en úri á Hvaleyrargranda. Bendir færsla verslunarstaðarins til þess, að grandinn hafi verið að smábrotna og eyðast um þessar mundir ...”

Heimildir: JE: Biskupaannálar, 45-46; SS: Saga Hafnarfjarðar, 176.

GK-168:072

heimild

“Þýzkra bygginga í Hafnarfirði verður vart í ýmsum heimildum. Þannig má sjá, að nálægt 1534 fluttu Hamborgarmenn heil timburhús til Hafnarfjarðar, og árið 1586 er getið um hús þýzkra þar í sambandi við það, að íslenskur piltur hafði þá tvo undanfarna vetur brotitzt inn í húsið og stolið þaðan vörum.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 176.

GK-168:073

heimild

“Þýzkra bygginga í Hafnarfirði verður vart í ýmsum heimildum. Þannig má sjá, að nálægt 1534 fluttu Hamborgarmenn heil timburhús til Hafnarfjarðar, og árið 1586 er getið um hús þýzkra þar í sambandi við það, að íslenskur piltur hafði þá tvo undan farna vetur brotitzt inn í húsið og stolið þaðan vörum.” Gæti vel verið sama og 072.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 176.

GK-168:074

kirkja

“Samkvæmt upplýsingum frá Magnúsi Jóssyni var talið að “Þýska kirkjan” hafi staðið einhvers staðar á svæðinu up af Hvaleyrartjörn, neðan við Suðurgötu. Þýskur maður, Kapelle, taldi sig hafa fundið leifar þessarar kirkju þarna á svæðinu. Nú er búið að byggja

svo mikið á svæðinu að varla munu nokkrar leifar eftir hafi þær verið þarna.” “Þýska kirkjan í Hafnarfirði er fyrst nefnd árið 1537 í þeim heimildum, sem hér eru fyrir hendi, og er þá getið um tillög til hennar, sem að mestu voru goldin í fiski. ... Líklega hefur kirkjan verið nýbyggð árið 1537. ... En fyrir öllum þörfum kirkjunnar sá Íslandsbræðarafélagið í Hamborg, að því, er séð verður. ... Enginn maður veit nú framar með vissu, hvað þessi þýska kirkja muni hafa staðið, en sjálfsagt hefir það verið sunnan við fjörðinn, líklega nálægt því, sem Óseyri er nú.” Getið þriggja þýskra presta. Af þýskri heimild má sjá að koparþak hefur verið á kirkjunni. “Elzta heimild um kirkju Íslandsfaranna í Hamborg er frá 1532. Í eftirfarandi innfærslu mun vera vikið að frumsmíði kirkjunnar: “Ith. noch hebbe ich gheven Frerick dem tymmerman vor dat hus tho makenn, dat in yslant quam in de Hanenforde summa 50 mk.”, því að á næstu síðu reikningsbókarinnar er færð greiðsla handa “smed” fyrir allmörg “par heggen” fyrir “slot” á “Karken in yslant”. ... Fyrsti presturinn, sem oss er kunnugt um við Hamborgarakirkjuna í Hafnarfirði er “Jochym der Hanenforder Kalpelanr”. ... hinn 24. apríl 1608 fyrirskipaði Kristján 4. í bréfi að allar byggingar, sem Þjóðverjar áttu á Íslandi, þær sem stóðu á lóðum konungs svo og þær sem stóðu á lóðum kirkjunnar, skyldu tafarlaust rifnar. Því verður að ætla, að Hamborgarkirkjan í Hafnarfirði hafi verið rifin árið 1608 að konungsboði. ... Enginn veit lengur hvar kirkjan stóð. Hún virðist ekki hafa verið undirgefin biskupsstólinn í Skálholti ... Athugasemd þýðanda; Gísli Sigurðsson í Hafnarfirði hefur leitt að því sterk rök að verzlunarstaðurinn forni, Fornubúðir, hafi verið á Háagranda innst á Grandanum við Hafnarfjörð, utan við ósinn andspænis Óseyri og Flensborg ... Árið 1943 var unnið með dýpkunarpramma innst á Grandanum, og komu þá upp mannabein, úr fleirum en einum manni.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 33, SS: Saga Hafnarfjarðar, 129-131; Árbók 1969, 127-130.

GK-168:075

heimild

“Þá tekur næst við grandí, er gengur austur frá túninu og heitir Hvaleyrargrandi. Milli grandans og land heitir svo Hvaleyrartjörn. Rétt þar sem grandinn byrjar, við litla tóft á grandanum, gengur tangi inn í tjörnina. Þessi tangi heitir Hjallanes [040].”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 2.

GK-168:076

heimild

“Þar [í H] var fiskurinn verkaður, og þar voru reist geymsluhús og íbúðarhús handa

verkafólki. Bauð Thodal stiftamtmaður Guðmundi sýslumanni Runólfssyni með bréfi, dagsettu 5. júní 1776, að út sjá hentuga staði til þessara húsbygginga og tjáði honum í því sambandi, að hin konunglega tollstofa hefði tilkynnt sér, að vegna húkkorta og jaktfiskveiða í Hafnarfirði þyrfti að reisa þar tvö ný hús, annað á Hvaleyri til vetrarbústaðar stýrimönnum og hásetum á jöktunum, en hitt á Langeyri handa eftirlegumönnum. Óskaði stiftamtmaður etir því, að sýslumaður veldi hentugar lóðir undir þessi hús ...Á uppdrætti af firðinum, sem gerður var um þessar mundir, sjást ... íbúðarhús stýrimanna og geymsluhús (Fiske Jagternes Huus) á Hvaleyri.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 225-226.

GK-168:077

uppsátur

“Verzlunarstaðurinn í Hafnarfirði hét Fornubúðir [043] og var á Háagranda, yzta tanga Hvaleyrargranda, gegnt Óseyri. Þar var einnig skipauppsátur landmeginn suður frá ósnum inn í tjörnina. Telja verður sennilegt, að Englendingar hafi valið verzlunarstaðnum þennan stað, þegar þeir fóru að venja komur sínar til Hafnarfjarðar á árunum eftir 1413.”

Heimildir: ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 13.

GK-168:078

stekkur

“Um 200m SSV af botni Hvaleyrartjarnar. Um 70-80m NA af stóru klettagjánni (rusla haugnum).” “Lítil laut er þarna í holtinu umgirt klettabelti.” Kortablað 1613 111/21, teikning bls. 21. “Þvert fyrir lautina er hlaðin veggur úr grjóti um 10m langur. Þessum vegg hefur verið ætlað að loka lautinni að norðan. Grjótið í þessum vegg er nokkuð stórt eða ca. 50-70cm í þvermál þó bæði stærra og minna grjót á milli. Innst í lautinni, syðst, er svæði, sem liggur á bak við stóran stein, lokað af með grjóthlöðnum veggjum sem ganga út frá stóra steininum. Steinarnir í þessari hleðslu eru nokkuð minni en í öðrum hleðslum á staðnum eða um 25-40cm í þvermál. [Við hlið þessarar hleðslu lá timbur sem virðist heyra þessu mannvirki til. Var það einn staur sem endar tveggja planku voru negldir við.] Loks gengur steinhlaðin veggur N-S eftir miðri lautinni, um 6m langur, og skiptir hann í tvö álíka stór svæði. Um það bil 2,5m frá nyrðri enda þessa veggjar virðist hafa verið hlið, ca. 1,5m. ... Sennilega hefur þó aðeins vestari hlutinn verið notaðar til að geyma fé í en það rekið gegnum hinn niður lágu klettana (0,5) í SV hluta lautarinnar.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 1.

GK-168:079

rétt

“Í N-hlíð Hvaleyrarholts um 100m í NV frá nr 1 [078]. Liggur ofan á klöppinni. Um 1-1,5m vestan réttarinnar er brún klapparinnar og er þar um 1,5m þverhnýpi fram af.” Gæti verið sama og 046. Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 22. “Egglaga rétt, hlaðin úr grjóti, beint ofan á klöppina. Utanmálið er 6x4,5m og innan mál 4,5x2,5m. Hlaðin úr grjóti af ólíkum stærðum. Hleðslan er víðast um 50cm há, 2-4 steinraðir. Mjög líklega hafa verið dyr á SA-hluta réttarinnar þó ekki sé hægt að fullyrða það með vissu.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 2.

GK-168:080

rétt

“Í N-hlíð Hvaleyrarholts um 15m NV af nr. 1 [078]. Milli nr 1 [78] og nr.2 [079]. Liggur ofan í klettabeltinu ofarlega í holtinu,” Gæti verið sama og 046. Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 22. “Um það bil 1m hár klettaveggurinn er notaður sem veggur á vestur hliðinni. Á aðra hlið er hlaðinn grjótveggur sem lokar af svæði sem er um 4x2-3m að innanmáli. Utanmálið er 6x3-4m. Þvert í gegnum réttina gengur hleðsla sem skiptir henni í tvo álíka stór svæði. Engjar dyr eru sýnilegar. Grjótið í hleðslunni er frá 10 og upp í 70cm í þvermál auk þess sem stórar grjótklappir mynda hluta veggjanna. Hæð hleðslunnar er um 30cm eða ein til þrjár grjótraðir.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 3

GK-168 81

kvíar

“Í N-hlíð Hvaleyrarholts. Um 20m NV og neðar í holtinu en nr. 2 [079]. Stórar klappir liggja þarna á víð og dreif í holtinu.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 23. “Milli fjögurra stórra klappa hefur verið hlaðið með grjóti þannig að í miðjunni myndast lokað svæði um 1,5x2m að stærð. Dyr hafa snúið til NA. Erfitt er að gera sér grein fyrir hvort hér er um kví eða því um líkt að ræða. Þó er ólíklegt að hér hafi börn verið að leik vegna þess að stærstu grjótin í hleðslunni eru 80cm í þvermál og 20cm þykk.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 4.

GK-168:082

herminjar

“Vestanlega og neðarlega í norðurhlíð Hvaleyrarholts. Um 10m ofan við “golfbraut”. Um 150m austan við svæði Sædýrasafnsins.” “Mosavaxnir melar, stakar klappir hér og þar.”

Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 23-24. “Nokkuð mikill grjótgarður, um 36m

langur og 1-1,5m breiður, hlykkjast eftir melunum í stefnu NA-SV. Á NA enda garðsins eru tvær nokkurn vegin hringlaga rústir, um 5-6m að þvermáli (utanmál) en á SV enda garðsins er ein hringlaga rúst og er hún um 8m að þvermáli (utanmál). Um það bil mitt á milli rústanna, sem eru á sin hvoru endanum, er end annars grjótgarðs sem liggur samhliða honum að rústinni í SV endanum og myndaðist því eins konar gangur að henni. Báðir þessir grjótgarðar svo og rústirnar einkum sú í SV eru grjótmiklar. Er grjótið um 10-50cm í þvermál, þó er stöku steinn stærri, en lang algengasta stærðin er 10-20cm. Dyr á rústunum tveimur sem eru í NA endanum snúa að grjótgarðinum en dyr hinnar er á móts við ganginn sem liggur að henni. Það er rétt að undirstrika að hér er ekki um hlaðna grjótveggi að ræða heldur uppkastaða grjótgarða. Sennilega er þetta mannvirki frá stríðsárunum, eins konar skotgrafir.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 5.

GK-168:083

herminjar

“Um 100m suður af nr. 5 [082]. Í klettabeltinu ofar í holtinu. Klettabelti ofarlega í Hvaleyrarholti.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 24. “Þetta mannvirki er að öllu leiti mjög líkt nr. 5. Grjót af mismundandi stærð er hrúgað upp í vegg sem mynda krókótta ganga og þrjú hringlaga rými, 1,5-2,5m í þvermál. Í þessu mannvirki, ólíkt því nr. 5, sést að steinunum hefur verið hlaðið á stöku stað. Þetta kemur til vegna þess að þetta mannvirki er byggt í klettabeltinu en ekki á melnum eins og nr. 5. Hefur þótt hentugt að nýta einstakar klappir og þær því verið felldar inn í mannvirkið þannig að hlaðið var að þeim og ofan á þær síðan hrúgað grjóti. Mannvirkið liggur í stefnu ANA-VNV. Lengd þess í heild er rúmir 17m. Í ANA endanum er eitt rými í um 1,5x2,5m. Nær miðjunni er í suður hluta mannvirkisins rými um 2x2m. Í VSV-hlutanum er svo þriðja rýmið, um 2x2m. Veggirnir í norðurhl., mannv, þeim sem snýr fram af klettabeltinu, út að sjó, virðast hafa verið öflugur, um 1,5m br. en hinir sem snúa upp í holtið mjórri og eru nú sumsstaðar nokkrir steinar eftir. Kröftugastur er þó sá veggur sem umlykur eystri helming miðrýmisins, breiðastur er hann um 3m og hæstur um 1,2m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 6.

GK-168:084

heimild

“Um 20m SSA af nr. 6 [083 er hringlaga rúst]. Ofar í holtinu.” “Mosavaxnir melar, stórgrýti hér og þar.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 24. “Því sem næst hringlaga rúst.

Utanmál 5-6 í þvermál. Innanmál um 3m í þvermál. Gerð veggjarins lík veggjum nr. 5 og nr. 6, þ.e. upphrúgað grjót af ýmsum stærðum, 10-50cm. Dyr um 1m br. snúa í austur. Vegna byggingaraðferðarinnar er eðlilegast að álykta að hér sé um mannvirki frá stríðsárunum að ræða, þ.e. tengt hernum.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 7.

GK-168:085

heimild

“15m suður af nr. 7 [084].” “Mosavaxinn melur, stórgrýti hér og þar. Ofan við klettabeltið í holtinu. Nr. 7 [084] og 8 eru nyrðst í vesturhlið Hvaleyrrarholts.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 25. “Hér er hola í melnum hvort sem hún er gerð af mönnum eða ekki. NA megin í holunni er hlaðinn beinn veggur, um 7m langur. Er hann vel hlaðinn úr grjóti sem er flatt, um 50cm í þvermál og 15cm þykkt. Er greinileg innri brún, slétt brún, á þessum vegg. [Hleðslan er víðast 4 steinaraðir, um 60cm há,]. Rýmið sem myndast hefur utan við vegginn, milli hans og holubarmsins er fyllt upp með smærri steinum. Gegnt þessum vegg er annar sem virðist hafa verið bogadreginn. Koma veggirnir saman í NV endanum en í SA endanum virðist hafa verið inngangur, um 50cm br. og 1m langur. Erfitt er að átta sig á þessu vegna grjóthruns. Þá er einnig erfitt að gera sér grein fyrir hvort bogni veggurinn var jafn vel hlaðinn og sá betri vegna þess að hann er allur hruninn inn í rústina. En einmitt það að hann er hruninn og hitt að svipað grjót er í honum gæti þó bent til að hann hafi verið álíka vel gerður í upphafi. Innanmál rústarinnar er 5x1m en utanmál 7x3m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 8.

GK-168:086

herminjar

“Norðarlega í V-hlíð Hvaleyrrarholt. Um 40m SSV af nr. 7 [084].” “Klettabelti ofarlega í holtinu.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 25. “Framan við þverhnýpta kletta sem eru 0,5-2m háir er sylla. Á fremri brún þessarar syllu er hlaðinn grjótveggur þannig að milli hans og klettaveggsins myndast lokað svæði. Þetta lokaða svæði er um 18x3metrar [ATH þó að í S-enda rústarinnar er svæði, sem er 5x3 (innanmáls)] en allt er mannvirkið (utanmál) um 19x4m. Þessu lokaða svæði er skipt í nokkur minni með hlöðnum steinveggjum. Þó hafa sennilega verið töluverðar grjóthleðslur uppi á klettabrúninni en það grjót er nú nær allt hrunið ofan í rústina. Mannvirkið liggur í N-S,”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 9.

GK-168:087

heimild

“Um 5m norðan við nr. 9 [086] N-lega í V-hlið Hvaleyrarholts.” “Lítil gjá gengur þarna inn í klettabeltið.” Kortablað 1613, 111/21. “Í klettabelti myndast þarna lítið gjá. Er op hennar um 4,5 á br. og hún er um 12m djúp. Klettarnir sem umlykja hana eru um 2m háir innst. Hrúar hefur verið fyrir opið með grjóti. Er það af mismunandi stærðum því meiriparturinn stórir steinar, um 0,7-1,2m í þvermál. Innst í gjánni eru steinar timbur og bárujárn sem virðist tilheyra einhverskonar mannvirki sem þar hefur staðið frekar en að því hafi verið hent þarna sem hverju öðru drasli.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 10.

GK-168:088

heimild

“Um 50m VNV og upp af nr. 8 [085].” “Melur með stökum klöppum á víð og dreif.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 26. “Að sjá er þetta mannvirki eins og hola með uppröðuðum malar og grjót garði í kring. Nánast eins og gígur. Mér þykir líklegast að mól hafi verið rótað út frá miðjunni í allar áttir og þannig myndaðist hola með garði í kringum. Síðan hafa steinar verið bornir í garðana og eru þeir sumir stórir um 50-70cm í þvermál. Líklegast þykir mér að hér sem um einhverskonar hermannvirki að ræða, frá stríðsárunum. Þvermál hringins er um 9m þ.e. utanmál, en innanmálið er 4-5m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 11.

GK-168:089

heimild

“Um 10m SA af nr. 11 [088].” “Mosavaxnar klappir og melur fyrir neðan.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 26. “Á melunum hefur verið hlaðið hringlaga mannvirki. Er það 4m í þvermál að utanmáli, en rúmir 2m að innanmáli. Hæð hleðslunnar er um 50cm og stærð grjótsins í henni um 10-30cm. Að innan hefur hringurinn verið fylltur upp með mól nema í miðjunni þar sem er ferhyrnd hola 60x60.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 12.

GK-168:090

rétt

“Austarlega í norðurenda Hvaleyrarholts. Um 50m SV og ofar en nr 1 [078] og um 70m NA af nr. 12 [089].” “Mosavaxin klöpp.” Gæti verið sama og 046. Kortablað 1613, 111/21. Sjá teikningu bls. 27. “Klöppin myndar þarna nokkrun vegin láréttan pall. Þar ofan á er hlaðin því sem næst sporöskjulaga rétt. Innanmál 6x4m. Utanmál 9x6m. Réttin var hlaðin út

grjóti. Lítið er nú orðið eftir af því, sums staðar aðeins neðsta röðin. Í norðurendanum er töluverð grjóthrúga, leifar af vegg, sem hefur hrunið. Dyr eru í suðurendanum. Grjótið sem notað var í hlaðsluna er af mismunandi; stærð, 0,1-1,0m í þvermál, algengasta stærðin er þó um 0,5m í þvermál.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 13.

GK-168:091

herminjar

“Um 70m SSA af nr. 9 [086] í V-hlíð Hvaleyrarholts.” “Klettabelti með grasivöxnum syllum.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 27. “Þetta mannvirki er á allan hátt sambærilegt því nr. 9, aðeins minna. Hrúga er upp vegg úr grjóti frammi á brún klettasyllu þannig að lokað svæði myndast milli þessa upphrúaða veggjar og klettaveggsins á bak við. Klettaveggurinn er hér um 1-1,5m hár. Ummál þessa mannvirkis er 3x5m að innanmáli en 5x8m að utanmáli. Grjótið sem notað er í veggina er 20-40cm í þvermál. Nálægt miðri syllu gengur veggur af sömu gerð og hinir þvert á hana, þ.e. frá klettaveggnum og út að veggnum á syllubrúnina og skiptir hann lokaða svæðinu í tvennt.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 14.

GK-168:092

heimild

“Um 20m SA og ofar en nr. 14 [91].” “Mosavaxnir klettur ofan við klettabeltið.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 28. “Lítill rúst, hlaðin úr grjóti, 10-60cm í þvermál, ofan á kletinn. Rústin er um 2m í þvermál, utanmál. Dyr um 30cm br. snúið í SA. Aðeins neðstu tvær raðirnar eru eftir í hleðslunni sums staðar bara sú neðsta.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 15.

GK-168:093

heimild

“Um 120m SSA af nr. 16 [092]. Neðar í hólfinu.” “Klettabelti og grasivaxar skriður.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 29. “Framan við 1-1,5m klettavegg er sylla sem hlaðið hefur verið fyrir með grjóti, þannig að lokað svæði myndast milli klettaveggsins og hlaðna veggsins, lokaða svæðið er 4x3m og þykkt hlaðna veggsins um 1m. Grjótið sem notað er til hleðslunnar er 20-40cm í þvermál.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 17.

GK-168:093

heimild

“Um 50m sunnar og neðar í holtinu en nr. 15 [92].” “Mosavaxnir melar og klappir.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 28. “Í hólfíð myndast þarna nokkurn vegin lágréttur pallur. Utan um hann er hlaðinn veggur úr grjóti. Veggurinn myndar reglulegan hálfhring frá norðri vestur um og til suðausturs. Í þeim hluta veggjarins sem snýr í N og V er lítið grjót, aðeins ein steinaröð eftir. Í hinum hlutanum er meira grjót og er sýnilegt að þar hefur veggurinn hrunið. Þetta mannvirki er eingöngu hlaðið úr grjóti. Stærð grjótsins er mismunandi eða frá 10 til 70cm. Þvermál hálfhringsins er 8m að utanmáli en 5m að innanmáli.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 16.

GK-168:094

herminjar

“Á SV-verðu holtinu miðju. Um 50m NV af Suðurgötu.” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. ‘Steyptur “kassi”, 3x3m að utanmáli, með stálhurð. Byggður inn í holtið þannig að aðeins þakið og SA hliðin (með hurðinni) sjást. Magnús Jónsson á byggðsafninu segir að veggir þessa skýlis séu mjög þykkir og að þar hafi verið geymd skotfæri hersins.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 18.

GK-168:095

herminjar

“30metra vestan við nr. 18 [094] rétt vestan við gamla veginn sem lá norður Holtið.” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Af því er séð verður er þetta mannvirki mjög svipað því nr. 18. Það er þó ekki byggt inn í holtið heldur ofan á það. Fyllt hefur verið að því með mold og síðan tyrft þannig að það lítur úr eins og kúluhús. Maður gæti freisast til að halda að hér væri um kartöflugeymslu að ræða ef ekki væri fyrir stáldyrnar og steinvegginn sem sést umhverfis hana. Þvermál kúlunnar er um 10m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 19.

GK-168:097

herminjar

“Um 50m VSV af nr. 19 [096].” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Um 50m VSV af nr. 19 er annað eins mannvirki. Um 7-8m í þvermál.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 20.

GK-168:098

herminjar

“Um 20m VNV af nr. 20 [097].” “Melur og grjót.” “Hér er einnig um steyppt mannvirki með

stálhurðum að ræða. Það hefur þó þá séstöðu að það er að hluta grafið inn í holtið og að hluta er tyrft yfir það. Dyr snúa í SV.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 21.

GK-168:099

heimild

“Um 70m S af nr. 21 [098].” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Lag þessa mannvirkis og ytra útlit er mjög líkt þeim nr. 19 og 20. Gróðurvaxin kúla um 1m í þvermál. Hér hefur þó kúlan fallið saman og sést að þetta skýli hefur ekki verið með steiptum veggjum heldur timburgrind með bárujánsklaðningu og timburhurð.” Skrásetjari telur þetta e.t.v. hafa var kartöflugeymslu.

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 22.

GK-168:100

herminjar

“Um 60m B af nr. 22 [099].” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Hér er um enn eina kúluna að ræða. Þessi er þó hvortki úr tré né steiptum veggjum heldur er hún hlaðin úr grjóti með múrbindingi á milli. Kúlan er um 6 í þvermál. Hæð hennar er um 2m en þar fyrir neðan er skýlið grafið inn í holtið og eru dyrnar allar neðan yfirborðs og grafið að þeim gangur. Dyrnar snúa í norður. Sunnan við skýlið hlykkjast skurður um 32m langur. Á bakka hans er hrúgað mold og grjóti. Þetta er allt grasi vaxið nú. Varla getur hér verið um annað en skotgröf að ræða.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 23.

GK-168:101

herminjar

Um 100m NNV af nr. 23 [100].” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Hér í svolitlum halla er hola, um 2m í þvermál. Er eins og mokað hafi verið upp úr henni til allra átta og þannig myndast hringlaga garður úr mól og grjóti allt í kring. Þvermál mannvirkisins er 13m. Dyr eru inn í hringinn og snúa í vestur. Fyrir framan hringinn eða frá suðri til NNV hefur verið gerður garður með sama hætti, hrúgað upp mól og grjóti. Er garður þessi um 2-3m breiður og 40-45m langur og hlykkjast um melinn.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 24.

GK-168:102

heimild

“Um 50m vestur af nr. 24 [101]. Neðar í hlíðinni.” “Mosavaxin skriða.” Kortablað 1613,

111/21. Teikning á bls. 30. Sporöskjulaga rúst, hlaðin úr grjóti, 10-70cm í þvermál. Innanmál 6x3m. Þykkt veggja um 1m. Hleðslan er víðast 50-70cm há, 2-3 steinraðir. Þetta manvirki er ólíkt hermannvirkjunum hér í kring en líkara þeim réttum og kvíum sem fundust norðar á holtinu. Þó gæti hér verið um mannvirki frá hernum að ræða. Skýringin á því að eingöngu eru notaðir steinar gæti þá varið að þar sem mannvirkið stendur í miðri skriðu er grjót nærtækasta byggingarefnið. Engar dyr eru á rústinni.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 25.

GK-168:103

heimild

“Um 100m VSV af nr. 16 [093], Neðar í hlotinu.” “Klettabelti.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 30. “Hér er um tvö syllumannvirki að ræða. Hlaðin er grjótveggur á frambrún syllu þannig að lokað svæði myndast milli hans og klettaveggsins. Mannvirkin standa á syllum sem eru hlið við hlið, sú syrðri er þó um 2m ofar í klettabeltinu. Klettarnir að baki syðri syllunni eru um 2,5m á hæð en aðeins um 0,5m að baki hinnar. Lokaða svæðið á þeirri syðri er 3,5x2m en 3,5x1 á hinni. Grjótið sem notað er í hleðsluna er 20-50m í þvermál.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 26.

GK-168:104

heimild

“Um 50m NV af nr. 16 [103].” “Klettabelti.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 31. “Syllumannvirki. Hefur þá sérstöðu að hér er klettaveggurinn á bak við aðeins að hluta en svæðinu lokað með upphrúguðum grjótveggjum að öðru leiti. Lokaða svæðið er 9x2m. Það er nokkuð sérstakt við þetta mannvirki að í SV enda þess er eldstæði. Er það hlaðið fyrir horn með grjóti og þar inni er fullt af sóti og gjalli.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 27.

GK-168:105

heimild

“Um 30m ANA við 27 [104].” “Mosavaxin brekka með mikið af grjóti og smærri klöppum.” Kortablað 1613, 111/21. Teikning á bls. 31. “Upp frá rúst númer 27 [104] hlykkjast skurður, um 1,5-2m breiður. Á bakka hans hefur verið hlaðið grjóti sem nú er að mestu hrúnið ofan í hann. Þessi skurður liggur upp í hálfhring sem hrúgað er upp úr grjóti, 10-50cm í þvermál. Innanmál hálfhringsins er 2m en þykkt veggjanna 2-3m. Hálfhringurinn er opinn í NA, þ.e. upp í holtið. Hæð grjótgarðsins sem myndar hálfhringinn er um 50cm.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 28.

GK-168:106

heimild

“Garðar eða griðing. Um 50m vestan við rætur Hvaleyrarholtsins.” “Mosa- og grasivaxið hraun.” Kortablað 1613, 111/21. “Norðurendi garðsins er um 20m frá miðri suðurgirðingu Sædýrasafnsins. Þar sem eftir er af honum er einföld steinsröð, leifar tréstaupa hér og þar milli steinanna og gaddavírflækju sem liggja ofan á steinunum á nokkrum stöðum.

Garðurinn liggur meðfram holtinu í um 50m fjarlægð, stefna NVN-SSA. Hann er um 150m langur. Þvert á suðurenda þessa garðs gengur annar sömu tegundar. Er hann um 40m langur og stefnir ANA-VNV. Vesturendi hans er um 5m austan við veg Sædýrasafnsins. Mér þykir ótrúlegt að nokkurn tíma hafi verið meira grjót í þessum garði en sú eina röð sem nú er.

Líklegast er að hér hafi verið um venjulega gaddavírsegirðinu, tréstaupa og gaddavír að ræða og þætti mér ekki ólíklegt að hún hafi tilheyrt Sædýrasafninu. Um 70-80m sunnar er eins garður, um 60m langur, sem hefur stefnu, ANA-VNV. Í svæðið, sem afmarkast af þessum girðinum, Hvaleyrarholtinu, vegi Sædýrasafnsins og suðurgirðingu Sæd.s. hefur greinilega verið sáð grasfræjum, fóðursöfnun fyrir dýr safnsins?.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 29.

GK-168:107

herminjar

“Um 50m ANA af vegi Sædýrasafnsins og um 80m NNV af þjóðveginum (Keflavíkurveginum).” “Skriða.” “Hér er um dæmigert ‘syllumannvirki’ að ræða þó að hér sé hvorki klettaveggur né sylla. Í brekkunni standa nokkrar stórar klappir sem látnar eru mynda bakvegg mannvirkisins. Út frá þeim er svo hrúgað upp bogadregnum steinsvegg þannig að lokað svæði myndast á mili. Lokaða svæðið er 3x10m og steinsveggirnir eru um 1m á br. Steinarnir í þeim eru 10-40cm í þvermál.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 30.

GK-168:108

herminjar

“Um 20m norðan við nr. 23 [100].” “Melur og grjót.” Kortablað 1613, 111/21. “Neðan við lítin hól, í SV-hlíð hans, hefur verið hrúgað upp grjótvegg sem lokar af svæðið milli hans og hólsins. Grjótið sem notað er í vegginn er 10-50cm í þvermál. Veggurinn er um 8m langur og 1,5m breiður. Lokaða svæðið er aðeins um 1m breitt og 6m langt. Mér þykir líklegt að þetta hafi verið notað sem skotbyrgi.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 31.

GK-168:109

herminjar

“Um 70m SV af götunni Lyngbarð og um 70m SA af Suðurgötu.” “Grasigróin brekka.”

“Byrgi þetta er að öllu leiti sambærilegt við þau byrgi sem áður hefur verið lýst. Steyptir veggir, stáldyr, ummál um 6m. Þetta byrgi er að hálfu grafið inn í hólfið og að hálfu er tyrft yfir það.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 34.

GK-168:110

heimild

“Andakofi. Um 150m SV frá Ástjörn, um 50m suður frá hraunjaðrinum.” “Grasigróin brekka sem hallar til norðurs að Mýrarflóa sem teygir sig SV frá Ástjörn.” Skráð með H vegna þess að skráningarmaður Þjóðminjasafns telur rétt sem er 300m SV frá Ástjörn vera í landi H og því er líklegt það sem er 150m SV af tjörninni sé það einnig [sjá 112]. Kortablað 1613 III/21, teikning bls. 38. “Tóftir gerðar úr hlöðnu grjóti og torfi. Nú sést aðeins grjót inni í rústinni en rústin er mjög gróin að utan en veggir lágir, en þó er eins og grjót sé undir sverðinum að utanverðu einnig. Innanmál er 2x2m. Dyr eru á austanverðum norðurgafli 0,75m á br. Veggjaþykkt er nú mest 1,6m og minnst um 1,1m sem mun vera nálægt upprunalegri þykkt. Mesta hæð veggja nú er 0,65m. Botn rústarinnar er grasi gróinn en ójafn vegna grjóts sem undir er.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 146.

GK-168:111

heimild

“Andakofi. Um 15m vestan við nr. 147 [vitlaust hlýtur að vera 110 eða 112].” “Grasigróin brekka undir dálitli klapparholti. Undir brekkunni í norðri er mýrarflói sem liggur suð SVsturs frá Ástjörn.” Kortablað 1613 III/21, teikning bls. 38. “Tóftir af dálitlum kofa og e.t.v. búi sunnan við hann. Veggir hlaðnir úr torfi og grjóti. Mesta þykkt um 1m en minnst um 0,8m. Innanmál kofans er um 1,2x1,4m. Innanmál “búrsins” þar norðan við er um 1,8x0,7m. Milli “búrs” og kofa er dálítill lægð líklega eftir op 0,4m á breidd. Veggir búrsins eru frekar veigalitlir aðeins einföld steinaröð dálítið gróinn að norðanverðu. Þar sem þetta er andakofi mætti ætla að hér væru um að ræða undirstöðu undir e.k. net svo endurnar kæmust út til að viðra sig? En hér að auðvitað um ágiskun að ræða. Dyr eru á norðurgafli kofans austanverðum br. um 0,5m. Mesta hæð veggja er um 0,85.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 147.

GK-168:112

rétt

“Rétt. Um 300m SV af Ástjörn í suðurjaðri Hvaleyrarhrauns.” “Dálítið grasivaxið vik inn í hraunkannt Hvaleyrarhrauns. Um 50m sunnan réttarinnar hefst grýtt brekka, Grísanes.

Kortablað 1613 III/21, teikning bls. 38. “Réttin er hlaðin úr grjóti en veggir eru nú víðast lágir eða yfirleitt 30-50cm, einföld röð steina af marvíslegri stærð. Ekki er að sjá mikið hraun við veggina þannig að hugsanlega er þessi hleðsla aðeins undirstaða fyrir girðingu (?). Réttin skiptist í 3 aðalhólf. A=almenningur og dilkarnir B og C.

Almenningurinn er nánast ferhyrndur en þá mun mjórri að austanverðu en að vestanverðu - um 4m breiður að austan en um 5,8m að vestan, en lengd er um 10m. Inngangur er að sunnanverðu vestan við NV horn dilsins. C. Inngangur er 1,3m br. Þvert yfir austurenda A er einföld steinaröð með op syðst. Dilkur B er stærri en almenningurinn, eða 8m langur og um 7,5m breiður að austan og 4m br. að vestan. Dilkurinn er ferhyrndur og er engin hleðsla á norðurhlið þar sem er hraunjaðarinn. Inngangur er að vestanverðu 0,9m br. Dilkur C er þríhyrndur 6,7m br. og 6m langur (eða öfugt). Garður liggur frá N til S, þvert yfir dilkinn vestanverðan og myndast lítið hólf milli hans og hraunbrúnarinnar þar vestan við. Í hraunbrúnina er hlaðið fyrir dálitla sprungu á einum stað. Ekkert op er að sjá inn í þetta hólf. Inngangur í dilk C er á honum sunnanverðum. Veggir í réttinni er 0,6-0,7m breiðir.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 148.

GK-168:113

skotbyrgi

“Skotbyrgi. Efst á norðanverðu Grísanesi [sjá 056], fram við hrun.” “Grýttur melur og klappir.” Kortablað 1613 III/21, teikning bls. 39. Óreglulegt ferhyrnt grjótbyrgi. Ekki er um eiginlega hleðslu að ræða heldur er þetta mest grjótruðningur. Gangur er inn í byrgið að sunnan. Byrgið er um 11m langt og 6-8m breitt að innanmáli. Veggir eru frá 0,8-2,2m br. og 1,2m háir þar sem þeir eru hæstir nú, en liggja sumstaðar alveg niðri. Botn byrgisins er nokkuð lægri en yfirborðið utan við. Líklega hefur efnið í vegg vegið tekið þaðan. Botninn er grýttur. Frá byrginu er víðsýnt til norðurs, austurs og vesturs og hefur því verið hægt a fylgjast með umferð bærði til og frá Keflavík og Krísuvík.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 150.

GK-168:114

skotbyrgi

“Skotbyrgi. Á SV brún Grísaness, um 50m SV af vörðu.” “Klapparholt ofan við bratt grasivaxna brekku.” Kortablað 1613 III/II, teikning bls. 21. “Óreglulegt ferhyrnt grjótbyrgi, sem stendur frammi á brekkubrún. Hleðsla stendur nokkuð vel í norðurhluta byrgisins en er mikið hrunin annarsstaðar. Veggjahæð er allt að 1,7m mælt innanfrá. Veggjaþykkt 0,8m og breiðari en erfitt er að sjá hana þar sem hraun er. Innanmál eru: 4,5m lengd og 2,5m br. o,6m br. inngagnur er á NA hlið, sunnan til. Nokkuð spýtnabrak og á bárujárnsleifar eru í og utan við byrgið. Í vesturhorni er lítill kolaofn. Hann er skeyttur að framan. Efst má sjá bókstafinn F krýndan og á milli ‘brenniopanna’ sem eru tvö má lesa : “ANKER HEEGAARD”. Af framanskráðu má sjá að þak hefur verið á byrginu. Frá byrginu er víðsýnt til vesturs yfir hraunið og leiðina til Krísuvíkur.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 151.

GK-168:115

heimild

“Rúst. Efst á hæð, um 200m norðan við hús Skógræktar Hafnarfjarðar, austan Hvaleyrarvatns.” “Ávalar hæðir, áður uppblásnar, en nú þaktar um 1m háum lúpínum.” Ekki ljóst í landareign hvaða jarðar þessi fornleif er. Kortablað 1613 III/II, teikning bls. 21. “Rúst þessi er hlaðin úr grjóti en ekkert torf er að finna á hleðslunni. Veggir eru mikið hrundir og því ekki hægt að sjá upprunalega staðsetningu og breidd þeirra, nema á sunnanverðum austurvegg á kafla. Þar er um að ræða einfalda hleðslu br. = 0,6m, h = 0,7m. Ekki er hægt að greina inngang, en ef hann hefur einhver verið á norðrugafli, líklega austan til því þar er minnst af grjóti í veggjunum og gæti það verið hrun. Austan við austurvegg er dálítill grjótrani eða veggur sem liggur frá SA horni rústarinnar dálítið til austurs og síðan nánast samsíða austurhliðinni inn, um 7,5m á lengd. Þannig myndast rúmlega meters gangur milli þessara veggja. Við vesturhlið að innanverðu, er grasi vaxinn bekkur. Mikill grasvöxtur er inni í rústinni en í og utan við grjót úr veggjum er kafalds Lúpínugróður sem gerir nákvæmar athugandir erfiðar.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 152.

GK-168:116

heimild

“Rúst. Norðan í brekku, um 150m SV frá húsi skógræktarfélags Hafnarfjarðar.” “Rústirnar eru neðst í grasigróinni brekku, sem nú hefur verið gróðursett í greini.” Ekki ljóst í landareign hvaða jarðar þessi fornleif er. Teikning bls. 21. “Tvær tóftir, hlið við hlið, mjög grónar og líklega gamlar. Hús þessi hafa verið byggð inn í brekkuna að aftanverðu. Ekkert

grjót er greinanlegt í rústuum þó að það gæti verið að eitthvart grjót hafi verið í þeim, en sé nú það sokkið í jarðveg að það finnst ekki á yfirborðinu. Rústirnar standa dálítið upp í brekkunni og liggja veggir þeirra saman. Rúst A. Botn rústarinnar stendur tiltölulega djúpt þ.e. 0,8 neðan við efri brún veggjar, þ.e. eins og grafið var inn í brekkuna, að sunnan, en upphlaðnir veggir að norðan og austan, standa mun lægra eða 0,2-0,5m ofan við born. Botninn er nú um 1m² en innanmál hússins hafa líklega verið um 2x2. Það vottar fyrir 0,5m br. inngangi á norðurhlið. Rúst B: Þessi tóft stendur austan við rúst A og er staðsett dálítið norðar og neðar í brekkunni. Milli þessara tveggja rústa er veggur um 2m þykkur. Rúst B er nokkuð ógreinilegri en A. Þar er ekki hægt að greina neinn inngang. Rústirnar eru svipaðar að stærð þ.e. innanmál 2x2m. Þessar rústir gætu e.t.v. veri sel eða dálítill fjárhús. Svæðið allt er ákaflega þýft og því hugsanlegt að þarna hafi verið önnur mannvirki þó ég hafi ekki getað greint þau.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 153.

GK-168:117

sel

“Sel. Í Seldal, suðvestan undir Selhöfða.” “Seldalur er að miklu leiti uppblásinn melur nema hvað grasi vaxnar gróðureyjar eru á víð og dreif. Rústin stendur á einni slíkri, sem teygir sig upp hliðar Selhöfða.” Ekki ljóst í landareign hvaða jarðar þessi fornleif er. Kortablað 1613 III/II, teikning bls. 23. “Veggir hafa verið hlaðnir úr torfi og grjóti, en þeir standa nú aðeins rétt yfir yfirborðinu sem næst er rústinni. Rústin stendur á lágrí hæð, sem líklega hefur myndast við fok að henni, enda eru steinar í veggjum mjög sokknir og sumstaðar alveg horfnir undir yfirborðið. Selið snýr frá suðvestri til norðausturs og er inngangurinn á miðri SA langhlið. Breidd hans er 0,8-1m. Innanmál rústarinnar er 4,6x2,4m. Erfitt er að dæma um veggjarþykkt vegna ástands þeirra. Rústin stendur aðeins hærra í vesturenda, en þeim eystri, en hæst stendur hún við vesturhornið. Suðvestan við rústina er dálítill lægð um 1x2m. Hér mun líklega hafa verið eitthvað mannvirki en veggir mjög máðir og falla saman við umhverfið sem er ójafnt, þó tel ég líklegt að inngagnur hafi verið á NV hlið þar sem er lægð milli ávalra þúfna.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 155.

GK-168:118

fjárskýli

“Fjárhellir. Um 20m norðan við nr. 156 [061].” “Hellirinn er í norðurjaðri grasivaxins jarðsigs.” Gæti átt að skrá þetta með Kaldárseli 061. Teikning bls. 24. “Gengið er inn í

hellinn til norðurs um hlaðin göng, sem eru um 3m löng. Göngin halla inn í hellinn og er hæðarmunur á yfirborði utan við hellinn og við enda ganganna um 0,7m. Yfir þessum göngum hafa verið lagðar hraunhellur á um 1,5m kafla næst hellismuninum. Göngin eru hellulögð, þessi hellulögn gæti hafa náð eitthvað inn í hellinn, en því nokkrar hellur eru innan við göngin en saman við þær er einnig grjóthrun úr vestari vegghleðslunni. Sú eystri er óskemmd. Göngin eru mjög fallega hlaðin. Lofthæð þar sem hallar yfir göngunum er um 1,4m. Breidd þeirra hefur verið um 0,7m, en er nú sumstaðar aðeins 0,4m þar sem vesturveggurinn hefur gengið inn í göngin. Hellirinn er um 12m br. frá N-S og um 10m langur frá A-V. Lágt er til lofts þannig að hvergi er hægt að standa uppréttur í honum. Hæst er til lofts rétt innan við göngin því þar er gólf hans lægst. Loftið er slétt hraunhella og virðist hvergi hafa hrunið. Gólfið er þakið mold að mestu, sérstaklega rétt innan við göngin og austan megin í hellinum. Ekki gat ég fundið sauðaskán þar sem ekki ert mold í gólfi er slétt hraunhella. Vegna þess hvað loft er lítið hrunið og gólfið slétt mætti ætla að mest af því grjóti sem er í hellinum, hafi verið komið þangað af mannavöldum. Grjóthögl er við op norðanmegin og vestast í hellinum sem gæti verið náttúrulegt hrun, en ég tel þó líklegra að þar hafi verið hlaðið fyrir. Steinar eru einnig nokkrir ofan á moldinni en fleiri sokknir í hana, sinhvorumegin við lægð í gólfi, sem liggur til norðurs frá enda gangana. Þetta eru líklega leifar e.k. mannvirkis t.d. garða. Einnig er grjótgarður, nokkuð hrinninn, norður frá vestur enda hleðslu; vestan ganga, en haldið er um 2m til austurs og síðan vesturs við innri enda gangana. Grjótgarður sem gengur til norðurs suma 5m. Líklega er vestan lofthæðarinnar, og hleðsluleifar, að hellirinn hafi mest eða eingöngu verið nýttur austan þessa garðs.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 157.

GK-168:119

fjárskýli

“Árið 1755 er þess getið, að jörðin eigi góða selstöðu til fjalls. Þetta sel frá Hvaleyri var við Kaldá, og heitir þar nú Kaldársel. Víða í hrauninum þar í kring eru rústir af fjárbyrgjum.” Samkvæmt Árbók fornleifafélagsins voru 2 fjárborgir skammt frá Kaldárseli. Sjá 062.

Heimildir: SS Saga Hafnarfjarðar, 36; Árbók 1930-31, 60.

GK-168:120

heimild

“Enginn veit lengur hvar kirkjan [074] stóð. Hún virðist ekki hafa verið undirgefin biskupsstólinn í Skálholti ... Athugasemd þýðanda; Gísli Sigurðsson í Hafnarfirði hefur leitt að því sterk rök að verzlunarstaðurinn forni, Fornubúðir, hafi verið á Háagrandi innst á

Grandanum við Hafnarfjörð, utan við ósinn andspænis Óseyri og Flensborg ... Árið 1943 var unnið með dýpkunarpramma innst á Grandanum, og komu þá upp mannabein, úr fleirum en einum manni.” Gæti verið sama og 074.

Heimildir: Árbók 1969, 130.

GK-168:130 *Kornstapi*

örnefni

1448: “... kirkian aa Hvaleyri ætti Þorlakstade og hrapnvelle. hamranes ok grisanes ok alltt firir svnnann vtann ok ofan ok vp vr Hvaleyrrar vatnni ok nordvr j kornstapa hrapn. ok alltt vp með gotvnni firir svnnan ok vp yfer þormodz hofda nema litinn skog er lavgarnes kirkia aa vid landsydri j Hvaleyrrar hofda.”

Heimildir: DI IV, 751.

GK-168:131 *Hrund*

bústaður

“1231: “Hrund hjáleiga ein til grunna syðra hjá Hvaleyri af sjávangangi og varð aldrei síðan byggð, því sjór braut tún.”

Heimildir: Gísli Sigurðsson: Saga, 293.

GK-168:132

heimild

“Fyrir 30 árum, svo jeg veit til, varð vart mannabeina á einum stað þarna í bakkanum [túnbakkanum við fjörðinn], ofarlega í moldarlaginu, og fundust þarna nokkrir gripir.”

“Fyrri þremur árum tók Magnús bóndi Benjamínsson, sem þar á heima í Hjörtskoti, höfuðkúpu af manni og nokkra hálsliði þar úr bakkanum og gróf í kistli í mónum þar hjá fjær fjó. Haustið 11924 varð hann var við fleiri beina þar yzt í bakkanum og sumra í fjörunni. Gróf hann þá dálítið til og tók enn úr bakkanum 2 höfuðkúpur og mörg bein önnur, úr tveim mönnum. Var mjær nú gert við vart og fór jeg að skoða beinin. Höfuðkúpurnar voru heillegar og mátti sjá af tönnunum, að önnur væri af öldruðum manni, en hin af miðaldra. Eftir skýrslu Magnúsar um upptöku beinanna og því, sem sjá mátti af þeim, vantaði enn mikið af beinum yngri mannsins; hafði hann legið litlu innar í bakkanum en raunar virtust allar beinagrindurnar hafa legið þjett saman. Að sögn Magnúsar lágu bein gamla mannsins þannig, að sjá mátti að hann hafði ekki orðið lagður til heldur jarðsettu kreptur. Svo var nú áliðið, að jörð var frosin og ákvað jeg að fresta frekari rannsókn ... Við rannsóknina komu í ljós fætur yngri mannsins, báðir heillegir, og hægri handleggur, sem hafði verið sveigður inn yfir miðju. Eftir hluta beinagrindarinnar hafði Magnús tekið upp að öðru leyti. Lærleggir

voru 50cm. að lengd. Fæturnir voru alveg beinir; hafði maðurinn verið lagður til og rjett grafinn; vissu fæturnir lítið eitt (15°) sunnar en í háaustur. Hjá beinum hans varð ekki vart fleiri beina, en ekki var grafið vítt út frá þeim. Beinir voru um 50cm (19. þumbl.) frá núverandi grassverði og hafa menn þessir ekki verið grafnir dýpra. ... Magnús tók nú upp aftur höfuðkúpu þá, er hann hafði grafið í móann fyrir 2 árum. Hún var af ungum manni; sýndu þar tennurnar í kjálkanum sem voru heilir og með allendis óslitnum tönnum, efri tanngarð vantaði. Bein þessi munu vera frá síðari öldum ...”

Heimildir: Árbók 1925-6, 57-58.

GK-169 Ás

1703 er jörðin talin um 12 hndr og þar af væri hlutur konungs 8 hndr og 40 álnir. 1847: 12 hndr. 1703 voru engar engjar á jörðinni. 1918: Tún 2,8 teigar, þar af um helmingjur sléttaður, garðar 670m².

GK-169:001 Ás

bústaður

“Ás, bærinn, stóð á Bæjarhólnum, sem var umþað bil í miðju Ástúni.”

Heimildir: Túnakort 1918; Ö-Ás, 1.

GK-169:002

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-169:003

útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-169:004

sel

“Selstöðu á jörðin í heimalandi, eru þar hagar sæmilegir og vatnsból gott.” “Við suðurhlið vatnsins [Hvaleyrarvatns] er Hvaleyrarsel og innar Ássel. Þar má enn vel sjá móta fyrir seljarústum.”

Heimildir: JÁM III, 172; Ö-Ás, 3.

GK-169:005

sel

“Selstöðu á jörðin [Ófriðarstaðir] í heimalandi, eru þar hagar sæmilegir en vatnsskortur

mikill, og hefur því til forna bóndinn neyðst til að færa selið að eður í Ásland, og fyrir það halda sumir að Áss hafi skipastöðu eignast í Ófriðarstaðalandi sem áður greinir.”

Heimildir: JÁM III, 173.

GK-169:006

landamerki

“[Landamerki] Úr Fuglstapaþúfu fyrir vestan Guðbrandsbæ bein lína austur í vörðu milli Áss og Jófríðarstaða: þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:07 *Axlarvarða*

landamerki

“[Landamerki] Úr Fuglstapaþúfu fyrir vestan Guðbrandsbæ bein lína austur í vörðu milli Áss og Jófríðarstaða: þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl.” “Þaðan lá landamerkjalinan í Axlarvörðu á Ásfjallsöxl eystri.”

Heimildir: Ö-Ás, 1, 2.

GK-169:008 *Kjóadalshálsvarða*

landamerki

“Þaðan til suðaustur í vörðu á Bláberjabrygg; sama lína í Vatnsenda efri, svo í vörðu á Kjóadalshálsi, þaðan beint í vörðu á Miðhöfða; þaðan í Fremstahöfða, þaðan upp í Steinhús.” “Landamerkjalinan liggur út gílinu um Vatnsendann og þaðan upp Kjóadalsháls í Kjóadalshálsvörðu. Frá Markvörðunni liggur lína um Kjóadali upp í Miðhöfðavörðu á Miðhöfða, þaðan í Fremsthöfðarvörðu á Fremsthöfða og þaðan í Steinhús ...”

Heimildir: Ö-Ás, 1, 3.

GK-169:009 *Markvarða*

landamerki

“Landamerkjalinan liggur út gílinu um Vatnsendann og þaðan upp Kjóadalsháls í Kjóadalshálsvörðu. Frá Markvörðunni liggur lína um Kjóadali upp í Miðhöfðavörðu á Miðhöfða, þaðan í Fremsthöfðarvörðu á Fremsthöfða og þaðan í Steinhús ...”

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:011 *Fremsthöfðavarða*

landamerki

“Þaðan til suðaustur í vörðu á Bláberjabrygg; sama lína í Vatnsenda efri, svo í vörðu á Kjóadalshálsi, þaðan beint í vörðu á Miðhöfða; þaðan í Fremstahöfða, þaðan upp í Steinhús.” “Landamerkjalinan liggur út gílinu um Vatnsendann og þaðan upp Kjóadalsháls í

Kjóadalshálsvörðu. Frá Markvörðunni liggur lína um Kjóadali upp í Miðhöfðavörðu á Miðhöfða, þaðan í Fremsthöfðarvörðu á Fremsthöfða og þaðan í Steinhús ...”

Heimildir: Ö-Ás, 1, .

GK-169:012

túngarður

“Allt túnið var umgirt Ástúngörðum. Norðurtúngarður lá að ofan og vesturtúngarður að vestan, suðurtúngarður sunnan og neðan og austurtúngarður austan upp með fjallinu.” “78 skref á lengd, breidd 80cm N-S með girðingunni, sokkinn - gróinn.”

Heimildir: Ö-Ás, 1; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 158.

GK-169:013 Suðurtraðir

traðir

“Heiman frá bæ niður Brekkuna lágu Suðurtraðirnar niður í suðurtraðahliðið.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:014 Suðurtraðarhlið

heimild

“Heiman frá bæ niður Brekkuna lágu Suðurtraðirnar niður í Suðurtraðahliðið.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:015 Ásbrunnur

brunnur

“Neðan við Hólinn austan bæjarins var Ásbrunnur, og að honum lá Brunngatan.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:016 Brunngata

leið

“Neðan við Hólinn austan bæjarins var Ásbrunnur, og að honum lá Brunngatan.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:017

lambhús

“Austan lækjarins var Lambhústún og þar lambhúsið.” Gæti verið sama og 002-003.

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:018 Hjallabyrgi

örnefni

“Í Norðurtúni var Hjallabrekka, og þar sem saman komu Austurtún og Norðurtún, Hjallabyrgi. Þar eru nú sumarbústaðir.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:019 *Miðhöfðavarða* landamerki

“Þaðan til suðaustur í vörðu á Bláberjahrygg; sama lína í Vatnsenda efri, svo í vörðu á Kjóadalshálsi, þaðan beint í vörðu á Miðhöfða; þaðan í Fremstahöfða, þaðan upp í Steinhús.”
“Landamerkjalinan liggur út gílinu um Vatnsendann og þaðan upp Kjóadalsháls í Kjóadalshálsvörðu. Frá Markvörðunni liggur lína um Kjóadali upp í Miðhöfðavörðu á Miðhöfða, þaðan í Fremsthöfðarvörðu á Fremsthöfða og þaðan í Steinhús ...”

Heimildir: Ö-Ás, 1, 3.

GK-169:019 *Norðurtraðir* traðir

“Heiman frá bæ lágu Norðurtraðirnar og þar á mótum garðanna, norður- og vesturgarðs, var norðurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:020 *Norðurtraðahlið* heimild

“Heiman frá bæ lágu Norðurtraðirnar og þar á mótum garðanna, norður- og vesturgarðs, var norðurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:021 *Dansflöt* örnefni

“Heiman frá bæ lágu Norðurtraðirnar og þar á mótum garðanna, norður- og vesturgarðs, var norðurtraðarhlið. Ofanvert við traðirnar nyrzt var flöt, nefndist Dansflöt ...”

Heimildir: Ö-Ás, 1.

GK-169:022 *Stöðull* kvíar

“Utan suðurhliðs var Stöðullinn, þar fyrirneðan var kargþýfður mór, nefndist Ásmói, sem sumir nefndu Ásumói.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:023 mógrafir

“Utan suðurhliðs var Stöðullinn, þar fyrirneðan var kargþýfður mór, nefndist Ásmói, sem sumir nefndu Ásumói. Þá var þar neðan Ásmýri eða Mómýrin. Þar var mótak, og suður af

var Móholtið.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:024 *Áslind*

vatnsból

“Út frá vesturtúngarði neðarlega var uppspretta, nefndist Áslindin. Þar var vatnsból fyrir Ás, ef brunnurinn þraut.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:025 *Lindin*

vatnsból

“Vestur í holtinu var önnur uppspretta, sem var kölluð Lindin. Þar var vatnsból frá Stekknum [026].”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:026 *Ásstekkur*

býli

“Línan móti Ási [miðað við Hvaleyri] er á þessa leið: Úr Fuglstapaþúfum beina línu rétt fyrir sunnan Ásstekk ...” Segir í örnefnalýsingu Hvaleyrar. “Hér enn vestar var svo býli, þurrabúð, nefnist það Stekkurinn, Ásstekkur, Vindás og Vindásstekkur. Honum fylgdi Stekkstúnið umgirt Stekkstúnsgötum, vesturtúngarður, suðurtúngarður, austurtúngarður og norðurtúngarður. Þar sem saman komu norður- og vesturtúngarður, var norðurhliðið. Þaðan lá Stekksgata niður að Brandsbæ og áfram niður til Fjarðar. Suðurhliðið var neðarlega á mótum vestur- og suðurtúngarðs. En Lindargatan lá heiman frá Stekksbæ austur um austurgarðshliðið austur að Lindinni. Brunngatan var löng frá Stekk og austur.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri, 2; Ö-Ás, 2.

GK-169:027 *Stekkgata*

leið

“Hér enn vestar var svo býli, þurrabúð, nefnist það Stekkurinn, Ásstekkur, Vindás og Vindásstekkur. Honum fylgdi Stekkstúnið umgirt Stekkstúnsgötum, vesturtúngarður, suðurtúngarður, austurtúngarður og norðurtúngarður. Þar sem saman komu norður- og vesturtúngarður, var norðurhliðið. Þaðan lá Stekksgata niður að Brandsbæ og áfram niður til Fjarðar. Suðurhliðið var neðarlega á mótum vestur- og suðurtúngarðs. En Lindargatan lá heiman frá Stekksbæ austur um austurgarðshliðið austur að Lindinni. Brunngatan var löng frá Stekk og austur.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:028 *Lindargata*

leið

“Hér enn vestar var svo býli, þurrabúð, nefnist það Stekkurinn, Ásstekkur, Vindás og Vindásstekkur. Honum fylgdi Stekkstúnið umgirt Stekkstúnsgötum, vesturtúngarður, suðurtúngarður, austurtúngarður og norðurtúngarður. Þar sem saman komu norður- og vesturtúngarður, var norðurhliðið. Þaðan lá Stekksgata niður að Brandsbæ og áfram niður til Fjarðar. Suðurhliðið var neðarlega á mótum vestur- og suðurtúngarðs. En Lindargatan lá heiman frá Stekksbæ austur um austurgarðshliðið austur að Lindinni. Brunngatan var löng frá Stekk og austur.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:029 *Ásfjallsvarða*

landamerki

“Suðvestur og upp frá Öxlinni var Ásfjall og þar á Ásfjallsvarða.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:030 *Mógrafarhæð*

mógrafir

“Suður eða suðaustur frá háfjallinu var klattastallur, nefndist Mógrafarhæð. Ekki er nú hægt sð sjá, að mótak hafi verið hér í fjallinu.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-169:031 *Borgin*

fjárskýli

“Landamerkjalinan á vesturmörkum mun svo liggja úr Sveinhúsi norður eftir Langholti um Þormóðshöfða og Selhöfða, en efst á höfðanum er Borgin. Fjárborg allstór um sig.”

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:032 *Hvaleyrarsel*

sel

“Við suðurhlið vatnsins [Hvaleyrarvatns] er Hvaleyrarsel og innar Ássel [004].” Þetta er sennilega ekki í landi Áss.

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:033 *Bleikisteinsstígur*

leið

“Úr Seljahrauni liggur línin upp á Bleikisteinsháls. Bleikisteinsstígur liggur rétt við klöpp, sem nefnd er Bleikisteinn ...”

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:034

hellir

“Línan liggur af hálsinum [Bleikisteinshálsi sjá 033], yfir svonefnt Hellisdalshraun, sem liggur í Hellisdal, en austast, innst í hrauntungunni, er Hellirinn eða hellishraunsskjól. Hann var í eina tíð vel upp halaðinn, en er nú saman hrúinn.”

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:035 *Hrauntungustígur*

leið

“Neðan frá hrauntungunni eru svo Ásflatir. ... En stígur liggur um Ásflatir vestur á Grísanesháls, en þar er Hrauntungustígur, sem þarna er að byrja.”

Heimildir: Ö-Ás, 3.

GK-169:036 *Grísanesstígur*

leið

“En Grísanesstígur liggur niður af hálsinum heim að suðurtraðahliði.”

Heimildir: Ö-Ás, 3-4.

GK-169:037 *Skarðsstígur*

leið

“En Grísanesstígur liggur niður af hálsinum heim að suðurtraðahliði. Þaðan liggur aftur á móti Skarðsstígurinn upp í svonefnt Skarð á Ásfjallsöxl vestari.”

Heimildir: Ö-Ás, 4.

GK-169:038 *Skarðsvarða/Hádegisvarða* eyktarmark

“En Grísanesstígur liggur niður af hálsinum heim að suðurtraðahliði. Þaðan liggur aftur á móti Skarðsstígurinn upp í svonefnt Skarð á Ásfjallsöxl vestari. Skarðsvarðan var þarna, sem einnig nefndist Hádegisvarða og Hádegisskarð skarðið.”

Heimildir: Ö-Ás, 4.

GK-170 *Ófriðarstaðir*

Jarðarinnarar er fyrst getið árið 1541. DI X, 598. 1563: Jörðin 10 hndr. DI Safn I, 131-2. 1804 var jörðin 9 hndr og 36 álnir. og kaupir Bjarni Sívertssen þá jörðina. SS: Saga Hafnarfjarðar, 61. 1847: 12 1/3 hndr. Nafn jarðarinnarar breyttist á 19. öld í Jófriðarstaði.

Ekki ljóst af hverju jörðin dregur nafn, gæti verið af bardaga sem þar hafi átt sér stað en SS telur nafnið stafa af því að þar hafi verið allra veðra von. Hannes Þorsteinsson telur að nafnið Jófriðarstaðir sem fyrst kemur fram árið 1868 hafi verið leiðréttingartilraun en Ófriðarstaðir sé réttnefni. Árbók 1923, 31. Mörg smábýli voru stofnuð í landi Ófriðarstaða, þeim hluta þess sem firmað Jensen og Schmidt seldi Steingrími Jónssyni og Árna Hildibrandssyni árið 1848 og seinna fékk nafnið Hamar. Hafnarfj. keypti jörðina Hamar 1915. Samkvæmt sögu Hafnarfjarðar voru öll nýbýlin suðaustan við Hafnarfjarðarbotn öll byggð úr landi Ófriðarstaða [eða Hamars]. SS: Saga Hafnarfjarðar, 54, 81, 87. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 104. 1703 voru engar engjar á jörðinni. Túnakort er ekki til.

GK-170:001 *Ófriðarstaðir*

bústaður

“Ófriðastaðabær stóð í svolitlum slakka austur af Ófriðarstaðahól. Vestan bæjarins stóð Ófriðarstaðahúsið, eftir að þar var reist, og tvíbýli varð á jörðinni 1885.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:002 *Ófriðarstaðahúsið*

bústaður

“Ófriðastaðabær stóð í svolitlum slakka austur af Ófriðarstaðahól. Vestan bæjarins stóð Ófriðarstaðahúsið, eftir að þar var reist, og tvíbýli varð á jörðinni 1885.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:003

sel

“Selstöðu á jörðin [Ófriðarstaðir] í heimalandi, eru þar hagar sæmilegir en vatnsskortur mikill, og hefur því til forna bóndinn neyðst til að færa selið að eður í Ásland, og fyrir það halda sumir að Áss hafi skipastöðu eignast í Ófriðarstaðalandi sem áður greinir.”

Heimildir: JÁM III, 173.

GK-170:004

uppsátur

“Heimræði brúkar jörðin frí [Ás] og skipsuppsátur í Ófriðarstaðalandi að sumir halda, en sumir eigna skipsuppsátrið Ási so sem ítak á móti selstöðu, sem Ófriðarstaðir skuli eiga og síðar segir. Vita menn ekki hvort þetta skipauppsátur og búðarstæði sje með skyldurjetti eður fyrir líðunarsemi.”

Heimildir: JÁM III, 172.

GK-170:005

sjóbúð

“Heimræði brúkar jörðin frí [Ás] og skipsuppsátur í Ófriðarstaðalandi að sumir halda, en sumir eigna skipsuppsátrið Ási so sem ítak á móti selstöðu, sem Ófriðarstaðir skuli eiga og síðar segir. Vita menn ekki hvort þetta skipauppsátur og búðarstæði sje með skyldurjetti eður fyrir líðunarsemi.”

Heimildir: JÁM III, 172.

GK-170:006

lending

“Heimræði er árið um kríng og lending góð, og gánga skip ábúandans eftir hentugleikum.”

Heimildir: JÁM III, 173.

GK-170:007

landamerki

“Landamerki milli Jófriðarstaða og Áss: úr Guðbrandsbæ í efra Fuglstapaþúfu, þaðan beint í austur í vörðu á holtinu milli téðra jarða ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:008

landamerki

“Landamerki milli Jófriðarstaða og Áss: úr Guðbrandsbæ í efra Fuglstapaþúfu, þaðan beint í austur í vörðu á holtinu milli téðra jarða, þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:009

landamerki

“Landamerki milli Jófriðarstaða og Áss: úr Guðbrandsbæ í efra Fuglstapaþúfu, þaðan beint í austur í vörðu á holtinu milli téðra jarða, þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl, þaðan í landsuður í vörðu á Bláberjahrygg ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:010

landamerki

“Landamerki milli Jófriðarstaða og Áss: úr Guðbrandsbæ í efra Fuglstapaþúfu, þaðan beint í austur í vörðu á holtinu milli téðra jarða, þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl, þaðan í landsuður í vörðu á Bláberjahrygg, þaðan sama strik í efri Vatnsendann, svo í vörðu á Kjóadalsálsi ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:011

landamerki

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Áss: úr Guðbrandsbæ í efra Fuglstapaþúfu, þaðan beint í austur í vörðu á holtinu milli téðra jarða, þaðan í vörðu norðan til við Ásfjallsöxl, þaðan í landsuður í vörðu á Bláberjahrygg, þaðan sama strik í efri Vatnsendann, svo í vörðu á Kjóadalsálsi, þaðan í vörðu á Miðhöfða ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:012

landamerki

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Garðakirkju: Frá sjá úr miðjum Hamri við Hafnafjarðarbotn, beint í landsuður í vörðu norðan til á Kvíaholti ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:013 *Kvíholt*

kvíar

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Garðakirkju: Frá sjá úr miðjum Hamri við Hafnafjarðarbotn, beint í landsuður í vörðu norðan til á Kvíaholti ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:014

landamerki

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Garðakirkju: Frá sjá úr miðjum Hamri við Hafnafjarðarbotn, beint í landsuður í vörðu norðan til á Kvíaholti, þaðan sömu línu í vörðu á norðuröxl á Mosahlíð ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:015

landamerki

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Garðakirkju: Frá sjá úr miðjum Hamri við Hafnafjarðarbotn, beint í landsuður í vörðu norðan til á Kvíaholti, þaðan sömu línu í vörðu á norðuröxl á Mosahlíð, þaðan sömu línu í vörðu á Hlíðarþúfu ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:016

landamerki

“Landamerki milli Jófríðarstaða og Garðakirkju: Frá sjá úr miðjum Hamri við Hafnafjarðarbotn, beint í landsuður í vörðu norðan til á Kvíaholti, þaðan sömu línu í vörðu á

norðuröxl á Mosahlíð, þaðan sömu línu í vörðu á Hlíðarþúfu, þaðan línu vestan til við Gráhelluhraun, í vörðu við Moldarkrika ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1.

GK-170:017

túngarður

“Landamerki jarðarinnarar Hamars í Garðahreppi: Úr stórum steini í því gamla túngarðslagi Jófriðarstaða, sem liggur fyrir vestan og neðan Jófriðarstaðahól ...” “Ófriðarstaðatún var allstórt, umgirt Ófriðarstaðatúngörðum. Austurtúngarður lá suðaustan og austan að túninu, norðurtúngarður bak við bærinn og vestur fyrir hól, en vesturtúngarður ofan frá hól niður að Ófriðarstaðalæk, sem rann með öllu Suðurtúninu.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 1, 2.

GK-170:018 *Ófriðarstaðahóll*

huldufólksbústaður

“Á Ófriðarstaðahól [bæjarhólnum] var mikil huldufólkstrú og klettum og klöppum kringum hann.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:019 *Suðurtraðir*

traðir

“Á Ófriðarstaðahól [bæjarhólnum] var mikil huldufólkstrú og klettum og klöppum kringum hann. Brekkan suður og niður frá hólnum nefnist Kinn, allt niður að Suðurtröðum, sem enn sér merki, því traðargarðanna sér enn.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:020 *Þinggerði*

þingstaður

“Þá mun þarna í Suðurtúninu hafa verið Þinggerðið.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:021 *Rósukofi*

bústaður

“Utan austurtúngarðs var ræktun, nefndist Nýjatún. Sagnir voru uppi um, að þar hafi verið kofi, sem Skáld-Rósa átti að hafa búið í, nefndist Rósukofi.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:022 *Norðurtraðir* traðir

“Frá bæ norður lágu Norðurtraðir í Norðurtraðahlið.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:023 *Norðurtraðahlið* heimild

“Frá bæ norður lágu Norðurtraðir í Norðurtraðahlið.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:024 *Ásgatan* leið

“Ásgatan lá frá Traðarhliðinu suður með austurgarði að Ási ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:025 *Ófriðarstígur* leið

“Ásgatan lá frá Traðarhliðinu suður með austurgarði að Ási, en frá hliðinu lá Ófriðarstígur niður í kaupstaðinn.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:026 kvíar

“Kvíholt var í norðaustur frá bænum. Þar stendur nú Karmelítaklaustur. Niður undir því rann Kvíholtslækur.” Samkvæmt örnefnalýsingu Ara Gíslasonar voru kvíar á holtinu. Gæti verið sama og 013.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; Ö-Ófriðarstaðir AG, 1.

GK-170:027 *Ívarshús* bústaður

“Kvíholt var í norðaustur frá bænum. Þar stendur nú Karmelítaklaustur. Niður undir því rann Kvíholtslækur. Á fyrstu árum aldarinnar voru nokkrir bæir byggðir rétt við stíginn. Má þar nefna Ívarshús með Ívarsbæjarlóð, Klapparholt með Klapparholtslóð. Bær þessi stendur enn og var venjulega aðeins kallaður Holt.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:028 *Klapparholt* bústaður

“Kvíholt var í norðaustur frá bænum. Þar stendur nú Karmelítaklaustur. Niður undir því rann Kvíholtslækur. Á fyrstu árum aldarinnar voru nokkrir bæir byggðir rétt við stíginn. Má

þar nefna Ívarshús með Ívarsbæjarlóð, Klapparholt með Klapparholtslóð. Bær þessi stendur enn og var venjulega aðeins kallaður Holt.” Ef til vill ekki fornleif.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:029 *Skiphamar*

örnefni

“Á Vesturhamar liggur landamerkjalinan; nefnist hann einnig Sjávarhamar, Skiphamar og Flensborgarhamar. Hamar var stór og reisulegur bær á Hamrinum. Í Hamri var bær byggður snemma byggður, og undir aldamótin var bær byggður þar, er nefndist Miðengi.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2.

GK-170:030 *Hellukofi*

fjárhús

“Rétt við Hamarinn var svo Ófriðarstaðavör, og þar hjá Ófriðarstaðasjóbúð. Síðar fékk þessi staður eftirtalin nöfn: Hellumöl, Hellufjara og Hellusjóbúð og fjárhús Hellukofi.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:031 *Hamar*

býli

“Á Vesturhamar liggur landamerkjalinan; nefnist hann einnig Sjávarhamar, Skiphamar og Flensborgarhamar. Hamar var stór og reisulegur bær á Hamrinum. Í Hamri var bær byggður snemma byggður, og undir aldamótin var bær byggður þar, er nefndist Miðengi.” Í byggð árið 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 398.

GK-170:032 *Miðengi*

bústaður

“Á Vesturhamar liggur landamerkjalinan; nefnist hann einnig Sjávarhamar, Skiphamar og Flensborgarhamar. Hamar var stór og reisulegur bær á Hamrinum. Í Hamri var bær byggður snemma byggður, og undir aldamótin var bær byggður þar, er nefndist Miðengi.” Í byggð árið 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 398.

GK-170:033 *Hella*

bústaður

“Sunnan við Miðengi var bærinn Hella.” Í byggð árið 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 398.

GK-170:034 *Steinsstaðir*

bústaður

“Sunnan við Miðengi var bærinn Hella. Þar suður af var sjóbúðin, sem seinna nefndist Steinsstaðir ...” Síðar var það íbúðarhús og árið 1901 bjuggu þar 2 fjölskyldur.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:035 *Mýrarhús*

bústaður

“Sunnan við Miðengi var bærinn Hella. Þar suður af var sjóbúðin, sem seinna nefndist Steinsstaðir, og þar sunnar Mýrarhús.” Í byggð árið 1901, þá bjuggu alls 3 fjölskyldur þar.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:036 *Bjarnabær*

bústaður

“Allir þessir bærir áttu sínar lóðir: Hamarslóð, sem einnig nefndist Bjarnabæjarlóð og Bjarnabær bærinn ...” Í byggð árið 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2; SS: Saga Hafnarfjarðar, 398.

GK-170:037 *Kaldalind*

vatnsból

“Suður af Mýrarhúsum var Kaldalind. Þaðan var fyrst vatni veitt til neyzlu í Firðinum 1905. Einnig var 1891 veitt vatni úr þessari lind að gosdrykkjaverksmiðjunni Kaldá, sem Jón Þórarinsson skólastjóri setti á stofn.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2-3.

GK-170:038

vatnsveita

“Suður af Mýrarhúsum var Kaldalind. Þaðan var fyrst vatni veitt til neyzlu í Firðinum 1905. Einnig var 1891 veitt vatni úr þessari lind að gosdrykkjaverksmiðjunni Kaldá, sem Jón Þórarinsson skólastjóri setti á stofn.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2-3.

GK-170:039 *Kaldárstígur*

leið

“Suður af Mýrarhúsum var Kaldalind. Þaðan var fyrst vatni veitt til neyzlu í Firðinum 1905. Einnig var 1891 veitt vatni úr þessari lind að gosdrykkjaverksmiðjunni Kaldá, sem Jón Þórarinsson skólastjóri setti á stofn. Frá Kaldá lá Kaldárlækur. Einnig lá Kaldárstígur frá verksmiðjunni niður að sjó.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 2-3.

GK-170:040 Ófriðarstaðasjóbúð sjóbúð

“Rétt við Hamarinn var svo Ófriðarstaðavör, og þar hjá Ófriðarstaðasjóbúð. Síðar fékk þessi staður eftirtalin nöfn: Hellumöl, Hellufjara og Hellusjóbúð og fjárhús Hellukofi.” Þarna stendur nú Skipasmíðarstöðin Dröfn.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:041 Ásbúðarvör lending

“Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:042 Ásbúðarsjóbúð sjóbúð

“Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:043 Ásbúð(Sigvaldabær) bústaður

1806 bjó einn kona í þurrabúð í Ásbúð. “Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð.” “Sunnan lækjarins og inn með honum var Ásbúð. Þar var löngum tvíbýli, þó þurrabúð væri. Hétu bæirnir Sigvaldabær og Halldórsbær. Ásbúðartún og Ásbúðar-Nýjatún lágu hér kringum bæina, girt Ásbúðartúngörðum. Sunnan túnsins var svo Ásbúðardý, vatnsból bæjanna.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3-4; SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-170:044 Ásbúð(Halldórsbær) bústaður

1806 bjó einn kona í þurrabúð í Ásbúð. “Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð.” “Sunnan lækjarins og inn með honum var Ásbúð. Þar var löngum tvíbýli, þó þurrabúð væri. Hétu bæirnir Sigvaldabær og Halldórsbær. Ásbúðartún og Ásbúðar-

Nýjatún lágu hér kringum bæina, girt Ásbúðartúngörðum. Sunnan túnsins var svo Ásbúðardý, vatnsból bæjanna.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3-4; SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-170:045 *Ásbúðardý* vatnsból

“Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð.” “Sunnan lækjarins og inn með honum var Ásbúð. Þar var löngum tvíbýli, þó þurrabúð væri. Hétu bæirnir Sigvaldabær og Halldórsbær. Ásbúðartún og Ásbúðar-Nýjatún lágu hér kringum bæina, girt Ásbúðartúngörðum. Sunnan túnsins var svo Ásbúðardý, vatnsból bæjanna.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3-4.

GK-170:046 *Flensborg* býli

1806 voru þrír þurrabúðarmenn í F, verslunarstjórinn og 2 aðrir. “Litlu vestar var svo Ásbúðarvör með Ásbúðarsjóbúð. Ásbúðarstígur lá hér vestur framan við Flensborgarhúsið inn með læknum heim að Ásbúð. Hér stóð Flensborgarkaupstaður frá aldamótum 1800. Flensborgartún lá hér ofan við umgirt Flensborgartúngarði, sem talinn var 215 faðmar að lengd. Flensborgarbrunnur var sunnan húsanna upphlaðinn í túninu. Enn sér nokkurn part túngarðsins. Mun hann því vera um 170 ára.” Skráð sem býli vegna túnsins. “Þegar skólahúsið í Flensborg hætti að vera jafnframt sýslumannsbústaður árið 1887, var íbúð sýslumannsins breytt í heimavistarherbergi. Var norðurhluti hennar síðan hafður fyrir svefnherbergi nemenda, en suðurhlutinn fyrir borðstofu, eldhús og fl. Nokkru síðar var reistur skúr við austurenda skólahússins, og var hann hafður handa nemendum í frístundum þeirra og til leikja. Síðan var hann hólfaður sundur og hafður fyrir geymsluhús. En sumarið 1906 var reist nýtt skólahús ... Endalok gamla Flensborgarhússins urðu þau, að það brann til stórskemmda, 10. júní 1930.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 373-374, 379; Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:047 *Flensborgarbrunnur* brunnur

“Hér stóð Flensborgarkaupstaður frá aldamótum 1800. Flensborgartún lá hér ofan við umgirt Flensborgartúngarði, sem talinn var 215 faðmar að lengd. Flensborgarbrunnur var sunnan

húsanna upphlaðinn í túninu. Enn sér nokkurn part túngarðsins. Mun hann því vera um 170 ára.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:048 *Háibær* bústaður

“Upp á holtinu, að sjá á Ófriðarstaðahól, voru bæir, Háibær í Háþéjarlóð ...” Í byggð 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:049 *Nýibær* bústaður

“Upp á holtinu, að sjá á Ófriðarstaðahól, voru bæir, Háibær í Háþéjarlóð, Nýibær í Nýþabéjarlóð ...” Í byggð 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:050 *Holt* bústaður

“Upp á holtinu, að sjá á Ófriðarstaðahól, voru bæir, Háibær í Háþéjarlóð, Nýibær í Nýþabéjarlóð, Holt í Holtslóð ...” Í byggð 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:051 *Merkin/Litlibær* bústaður

“Upp á holtinu, að sjá á Ófriðarstaðahól, voru bæir, Háibær í Háþéjarlóð, Nýibær í Nýþabéjarlóð, Holt í Holtslóð, og þar ofan, upp undir túngarði Merkin í Merkislóð, sem einnig nefndist Litlibær og Litlabéjarlóð.” Í byggð 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:052 *Skuld* bústaður

“Upp á holtinu, að sjá á Ófriðarstaðahól, voru bæir, Háibær í Háþéjarlóð, Nýibær í Nýþabéjarlóð, Holt í Holtslóð, og þar ofan, upp undir túngarði Merkin í Merkislóð, sem einnig nefndist Litlibær og Litlabéjarlóð. Hér neðan var svo Skuld og þar Skuldarlóð, sem síðar fékk nafnið Skuldartún eftir að Magnús Sigurðarson ræktaði allstórt svæði þarna. Skuld nefndist í upphafi Guðrúnarkot og þar eftir Árnabær.” Í byggð 1901.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3; SS: Saga Hafnarfjarðar, 395.

GK-170:053 *Ásbúðarvað*

vað

“Þegar kom vestur fyrir Flensborgarhús, var komið að Ásbúðarlæk, sem hér rann fram í Ásbúðarós, og hér lá yfir Ásbúðarvað.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:054

uppsátur

“Handan lækjarins [Ásbúðarlæks] tók við Bankinn eða ÓseyrarBankinn; þar var skipauppsátur.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 3.

GK-170:055 *Melshús*

bústaður

“Um aldamótin byggðist Melshús og ræktaðist Melhústún.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:056

mógrafir

“Um aldamótin byggðist Melshús og ræktaðist Melhústún. Hér upp brekkuna var vegur lagður, Suðurgatan. Sunnan vegarins var Mómýrin eða Raftamýrin, því raftamór kom upp þarna.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:057 *Gíslatún/Gíslahús*

bústaður

“Um aldamótin byggðist Melshús og ræktaðist Melhústún. Hér upp brekkuna var vegur lagður, Suðurgatan. Sunnan vegarins var Mómýrin eða Raftamýrin, því raftamór kom upp þarna. Gíslatún nefndist hér, eftir að Gísli Gunnarsson ræktaði mýrina nær alla, en Ólafstún var hér ofar í holtinu.” Í byggð árið 1901 og hét Gíslahús.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4; SS: Saga Hafnarfjarðar, 399.

GK-170:058 *Ólafstún/Ólafshús*

bústaður

“Um aldamótin byggðist Melshús og ræktaðist Melhústún. Hér upp brekkuna var vegur lagður, Suðurgatan. Sunnan vegarins var Mómýrin eða Raftamýrin, því raftamór kom upp þarna. Gíslatún nefndist hér, eftir að Gísli Gunnarsson ræktaði mýrina nær alla, en Ólafstún var hér ofar í holtinu.” Í byggð árið 1901 og hét Ólafshús.

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:059 *Lækjarmót*

bústaður

“Niður við Ásbúðarlæk, sunnan Suðurgötu, var byggður bær, nefndizt upphaflega Lækjarmót, og fylgdi bænum Lækjarmótalóð. Nafnið hélzt ekki við, en annað kom í staðinn, Mýrin, eða “í Mýrinni” og Mýrartún.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:060 *Melurinn/Brandsbær*

bústaður

“Snemma á öldinni, sem leið, um 1835, var byggður hér bær ofan mýrar. Nefndist Melurinn. Þar var ræktað Melstún. ... Þar sem bærinn var byggður hafði áður verið þurrkvöllur fyrir mó úr mýrinni [sennilega sama og 056]. Guðbrandur hér sá, er fyrstur bjó hér, því tók bærinn einnig nafn af honum, Brandsbær, Brandsbæjartún og Brandsbæjardý og Brandsbæjarlækur.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:061 *Melsstígur*

leið

“Snemma á öldinni, sem leið, um 1835, var byggður hér bær ofan mýrar. Nefndist Melurinn. Þar var ræktað Melstún. ... Neðan frá Flensborg, sunnan garða og upp með læknum, lá Melsstígur.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:062 *Miðaftansvarða*

eyktarmark

“Í holtinu upp frá Melnum var Miðaftansvarða, eyktarmark frá Ófriðarstöðum.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:063

lambhús

“Í holtinu upp frá Melnum var Miðaftansvarða, eyktarmark frá Ófriðarstöðum. Héðan nefnist lækurinn Ófriðarstaðalækur. Vestan hans, upp við traðarhlið, var lambhúsið.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:064 *Gálgatorfur*

örnefni

“Í holtinu upp frá Melnum var Miðaftansvarða, eyktarmark frá Ófriðarstöðum. Héðan nefnist lækurinn Ófriðarstaðalækur. Vestan hans, upp við traðarhlið, var lambhúsið. Sunnan

lækjarins voru nokkur börð, þar á meðal Gálgatorfur. Veit þó enginn deili á þeirri nafngift.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:065

beitarhús

“Þá liggur línan um Vatnsendann, austur enda Hvaleyrarvatns. Hér ofan við er Beitarhúsaháls, og þar eru beitarhúsin frá Ófriðarstöðum.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:066 *Húshöfðavarða*

varða

“Þá liggur línan um Vatnsendann, austur enda Hvaleyrarvatns. Hér ofan við er Beitarhúsaháls, og þar eru beitarhúsin frá Ófriðarstöðum. Sunnan og upp frá hálsinum er Húshöfði og þar á Húshöfðavarða ...”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir, 4.

GK-170:067 *Dagmálavarða*

eyktarmark

“Norður undir Moshlíð, þar sem kirkjugarðurinn er nú, heita Öldur. Á Moshlíð stóð Dagmálavarða, nú rifin og ekki eftir af henni tangur né tetur.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir AG, 1.

GK-170:068 *Stekkholt*

stekkur

“Þar var nefnt Stekkholt, upp af Brandsbæ.”

Heimildir: Ö-Ófriðarstaðir AG, 1.

GK-170:069 *Efstibær*

bústaður

Árið 1901 var búið í bænum Efstabæ. Ekki ljóst í landi hvaða jarðar bærinn var.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 399.

GK-170:070

sögustaður

“Jón Guðmundsson lærði segir að vísu í ritgerð sinni “Um ættir slekti” o.s.frv., sem hann skrifaði árið 1688, að forfaðir sinn Magnús Auðunarson ríka, hafi fallið á Ófriðarstöðum “í því engelska Hafnarfjarðarstríði fyrir svik landsmanna...”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 53.

GK-170:071

uppsátur

“Samkvæmt landamerkjaskali frá 8. júlí 1890, átti Óseyri land sem hér segir: “Óseyri á tún sitt innan þeirra girðinga, er nú fyrir finnast. Utan garðs á jörðin ekkert óskipt land, en eigandi eða ábúandi, meðan hann er ekki nema einn, hefur beit fyrir skepnur þær, er jörðin fram flytur svo og uppsátur og fiskverkunarpláss samt beitutak fyrir sjálfan sig í landareign Hamars og Jófríðarstaða.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 85.

GK-170:072

fiskverkunarpláss

“Samkvæmt landamerkjaskali frá 8. júlí 1890, átti Óseyri land sem hér segir: “Óseyri á tún sitt innan þeirra girðinga, er nú fyrir finnast. Utan garðs á jörðin ekkert óskipt land, en eigandi eða ábúandi, meðan hann er ekki nema einn, hefur beit fyrir skepnur þær, er jörðin fram flytur svo og uppsátur og fiskverkunarpláss samt beitutak fyrir sjálfan sig í landareign Hamars og Jófríðarstaða.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 85.

GK-170:073

mógrafir

“Upp af Jófríðarstaðamöl var landið nefnt Sjávarmýri, Þar var ágætt mótak.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 3.

GK-170:074 *Flensborg*

heimild

Í Flensborg hafði verið rekin verslun um langt skeið árið 1833, ekki víst að það hafi verið sama hús og íbúðarhúsið. Hefur það verið rökstutt með nokkuð góðum rökum að verslun hafi hafist þar um 1778-1801. Sjá 046.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 244. 314.

GK-170:075

skemman

Flensborgarverslun brann 1812 og stóð þá aðeins eftir af húsunum ein vörugeymsla.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 315.

GK-170:076

heimild

“Bjarni [Sívertssen] keypti hinar fornu bújarðir í Hafnarfirði ... reisti skipasmíðastöð í landi Jófríðarstaða og lét smíða þar þilskip ...”

Heimildir: ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 19.

GK-171 Óseyri

Ekki getið í jarðabók 1703. Komin í byggð um 1770. "Árið 1790 var Jón Guðmundsson ... búinn að reisa sér hús í Óseyri. Hafði hann rutt landspildu í kringum húsið og girt hana 120 faðma löngum garði. Var Jón að byrja að rækta þarna túnblett og notaði hann þang fyrir áburð. Árið 1796 sótti hann um að fá þetta land leigulaust til ábúðar, vegna þeirra jarðabóta, sem han hafði gert þar; að öðrum kosti vildi hann fá landið keypt eftir mati. Þá gaf túnbletturinn í Óseyri af sér nálega kýrfóður." 1806 bjuggu fimm þurrabúðarmenn þar. SS: Saga Hafnarfjarðar, 83-84, 380. 1847: "Prestur, en eigi sýslumaður, getur þessarar jarðar, sem j.b. 1803 segir vera hluta af Ófriðarstöðum, seldan sér, og virðir hana, sem landbúnaðarjörð, til dýrleika." JJ 1847, 92. "Óseyri var upphaflega þurrabúð. En bráðlega var ræktað út Óseyrartún rúmlega tveggja kýrgrasavöllur, eftir að Bjarni Sívertsen eignaðist báðar jarðirnar Hvaleyri og Ófriðarstaði, var þurrabúð þessi veitt til túnsins sinn hluturinn úr hvorri jörð." Ö-Óseyri, 1. "Ekki mun nákvæmlega kunugt, hvenær þurrabúð hættir í Óseyri og búskapur hófst þar, en líklega hefir það veri laust eftir miðja 19. öld." SS: Saga Hafnarfjarðar, 86. "Samkvæmt landamerkjaskali frá 8. júlí 1890, átti Óseyri land sem hér segir: "Óseyri á tún sitt innan þeirra girðinga, er nú fyrir finnast. Utan garðs á jörðin ekkert óskipt land, en eigandi eða ábúandi, meðan hann er ekki nema einn, hefur beit fyrir skepnur þær, er jörðin fram flytur svo og uppsátur og fiskverkunarpláss samt beitutak fyrir sjálfan sig í landareign Hamars og Jófríðarstaða." " SS: Saga Hafnarfjarðar, 85. Hafnarsjóður Hafnarfjarðar keypti Óseyri árið 1932. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 106.

GK-171:001 Óseyri

býli

“Túnið var umgirt Óseyrartúngörðum. Suðurtúngarður og Vesturtúngarður en meðfram Ósnum var Sjávangarðurinn allt austur fyrir Óseyrabæ, sem stóð í austurhluta túnsins, en austan fyrir Óseyrarhóll. Óseyrarhúsið var reyst á gamla bæjarstæðinu. Það var byggt úr viði úr St. James. Barkinum sem strandaði suður í Höfnum.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:002

túngarður

“Túnið var umgirt Óseyrartúngörðum. Suðurtúngarður og Vesturtúngarður en meðfram Ósnum var Sjávargarðurinn allt austur fyrir Óseyrabæ, sem stóð í austurhluta túnsins, en austan fyrir Óseyrarhóll.” “Árið 1790 var Jón Guðmundsson ... búinn að reisa sér hús í Óseyri. Hafði hann rutt landspildu í kringum húsið og girt hana 120 faðma löngum garði. Var Jón að byrja að rækta þarna túnblett og notaði hann þang fyrir áburð.

Heimildir: Ö-Óseyri, 1; SS: Saga Hafnarfjarðar, 83-84..

GK-171:003 *Sjávargarðurinn*

túngarður

“Túnið var umgirt Óseyrartúngörðum. Suðurtúngarður og Vesturtúngarður en meðfram Ósnum var Sjávargarðurinn allt austur fyrir Óseyrabæ, sem stóð í austurhluta túnsins, en austan fyrir Óseyrarhóll.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:004 *Óseyrartraðir*

traðir

“Heiman frá bæ lágu Óseyrartraðir út í Óseyrartraðahliðið á Suðurtúngarðinum.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:005 *Óseyrartraðarhlið*

heimild

“Heiman frá bæ lágu Óseyrartraðir út í Óseyrartraðahliðið á Suðurtúngarðinum.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:006 *Óseyrargatan*

leið

“Heiman frá bæ lágu Óseyrartraðir út í Óseyrartraðahliðið á Suðurtúngarðinum. Þaðan lá svo Óseyrargatan suður um Óseyrarbankann eða bankann ...”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:007

heimild

“Heiman frá bæ lágu Óseyrartraðir út í Óseyrartraðahliðið á Suðurtúngarðinum. Þaðan lá svo Óseyrargatan suður um Óseyrarbankann eða bankann en þar var vetrarstaða fiskiskipa og viðgerðarstöð lengi.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:008 *Kotsgata*

leið

“Frá bænum lá Kotsgata að Óseyrarkoti, sem stóð í Vesturtúninu miðju.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:009 *Óseyrarkot*

býli

“Frá bænum lá Kotsgata að Óseyrarkoti, sem stóð í Vesturtúninu miðju.” Þar bjó Skáld-Rósa og Gísli maður hennar, í eyði frá 1855.

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:010 *Sjávargatan*

leið

“Sjávargatan lá heiman frá bæ norður í Sjávarhliðið við Óseyrarvörina.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:011 *Sjávarhliðið*

heimild

“Sjávargatan lá heiman frá bæ norður í Sjávarhliðið við Óseyrarvörina.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:012 *Óseyrabúðin*

heimild

“Sjávargatan lá heiman frá bæ norður í Sjávarhliðið við Óseyrarvörina. Ofan vararinnar var skiftivöllurinn og Óseyrabúðin og vestan við vörina Óseyrarhrófið.” Ekki ljóst hvort búðin er fornleif eða ekki.

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:013 *Austurvörin*

uppsátur

“Sjávargatan lá heiman frá bæ norður í Sjávarhliðið við Óseyrarvörina. Ofan vararinnar var skiftivöllurinn og Óseyrabúðin og vestan við vörina Óseyrarhrófið. Austurvörin var austan í Hólnum, en þar voru skipin sett upp þegar lágsjávað var.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:014 *Óseyrarreitur* heimild

“Vestan túnsins var í eina tíð Óseyrarreitur fiskiþurrkunarreitur, en þar vestan var Óseyrarmýri ...”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:015 *Óseyrarlind* vatnsból

“Vestan túnsins var í eina tíð Óseyrarreitur fiskiþurrkunarreitur, en þar vestan var Óseyrarmýri og þar var Óseyrarlindin, en þangað var vatnið sótt til neyslu og Lindargatan frá Lindinni og heim til bæjar.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:016 *Lindargata* leið

“Vestan túnsins var í eina tíð Óseyrarreitur fiskiþurrkunarreitur, en þar vestan var Óseyrarmýri og þar var Óseyrarlindin, en þangað var vatnið sótt til neyslu og Lindargatan frá Lindinni og heim til bæjar.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1.

GK-171:017 fjárhús

“Í Suðurtúngarði var upphaflega Fjárhús. Seinna var því breytt og þá reis hér upp Óseyrarkotið Nýja eða Bærinn eins og kotið var einnig kallað, en þá var húsið komið á Óseyri.”

Heimildir: Ö-Óseyri, 1-2.

GK-172 *Hamarskot*

1553 er jörðin senilega nefnd í fógetareikningum. DI XII, 577, sbr. 795. 1579: Minnst á jörðin í sambandi við landamerkjadeilur H og Setbergs. 1703 er jarðadýrleiki óviss, Garðakirkjueign. 1847: "Prestur nefnir Flensborg, en þar eð verzlunarstaður þessi eigi sést að hafi grasnyt, sem virt varð til dýrleika 1803, hefir sýslumaður, líklega af góðum rökum, sleppt honum í skýrslu sinni. Af sömu ástæðu mun sýslumaður og hafa sleppt verzlunarstaðnum Hafnarfirði, sem A.M. segir að standi á Akurgerði (fyrrum hjáleigu frá Görðum), og telur þar 60 al. 1sk. 1 kúg, en jb. 1803 segir, að þar verði eigi aflaðs heys, því eina slægjulandið sé þar sem verzlunarhúsið standi." JJ 1847, 92. Jörðin keypt af hafn. árið

1912 að undanskildu Hamarskotstúni innan girðinar og Undirhamarkotstúnbletti. ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 104. 1703 voru engar engjar á jörðinni. Túnakort ekki til. "Túni liggur í slakka ofan, norðan frá Hamrinum, sem gengið hefur undir nöfnunum Hamarskotshamar eða Hafnafjarðarhamar." Ö-Hamarskot, 1

GK-172:001 *Hamarskot*

bústaður

“Hamarskotsbærinn stóð á Hamarskotstúni vesturlega, rétt ofan til við Hamarskotshól.” “Til er úttekt á húsum og görðum í Hamarskoti frá 11. júní 1818, er Stephensen verzlunarstjóri sleppti jörðinni eftir eins árs ábúð, en Guðmundur nokkur Bjarnason tók við henni. ... Af húsum er hér talin: Baðstofa, búr, eldhús, göng milli baðstofu og bæjardyra og fjós. Baðstofan var í þrem stafgólfum, rúmar 8 álnir á lengd og 31/2 alin á breidd. Hún var með “tilhlýðilegri grind, 4 sperrum, þar af eitt höggsperra, þremur bitum, syllum, stöfum hvar af 4 eru hálfir og standa á moldarþrepi”. Baðstofan var léleg, því að sagt er, að veggir og þak hennar sé fallið. Fyrir henni var hurð á hjörum. Búrið var einnig hrörlegt. Það hafði við síðustu úttekt verið í þrem stafgólfum, en skyldi nú stutt um eitt stafgólf. Var áætlað, að það mundi gera sig sjálft upp að viðum, ef það væru minnkað þetta mikið. Hefir eftir því að dæma nálega þriðjungurinn af viðnum í búrinu verið ónýtur af fúa. Fyrir framan það var standþil og hurð á hjörum. Eldhúsið var tvö stafgólf á lengd, stæðilegt að viðum og veggjum, en þakið var ritið og moldrunnið. Bæjargöngin voru 5 faðma löng, þar af 2 faðma undir grind, hitt með þrem sperrum og bitum, er stóðu á veggjum. Fyrir framan þau var þil með hurð á hjörum. Göngin voru vel upp gerð að viðum og veggjum. Fjós fyrir tvær kýr átti að fylgja jörðinni, en það var fallið að viðum, og stóðu ekki uppi nema veggirnir. Fleiri húsa er ekki getið á jörðinni 1818. Auk þessarar úttekur eru til úttektir á húsunum í Hamarskoti frá 15. júní 1822, 2. júní og 7. júlí 1823. Sýna þær að bæjarhús þar hafa verið ærið hrörleg og lítilfjörleg um þessar mundir. Í úttektinni frá 7. júlí 1823 er baðstofunni lýst á þessa leið: “Baðstofan 7 al. á lengd og 31/2 al. á breidd með 4 sperrum, öngvum bitum, 4 langbönd hvörs vegar. Á sumum stöðum eru stafamyndir undir sperrum, en sums staðar reknar undir stytur, öngvar syllur, sem burt eru dottnar af fúa, ein sperran er brotin og hinar aðrar spýtur, bæði langbönd og sperrur mikið gamlar og fúnar, engin hurð er fyrir baðstofunni. Á einu stafgólfinu er reisifjöl fúin og fánýtt upprefti á honum. Veggir eru allir fallnir að innan”.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1; SS: Saga Hafnarfjarðar, 73-75.

GK-172:002

túngarður

“Hamarskotstúngarðar lágu að túninu að sunnan, Suðurtúngarður og austan Austurtúngarður.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:003 *Suðurtraðir*

traðir

“Hamarskotstúngarðar lágu að túninu að sunnan, Suðurtúngarður og austan Austurtúngarður. Ofan frá bænum lágu Suðurtraðir í Suðurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:004 *Suðurtraðarhlið*

heimild

“Hamarskotstúngarðar lágu að túninu að sunnan, Suðurtúngarður og austan Austurtúngarður. Ofan frá bænum lágu Suðurtraðir í Suðurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:005 *Austurtraðir*

traðir

“Hamarskotstúngarðar lágu að túninu að sunnan, Suðurtúngarður og austan Austurtúngarður. Ofan frá bænum lágu Suðurtraðir í Suðurtraðarhlið. Austur frá bænum lágu Austurtraðir í Austurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:006 *Austurstaðarhlið*

heimild

“Hamarskotstúngarðar lágu að túninu að sunnan, Suðurtúngarður og austan Austurtúngarður. Ofan frá bænum lágu Suðurtraðir í Suðurtraðarhlið. Austur frá bænum lágu Austurtraðir í Austurtraðarhlið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:007 *Hamarskotsbrunnur*

brunnur

“Hamarskotsbrunnur lá í slakkanum suð-vestur og niður frá bænum og þangað lá Brunnagatan. Brunnurinn var þar sem nú er húsið nr. 25 við Brekkugötu.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:008 *Brunngata*

leið

“Hamarskotsbrunnur lá í slakkanum suð-vestur og niður frá bænum og þangað lá Brunngatan. Brunnurinn var þar sem nú er húsið nr. 25 við Brekkugötu.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:009 *Hamarskotsstígur*

leið

“Hamarskotsstígur lá frá bæ norður og niður í bæ.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:010 *Steinhús*

örnefni

“Er nú langur vegur inn með hrauninu þar til komið er í Moldarkrika en á Moldarkrikavörðu eru mörkin og liggja svo héðan í Steinhús, eða Steinhes á Fremstaholti.” Sennilega sama og GK-168:013.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:011

brú

“Beint á móti Tanganum norðan lækjar er Brúarklöpp, og þar sem nú er aðsetur Kaupfélags Hafnarfjarðar, var vanalega nefnt Klöpp, og á Brúarklöpp var fyrsta brúin yfir lækinn.”

“Niður í botn Hafnarfjarðar, með fram suðurbrún Garðahrauns, fellur lækur, sem er kallaður Hamarskotslækur. Sá lækur hefir á seinni árum gert ýmislegt gagn, og í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns er talin veiði í honum. En lækurinn hefir einnig valdið skemmdum og löngum verið mönnum farartálmi. Því var áður fyrr gengið ríkt eftir því af yrirvöldum, að lækurinn væri brúaður. Á 19. öld er getið um viðgerðir á brúnni yfir Hamarskotslæk og í því sambandi er sagt, að samkvæmt konungsbréfi 29. apríl 1776 skuli viðgerðarkostnaður brúarinnar jafnað niður á allan Álftaneshrepp.” “Lækjarbrýrnar voru fyrst neðst á Malaroddanum. Brúin I, byggð um 1780.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4; SS: Saga Hafnarfjarðar, 15-16; Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:012

brú

“Lækjarbrýrnar voru fyrst neðst á Malaroddanum. Brúin I, byggð um 1780. Þá, Brúin II, byggð nokkru ofar.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:013

brú

“Lækjarbrýrnar voru fyrst neðst á Malaroddanum. Brúin I, byggð um 1780. Þá, Brúin II, byggð nokkru ofar. Brúin III þar sem enn er brú yfir lækinn.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:014 *Á Myllunni*

samgöngubót

“Lækjarbrýrnar voru fyrst neðst á Malaroddanum. Brúin I, byggð um 1780. Þá, Brúin II, byggð nokkru ofar. Brúin III þar sem enn er brú yfir lækinn. Þá komu styklur, nefndust á Millinnu.” “Um miðja 19. öld var mylla [071] reist við lækinn. Skyldi það vera vatnsmylla og lækurinn því virkjaður. Seinna varð þarna vindmylla. Hana byggði H.A.Linnet. Á móts við Mylluna voru stiklur yfir lækinn. Að fara yfir á myllunni var það kallað.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2; Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-172:015

heimild

“Um 1903 kom svo Stíflan, virkjun lækjarins fyrir verksmiðjuna Dvergur. Þar er nú Austurgötubrú.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:016 *Gerðisbrúin*

brú

“Um 1903 kom svo Stíflan, virkjun lækjarins fyrir verksmiðjuna Dvergur. Þar er nú Austurgötubrú. Hundrað metrum ofar var í eina tíð Gerðisbrúin, sem burt var tekin þegar lögð var Hverfisgötubrúin.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:017 *Lækjargötubrú*

brú

“Um 1903 kom svo Stíflan, virkjun lækjarins fyrir verksmiðjuna Dvergur. Þar er nú Austurgötubrú. Hundrað metrum ofar var í eina tíð Gerðisbrúin, sem burt var tekin þegar lögð var Hverfisgötubrúin. Þá kom enn ofar Lækjargötubrúin sem lögð var 1908 þegar efri Rafstöðin var byggð við Hörðuvallahúsið . Nr. 1.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:018 *Lækjargata*

leið

“Troðningur lá hér inn með læknum norðan undir Hamrinum. Lækjargata um Lækjarbakkann allt inn að Lækjarvaði ...”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:019 *Lækjarvað*

leið

“Troðningur lá hér inn með læknum norðan undir Hamrinum. Lækjargata um Lækjarbakkann allt inn að Lækjarvaði ...”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:020

mógrafir

“En sunnan lækjarins lá Setbergssúgur [sjá GK-651:008] upp og ofan við Hamarskotsmýri en þar var mótak frá Hamarskoti. Þar eru nú Kinnar.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2-3.

GK-172:021

stekkur

“Stekkur. 25m SV af landamerkjavörðu við Selshelli [sjá Setberg].” “Um 30m landsig NV-SA í Gráhelluhrauni.” Kortablað 1613/111/12, teikning bls 29. “2 stekkir í sama jarðsigi í u.þb. 10m fjarðlægd frá hvor öðrum. Stekkur A: Liggur austan V 1,5-2,5m águm og 11m löngum klettavegg. Suðurveggur er 2m langur og austurveggur 8,3m. Í suðurenda er hrúnin hleðsla utan í klettinum að mestu grasigróin. Breidd stekksins í suðurenda er um 2,3m. Veggheðsla er á bilinu 50-60cm breið og 30-100m há 6m löng hleðsla að mestu hrúnin og gróin liggur skáhallt út og norður frá norðurenda austur hleðslu í klett austan í gjánni. Stekkur B: Liggur vestan í klettavegg í sömu gjá og A klettaveggurinn er 9m langur 0,5-3m háir vesturhlið stekksins er 4m langur og 1-2m hár stakur klettur í gjánni. Ein hleðslan er í suðurenda, 50-90m há 30-60m breið hlaðin úr stóru hraungrýti. Lengd hleðslanna er 3m. Opið í norðri er 3,3m breitt.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 74.

GK-172:022

lending

“Heimræði er árið um kríng og lending góð, og gánga skip ábúandans eftir hentugleikum.”

Heimildir: JÁM III, 175.

GK-172:023 *Kvíaholt* kvíar

“Hér fram og upp [af Selvogsgötu] sá [svo] Kvíholtið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:024 *Kvíholtsvarða* landamerki

“Hér fram og upp [af Selvogsgötu] sá [svo] Kvíholtið. Þar á austurbrún var Kvíholtsvarðan markavarða milli Hamarskots og Ófriðarstaða.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:025 *Ófriðarstaðastígur* leið

“Vestan við var slakki, þar um lá Ófriðarstaðastígur um Hamarsbrekkuna. Eftir að Suðurgatan var lögð þar um, nefnsist hér Illubrekka.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1.

GK-172:026 *Góðhola* vatnsból

“Rétt austan við Ófriðarstaðastíg við Selvogsgötuna var lindin Góðhola. Var það besta vatnsból hér um slóðir.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 1,

GK-172:027 *Fjósið/Levensenfjósið* fjós

“Hér undir Hamrinum stóð Fjósið. Einnig kallað Levensenfjósið.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:028 *Moldarflötin* heimild

“Sunnan lækjarins ofan Malarinnar var Moldarflötin. Samkomu og skemmti staður Fjarðarbúa á haustin og vetrum.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 2.

GK-172:029 leið

“Austan við Hamarinn lágu götutroðningar nafnlausir upp á Öldur, þar voru melar og rofabörð suður eftir. Syðstu börðin nefndust Hvíldarbörð.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:030 *Hvíldarbarð*

áfangastaður

“Austan við Hamarinn lágu götutroðningar nafnlausir upp á Öldur, þar voru melar og rofabörð suður eftir. Syðstu börðin nefndust Hvíldarbörð.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:031

draugur

“Austan við Hamarinn lágu götutroðningar nafnlausir upp á Öldur, þar voru melar og rofabörð suður eftir. Syðstu börðin nefndust Hvíldarbörð. Fram undir 1910 hafðist við á Öldunum og í börðunum útburður. Var barn borið út í tjarnir neðan Setberg og færðist upp þangað.” “heyrðist oft til útburðarins og var fyrirboði um illviðri af sunnan og suð-austan.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:032 *Mosahlíðarvarða*

landamerki

“Hér kom Selvogsgatan og lá inn á Mosahlíð, en þar var í eina tíð Mosahlíðarvarða, landamerki milli Hamarskots og Ófriðarstaða.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:033 *Hamarskotssel*

sel

“Vestan af Markapúfu lá landamerkjálina hér um og upp á og suð-austur eftir Gráheluhrauni um Gráhellu upp í Kethellisvörðu á Kethelli eða Hamarskotsseli.” Sjá 021. og GK-173:025 og GK-173:055.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:034 *Kethellisvarða*

landamerki

“Vestan af Markapúfu lá landamerkjálina hér um og upp á og suð-austur eftir Gráheluhrauni um Gráhellu upp í Kethellisvörðu á Kethelli eða Hamarskotsseli.” Sjá GK-173:025 og GK-173:055.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:035 *Káldárselsstígur*

leið

“Niður undir hrauninu sunnan Lækjarbotna lá Káldárselsstígur inn með hrauninu.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:036 *Hraunréttin gamla* rétt

“Niður undir hrauninu sunnan Lækjarbotna lá Kaldárselsstígur inn með hrauninu. Var þar í hraunbrúninni Hraunréttin gamla.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:037 *Moldakrikavarða* landamerki

“Er nú langur vegur inn með hrauninu þar til komið er í Moldarkrika en á Moldarkrikavörðu eru mörkin og liggja svo héðan í Steinhús, eða Steinhes á Fremstaholti.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:038 *Gíslabær* bústaður

“Á Hamarsbrekkubrún var 1873 byggður bær, nefndist Gíslabær. Sunnan við hann lá landamerkjalinana. Þar var Gíslabæjarlóð í Brekkunni var Pétursbæjarlóð.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:039 *Pétursbæjarlóð* örnefni

“Á Hamarsbrekkubrún var 1873 byggður bær, nefndist Gíslabær. Sunnan við hann lá landamerkjalinana. Þar var Gíslabæjarlóð í Brekkunni var Pétursbæjarlóð.”

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3.

GK-172:040 *Mathisenslóð/Lavensenslóð/Egilssonlóð* örnefni

“Á mölinni syðst voru þessar lóðir. Mathisenslóð. Sama lóðin, síðar nefnd Lavensenslóð og enn síðar Egilssonlóð. Þar var einnig Egilssonstún, en milli þess og Undirhamarstúns lá Alfaravegurinn, síðar Suðurgatan.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3-4.

GK-172:041 *Stefánshúslóð* örnefni

“Undir Hamri var svo syðst Stefánshúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:042 Undirhamarstún

örnefni

“Undir Hamri var svo syðst Stefánshúslóð. Þá kom Undirhamarstún, með Undirhamarstúngarðshliði.” “Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 11. húsi bjuggu 3 íbúar árið 1901, og nefndist húsið Undirhamar. Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum. Túngarðurinn skráðum með húsinu.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:043 Kluppslóð

örnefni

“Þar fyrir norðan var Kluppslóðin.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:044 Surtlulóð

örnefni

“Niður undir Mölinni voru Surtlulóð, en Surtla var geymsluhús og bræðisluhús Brennisteinsfélagsins Skoska. Þar reis síðar Barnaskólinn 1902.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:045 Sýslumannstúnið/Mettuhúslóð/Loftsstaðatún örnefni

“Vestar [en 044] var svo Sýslumannstúnið. En eftir 1852 var þetta nefnt Mettuhúslóð og eftir 1866 Loftsstaðatún eftir að Jón Jónsson frá Loftsstöðum í Flóa settist það að og rakaði upp mikið tún og allgott.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:046 Organistalóð

örnefni

“Norðan við Klippslóðina [043] kom svo 1885 Organistalóð; og þar norður af Ingveldarhúslóð og svo kom Blöndalshúslóð síðan Goodtemplashúslóð [svo], og þá Vigfúsarhúslóð, sem áður nefndist Sveingjarnarhúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:047 *Ingveldarhúslóð*

örnefni

“Norðan við Klippslóðina [043] kom svo 1885 Organistalóð; og þar norður af Ingveldarhúslóð og svo kom Blöndalshúslóð síðan Goodtemplashúslóð [svo], og þá Vigfúsarhúslóð, sem áður nefndist Sveingjarnarhúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:048 *Blöndalshúslóð*

örnefni

“Norðan við Klippslóðina [043] kom svo 1885 Organistalóð; og þar norður af Ingveldarhúslóð og svo kom Blöndalshúslóð síðan Goodtemplashúslóð [svo], og þá Vigfúsarhúslóð, sem áður nefndist Sveingjarnarhúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:049 *Goodtemplashúslóð*

örnefni

“Norðan við Klippslóðina [043] kom svo 1885 Organistalóð; og þar norður af Ingveldarhúslóð og svo kom Blöndalshúslóð síðan Goodtemplashúslóð [svo], og þá Vigfúsarhúslóð, sem áður nefndist Sveingjarnarhúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:050 *Vigfúsarhúslóð/Sveinbjarnarhúslóð* örnefni

“Norðan við Klippslóðina [043] kom svo 1885 Organistalóð; og þar norður af Ingveldarhúslóð og svo kom Blöndalshúslóð síðan Goodtemplashúslóð [svo], og þá Vigfúsarhúslóð, sem áður nefndist Sveinbjarnarhúslóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:051 *Daníelshúslóð*

örnefni

“Ofar í Brekkunni voru Daníelshúslóð, Eyjólfshúslóð, Laugahúslóð, Jónsbjarnahúslóð og innst Sveinsbæjarlóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:052 *Eyjólfshúslóð*

örnefni

“Ofar í Brekkunni voru Daníelshúslóð, Eyjólfshúslóð, Laugahúslóð, Jónsbjarnahúslóð og innst Sveinsbæjarlóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:053 *Laugahúslóð*

örnefni

“Ofar í Brekkunni voru Daníelshúslóð, Eyjólfshúslóð, Laugahúslóð, Jónsbjarnahúslóð og innst Sveinsbæjarlóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:054 *Jónsbjarnahúslóð*

örnefni

“Ofar í Brekkunni voru Daníelshúslóð, Eyjólfshúslóð, Laugahúslóð, Jónsbjarnahúslóð og innst Sveinsbæjarlóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:055 *Sveinsbæjarlóð*

örnefni

“Ofar í Brekkunni voru Daníelshúslóð, Eyjólfshúslóð, Laugahúslóð, Jónsbjarnahúslóð og innst Sveinsbæjarlóð.” Öll lóðanöfnin eiga við tímann fyrir aldamót, en ekki er öruggt að hús hafi verið byggð á þeim öllum.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 4.

GK-172:056

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 1. húsi bjuggui alls 7 heimilismen árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 399.

GK-172:057

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum

þerra, en í sumum tvær.” Í 2. húsi bjuggu alls 4 heimilismenn árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 399

GK-172:058

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 3. húsi bjuggu 2 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 399.

GK-172:059

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 4. húsi bjuggu 4 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:060

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 5. húsi bjuggu 6 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:061 *Dvergasteinn*

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 6. húsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901, húsið nefnt Dvergasteinn. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:062

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 7. húsi bjuggu 5 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:063

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 8. húsi bjuggu 7 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:064

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 9. húsi bjuggu 6 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:065

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 10. húsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:066

bústaður

“Þá kom hverfi, sem nefndist Brekkan; þar voru alls tólf hús, og bjó ein fjölskylda í flestum þerra, en í sumum tvær.” Í 12. húsi bjuggu 9 íbúar árið 1901. Annaðhvort í landi H eða Óseyrarkots.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:067

bústaður

“Á Mölinni (þ.e. Hamarskotsmöl) voru þrjú hús [árið 1901] ...” Einbýli í fyrsta húsinu.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:068

bústaður

“Á Mölinni (þ.e. Hamarskotsmöl) voru þrjú hús [árið 1901] ...” Tvíbýli í tveimur síðarnefndu húsunum.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:069

bústaður

“Á Mölinni (þ.e. Hamarskotsmöl) voru þrjú hús [árið 1901] ...”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 400.

GK-172:070

fjós

“Fjós fyrir tvær kýr átti að fylgja jörðinni, en það var fallið að viðum, og stóðu ekki uppi nema veggirnir. Fleiri húsa er ekki getið á jörðinni 1818. Gæti verið sama og 027.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 74.

GK-172:071

mylla

“Hann kom úr lítilli uppsprettulind, sem hét Góðhola [026] og var vatnsból frá Hamarkoti við Hamarkotslæk, þar sem h/f Dvergur er nú, hét Moldarflöt. Yfir hana flæddi stundum, sökum þess, hve lág hún var, og rétt ofar var smáhólmi í læknum, er hét “Á myllunni”. Þar hafði verið mylla áður fyrr.” “Um miðja 19. öld var mylla reist við lækinn. Skyldi það vera vatnsmylla og lækurinn því virkjaður. Seinna varð þarna vindmylla. Hana byggði H.A.Linnet. Á móts við Mylluna voru stiklur yfir lækinn. Að fara yfir á myllunni var það kallað.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 3-4; Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-172:072 *Loftsstaðatún*

bústaður

“Í svonefndu Loftstaðatúni er steinn fastur við þjóðkirkjuna, sem heitir Dvergasteinn. Stein þennan vill enginn hreyfa, því munu hin huldu verndaröfl steinins ekki láta óhegnt.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4.

GK-172:073 *Dvergasteinn*

álagablettur

“Í svonefndu Loftstaðatúni er steinn fastur við þjóðkirkjuna, sem heitir Dvergasteinn. Stein þennan vill enginn hreyfa, því munu hin huldu verndaröfl steinins ekki láta óhegnt.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4.

GK-172:074

brú

“Lækjarbrúin fjórða: Hún var reist þegar Austurgatan var lögð. Tengd Lækjargötunni. Brúin er notuð sem stífla. Fyrst fyrir Verksmiðjuna Dvergur, og nú fyrir Tjörnina neðri.”

Sjá 011-013.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:075

brú

“Lækjarbrúin fimmta: Byggð yfir lækinn út í Hraungarði, frá [ólæsilegt] Brautarholts, Lækjargata 18. Nú horfin með öllu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:076

brú

“Lækjarbrúin fjötta: Eða Hverfisgötubruin, byggð þegar Hvg. var lögð. Stækkaði mikið 1963.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:077

brú

“Lækjarbrúin sjöunda. Brú yfir lækinn upp á Möðruvelli. Byggð þegar Rafstöðin efri var reist 1908.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:078

brú

“Lækjarbrúin áttunda: Brú yfir lækinn upp á Möðruvöllum [svo]. Byggð þegar læknum var breytt 1914. Við færslu Rafstöðvarinna.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:079

heimild

“Rafstöðvarstíflan: Hún var reist 1906 og stendur enn.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-172:080

verslunarhús

Var veitt leyfi fyrir bygginu verslunarhúss í Hamarskoti 50 faðma norður frá Vesturhamri og álíka langt frá sjávarmáli. Fyrsta höfuðbók verslunarinnar var löggilt 28. maí 1841. Húsið stóð en um 1933 og var þá 92 ára.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 303-304.

GK-172:081

verslunarhús

Um 1844 var reist verslunarhús á Hamarskotsmölinni af Jörgen Iverssen.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 304.

GK-172:082 Surtla

heimild

Brennisteinsfélagði tók lóð í landi H á leigu og reisti geymsluhús, Surtlu, þar sem nú stendur gamli barnaskólinn.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 350.

GK-173 Setberg

1505: "var það setberg fyrir svnnan land við hafnarfiord. ok þar með ij. kvigildi edvr iij huortt ed uæri. iij uættir smiors vr holom. leigur frá haugatungu vppa .iij. ar. var þetta allz .x. vættir. sagdist grimr hafa líkt þoruardi adr .xxxiiij. kugildi. heyrðum vær þa aunguan aaskilnad þessara þratt greindra manna. helldr kom þeim alltt uel samann suo uær heyrðum." DI VII, 797. 1523: var Tómas Jónsson kvittaður af jörðinni Setbergi af Pétri og Halli Björnssonum. Þá voru landamerkin: "Vr midium kietheller og i stein (þann er stendur i fremsta tiorn) hollte. vr honum og i Helly þa er stendur i Lambhaga. þaðan og i (nedstu jarðbru). so epter þui sem lækurinn af skier (j tungards endan. þaðan i silungahellu). so þaðan og i þufuna sem sudur a holltenu stendur. vr henne og i midian kietheller. hier ad auk a Garda stadur tolf hedta (reidings ristu) i setbergs lande. en opt nefnt setbergs budarstöðu við skipaklett i garda lande." DI IX, 146. 1658, selur Tómar Björnsson sr. Þorsteini Björnssyni 8 hndr. í Setbergi. 1664 setur Tómar Björnsson fógetanum 8 hndr í Setbergi. 1665 eignast Guðrún Björnsdóttir 8 hndr í Setbergi. Jarðabréf, 15. 16 hndr 1703. 1912 keypti Hafnarfjörður Setbergsland allt til Lækjarbotna. "Samkvæmt dómi frá 5. des 1924 eru landamerki milli Setbergs og þess hluta Garðakirkjulands, sem með lögum nr. 13, 1912 var selt Hafnarfjarðarkaupstað, sem hér segir: "Úr neðstu jarðabréfi í Kaplakrika eftir Kaplalæk í hraunjaðrinn beint vestur af þeim stað þeim, þar sem Kaplalæk er nú veitt úr eldri farveg sínum, rétt norðan við Baggalágar vestur af Setbergslandi, þaðan beina línu í stíflugarð rafstöðvartjarnarinnar, þá eftir garðinum og úr honum beint í markþúfu suður og uppi á holtinu þaðan í upptök lækjar þess, serm Hafnarfjarðarkaupstaður fær neyzluvatn sitt úr, þá i Gráhellu og þaðan í miðjan Ketshelli. ..." SS: Saga Hafnarfjarðar, 432nm. "Lönd jarðanna Þórbergs, Setbergs og Hlébergs, sem eru innan lögsagnarumdæmis Hafnarfjarðarkaupstaðar,

mun Hafnarfjarfjarðarbær eignst innan tíu ára, sbr. samning við landeigendur, dagsettan í júlí 1980." ÁG: Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I, 122. 1703: "Engjar á jörðin nokkrar þó litlar sjeu." JÁM III, 176. 1918: Tún 6,5 teigar, nær allt sléttað, garðar 1600m².

GK-173:001 Setberg

bústaður

"Setbergsbær stóð í Setbergstúni ofarlega nokkuð og lá túnið mót suðvestri." "U.þ.b. 20m austan við hlöðu/fjós." "Í túni efst í brekku, sem hallar til vesturs." Um 1772 var bærinn á S teiknaður upp og þótti mjög reisulegur, enda sýslumannsbústaður. "Lágur bæjarhóll (0,3-1m). Austurhlið = 47, vesturhlið = 43m, norðurhlið = 19,4m suðurhlið = 19,6m. Í norðurhluta bæjarstæðisins hefur verið kartöflu/kálgarður, einnig í suð-austurhlutanum. Kartöflugeymsla hefur verið byggð við vesturenda syðri garðsins. Þar suður af er um 2m djúp hola 3x2m að stærð. Veggir bæjarins voru ógreinilegir að frátöldum löngum vegg er la frá N-S u.þ.b. í miðjum hólnum. Örlítinn hæðarmismun má greina líkt og hryggi frá A-V vestan við þennan langvegg. Við SV horn bæjarstæðisins er rúnaður steinn um 100x50cm að ofanmáli. Steinn þessi er þakin járnfleinum að ofan. Júlíus Lárusson segir að þegar hann gerði kartöflugeymsluna hafi mikið af jární komið upp og taldi hann víst að þarna hefði verið smiðja. Steinninn með járnnöglunum eða fleinunum er við sama enda rústanna og kartöflugeymslan."

Heimildir: Túnakort 1918; Ö-Setberg GS, 1; SS: Saga Hafnarfjarðar, 41;

Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 61.

GK-173:002

bænhús

"Um 100m austan við [ólæsilegt] í norðurbrún vegarins að Urriðakoti þar sem áður voru gömlu traðirnar." "Þar sem það [túnið] var hæst, var farið framhjá Galdraprestsþúfu, en þúfa sú mun vera kapella, sem eitt sinn var hér á Setbergi." Segir í örnefnalýsingu GS. "Þvert yfir túnið lá gatan að Urriðakoti. Þar fast við götuna vestanverða er hóll, sem heitir Galdraprestshóll. Þar á sr. Þorsteinn að vera grafinn, hann orti Setbergsnætur á latínu." Segir í örnefnalýsingu AG. "Í túni að hágu og við vegarkant." "Um 3m breiður hóll, hæð um 70cm. S-hlið hólins er horfin undir vegarslóða og er hóllinn þarna um 2-4m breiður. Þar sem vegaslóðinn hefur skorið sundur hóllinn sjást nokkrir steinar neðst. Allt að 50cm breiðir. Sagt var að stór flöt hella væri yfir hólnum, sem nú er komin í kaf. Talið að kapella hafi staðið þarna áður fyrr. Á stríðsárunum á hermannajeppi að hafa keyrt á galdraprestshólinn og oltið, upp frá því var kletturinn friðaður, eða talið að álög fylgdu honum. Fyrir um 30-40

árum var sléttað úr túninu. Þarna í kring þá komu í ljós mannabein. Sagt er að þarna hafi verið bænhús og kirkjugarður áður fyrr. Engin merki sjást um það í dag, ef frá er talin Galdraprestshóll.” “Þessari þúfu mátti ekki hreyfa, því það mundi verða þess bani, er það gerði. Tveir piltar gerðu það eitt sinn að grafa þarna. Annar varð fyrir slysaskoti í Ferjukoti, hinn varð einnig skammlífur.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 51; Ö-Setberg GS, 1; Ö-Setberg AG, 3.

GK-173:003 útihús

Gæti verið brunnur eða eitthvað slíkt.

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:004 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:005 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:006 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:007 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:008 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:009 útihús

Heimildir: Túnakort 1918.

GK-173:010 túngarður

“Til suðurs frá traðahliði lá svonefndur Urriðakotsvegur eldri ofan við mýrina. Hann beygði síðan vestur með Hádegisholti, öðru nafni Flóðahjalla, sem er stórt holt suður af Urriðakotsvatni. Síðan lá vegurinn norðvestureftir Setbergsholti norðaustanverðu meðfram

túngarði á Setbergi, norðvestur fyrir Setbergshamra, og síðan til suðurs niður á Setbergsveg, sem lá til Hafnarfjarðar.” “Túngarðar eða Setbergstúngarðar lágu að því [túninu] að sunnan, austan og norðan. ... Austurgarður er ofan túns allt út að austurtúngarðshliði og þaðan nokkuð lengra, en þá tekur norðurtúngarður við, og nær hann allt niður að læk.” “Túngarður. Liggur í N-S. Suður frá miðju bæjarstæði ...” Í túni. Kortablað 1613/ III/21. “Um 2m breið og 20cm há bunga sem liggur 60m í suður frá Bæjarstæði, framhald er eki greinanlegt.”

Heimildir: Ö-Urriðakot, 2; Ö-Setberg GS, 1; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 81.

GK-173:011

fjárhús

“Túngarðar eða Setbergstúngarðar lágu að því [túninu] að sunnan, austan og norðan. Suðurtúngarður lá neðan frá læk ... upp á holtið að fjárhúsi sem þar er.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:012

heimild

“Túngarðar eða Setbergstúngarðar lágu að því [túninu] að sunnan, austan og norðan. ... Austurgarður er ofan túns allt út að austurtúngarðshliði ...”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:013 *Gamligarður*

túngarður

“Gamligarður, þar sem túnið er hæst ofan bæjar. Markar enn fyrir þessu garðlagi.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:014 *Setbergsbrunnur*

brunnur

“Setbergsbrunnur lá í lægt niður frá austurbæjarhorni. Þaðan lá svo brunngatan niður að brunninum.” Gæti verið sama og 003.

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:015

leið

“Setbergsbrunnur lá í lægt niður frá austurbæjarhorni. Þaðan lá svo brunngatan niður að brunninum.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:016 Stöðull

kvíar

“Túnið hér var kallað Niðurtún eða Suðurtún, allt upp undir fjárhúsið. Þar var utan garðs Stöðullinn, og innan garðst var Stöðulgerði.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:017 Stöðulgerði

örnefni

“Túnið hér var kallað Niðurtún eða Suðurtún, allt upp undir fjárhúsið. Þar var utan garðs Stöðullinn, og innan garðst var Stöðulgerði.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:018 Setbergstraðir

traðir

“Frá vesturbæjarhorni lágu Setbergstraðir austur um túnið.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:019 Fjárhúsholt

fjárhús

“Setbergstúnið er utan í eða á holti nokkru ofan við bæinn; næst heitir þetta holt Fjárhúsholt.”

Heimildir: Ö-Setberg AG, 1.

GK-173:020

bústaður

“Á Setbergi var jafnan tvíbýli, austurbær og vesturbær.” Ekki ljóst hvort bæjarstæðið er eldra, sjá túnakort þar sem merktar eru inn bæjarrústir sem 001.

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1.

GK-173:021

brú

“Áfram af brunngötunni lá Setbergsstígurinn syðri niður að Þverlæk og yfir hann á stiklum og stundum á göngubré, svo sunnan lækjarins ofan Hamarskotsmýrar og til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:022 Gerðið

heimild

“Á háholtinu innan til við norðurtúngarð var Gerðið og kringum það Gerðisgarður og þar Gerðiskofi. Talið, að þarna hafi verið kornrækt fyrr á öldum.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:023 *Ketshellir/Kershellir/Kjöthellir* sel

“Selstöðu á jörðin þar sem heitir Kiets heller, eru þar hagar góðir, en vatnsból ekkert nema snjór í gjá, sem sólhiti bræðir.” “Úr Gráhellu [sjá 051] liggur línan í Setbergssel. ... Landamerkjalinan liggur í Markvörðu á Selhellinum, því undir vörðunni er þessi hellir, og honum mun hafa verið skipt milli Setbergs og Hamarskots. Kethellirinn liggur örlítið hærra. Hér er líka að finna seljarústir og selgerði, og meira er hér um rústir. Kethellirinn er jarðfall, átta metra að ummáli, nær hringlaga. Hann er stór og rúmgóður, hátt undir loft. Austur og upp úr honum er afhellir, nefnist hann síðan um 1910 Hvatsshellir.” “Ofarlega í hraunbelti því, sem áður getur [651:039] og yfir er farið, áður en upp á móts við Klifsholt kemur, er hellir allstór, Kershellir, og var hann notaður sem fjárból frá Setbergi, meðan fjárbústakur var rekinn þar og útbeit mest stunduð. Langur gangur er til aðalhellisins og nokkuð niðurgengt, og vildi gólfið fljótt blotna, þegar fé kom brynjað inn.” “Upp í grasivöxnu holti við jaðar Gráhelluhrauns.” “... þar til kemur að Hánefi, innst á hliðinni og héðan liggur gatan í selið. Þessi staður er reyndar einnig kallaður Kethellir, Kershellir og Kjöthellir.” “Um 20m langur og 3-4m breiður hellir með bogadregnu þaki. Lofthæð í miðjum helli/göngunum 1,6-2,2m. Í miðjum hellinum hefur verið hlaðið skilrúm. Op er í báðum endum og hefur verið hlaðið upp í þau til að þrengja þeu. Op vesturenda er um 2m breitt að neðan en mjókkar upp í 1,1m að ofan. Hæð er um 2,1-2,2. Aðdragandinn að inngangi er nokkuð brattur. Op austurenda er um 1,3 að neðan en 80cm að ofan. Hæð er 185. Aðdragandi að inngangi brattur. Mikil sauðaskán er á gólfi þó mun meira austan skilrúmsins þar sem hæðarmunur er um 30cm. Hleðsla í A enda er S laga og myndar e.k. göng eða skjólgarð utan við sjálft opið. Hleðslan er um 7m löng. Þar sem nú er hæst er hún 180cm en lækkar í 70cm. Ofan á þessa hleðslu hafa verið lagðar nokkrar stórar hellur sem mynda þak milli hleðslu og hellis. Hleðsla í V enda myndaði um 90° horn þ.e. að hluta til göng eins í hellinn og að hluta til að loka hellismunanum. Hæð nú 120m en hæð hellismunan er 180m. Breidd 290-300cm, lend (í inngangi) 240cm. Skilrúm er 370m breitt. Hæð eins og hún er nú austan megin 120cm og niður í 73cm. Grunnur hellisins er örlítið bogadreginn til suðurs. Elísabet Reykdal segir að þessi hellir hafi alltaf verið kallaður Kjetshellir en Gísli Sigurðsson kallar hann Selhelli en segir Kjetshelli vera helli skammt frá sem Elísabet kveður heita Hvatshelli. Hellinum var skipt milli Setberg og Hamrakots.”

Heimildir: JÁM III, 175-176, Ö-Setberg GS, 4-5; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 72; Árbók 1943-48, 96.

GK-173:024

stekkur

“Vestan við bæinn er hraunspilda, sem heitir Stekkjarhraun. Í gegnum hana rennur Setbergslækurinn þvert fyrir og er kallaður þar Þverlækur. ... Í miðju Stekkjarhrauni var Stekkur ...” “Í Stekkjarhrauni um 60m suður af Lindarbergi.” Í hrauni. Í Örnefnalýsingu GS segir að Hamarskot og Garðar hafi haft þarna stekk. “Sporöskjulaga grjóta, lkengst í NA-SV. Hlaðið hefur verið fyrir inngangi í SV og til uppfyllingar þar vestan við. Aðrar hleðslur voru óþarfar þar sem nokkuð lóðréttar klappir um 2,5-3m á hæð skýla á aðrar hliðar. Nokkuð hefur hrunið úr klettunum. Botninn er nokkuð sléttur og vaxinn fagurgrænu grasi. Elísabet Eykdal man vel eftir stekknunum. Um 50m suður af st. er uppspretta og lækjur sem kallaður var Lambadrykkur.”

Heimildir: Ö-Setberg AG, 1; Ö-Setberg GS, 3; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 60.

GK-173:025 *Lambadrykkur*

vatnsból

“Þar rétt hjá [stekknunum 024] er vatnsból, nefnist Lambadrykkur.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 3.

GK-173:026 *Fjósatjörn*

fjós

“Tvær tjarnir voru milli hrauns og túns, sem hétu Fjósatjörn og Hólmatjörn.”

Heimildir: Ö-Setberg AG, 1.

GK-173:027

heimild

“Ofan við þetta [efst í Gráhelluhrauni], og þar fyrir landið er hraun, sem heitir Smyrlibúð. Þar er sagt að skipum hafi verið fest, þegar Kaldá var skipgeng.”

Heimildir: Ö-Setberg AG, 2.

GK-173:028 *Kálfagerði*

örnefni

“Niðri í Þórbergslandi er Kálfagerði ...”

Heimildir: Ö-Setberg AG, 2.

GK-173:029 *Norðlingavað*

vað

“Þar sem Lækjarbotnalækur var grynri, var nefnt Norðlingavað.” segir í örnefnalýsingu AG. Botnlækur kemur í Lækjarbotnum, og þegar fylgzt er með honum suður eftir, er komið í móa, er nefnist Norðlingamói. Þar er Norðlingavað yfir Botnalækinn.” Segir í

örnefnalýsingu GS.

Heimildir: Ö-Setberg AG, 3; Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:030 *Norðlingagata* leið

”Botnlækur kemur í Lækjarbotnum, og þegar fylgzt er með honum suður eftir, er komið í móa, er nefnist Norðlingamói. Þar er Norðalingavað yfir Botnalækinn. Þar er byggð, nefnist Klébert. Hálsinn er hér fyrir ofan og austan, einnig nefndur Norðlingaháls og Oddsmýrarháls. Um Hálsinn og austan í holtinu lá forðum Norðlingagata.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:031 *Oddsmýrarfjárhús* fjárhús

”Botnlækur kemur í Lækjarbotnum, og þegar fylgzt er með honum suður eftir, er komið í móa, er nefnist Norðlingamói. Þar er Norðalingavað yfir Botnalækinn. Þar er byggð, nefnist Kléberg. Hálsinn er hér fyrir ofan og austan, einnig nefndur Norðlingaháls og Oddsmýrarháls. Um Hálsinn og austan í holtinu lá forðum Norðlingagata. Oddsmýrarfjárhús er hér í hálsinum austanverðum ...”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:032 *Urriðakotsgata* leið

“Niður og austur frá hliðinu voru fyrst Móar. Suður frá þeim lá Urriðakotsgatan austan í holtinu niður af því.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:033 *Móagötur* leið

“Niður og austur frá hliðinu voru fyrst Móar. Suður frá þeim lá Urriðakotsgatan austan í holtinu niður af því. Móagötur lágu niður eftir, er [svo] hér neðst nefndust Vatnsmóar allt niður að Urriðakotsvatni/Urriðakotstjörn.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:034

samgöngubót

“Hér við var Vatnsvikið neðra. Út því rann Ósinn eða Vatnsósinn, og þar tók við Urriðavatnslækur. Fyrrum voru hér við Ósinn stiklur, steinar að stikla á yfir.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:035

heimild

“Hér við var Vatnsvikið neðra. Út því rann Ósinn eða Vatnsósinn, og þar tók við Urriðavatnslækur. Fyrrum voru hér við Ósinn stiklur, steinar að stikla á yfir. Þá var hlaðin stífla, þá kom brúin, og þá var hér lagður Urriðkotsvegurinn [um 1930] yfir hraunið.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:036 *Kofarústin*

heimild

“Í hraunbrúninni var rúst, Kofarústin, en lægð lá hér inn eftir hrauninu, nefndist Hrauntangagrjóta.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:037 *Bryggjan*

örnefni

“Inn með vatninu frá vikinu var fyrst Bryggjan, þá Veiðitangi og innar hella mikil, nefndist Veiðiklettur.” Ekki víst að þetta sé fornleif.

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:038 *Réttartangi*

rétt

“Landamerki lágu úr Álftartanga, í Mjóatanga. Þaðan liggur svo línan um Hrauntanga, Lambatanga eða Lambhaga að einhverju leyti og Réttartanga.” Líklega sama og GK-174:027.

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:039 *Stórákróksvarða*

landamerki

“Landamerki lágu úr Álftartanga, í Mjóatanga. Þaðan liggur svo línan um Hrauntanga, Lambatanga eða Lambhaga að einhverju leyti og Réttartanga. Síðan liggur línan í Helluna, það er Sýlingahellu, og yfir í Klofastein, þaðan eftir Flatahrauni í Stórákróksvörðu, á Stórákrókhól við Stórákrók.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:040

mógrafir

“Vatnsmýrin liggur austan lækjarins meðfram hraunbrúninni út í Stórákrók. Vestan við lækinn er Mómýrin. Þar var mótak fyrir Setberg.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-173:041 Þverlækjarstífla

heimild

“Hér vestur af og neðan hraunsins rann Hamarskotslækur. ... Þegar læknum er fylgt um Setbergsengjarnar, mætir hann svo Botnalæk og tekur hann þá þverstefnu og nefnist þá Þverlækur. Þar var Þverlækjarstíflan og Þverlækjalónið um 1917 til 1930, en fyrr meir voru hér Þverlækjarstíklur og Þverlækjarbrú [sjá 021], sem farið var um, þegar syðri Setbergsstígurinn var farin til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 3.

GK-173:042 Setbergskot/Norðurkot

býli

“Í norðurtúni var Setbergskot eða Norðurkot og kringum það Norðurkotstún.” “Elísabet Reykdal segir að rústir sjálfs bæjarstæðisins [í Norðurkoti sjá 069] séu horfnar, en að þær hafi staðið þar sem grafhúsi foreldra hennar stendur nú, þ.e. um 100m neðan eða vestan við útihús þetta [069].”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 56.

GK-173:043 Setbergskot/Austurkot

býli

“Sunnan við suðurtúngarðinn er upp undir holtinu Setbergskot eða Austurkot; þar sést enn rústir eftir. En neðan kotsins er Kotamýri.” “Kot-nefnt bæði Austurkot og Suðurkot. Um 400m SSA af súrheysturni Setbergs.” “Stendur neðantil í Húsaholti. Umhverfis grýtt og þýft.” Kortablað 1213/III/21, teikning á lausub. “Þrjú sambyggð hús, hér nefnd A, B og C. Hleðsla úr grjóti og torfi afar heilleg og lítið hrunin. Að utanverðu er hæð veggja frá 130cm-170cm en frá 50-100cm að innanverðu, þar sem þak og nokkuð af veggjum hafa hrunið inn. Í húsum B og C mátti sjá hleðslu undir pall eða set. Inngangur í öllum húsum var afar þröngur þ.e. 60cm og sást hann greinilega í öllum húsunum. Í húsi B mátti sjá greinilegar leifar skilveggjar í S-enda hússins. Engar tréleifar eru sjáanlegar. SA húsanna eru

grjótgerðar. Elísabet Reykdal, sem er á áttæðisaldri, man eftir manni síðan hún var ung, sem hafði fæðst í þessu koti, þannig að ljóst er að kotið mun hafa verið íbyggð á síðustu öld.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 3; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 65.

GK-173:044

vað

“Rétt ofan við vaðið á læknum er Klébergstíflan.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:045 *Klébergsstíflan*

heimild

“Rétt ofan við vaðið á læknum er Klébergstíflan. Þar virkjaði Jóhannes H. Reykdal lækinn og kom upp rafstöð.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:046 *Lækjarbotnastíflan*

heimild

“Sunnar er Lækjarbotnastíflan. Þaðan veitti Jóhannes J Reykdal vatni eftir skurði og röllum allt vestur í tún og setti þá niður eina af rafveigum sínum 1917.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:047

vatnsveita

“Sunnar er Lækjarbotnastíflan. Þaðan veitti Jóhannes J Reykdal vatni eftir skurði og röllum allt vestur í tún og setti þá niður eina af rafveigum sínum 1917.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:048

heimild

“Hér sunnar er svo komið í vatnsveitustífluna og vatnsveituhúsið, byggt 1908 yfir uppsprettuna, þar sem vatnsveitan var lögð frá niður til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:049 *Botnshagakot*

býli

“... landamerkjalinan liggur um Lækjarbotna efri, en Lækjarbotnar neðri eru þar sem vatnsleiðslan liggur frá. Lækjarbotnar voru þeir kallaðir. Þá mun þarna hafa verið eitt Setbergskotið, sem mun hafa verið og er skráð í kirkjubók 1859, Botnshagakot. Þar var búið

að minnsta kosti frá 1846-1860. Kotið mun hafa staðið í Botnshaga hvar sem hann hefur nú verið.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:050 *Markasteinn*

huldufólksbústaður

Á mörkum Setbergs, Urriðakots og Garðakirkjulands er Markasteinn og átti að búa huldufólk þar.

Heimildir: Ö-Setberg SP, 2.

GK-173:051 *Gráhellutættur*

heimild

“Yfir hraunhrygginn hér liggur Selvogsgatan, og ýmist í hrauninu eða með Svínaholtinu liggur gata áfram. En landamerkjalinan liggur hér upp á hraunið sem nefnist Gráhelluhraun, og er nú tunga þessi öll undir umsjón Skógræktarfélags Hafnarfjarðar. Hraunið er kennt við stóran stein, Gráhellu, við hana vestanverða eru Gráhellutættur eftir stekk eða fjárhús.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:052 *Markavarða*

landamerki

“Landamerkjalinan liggur í Markvörðu á Selhellinum, því undir vörðunni er þessi hellir, og honum mun hafa verið skipt milli Setbergs og Hamarskots. Kethellirinn liggur örlítið hærra.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4.

GK-173:53 *Sellhellirinn/Hvatshellir*

sel

“Úr Gráhellu [sjá 051] liggur línin í Setbergssel. ... Landamerkjalinan liggur í Markvörðu á Selhellinum, því undir vörðunni er þessi hellir, og honum mun hafa verið skipt milli Setbergs og Hamarskots. Kethellirinn liggur örlítið hærra. Hér er líka að finna seljarústir og selgerði, og meira er hér um rústir.” “Elísabet Reykdal segir að þessi hellir hafi alltaf verið kallaður Kjetshellir en Gísli Sigurðsson kallar hann Sellhelli en segir Kjetshellir vera helli skammt frá sem Elísabet kveður heita Hvatshellir.” Samkvæmt skráningu Þjóðminjasafns er þetta í landi Hamrakots. “150-200m suður af landamerkjavörðu við Sellhelli [þetta er eitthvað rugl, sjá að E segir Sellhelli og Hvatshellir vera sama hellinn].” ATH 23, eitthvað rugl með nöfnin á hellunum, ekki ljóst hvort þetta eru 2 hellar með 2 selum eða einn hellir með 2 nöfnum. Kortablað 1613/III/12, teikning bls. 30. “Hellismuninn er í hringlaga jarðsigi, sem er um 8m

í þvermál. Um 36m langur og 6-10m breiður hellir. Lofthæð 1,50-3m. Tvö göng, mjög þröng og grýtt eru í hellinum. Önnur innst í honum hin rétt hægra megin við innganginn. Inngangurinn er um 2m djúpur, brattur og nokkuð grýttur. Um 18m inn í hellinum var 6m löng hleðsla sem hugsanlega hefur náð þvert yfir hellinn en vegna hruns úr lofti blandast við annað grjót. Innan við þessa hleðslu er mikið stórgrýti. Hleðslan nær að opi 4m langs hringlaga skúta. Annar skúti var einnig vinstra megin um 8m frá opi. Lá hann aðeins hærra en hellisgólfið og var um 3m í þvermál. Einu mannvistarleifarnar sem fundust eru frá okkar tímum hugsanlega að fráskildri hleðslunni.” Elísabet segir þennan helli ekki hafa verið nýttan.

Heimildir: Ö-Setberg GS, 4-5; Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 72, 75.

GK-173:054 *Seljahlíð* sel

“En landamerkjalinna milli Setbergsland og upplands Garðakirkju lá úr hellunum norðaustur eftir Smyrlabúðarhraunbarmi, norður í Markasteinininn á Tjarnarholtinu syðsta. Frá þessu hornmarki liggur línan um Efridal. Síðan um Seljahlíð og þaðan í Fljóðahjallavörðu.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:055 *Fljóðahjallavarða* landamerki

“En landamerkjalinna milli Setbergsland og upplands Garðakirkju lá úr hellunum norðaustur eftir Smyrlabúðarhraunbarmi, norður í Markasteinininn á Tjarnarholtinu syðsta. Frá þessu hornmarki liggur línan um Efridal. Síðan um Seljahlíð og þaðan í Fljóðahjallavörðu.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:056 beitarhús

“En landamerkjalinna milli Setbergsland og upplands Garðakirkju lá úr hellunum norðaustur eftir Smyrlabúðarhraunbarmi, norður í Markasteinininn á Tjarnarholtinu syðsta. Frá þessu hornmarki liggur línan um Efridal. Síðan um Seljahlíð og þaðan í Fljóðahjallavörðu. Þegar komið er fyrir Hánef og komið þar upp á holtið, er komið í Húsatún, og þar eru beitarhúsin frá Setbergi.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:057 *Kúadalstígur*

leið

“Austan og ofan við Húsatún [sjá 056] er Þverhlíð, en yfir hana liggur Kúadalstígur upp á Kúadalshæð og þar niður af eru Kúadalir.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:058 *Virkið*

örnefni

“Austan og ofan við Húsatún [sjá 056] er Þverhlíð, en yfir hana liggur Kúadalstígur upp á Kúadalshæð og þar niður af eru Kúadalir. Þá er hér norðvestur af Sandahlíð; norðan í henni klapparhóll, nefndur Virkið.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:059 *Hádegisvarða*

eyktarmark

“Hér nokkru norðar [en 058] er misgengisbrún. Hæsta hæðin nefnist Klifið. Einnig nefnist það Hádegisholt, og uppi á því er Hádegisvarða, eyktarmark frá Urriðakoti.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:060 *Oddmýrarvað*

vað

“Norður er svo Flóðahjalli með Flóðahjallavörðu [055], en austar og niður frá hjallanum er Flóðahjallatá. Flóðahjallarani liggur niður í norðvestur og lokar Oddsmýrardal, nema hvað Oddsmýrarlækur rennur fram úr og yfir hann Oddsmýrarvað.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:061 *Húsatúnsvarða*

varða

“Á brúninnu sunnan Húsatúns [056] er Húsatúnsvarða.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:062 *Þverhlíðarvarða*

varða

“Syðst á Þverhlíðinni er Þverhlíðarvarða.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:063 *Kúadalshæðarvarða* varða

“Kúadalshæð liggur þvert við Húsatúni norðan og ofan. Nyrzt á henni er Klöppin, slétt og jökulsorfin, og þar er Kúadalshæðarvarða.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:064 *Háanefsvarða* varða

“Á Hánefi er svo Háanefsvarða.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 5.

GK-173:065 fjárhús

“Um 300m SSA af súrheysturni Setbergs.” “Vestan undir hól við rætur hans, þýfð brekka að mestu leiti gróin en mikið stórgrýti þar í kring.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 21.

“Um 4m að ummáli og 2m br. veggjapykkt er um 1m en veggir hafa hrunið nokkið, einkum S-hlið sem er á leið inn í rústina. Veggjahæð er um 1m að innanverðu en 50-60cm að utanverðu. Veggir eru grjóthlaðnir úr stórum steinum neðstu 3 ráðirnar, steinarnir eru um 50-60cm br. Rústin snýr sem næst í A-V og hefur inngangur verið á N-gafli en er, alveg hrunin saman. N-hlið hefur skriðið dálítið úr þannig að neðsta steinaröðin myndar um 20cm br. stall.” Gæti veri sama og 11, 19 eða 31.

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 52.

GK-173:066 heimild

“U.m.b. 130m sunnan við landamerkjastein á Setbergshamri. ... Aftan og austan við byrgið mótar fyrir hringlaga gerði.” “Staðsett á mörkum holts og túns, uppá hæð.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 22 “E.k. byrgi, að mestu hrunið, hlaðið úr grjóti. Steinarnir eru misstórir, þeir stærstu t.d. 1x1x0,5. Innanmál: 2,5x2,5m. Utanmál: 4,5m austurveggur, aðrir veggir 5m. Birgið er því nánast ferhyrningur. Inngangur er á vesturgafli, hægra gegin við miðju, fast við S-vegg. Innra horn byrgisins eru allskörp. Sama er að segja um vesturhornin að utan en ytri hornin að austan eru afrúnuð. Veggir eru frá 1m til 1,8m þykkir við yfirborðið, þykkastir í N og S veggjum vestan megin. Halldór Einarsson segir að hann muni eftir að þakið hafi staðið og var þar borg hlaðið. Elísabet Reykdal (móðir Halldórs) man aðeins eftir grjóthrúgu, þ.e. allt meira eða minna hrunið. Elísabet segir að hlaðslurnar hafi fyrst komið í ljós þegar farið var að taka grjót úr hrúgunni.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 53.

GK-173:067

heimild

“Garður. U.þ.b. 120-130m suður af landamerkjasteini á Setbergshamri.” “Hátt upp í holtinu, á mörkum túns (liggur á e.k. “óræktarnesi” inn í túnið) og holts. Víðsýnt til allra átta nema norðurs.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 22. “Hringlaga garður að mestu siginn niður að jörðu, Garðurinn hefur verið hlaðinn úr grjóti og standa stærstu steinarnir enn á sínum stað upp úr grassverðinum, þó nokkuð sokknir. Stakir steinar eru innan garðsins. Í SSV hluta garðsins er grjóthröngl um 5m langt til norðurs og 2-3m breitt til austurs. Óreglulegt að lögun og engin hleðsla sjáanleg. Rétt utan við garðinn í SV er grjótbyrgið n.r 53 [066]. Þvermál garðsins er: Ytra mál- NV-SA = 15,70m. Ytra mál - NA-SV = 15,60m. Innra mál - NV-SA = 12m Innra mál NA - SV = 12,50m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 54.

GK-173:068

heimild

“Liggur samsíða nr. 53 [066], um 1,5m NV við.” “Staðsett á mörkum holts og túns, uppá hæð.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 22. “Rétthyrnd dæld 1,5x3m fyllt grjóti.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 55.

GK-173:069

heimild

“Útihús frá Norðurkoti [?]. Um 50 SV af nyrsta íbúðarhúsinu efst í brekkunni, þ.e. Smyrilhamar 13.” “Hátt í holtinu við bratta brekkubrún.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 23. “Ílöng grasivaxin tóft, fyllt með steinum og járnrusli. Sums staðar í veggjum má sjá grjót. Lang-veggir nokkuð beinir, en horn vel afrúnuð, allavega nú hvað sem verið hefur áður. Rústin snýr í ANA-VSV. Greinilegan inngang er ekki að sjá, en líklega hefur hann verið á V-gaflinum þar sem nú stendur grjót upp úr grassverðinum. Við A-gaflinn halda langveggir áfram til austurs u.þ.b. 3m, en eru afar ógreinilegir, sérstaklega sá syrðri. Stærð: Langveggir + framlenging til austurs 14m. Breidd í miðju = 5,5m. Elísabet Reykdal segir að rústir sjálfs bæjarstæðisins séu horfnar.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 56.

GK-173:070

herminjar

“Skotbyrgi frá hernámsárunum. Tæplega 100m VSV (240°) af landamerkjasteini á Setbergshamri.” “Stendur á klöppum með gott útsýni frá S til N í vestur.” Kortablað

1613/III/21, teikning bl.s 23. “Hringlaga grjótbyrgi með dálitlu útskoti í NA hluta og miklu hröngli í SV hluta. Stærð. 8-9m í ytra þvermál breidd veggja þar sem minnst er hrúnið - 1,4m”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 57.

GK-173:071

herminjar

“Skotbyrgi. Er fram á há hömrúnum/klöppunum norðvestan í Setbergshamri.” “Stórgott útsýni til allra átta nema austurs. Bygg á stórum flötum jökulsorfnnum klöppum.” Kortablað 1613/III/21, teikning bl.s 24. “Mikið hrúnið grjótbyrgi í laginu sem óreglulegur/ílangur hringur með inngangi og n.k. vindfangi í suðri.”

Heimildir:

Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 58.

GK-173:072

heimild

“Skotbyrgi. Fram á NA brún Setbergshamars.” “Byggt á flötum klöppum.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 24. “Hringlaga grjótbyrgi, að mestu hrúnið.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 59.

GK-173:073

heimild

“Smiðjusteinn. SV horn bæjarstæðisins nr. 61 [001].” Á jaðri bæjarstæðisins og túns að miklum hluta undir yfirborði.” Kortablað 1613/III/21, teikning á lausub. “Ávalt grágrýti, alsett holtum (2-3mm) að ofan, margar hverjar fylltar járn. Ofanmál = 80x56cm, 40cm ofan við grassvörð. Steinn þessi gæti hafa verið notaður sem undirlag þegar járn var gatað.” Sjá ath við 001.

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 62.

GK-173:074

brunnur

“12,5m í 194° frá SA horni hlöðu (hlaðan er syðsta byggingin við húskjarnann).” Sennilega sama og 014. Kortablað 1613/III/21. “Brunnurinn hefur verið fylltur og sést ekkert af honum nú annað en grjót það sem notað var til að fylla hann upp. Brunnurinn var fylltur um miðja þessa öld vegna slysaættu. Elísabet Reykdal segir brunninn hafa verið mannhæðardjúpan. Hún segist muna að 2 silungar voru hafðir í brunninum því að var trú manna að þá héldist vatnið hreinna.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 63.

GK-173:075

heimild

“Garðar e.t.v. stekkur. Um 400m SSA af súrheysturni Setbergs, rétt SA við Austurkot [043].” Kortablað 1613/III/21, teikning á lausub. “Lágir, nokkuð sokknir grjótgarðar sem mynda 2 óregluleg hólf og tvo garða út frá þeim. Ekki er hægt að ákvarða nein op í þessi hólf, en þó gæti verið up í S enda vestara hólfsins.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 66.

GK-173:076

útihús

“Útihús/geymsla/ tilheyrði Hlébergi [nýbýli frá árinu 1926]. Í hraunjaðri, vestan megin um 700m SSV af súrheysturni.” “Stendur fast upp við hraunbakka.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 26. “Rétthyrnt hús, hlaðið úr hraunigrýti og að litlu leiti steypum steini og síðan tyrft yfir. Inngangur í vestri, engir gluggar sjáanlegir. Þar sem hleðslan er hæðst í A er hún 65cm annarsstaðar um 50cm. Innanmál = 3,70x4,60 Utanmál = 6,4x6,4.” Elísabet segir þetta vera geymslu frá Hlébergi.

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 67.

GK-173:077

herminjar

“Braggagrunnur (?). Í vestanverður hraunjaðrinum um 550m SV af súrheysturninum.” “Á jaðri hrauns og túns.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 26. “Steinsteypur grunnur 10,40x4,70m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 68.

GK-173:078

herminjar

“Braggagrunnur (?). Í vestanverðum hraunjaðrinum um 600m. SV af súrheysturninum.” “Á mörkum túns og hraun.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 27. “Mannvirkin verða kölluð A, B og C. Talið frá N-S. A. Steinsteypur grunnur með jarðvegsruðningi, 50m hár, allt umhverfis. Inngangur á miðjum N og S-gafli. Ruðningurinn hefur verið um 2m þykkur að neðan. Inngangur 60cm breiður. Stærð grunns = 10,60x4,40m. B: steinsteypur grunnur með 70cm háum jarðvegsruðningi meðfram langhliðunum. Breidd ruðnings= 120 (breiðari í dag vegna hruns, þ.e. u.þ.b. 2m). Stærð grunns = 16x5m. C: Steypur grunnur þakinn um

10cm torflagi og timburleifum, gætu verið leifar af þaki. Um 50cm háir og 1m. breiðir. Um 50 breiður inngangur er á langhlið í SV horni. Stærð grunns 5,20x3m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 69.

GK-173:079

herminjar

“Grunnar frá hernámsárunum. Í vestanverðum hraunjaðri Stekkjahraun, um 700m SSV af Súrheysturni.” Á mörkum túns og hraun. Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 27. “Tveir réthyrndir samfastir grunnar. Ekki hægt að sjá sjá/finna steypu í grunni en steypa er í vegghleðslu á einum stað. Stærð 8,60x7,20m og 4,20x5m. Liggur í hvos inn í hraunið, sem gæti hafa verið grafin. Veggir eru að miklu leyti hrundir, þar sem hleðsla hefur verið.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 70.

GK-173:080

herminjar

“Braggagrunnur. Rétt vestan við lækinn um 100-150m N við brú í Hlébergsslandinu.” “Á lækjarbakka við austurjaðar Stekkjahrauns.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 28. “Tveir rétthyrndir grunnar sambyggðir og mynda þeir 90° horn. Stærð A = 12,5x4. Við vesturenda A er lítil viðbygging (grunnur) 4,4x3m. Stærð B = 6,45x18,3. 70m breiður inngangur er í suðurgafli B og 90cm breiðar dyr milli A og B í miðjum norðurgafli 40-50cm háir steypuveggir standa enn umhverfis B og upp úr þeim ganga 8mm járnteinar um 20cm að lengd.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 71.

GK-173:081

stekkur

“Um 40m austur af landamerkjavörðu við Kethelli [023].” “Jarðsig í hrauninu.” Gæti verið sama og 024, varðan líklega sama og nr. 52 Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 28. “Nokkuð reglulegt ferkantað jarðsig, þar sem hlaðnir hafa verið garðar við endana en til hliðana eru náttúrulegir klettar allt að 3m háir. Lengd stekks = 18-20m Breidd stekks = 9-11m. Botn stekksins er grasivaxið en nokkuð mishæðótt og ber þar sérstaklega á grónum rana um 7m löngum sem gengur úr norðurenda til suðurs. Veggirnir eru hlaðnir út hraungrýti og eru þeir nú um 30-80cm háir. Inngangurinn var á norðurvegg 60cm breiður og lá hann ofan á áðrunefndum rana. Stekkurinn er dýpstur í miðju en gryn timer til suðurs og um áðurnefndan rana.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 73.

GK-173:082

sel

“Sel. Byggt norðan í hraunkletti, sem nefnist Gráhella í Gráhelluhrauni. ... Gráhella er merkt á “Uppdrátt Íslands”, geodætisk Institut, blað 27.” “Grasi vaxinn blettur umhverfis Gráhellu, í annars lyngi og mosavöxnu hrauninu.” Kortablað 1613/III/11, teikning bls. 31. “Hlaðnir steinveggir, 1,4m breiðir. Norður frá klettinum, þannig að kletturinn myndar suðurgafið mannvirkissins. Kletturinn slútir dálítið fram og undir honum er þröngur hellisskúti, rúmir 2m að dýpt og um 4m breiður, lofthæð 0,5-1m. Ytri mál mannvirkis: V-veggur=8,4m. A-veggur=9,1m Breidd við klett = 5m. Lengd N-veggjar = 5,3m. Innramál mannvirkis: V-veggur = 6,7m A-veggur 7,2m. Breidd við klett = 2,7m. Lengd N-veggjar = 2,7m Hæð veggja = 60cm-110cm. Veggirnir eru nánast lóðréttir að innanverðu, en aflíðandi að utan, mikið grónir. Grjót að utanverðu.” Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 76.

GK-173:083

stekkur

“Stekkur. Norðan í Gráhellu og austan við Sel nr. 76 [082].” “Grasi vaxinn blettur umhverfis Gráhellu, í annars lyngi og mosavöxnu hrauninu.” Kortablað 1613/III/11, teikning bls. 31. “Bogadreginn hlaðinn steinveggur norður og vestur af Kletti. Kletturinn er klofinn 2,90m austur af seli nr. 76 þar sem er 1m skarð sem hlaðið er up í hæð = 150cm. Austan við skarðið stefnir kletturinn skáhalt í NA o.þ.h. 5,8m og lækkar jafnt til endans. Ofan á og við endann hefst ofannefnd hleðsla, sem er 8,40m löng og 1,10-2m breið. Veggurinn er mjög hruninn og alveg gróinn. Hæð=60cm-100cm. Inngangurinn er 60cm breiður og er upp við A-vegg sels nr. 76.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 77.

GK-173:084

herminjar

“Skotbyrgi. Um 100m sunnan vegar til Elliðavatns rétt vestan lækjar í Lækjarbotnum.” “Hlaðið kringum hringlaga kvos í grasi- og lyngivöxnum mel.” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 30. Hringlaga birgi ofan í laug og hlaðið grjót og ruðningur að vestanverðu. Dýpt lautar 1m-1,5m 2,5m breiður inngangur að norðan. Breidd grjótruðningsins 2-3m. Ytra þvermál 16,8-17m.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 78.

GK-173:085

herminjar

“Skotbyrgi. 100-150m suður af veg til Elliðavatns, rétt vestan lækjar í Læjarbotnum.”

“Mishæðótt grýtt og lyngivaxið land.” Teikning bls. 32.”Rutt hefur verið hringlaga dæld þannig að hliðar eru myndaðar af grúsarruðnings, sem grjóti hefur verið hlaðið ofaná, þvermál þessa hrings er um 14,5-16m. Skörð e.t.v. inngangur er í hringinn á 3 stöðum, þ.e. í norðri, vestri og austri. Út frá austur skarðinu er hlaðinn gangur, 6m langur, sem endar í um 2m djúpri grjótu, einnig með grjóthleðslu umhverfis, en er nú að mestu fyllt grjóti. Gjótan er nánast hringlaga.” ATH þetta er skráð með nr. 70 en samkvæmt ath þar á þetta við hér. Á við steiptan grunn. “Stærð A = 12x4m Við vesturenda. A er lítil viðbygging 4,4x3m. Stærð B=6,45x18,3. Inngangur 70m breiður er V. Miðjum suðurgafli B dyr milli A og B í miðjum norðurgafli B, 90cm breiðar. 40-50cm háir steinveggir standa enn umhverfis B og upp úr þeim ganga 8mm jarðteinar.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 79, 70.

GK-173:086

herminjar

“Skotbyrgi. Rétt norðan við nr. 79 [085].” “Mishæðótt grýtt og lyngivaxið land.” Teikning bls. 32. “Hringlaga hvos með steinsteyptum ferningi í miðju. Í miðju ferningsins er hringlótt gat 33 í þvermál. Ferningurinn er 70x70cm stór. Innkeyrslan (3,2m) hefur verið rudd og gegnum bakka í SA. Vesturhlið kvosarinnar er hlaðin 1,5-2m breiðum grjótgarði. Rétt norðan við hvosina er 1,5m djúp grjóta þar sem grjót hefur verið hlaðið á kanta en nú a miklu leiti hrunið ofan í hana. Gjótan er 4m til norðurs en 320-380 til A-V (ytra mál).”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 80.

GK-173:087

heimild

“Liggur í N-S, suður frá vegi (milli Setbergs og Urriðakots) í beina stefnu yfir túnið að grjótgarði nr. 83 [088].” “Í túni.” Kortablað 1613/III/21. “Um 50cm há og 1,5-2m breið bunga sem liggur um 190m leið frá veginum til Urriðakots að grjótgarði rétt austan fjárhúsa (frá okkar tímum).”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 82.

GK-173:088

heimild

“Garður. Liggur frá byggð undir Setbergshamri upp á holtið til austurs, sveigir til suðurs upp á holtinu og virðist upp að vörðu á Húsaholti.” “Garðurinn liggur að mestu um grýtt svæði þó að tún sé nú ræktað upp að honum að hluta.” Kortablað 1613/III/21. “Um 2m breiður og 50m hár grjótagarður. Garðurinn hefur verið eyðilagður til vesturs undir Setbergshamri þar sem nýtt íbúðarhverfi hefur risið. Garðurinn liggur skammt norður af húsi nr. 46 við Fagrabergr, upp á Setbergshamra í austur en sveigir síðan í aflíðandi boga til suðurs þar til hann rofnar. L=450m. Garðurinn er rofinn á 128m kafla, eða að S-kanti vegar til Urriðakots. Hann hefur sennilega verið rofinn vegna nýrrar túnræktunar. Frá suðurbrún vegar til Urriðakots liggur garðurinn áfram til suðurs en sveigir síðan meira til vesturs og stefnir í SV, í átt að fjárhúsum um 230m leið, en hefur verið tekinn niður skammt austur af fjárhúsunum. Dæld í jörðinni og sumsstaðar neðsta hleðslan gefur til kynna að héðan hefur garðurinn legið fyrst í SSV síðan í S allt upp að vörðu á Húsaholti eða um 90m. Elísabet Reykdal segir að þessi garður hafi verið til staðar er faðir hennar hóf búskap.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 83.

GK-173:089

heimild

“Rúst. 25m austur af fjárhúsi [?].” “Nokkuð sléttur hagi milli túns (í norðri) og Húsholts (í suðri).” Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 33. “12m löng og 6m breið, lág (39m) þúst. Nokkuð óregluleg að lögun í suðurenda en greinilegar tvær vegghlaðslur, samhliða, í stefnu NV-SA, í norðurenda. Í suðurenda er dreift grágrýti (þv. 50m) til austurs. Í þessum enda er hola, sporöskjulaga, sem er mitt á milli veggja (ef þeir væri framlengdir til suðurs) br. 80cm, 1. 110cm d. 40cm. Þústin er öll mjög grasi vaxin og lág, sem bendir til hás aldurs. Við norðurendann (eða vestur/ norðvestur sjá teikn.) eru nokkrir stakir steinar sem gætu verið vegghleðsla jafnvel í framhaldi af áður nefndum veggjum.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 84.

GK-173:090

beitarhús

“Beitarhús. Uppi á Setbergshlið, skammt sunnan við Hánef (um 300m).” “Staðsett á lítilli grasspildu (St. 15x30m). Landslag eru ávalar hæður þar sem skiptast á uppblásinir grýttir melar, kjarr og grasbalar.” Gæti verið sama og 056. Kortablað 1613/III/21, teikning á lausablaði aftast í bókinni. “Ferhyrnd vegghlaðsla úr grjóti með samföstu bakhúsi. Engin grjóhleðsla eða önnur skilrúm greinanleg milli aðalbyggingar og bakhúss.

Breidd steinhleðslu = 70-80cm. H. steinhleðslu þar sem hún er hæðst = 135cm
Ytra mál aðalbyggingar L: = 13,5m Br := 12,5 Innra mál aðalbyggingar L: = 12m Br. 11m
Ytra mál bakhúss L: = 5,8m Br: = 7,1m Innra mál bakhúss L: 5,05m Br: = 5,6m. 3 lágar steinhleðslur (sennilega undirstöður garða) liggja eftir endilagri aðalbyggingunni og eda fast upp við bakhús. Tvær þeirra liggja um 1,10-1,20m frá langveggjum en sú þriðja í miðri byggingunni. Bil milli mið og kanthleðslu er 2,50-2,60m. mál steinhleðslunar L. = 11,3m Br.= 0,6m. H. = 0,25-0,3. Veggir aðalbyggingar mikið hrundir norðan megin, að öðru leiti standa hleðslur nokkuð vel. Gólf er mjög loðið. Meðfram ytri veggjum er allt að 90m breiður og 50-60m hár grasi og lyngigróinn moldarbakki. Engar timburleifar er að finna. Opið á framgafla er 7m í opinu má greina einfalda steinaröð udnir grassverðinum. Í bakhúsi er lág einföld hleðsla (br. u.þ.b. 30m h u.þ.b. 20-50m), sem myndar lítinn klefa (l.=3,5, br. 1m) upp við norður vegg. Elísabet Reykdal var ekki viss hvort húsið hefði verið byggt af föður sínum Jóhannesi Reykdal, eða fyrirrennrum hans.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 85.

GK-173:091

heimild

“Stífla. Um 310m suður af brú.” “Tvö grunn (um 2m) og 30-40m breið gil. Lækurinn rennur um austurgilið. Hraun, melur og gras.” Gæti verið sama og 035. Kortablað 1613/III/21. “Stíflan er allt um 58m að lengd, þar af er í vesturgilinu 22m langur steypur veggur. Br. = 45m, h. = 105cm, þar sem sést, en veggurinn er mikið niðurgrafinn. Grásvörðurinn sunnan veggjar er í sömu hæð og veggurinn, en allt að 105cm neðar að norðvestanverðu. Í beinu framhaldi, austur af steypu stíflunni tekur við grjóthleðsla, 36m að lengd, þvert yfir lækinn. Að norðanverðu er þessi stífla halðin úr 1,5x1,5x1m stórum steinum en að öðru leyti u.þ.b. 50x50x50cm stórum steinum. Br. = 2,6-3,9m breiðust um miðjan lækinn. Austan lækjar, tekur enn við steypur vegur (br. 45cm), studdur grjóthleðslu að norðanverðu, L.= 14,5cm. Stíflan er nokkuð lárétt að ofan. H = 15-180m. Elísabet Reykdal segir þessa stíflu vera byrjunarfremkvæmdir á rafstöð á vegum föður síns, sem aldrei voru kláraðar. Stíflan var byggð 1925 að sögn E.R.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 86.

GK-173:092

heimild

“Stífla. Um 60m sunnan við stíflu nr. 86 [091].” “Lækjargil L.= 20-30m. Gras, hraun og melur.” Gæti verið sama og 035. Kortablað 1613/III/21. “Stíflan er gerð úr torfi og grjóti.

L = 18m, br. = 2,5m, H = 1m. Rof er nú á stíflunni á 5,1m kafla þar sem lækurinn rennur í gegn. Í rofinu er enn leifar af grjóthleðslu. Annars er stíflan mjög gróin og eru hliðar hennar brattar.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 87.

GK-173:093 Lækjarbotnsstíflan

heimild

“Við upptök læjarins í Lækjarbotnum.” “Stíflan liggur milli tveggja hraunrana í A-V.” Gæti verið sama og 035. Kortablað 1613/III/21. “Grasivaxin stífla gerð úr torfi og hraungrýti, L.= um 21m mesta br. 7,50, mesta hæð = 90-100m. Rof (br. =190) er á vestasta hluta stíflunnar við hraunjaðarinn. Annað rof er á miðri stíflunni (Br. 3-3,5). Í báðum rofunum eru leifar hraunhleðslu, en þar að auki eru miklar timburleifar í mið-rofinu og liggur nokkuð af því undir torfi og steinum þar að auki er bjálki, sem liggur þvert fyrir rofinu sunnanverðu. Því mætti ætla að e.k.. timburverk hafi veri í rofinu. Timburstokkur liggur skáhallt til NA gegnum austurhluta stíflunnar og má sjá framhald hans nokkru norðar. Í lóninu sunnan stíflunar eru miklar timburleifar og bárujárn líklega (allavega að hluta) leifar skýlis yfir vatnsinntak vatnsveitunnar (sjá nr. 89 [093]). Elísabet Reykdal segir þetta vatnsveitustíflu förðu síns Jóhannes Reykdal og var hún byggð 1903.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 88.

GK-173:094

heimild

“Vatnsinntakaki/skýli, fyri rofan stíflu nr. 88 [093]. Við upptöku lækjar (Botnslækjar) í hraunjaðri í Lækjarbotnum.” “Stíflan liggur milli tveggja hraunrana í A-V.” Gæti verið sama og 035. Kortablað 1613/III/21, teikning bls. 35. “Hlaðin ferhyrnd renna/skýli í kringum upptök læjarins. L. = 9m. Br. = 3,5-4,7m. Hæð frá lækjarbotni = 80-90cm þar sem ekki hefur hrunið í vestur enda hæð í austurneda = 60-75m. Skýlið er hlaðið úr Hrauni og eru leifar steinsteypu efst á hleðslunni í vestur- og suðurenda, en þar er hleðslan heillegust. Í suður hleðslu er smíðaður tréstokkur þ.e. tvær samhliða hliðar (h. 60cm, L. = 80cm), með 55cm millibili og stefna í NA í framhaldi þeirra eru 40cm samföst þil sem þrengjast í u.þ.b. 20-25cm til norðurs, við enda (inntak) vatnsleyðslunnar. Þannig myndar þetta tréverk e.h. trekt fyrir framan op vatnsleiðslunnar. Vatnsleiðslan er gerð úr trésköftum, sem haldið er saman af jarnumgjörð, sem spennt er með ró á skrúfugangi. Milli stíflu nr. 88 [093] og vatnsinntaksins er Sporöskjulaga lón, 10m br. N-S og 14,5m l. í A-V. Vatnsleiðsla liggur frá áðurnefndu tréverki þvert til NA yfir lónið og gegnum stíflu nr. 88 [093]. Elísabet

Reykjal segir að hér sé um að ræða leifar skýlis með járnþaki, til að verja vatnsinntakið óhreindum o.s.frv.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 89.

GK-173:095

heimild

“Járnbraut. Rétt austan við Reykjanesbraut móts við Esso bensínstöð.” Tún. Kortablað 1613/III/21 “21,5m löng hleðsla úr hraungrýti, enn 30m há. Hleðslan breiðkar jafnt til austurs. Lengst í vestri er hún 50cm. 15 metrum austar er hún orðin 1,7m á breidd, þar fyrir austan er e.k. pallur þar sem sjá má kanthleðsluna í suðri en í norðri er mjög þýft. Breiddin á þessum palli er 7m, lengd um 5m. Hleðslan er mjög gróin, enda stendur hún í ræktuðu túni. Elísabet Reykjadal segir þetta vera leifar af járnbraut þar sem ís var ekið á litlum vögnum til íshússins. Íslinn var tekin úr tjörn rétt austan við leifarnar. Hún er nú horfin.”

Heimildir: Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 90.

GK-173:096

heimild

Þrjár vörður eru við brún Ketshellis [gæti verið sama og 052].

Heimildir: Árbók 1943-48, 97.

GK-173:097

rista

1523 voru landamerkin: “Vr midium kietheller og i stein (þann er stendur i fremsta tiorn) hollte. vr honum og i Hellv þa er stendur i Lambhaga. þadan og i (nedstu jardbru). so epter þui sem lækurinn af skier (j tungards endan. þadan i silungahellu). so þadan og i þufuna sem sudur a holltenu stendur. vr henne og i midian kietheller. hier ad auk a Garda stadur tolf hedta (reidings ristu) i setbergs lande. en opt nefnt setbergs budarstödu vid skipaklett i garda lande.”

Heimildir: DI IX, 146.

GK-180 *Lángeyri*

Garðakirkjueign. 1847: "Sýslumaður nefnir eigi býli þetta, en jarðabækurnar telja hér 3 smábýli, sem sé Garða kirkjueign (Lángeyri, Bali og Skerseyri), en prestur nefnir Lángeyri eingaungu." JJ 1847, 92. "Lángeyri var fyrrum þurrabúð, en á síðara hluta 18. aldar og fyrri hluta 19. aldar var rekin þar verslun ..." SS: Saga Hafnarfjarðar, 408. Túnakort ekki til.

GK-180:001 *Langeyri*

bústaður

64°.04.467 N 021°58.364 V

“Langeyri var ævaforð hjáleiga frá Görðum með túni” Á bæjarstæðinu stendur hús merk “Langeyri 1904” og er það númer 30 við Herjólfsgötu. Húsið stendur í lægð í hrauninu. Ekki er að sjá neinar leifar eldri mannvirkja. Umhverfis húsið er grasi gróin garður. Framan við húsið hefur garðurinn verið niðurgráfin að hluta til, og þar hefur verið plantað trjám.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:002

heimild

64°.04.467 N 021°58.364 V

“Þar [í Hafnarfirði] var fiskurinn verkaður, og þar voru reist geymsluhús og íbúðarhús handa verkafólki. Bauð Thodal stiftamtmaður Guðmundi sýslumanni Runólfssyni með bréfi, dagsettu 5. júní 1776, að út sjá hentuga staði til þessara húsbygginga og tjáði honum í því sambandi, að hin konunglega tollstofa hefði tilkynnt sé, að vegna húkkorta og jaktfiskveiða í Hafnarfirði þyrfti að reisa þar tvö ný hús, annað á Hvaleyri til vetrarbústaðar stýrimönnum og hásetum á jöktunum, en hitt á Langeyri handa eftirlegumönnum. Óskaði stiftamtmaður etir því, að sýslumaður veldi hentugar lóðir undir þessi hús ...Á uppdrætti af firðinum, sem gerður var um þessar mundir, sjást ... verzlunarhúsið á Langeyri ...” Ekki er vitað hvar þessar þurrabúðir hafa verið að öðru leyti en því að þær hafa verið milli kaupstaðarlóðarinnar (þ.e. norðan við Fiskaklett) og Skerseyrar sem næst er talin af hjáleigum Garða. Langeyrarbúð hlýtur að hafa verið nálægt Langeyri eða jafnvel á því bæjarstæði því býlisins er ekki getið í jarðabókinni. Líklegt er að einhverjar hinna hafi verið á bæjarstæðum sem seinna eru þekkt undir öðrum nöfnum, s.s. Gönguhóll, Flatir og Brúsastaðir en ekkert verður þó um það fullyrt. Þetta hús sést ekki á uppdrættinum, en var til sölu árið 1791.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 225-226.

GK-180:003

verslunarhús

64°.04.467 N 021°58.364 V

“Á uppdrætti af firðinum, sem gerður var um þessar mundir [um 1776], sjást ... verzlunarhúsið á Langeyri ...” Ekki er vitað nákvæmlega hvar þetta hús stóð nema að það mun hafa staðið í grennd við þurrabúðina Langeyri. Ekki er að sjá neinar húsaleifar á því svæði enda hefur þar verið ýmiskonar rask undanliðnar tvær aldir. Fiskverkunin hefur verið á sama svæði skammt frá fjörunni. Rentukammerið bannaði Möller að reka verslun á Langeyri lengur en til 1833, því eyrin teldist ekki til Hafnarfjarðarkaupstaðar.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 225-226, 244.

GK-180:004

túngarður

64°04.467 N 021°58.364 V

“Langeyrartúngarðar: Lágu umhverfis túnið. Að mestu horfnir.” Garðar þessir eru horfnir. Þar sem núverandi garður í kringum húsið Langeyri er afmarkaður af hrauninu virðist sem Langeyrartún hafi ekki getað verið stærri nema til suðurs, þar sem Herjólfsgrata liggur nú.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:005 *Langeyrarbyrgi*

heimild

64°04.539 N 021°58.297 V

“Fyrrum voru allmikil fiskibyrgi á hraunhólum þarna.” Um 20m SA við 185:65. Tvö fiskibyrgi sjást enn um 20m SA við 185:015. Þau eru í halla í hrauninu. Ofar er lítil tóft (3x2m) með tveim rekaviðar-drumbum þvert yfir tóftina og netaleifum. Neðan við hana er stærri og ógreinilegri tóft (11x11m), skipt í hólf. Allt hlaðið úr hraungrýti, neðri tóftin að miklu leyti grasigróin.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:006 *Langeyrarbrunnur*

brunnur

64°04.525 N 021°58.335 V

“Langeyrarbrunnur. Hann var neðst í túninu. Aðeins vatn á fjöru.” Brunnur þessi er nú horfinn. Hann hefur annaðhvort lent undir Herjólfsgrötu eða er horfinn fyrir raski neðan við hana.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:007 *Brunnstígur*

leið

64°04.531 N 021°58.287 V

“Brunnstígur: Lá frá Brunninum heim að Langeyrarbæ.” Stígur þessi er horfinn eins og brunnurinn, hefur lent undir Herjólfsgrötu og öðrum byggingum milli Langeyrar og fjörunnar.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:008 *Langeyrarstígur*

leið

64°04.441 N 021°58.164 V

“Hann lá úr Langeyrartúni, austur og upp hraunið eftir lægð í því upp á bala vestan við Víðastaði á Garðavegin. Verslunarvegur er verslun var á Langeyri.” Þessi gata sést enn að hluta frá enda Drangagötu og til austurs. Þar tvískiptist hún, liggur annarsvegur til norðurs og endar þar við enda Klettagötu, og hinsvegar til norðurs og endar þar aftan við

Herjólfsgötu 18. Gatan liggur yfir hraunið og er að hluta til upphlaðinn vegur. Ef það er rétt að gata þessi séð frá þeim tíma er verslað var á Langeyri þá er hún frá 18. öld.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 126.

GK-180:009 *Draugaklif* draugur 64°04.446 N 021°58.358 V
“Vestur af Melunum er Gatklettur. Nú hruninn að mestu, var allhá áður fyrr, og vestan við hann er bás, sem nefndur er Bás. Þetta er djúpt malarvík. Þar aðeins vestar var einstigi með sjónum, sem var nokkuð tæpt, og var það nefnr Draugaklif.” “...Gatkelttur...fram frá Sundhöllinni vestanverðri..Dregaklif. Sigurgeir Gíslason segir að þetta nafn muni hafa verið réttara. Þarna strandaði skip og skjölurinn dregarinn lá þarna lengi eftir í fjörunni” Einstigið er horfið enda liggur Herjólfsgata tæpt með sjónum á þessum stað og hlaðinn kantur sjávarmegin við hana. Ekki er vitað við hvaða draugagang klifið var kennt.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5; Ö-Hafnarfjörður, 124.

GK-180:012 *Gönguhólslóð* bústaður 64°04.507 N 021°58.378 V
“Sönghólsklif: Hár klapprani er lá fram í sjó. Herjólfsg. 30..Gönguhólslóð: Bær stóð þarna vestan undir, lóðin kölluð svo.” Gönguhóll var nálægt því sem nú er Herjólfsgata 24. Allar minjar eru horfnar á þessum stað. Þarna standa nú hús á öllum lóðum og sker Drangagata það svæði þar sem líklegt er að túnið hafi verið.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 124-5.

GK-180:013 tóft 64°04.462 N 021°58.262 V
Um 20m norðan við Langeyri. Um 20m norðan við núverandi íbúðarhús á Langeyri er tóft sem að hluta til er byggð inn í hraunhól og nýtir að hluta til náttúrulegar klappir. Hlaðin eingöngu úr grjóti.

GK-180:014 *Markvarða F* landamerki 64°04.504 N 021°58.573 V
“Varða þessi stóð sunnan Eyrarhrauntúns.” Þessi varða er nú horfin, sennilega undir Herjólfsgötu.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 127.

GK-180:015

bústaður

64°04.560 N 021°58.294 V

“Flatirnar: Sléttar flatir innan við Malarkambinn fyrir Mölunum miðjum. Þarna var býli, þurrabúð, hér óx brenninetla. Eyrarhraunstún: Svo voru Flatirnar kallað eftir nafnbreytinguna á þessari þurrabúð. Eyrarhrauntungarður: Garður er lá innan við Malarkampinn og var á hlið og stétt heim að Flötunum og Mýrarhrauni. Flatarstéttin: Stétt frá túngarðshliði heim á bænum Á klöpp. Flatagarpshlið: Hlið túngarðsins kallað svo.” Nú stendur steinhúsið Eyrarhraun, sem að hluta til er grafið inn í hólinn, á hæð í hrauninu, um 200m frá sjó, 50m norðaustur af Eyrartjörn. Þar er einnig grunnur úr bragga. Ekki er að sjá neinar leifar eldri mannvirkja.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:016 Tjarnarbryggja

heimild

64°04.585 N 021°58.382 V

“Tjarnarbryggjan: Bryggja að Steinboga yfir Eyrarhraunstjörn.” Vestan við Eyrartjörn eru leifar af sementsstöpli með járna- og grjóthrúgu, sem gætu verið leifar Tjarnarbryggju.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:017 Dísureitur

heimild

64°04.602 N 021°58.323 V

“Fiskireitur ofan Eyrarhraunstjarnar.” “Tók tvo stakka.” Norðaustan við Eyrartjörn er hrauntunga um 50m breið. Norðan við hana er vegur og norðan við hann er íbúðabyggð. Fiskreiturinn hefur horfið undir hana.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125; Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-180:018 Ingveldarreitur

heimild

64°04.602 N 021°58.323 V

“Fiskireitur hærra nokkuð og norðar en Dísureitur.” Þessi reitur er einnig horfinn undir íbúðabyggðina norðaustan við Eyrartjörn.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 126.

GK-180:019

leið

64°04.549 N 021°58.258 V

Liggur sunnan við Sævang 33 yfir hraunið að Eyrarhrauni (185:020). Vegur sem að hluta til er hlaðinn upp sitthvoru megin með hraungrýti, með smásteinum og mold á milli.

GK-180:020

tóft

64°04.660 N 021°58.435 V

Um 10m norðan við Eyrahraunstjörn og Tjarnarbryggju (180:016). Tóft í lægð í hrauninu. Hún er hlaðin úr torfi, hálfkúlulaga. Dyr snúa í austur og er tréhurð í þeim. Hlaðin úr torfi, hálfkúlulaga. Viðardyr, snúa í austur.

GK-180:021

tóft

64°04.585 N 021°58.382 V

Um 20m austan við 185:078 (austan við Herjólfsgötu). Tóft í lægð í hrauninu. Hún er hlaðin úr torfi, hálfkúlulaga. Dyr snúa í austur og er tréhurð í þeim. Hlaðin úr torfi, hálfkúlulaga. Viðardyr, snúa í austur.

GK-185 Garðar

1307: "ad statur j Görðum a Alftanese ætte allann vidreka og hvalreka frá Ranganiogre ig [i] Leitu kvenna bása. ad kalftiorninga fiouru." DI II, 362. 1367 var staðurinn 61 hndr og átti kirkjan allt heimlandið. DI III, 220. 1397: Á staðurinn afrétt í Múlatúni. 1558: Var kirkjujörðin Hlíð [GK-193 ?] lögð til Bessastaða en Garðar fengu í staðinn Vífilstaði [GK-175]. DI XIII, 317. 1697 var staðurinn 60 hndr. Hafnarfjörður á 16 ha þríhyrning úr landi Garða, frá gömlu marklínunni í átt að Álftanesvegi, þar sem nú stendur hluti af norðurbænum í Hafnarfirði. Görðum tilheyrir landið sjávarmegin við Hafnarfjarðarveg inn að Arnarneslæk sem ræður til sjávar. Ö-Garðahverfi, 2. 1703: "Úthagar nálægt heimastaðnum eru bæði þröngvir og snögglendir." JÁM III, 181.

GK-185:001 *Garðar*

bústaður

"Gamli bærinn í Görðum stóð aðeins vestar en nýja húsið."

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 5.

GK-185:002

kirkja

"Gamli bærinn í Görðum stóð aðeins vestar en nýja húsið. Kirkjan var vestan hans, og hefur hún verið endurbyggð á sama stað. Gamli kirkjugarðurinn er sunnan kirkjunnar og íbúðarhússins. Hann hefur nú verið stækkaður til vesturs." "Í kirkjugarðinum í Görðum á Álftanesi eru 6 legsteinar frá 17. öld og einn frá byrjun 18. aldar. Nýlega fannst þar brot af legsteini frá 17. öld. Allir þessir legsteinar eru höggðir úr venjulegu hraungrýti (dolerit) og sömu tegundar og annað grjót í Garðholti. Þrír af þeim (nr. 2, 4, og 7) lágu fyrir dyrum

kirkjunnar, sem áður var í kirkjugarðinum, og því nokkuð máðir, en þó er letrið enn vel skýrt á þeim öllum.”

Heimildir: Ö-Garðahverí, 5; Árbók 1904, 34.

GK-185:003 *Digranessbúð*

bústaður

“Byggt í tíð og með leyfi Peturs Reyelssonar kaupmanns lengra inn í Garðastaðar landareign en Einarhús af búandanum í Digranesi á Seltjarnarseni, sem þessi búð brúkaði og skipi sínu þar hjá til fiskjar hjelt um vertíð orðlofslaust af staðarhaldaranum, so vítt menn vita. Búðin liggur nú í eyði síðan fiskiríð brást í Hafnarfirði.

Heimildir: JÁM III, 177.

GK-185:004 *Holmsbúð*

bústaður

“Byggð nokkru síðar en Digranessbúð í tíð Knúts Storms kaupmanns í Hafnarfirði og með hans leyfi að menn meina. Stendur þessi búð álíka langt inn í Garða landareign sem Digranesbúð. Brúkaðist hún og brúkast enn nú fyrir verbúð um vertíð af ábúandanum á Hólmi við Seltjarnarsen í leyfi kaupmannsins í Hafnarfirði, so framt menn vita, að vísu leyfisslaust af staðarhaldaranum, og ganga þar við þessa búð tvö tveggja manna för jafnlega um vertíð.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:005 *Eysteinshús eða Geirahús*

bústaður

“Út með Hafnarfirði í Gaðrðastaðalandi standa þessi tóm hús: Eysteinshús eður Geirahús. Þingvallna búð. Stigshús eður Jodísar hús. Illugabúð eður Langeyrarbúð. Ofanmannabúð. Laugardælabúð. Þessar búðir eru sumar 50 ára gamlar, sumar yngri, sumar fárra ára. Hefur staðarhaldarinn þær í þeim góðu fiskiárum burt leigt, sumar aðkomandi mönnum með skipsuppsátri fyrir v aura undirgift og sumar lögðust inn skipshafnir, sem reru á staðarhaldarans bátum, er þar við búðirnar uppsátur höfðu, og fjeck þá tómthússmaðurinn soðningskaupið. Þessar grasleysubúðir eru nú síðan fiskiríð minkaði sumpart öldúngiss niðurfallnar, sumar hánga uppi enn nú íbúðar og leigulausar á fallandi fæti, ef fiskiríð ei aftur að legst.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:006 *Þingvallna búð*

bústaður

“Út með Hafnarfirði í Gaðrðastaðalandi standa þessi tóm hús: Eysteinhús eður Geirahús. Þingvallna búð. Stigshús eður Jodísar hús. Illugabúð eður Langeyrarbúð. Ofanmannabúð. Laugardælabúð. Þessar búðir eru sumar 50 ára gamlar, sumar yngri, sumar fárra ára. Hefur staðarhaldarinn þær í þeim góðu fiskiárum burt leigt, sumar aðkomandi mönnum með skipsuppsátri fyrir v aura undirgift og sumar lögðust inn skipshafnir, sem reru á staðarhaldarans bátum, er þar við búðirnar uppsátur höfðu, og fjekk þá tómthússmaðurinn soðningskaupið. Þessar grasleysubúðir eru nú síðan fiskiríð minkaði sumpart öldúngiss niðurfallnar, sumar hánga uppi enn nú íbúðar og leigulausar á fallandi fæti, ef fiskiríð ei aftur að legst.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:007 *Stigshús eða Jodísar hús*

bústaður

“Út með Hafnarfirði í Gaðrðastaðalandi standa þessi tóm hús: Eysteinhús eður Geirahús. Þingvallna búð. Stigshús eður Jodísar hús. Illugabúð eður Langeyrarbúð. Ofanmannabúð. Laugardælabúð. Þessar búðir eru sumar 50 ára gamlar, sumar yngri, sumar fárra ára. Hefur staðarhaldarinn þær í þeim góðu fiskiárum burt leigt, sumar aðkomandi mönnum með skipsuppsátri fyrir v aura undirgift og sumar lögðust inn skipshafnir, sem reru á staðarhaldarans bátum, er þar við búðirnar uppsátur höfðu, og fjekk þá tómthússmaðurinn soðningskaupið. Þessar grasleysubúðir eru nú síðan fiskiríð minkaði sumpart öldúngiss niðurfallnar, sumar hánga uppi enn nú íbúðar og leigulausar á fallandi fæti, ef fiskiríð ei aftur að legst.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:008 *Ofanmannabúð*

bústaður

“Út með Hafnarfirði í Gaðrðastaðalandi standa þessi tóm hús: Eysteinhús eður Geirahús. Þingvallna búð. Stigshús eður Jodísar hús. Illugabúð eður Langeyrarbúð. Ofanmannabúð. Laugardælabúð. Þessar búðir eru sumar 50 ára gamlar, sumar yngri, sumar fárra ára. Hefur staðarhaldarinn þær í þeim góðu fiskiárum burt leigt, sumar aðkomandi mönnum með skipsuppsátri fyrir v aura undirgift og sumar lögðust inn skipshafnir, sem reru á staðarhaldarans bátum, er þar við búðirnar uppsátur höfðu, og fjekk þá tómthússmaðurinn soðningskaupið. Þessar grasleysubúðir eru nú síðan fiskiríð minkaði sumpart öldúngiss niðurfallnar, sumar hánga uppi enn nú íbúðar og leigulausar á fallandi fæti, ef fiskiríð ei

aftur að legst.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:009 *Laugardælabúð*

bústaður

“Út með Hafnarfirði í Gaðrðastaðalandi standa þessi tóm hús: Eysteinshús eður Geirahús. Þingvallna búð. Stigshús eður Jodísar hús. Illugabúð eður Langeyrarbúð. Ofanmannabúð. Laugardælabúð. Þessar búðir eru sumar 50 ára gamlar, sumar yngri, sumar fárra ára. Hefur staðarhaldarinn þær í þeim góðu fiskiárum burt leigt, sumar aðkomandi mönnum með skipsuppsátri fyrir v aura undirgift og sumar lögðust inn skipshafnir, sem reru á staðarhaldarans bátum, er þar við búðirnar uppsátur höfðu, og fjekk þá tómthússmaðurinn soðningskaupið. Þessar grasleysubúðir eru nú síðan fiskiríð minkaði sumpart öldungiss niðurfallnar, sumar hánga uppi enn nú íbúðar og leigulausar á fallandi fæti, ef fiskiríð ei aftur að legst.”

Heimildir: JÁM III, 178.

GK-185:010 *Skerseyri*

bústaður

64°04.720 N 021°58.546 V

“Hjáleiga í Garðastaðarladni hjer um XX ára gömul.” “Sýslumaður nefnir eigi býli þetta, en jarðabækurnar telja hér 3 smábýli, sem sé Garða kirkjueign (Lángeyri, Bali og Skerseyri), en prestur nefnir Lángeyri eingaungu.” Samkvæmt manntali 1901 bjuggu 5 heimilismenn þar. “Skerseyrartún: Næsta býli við L-Lángeyri. Þar var kýrgras eitt sinn og býlið hjáleiga frá Görðum. Skerseyrartúngarður. Hann lá um túnið. En við sjó horfinn í Mölina.” Hús með torfpaki stendur rétt við ströndina byggt inn í hól. Upphlaðin leið liggur meðfram suð-vestur hlið. Húsið er tvískipt og eru á því tveir inngangar sem snúa í suð-austur. Framhlið er úr við, norð-austur og norð-vestur hlið eru klappir og suð-vestur hliðin er hlaðin úr grjóti. Þetta er ekki bæjarhús en er trúlega tengd búskap. Ekki að sjá neitt á svæðinu sem gæti verið bústaður. Ekki ljóst úr hvaða jörð þetta var byggt, lenti innan marka Hafnarfjarðar eftir aldamótin, var vestan við Akurgerði.

Heimildir: JÁM III, 178-179; SS: Saga Hafnarfjarðar, 408; JJ 1847, 92; Ö-Hafnarfjörður, 127.

GK-185:011 *Bali*

bústaður

“Hefur verið tómthús, fyrir átta eður tíu árum fyrst uppbyggt. ... Nú er þetta býli öldungiss eyðilagt og í tóftarbrot komið og byggist aldrei nema stór fiskiganga inn á Hafnarfjörð

komi.” “Sýslumaður nefnir eigi býli þetta, en jarðabækurnar telja hér 3 smábýli, sem sé Garða kirkjueign (Lángeyri, Bali og Skerseyri), en prestur nefnir Lángeyri eingaungu.” “Balatún: Tún býlisins Bala. Er eiginlega í Garðahverfi, en þar sem hann er á Hrauninu verður hann hér með. Balatúngarður: Túngarður austan túnsins aðallega.” “Gamli bærinn á Bala stóð á hraunbrún. .. Íbúðarhúsið, sem nú er, stendur u.þ.b. 100m beint upp af, þar sem gamli bærinn stóð. Það var byggt um 1931. Fjós og hlaða eru skammt upp af húsinu. Fjárhús standa upp við veginn til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: JÁM III, 179; JJ 1847, 92; Ö-Hafnarfjörður, 127; Ö-Garðahverfi, 2.

GK-185:012 *Brúsastaðir* bústaður 64°04.689 N 021°58.691 V
Samkvæmt manntali 1901 bjuggu 5 heimilismenn þar. “Brúsastaðatún: 1890 var grafið í gömlu bæjarústirnar og kom upp brot af leirbrúsa. Þar af kom nafnið.” “L-Langeyratún: Tún býlis er þarna stóð. Síðar Brúsastaðir. L-Langeyrartúngarður: Garður af grjóti kringum býlið. L-Langeyrrarbrunnur: Brunnur í laut sunnan við Bæinn. Aðeins á Fjöru.” Tvö hús standa bæjarstæðinu og er mikið af grjóthlöðnum gördum umhverfis, flestir nýlegir en hugsanlegt er að sumir séu leifar af túngörðum frá 19. öld. Ekki ljóst úr hvaða jörð þetta var byggt, lenti innan marka Hafnarfjarðar eftir aldamótin, var vestan við Akurgerði. Þurrabúð var á Brúsastöðum um alllangt skeið fyrir 1900. Samkvæmt Örnefnalýsingu H virðist sem B sé sama jörð og Langeyri.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 408; Ö-Hafnarfjörður, 126. Ö-Hafnarfjörður, 126.

GK-185:013 *Óskarbud* bústaður
“Óskarbud. Tómtús. Stendur í Garðastaðar landi og er uppbygð af Jakob Bang ... og byggð einnri konu að nafni Ósk, sem hans vegna seldi þar tóbak, brennivín og annan varning. Síðan hafa sjer eignarráð yfir búðinni tiltekið Bessastaðamenn og hafa þar látið ganga kóngsbáta, stundum tíu, stundum fleiri, stundum færri, item inntökuskip fyrir undirgift eður annan góðvilja meðan fiskiríið var gott í Hafnarfirði. Búðin stendur enn nú, en þó í auðn.” “Um kring búðina er valllendi, hvar tún nokkuð ræltast mætti ef langvarandi hirðusemi á legðist, og kynni þá þetta hjáleigu ígildi að verða og af sjer gefa hjer um hálf tórtóður.”

Heimildir: JÁM III, 179-180.

GK-185:014 draugur 64°04.633 N 021°58.692 V
“Fram af Brúsastöðum [012], fram í sjó, eru háir draundrangar, sem heitir Stífnishólar. Þar var eitt sinn kveðinn niður draugur.” “..um 1800” Stífnishólar eru rétt sunnan við Brúsastaði.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 6; Ö-Hafnarfjörður, 126.

GK-185:015 *Skerseyrarvör* lending 64°04.747 N 021°58.950 V
“Þegar kemur vestur fyrir Stífnishóla [014], er Skerseyrarmöl, og í henni er Skerseyrarvör.”
Þar sem vörin hefur verið er hlaðin og steipt varða. Sjá 010.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 6.

GK-185:016 *Sléttabrá* leið
“Eitt sinn var gerð vegabót upp á Balatún [011], og heitir þar Sléttabrá, er um 60 ára gömul.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 6.

GK-185:017 *Balavör* lending
“Hún lá vestan Balaklettanna.” “Balaklettur gengur í sjó fram innan (austan) við Balamöl. vestan við hann var lending frá Bala.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 127; Ö-Garðahverfi, 2.

GK-185:018 *Balaklettsvarða* landamerki
“Balaklettsvarða: Markvarða stóð á syðsta keltinum í Balaklettum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 127.

GK-185:019 *Markvarða Á* landamerki
“Varða þessi stóð ofan við Háreit. Með Á.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 127.

GK-185:021 *Hvíluhóll* áfangastaður
“Þaðan [018] er bein lína í Hvíluhól, en sá hóll er fast norðaustan við Garðavegin til Hafnarfjarðar. Á Hvíluhól lögðu menn af sér byrgði á leið til og frá Hafnarfirði.” Mikið rask hefur verið á þessu svæði og er hóllinn horfinn.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 2.

GK-185:022

landamerki

“Þaðan [018] er bein lína í Hvíluhól, en sá hóll er fast norðaustan við Garðavegin til Hafnarfjarðar. Á Hvíluhól lögðu menn af sér byrgði á leið til og frá Hafnarfirði. Út vörðu á Hvíluhól er svo línan í vörðu á hraunbrún sunnan við Engidal.” Mikið rask hefur verið á þessu svæði og er hóllinn með vörðunni horfinn.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 2.

GK-185:023

landamerki

“Þaðan [018] er bein lína í Hvíluhól, en sá hóll er fast norðaustan við Garðavegin til Hafnarfjarðar. Á Hvíluhól lögðu menn af sér byrgði á leið til og frá Hafnarfirði. Út vörðu á Hvíluhól er svo línan í vörðu á hraunbrún sunnan við Engidal.” Landslaginu á þessum stað hefur verið mikið breytt vegna bygginga og vega, því ekki hægt að staðsetja nákvæmlega.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 2.

GK-185:024 *Garðhús*

bústaður

“Gardhus, hjáleiga fyrirsvarslaus samtýnis við hinar hverfinu.” “Efst í Garðatúni, fast vestan við heimreiðina, eru gamlar tóftir af þurrabúðinni Garðhúsum.”

Heimildir: JÁM III, 185; Ö-Garðahverfi, 5.

GK-185:025 *Grettistak*

heimild

“Garðalind er niður undan Garðatjörn, beint niður af bænum í Görðum. Stór klettur er yfir lindinni. Er hann nefndur Grettistak.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 5.

GK-185:026

samgöngubót

“Garðalind er niður undan Garðatjörn, beint niður af bænum í Görðum. Stór klettur er yfir lindinni. Er hann nefndur Grettistak. Tvær, þrjár tröppur eru ofan að vatninu í lindinni.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 5-6.

GK-185:027 *Garðalind*

vatnsból

“Garðalind er niður undan Garðatjörn, beint niður af bænum í Görðum. Stór klettur er yfir lindinni. Er hann nefndur Grettistak. Tvær, þrjár tröppur eru ofan að vatninu í lindinni. Í garðalind var sótt vatn frá mörgum bæjum í Garðahverfi og jafnvel öllum í miklum þurrkum.

Aldrei þraut Garðalind, og átti í henni bæði heilnæmt og gott vatn. Smálækur rennur frá lindinni.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 5-6.

GK-185:028 *Hóll*

bústaður

“Hér áður voru tveir bæir niður við Garðatjörn, vestast og neðst í Garðatúni. Hét sá eystri Hóll, og voru kallaðir Hólsgarðar í kringum hann, kálgarðar, sem í var ræktað, eftir að Hóll lagðist í eyði.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6.

GK-185:029 *Sjávargata*

bústaður

“Hér áður voru tveir bæir niður við Garðatjörn, vestast og neðst í Garðatúni. Hét sá eystri Hóll ... Vestari bærinn hét Sjávargata.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6.

GK-185:030 *Garðavör*

lending

“Hér áður voru tveir bæir niður við Garðatjörn, vestast og neðst í Garðatúni. Hét sá eystri Hóll ... Vestari bærinn hét Sjávargata. Garðavör er neðan hennar, vestast á Granda.” 1703 var lending talin góð.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6; JÁM III, 181.

GK-185:031 *Háteigur*

bústaður

“Býlið Háteigur er vestan Garða. Tún Háteigs liggur vestan Garðatúns, alveg niður að sjó. Íbúðarhúsið stendur efst í túninu, rétt fyrir neðan garðinn (þ.e. garðinn, sem séra Markús Magnússon lét hlaða á milli Skógartjarnar og Balatjarnar fyrir ofan öll tún í Garðahverfi).”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6.

GK-185:032 *Garðaviti*

heimild

“Á klöpp fyrir ofan Háteig var viti hér áður, Garðaviti.” “Á háholtinu er viti, Garðaviti. Þar var áður torfvarða og kveikt á lukt.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6; Ö-Garðahverfi AG, 2.

GK-185:033 *Holt*

bústaður

“Þurrabúðin Holt var eina 150-200m norðvestur af Háteigi, og verður þess nánar getið síðar.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6.

GK-185:034

bústaður

“Grasi gróinn hóll, slétur að ofan, er á kampinum á milli Miðengis og Garða. Hér mun áður hafa verið sjóbúð á þessum hól, en þess sjást nú engin merki.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 7.

GK-185:035 *Holt*

bústaður

“Í háaustur frá Hlíð er Holt. Þar er nú stórt timburhús, byggt nálægt 1942. ... Gamli bærinn í Holti stóð u.þ.b. 20m í suður frá íbúðarhúsinu, sem nú er. Svolítið gerði var í kringum og hann og kálgarður í því, framan viðbæinn. Sá bær fór í eyði rétt fyrir aldamótin 1900, og var Holt ekki aftur í byggð, fyrr en reist var húsið, sem nú er. Holt stendur rétt ofan við túngarðinn í Hlíð [GK-651:033] ...”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 8.

GK-185:036 *Grjóti*

bústaður

“Grjóti, en svo er húsið kallað, er norðaustur af Hlíð. Húsið stendur örfáum metrum norðan þess sem þurrabúðin Grjóti var áður. Býlinu fylgir land Hnausastakots, en þar stóð mitt á milli Grjóta og Hnausastaða. Þar er nú kálgarður.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 9.

GK-185:037 *Sólheimar*

bústaður

“Þurrabúðin Sólheimar var byggð örskammt noraðustan við Grjóta, og braut ábúandinn svolítin blett í kringum húsið, og er hann nefndur Sólheimagerði. Húsið sjálft er sem næst því, sem heimreiðin í Grjóta er nú.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 9.

GK-185:038 *Arndísarkot*

bústaður

“Sléttur og grasigróinn tangi liggur út í Hlíðsnes á milli sjávar og Skógartjarnar. Vegurinn úr í Hlíðsnes liggur eftir honum. Tangi þessi heitir Skrefla. Næst túninu, norðan við Skreflu, er

lægð, sem heitir Dalur. ... Tóftarbrot er nálægt miðjum dalnum. Þar var eitt sinn tómthús, nefnt Arndísarkot.” Arnsísarkot tilheyrði Skreflu áður.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 11.

GK-185:039 *Oddakot*

bústaður

“Óshólmar ganga úr í Skógartjörn [sjá 038], út frá vesturenda Skreflu, grasi gróið land og bleytusandur á milli. Þeir fara í kaf á flóði. Vestan við Óshólma var Ósinn. ... Ósinn var einnig nefndur Oddakotsós eftir býli, sem stóð rétt fyrir vestan hann, austast á Hliðsnesi.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 11.

GK-185:040 *Vöðlar*

vað

“Á milli Kringu og Oddskotsóss eru Vöðlar. Þar eru leirur og hægt að vaða um fjörur. Aðeins úti í sjó, rétt fyrir vestan Granda, er svolítil steinaþyrping, sem heitir Draugasker. Það fer í kaf með flóði.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 12.

GK-185:041 *Draugasker*

draugur

“Á milli Kringu og Oddskotsóss eru Vöðlar. Þar eru leirur og hægt að vaða um fjörur. Aðeins úti í sjó, rétt fyrir vestan Granda, er svolítil steinaþyrping, sem heitir Draugasker. Það fer í kaf með flóði.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 12.

GK-185:042 *Stíflisgarður*

heimild

“Stíflisgarður hlaðinn úr grjóti, er á milli Litlutjarnar og Skógartjarnar (þ.e. aðaltjarinarinnar). Hann var stundum nefndur Stíflur. Á flóði féll sjór yfir hann miðjan, og hét þar Stífluskarð. Eftir garði þessum var gengið út á Álftanes og var reyndar aðalleiðin þangað hér áður fyrr.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 13.

GK-185:043 *Brunngata*

leið

“Rétt fyrir austan (u.þ.b. 8m) endann á Stíflisgarði, Katrínarkotsmegin, var Hausastaðabrunnur. Í hann var sótt vatn frá Hausastöðum, Katrínarkoti og Hausastaðakoti og stundum einnig frá Grjóta og Móakoti. Ekki þraut í þessum brunni fyrr en á seinni árum.

Einar 6-7 tröður voru niður í brunninn. Hausastaðabrunnur lagðist af um 1927 ... Slóðir frá bæjunum að Hausastaðabrunni nefnust Brunngötur. Var ein frá hverjum bæ.” Sjá 036.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 13.

GK-185:044

mógrafir

“Stígur úr Garðahverfi, lá meðfram Garðaholti og yfir Flatahraun og svo yfir hraunið inn að Arnarnesvogi, en þar tóku Garðhverfingar upp mó.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 14.

GK-185:045 *Gálgaklettur*

örnefni

“Við Lambhústjörn [í Garðahrauni] eru Gálgaklettur, og dregur nokkur hluti hraunsins nafn af þeim. ... Skammt austur frá Hraundröngunum, með tjörninni, eru Gálgaklettur, klofinn hraunstandur, og er skammt á milli klettanna. Á milli þeirra var lagt tré og óbótamenn hengdir þar. Þessir klettur eru einnig nefndir Gálgi og hraunið þar í kring Gálgahraun.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 15. 16.

GK-185:046 *Garðastekkur*

rétt

“Krummaklettur eru fyrsta örnefnið á hægri hönd, þegar farið er norður hraunbrúnina norðan Álftanesvegur. Hefur hraunskelin brotnað þar niður og myndað klettana. ... Rústir af gamalli fjárrétt, Garðastekkur, eru u.þ.b. 150 metrum norðan við Krummakletta, á móts við Garðaholtsveg, þar sem hann kemur á Álftanesveg. Rétt þessi var notuð fram yfir 1930.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 15.

GK-185:047

heimild

“Úr hraunjaðrinum fyrir ofan Eskineseyrar [innan og austan 046] byggði séra Þórarinn í Görðum kofa, er hann hugðist koma sér þar upp æðarvarpi. Rústir kofans sjást enn.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 16.

GK-185:048 *Búrfellshellir*

fjárskýli

“Vestur frá Húsafelli er gamalt fróðlegt eldfjall, sem heitir Búrfell. Vestur úr því gengur Búrfellsgjá. Í gjánni er hellir, sem heitir Búrfellshellir, ágætur fjárhellir”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 2.

GK-185:049 *Gjárrétt*

rétt

“Við norðurenda Búrfellsgjár er gömul rétt, sem heitir Gjárrétt.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 2.

GK-185:050

sel

“Sunnan réttarinnar [049] heita Garðaflatar. Þar mun hafa verið sel. Ef til vill eru Norðurhellarnir hér nálægt, enda eru hér miklar rústir uppi í brekkunni.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 2.

GK-185:051 *Gvendarsel*

sel

“Þá eru Undirhlíðar. ... Þá lækka hlíðarnar, og þar norður af er önnur hæð, sem heitir Gvendarselshæð. ... Í Gvendarselshæð, austanvert, er klettabelti, sem heitir Gvendarsel; þar var rekið að. Svo lækka hlíðarnar norður í skarð suður frá Kaldárseli [sjá Hvaleyri].”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 4.

GK-185:052

leið

“Sunnan frá Búrfelli eru graslægðir, Mygludalir, og vestar er lægð, sem heitir Helgadalur. Sunnan Mygludala rísa upp Valahnúkar, en um Mygludali liggur gamli vegurinn að Selvogi.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 2-3.

GK-185:053 *Víghóll*

örnefni

“Norðan við Mygludali er lágur hóll, sem heitir Víghóll.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 3.

GK-185:054 *Skúlatún*

býli

“Milli Strandatorfanna og Helgafells heita Kaplatóur. Suður frá Helgafelli er hólmyndaður grasblettur, sem heitir Skúlatún. Sumir telja þetta eyðibýli frá því að hraunið rann.” “Ekkert sést af hinu forna yfirborði láglendisins, nema toppirinn á hæsta hólnum, hann stendur upp úr hraunbreiðunni, hérumbil miðri. Það er Skúlatún. Eigi er hann raunar toppmyndaður, heldur flöt bunga nokkuð aflöng frá norðvestri til landsuðurs og er lengt hans nál. 110 fðm., en breidd nál. 60 fðm. Hæstur er hann í landsuður-endann og er þar bratt ofan. Næsthæsti staðurinn á honum er norðvestantil. Suður þaðan er og bunga á honum. Á öllum þessum

þrem stöðum er einkennilegt stórþýfi, þó líkt því þýfi sem að öðru leyti er á öllum hólnum, er fremur má kalla smátt. Gæti ég trúað, að stórþýfið á þessum þrem stöðum væri myndað úr byggingarleifum; en fullyrða skal það ekki. Og engan vott mannaverka gat eg séð þar neinstaðar. En yfirum vesturhorn hólsins var að sjá sem götutroðninga, er virtust ærið gamlir og höfðu ekkert framhald í hrauninu, hvorugu megin. Sunnanmegin voru þeir dreifðari og óglöggvari, en norðanmegin þéttari og glöggvari. Hygg eg að þar hafi verið heimreið til bæjar, og mun hann hulinn hrauni norðvestan-undir hólnum. Hefir hann ef til vill staðið á lægra framhaldi af þessum hól, sem upprunalega hefir víst verið talsvert hár. Þó hefir túnið náð yfir hann allan. Því eigi gat eg betur séð, en að hann bæri merki gamallar ræktar. ... Auðvitað eru nú þetta svo veikar líkur, að þær dyljast fyrir manni í fljóti bragði. En samt eru þær nógar fyrir mig til þess að eg er ekki í efa um, að hér hefir verið bær og tún. Og þá virðist nafnið “Skúlatún” gefa nægilega bendingu um, að þessi bær hafi einmitt verið Skúlastaðir.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 3; Árbók 1908, 9-10.

GK-185:055 *Hamarskotssel* sel

“Selstöðu eigna nokkrir jörðinni í Garðakirkjulandi þar nærri sem heitir Sléttahlíð hjá hellir nokkrum og skulu þar kallast enn í dag Hamarskotssel.” “Í Sléttuhlíð var Hamrakotssel hjá helli skammt upp í hrauni, nefnt á hellum.”

Heimildir: JÁM III, 174-175; Ö-Garðakirkjuland, 5.

GK-185:056 *Borgir* fjárskýli

“Svæði frá Sléttuhlíð [055] og upp undir Kaldársel er eldbrunnið, og heitir hraun þetta Gjá. Á því eru víða gamlar fjárborgir, nefndar Borgir. Þær eru leifar frá því er Garðaklettur nytjaði staðinn.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 5.

GK-185:057 *Selhellar* fjárskýli

“Neðan við Borgirnar [056] eru hellar nefndir Selhellar. Þar hafa verið fjárhellar frá Setbergi.”

Heimildir: Ö-Garðakirkjuland, 5.

GK-185:058

sel

“Selstöðu á staðurinn þar sem heitir við Kaldá, þar eru bæði hagar og vatnsból gott.” Sjá 186:061.

Heimildir: JÁM III, 180.

GK-185:059 *Mýrarhus*

bústaður

“Mýrarhus, hjáleiga í óskiftu Garðastaðarlandi, bygð yfir 60 ár eður lengur með xxxv álna landskuld, sem betalaðist í fiski í kaupstað. Kúgildi var eitt og guldust leigur heim til staðarins í smjöri eður fiski; nú hefur hjáleigan tvö ár í eyði legið og ekki fengist bygð, brúkar staðarhaldarinn grasnautnina, sem fóðraði eitt kúgildi meðan byggt var. Meinar prófasturinn aftur byggjast kunna ef staðarhaldarinn vill og fiskiríið batnar.”

Heimildir: JÁM III, 186.

GK-185:060 *Gardabúð*

bústaður

“Hjálaga í óskiftu staðarins heimalandi, hefur grasnautn hina sömu sem áður fylgdi hjáleigu þeirri heim við staðinn, er Skemma var kölluð, og er það nú að kalla sú hin sama hjáleiga.”

Heimildir: JÁM III, 186.

GK-185:061 *Skiemma*

bústaður

“Skiemma, útihús heima við staðinn í Görðum. Hefur um fáeina tíma ljeð verið manni einum til íbúðar, so sem hjáleiga og fylgdi því þá grasnyt sú, er nú er með hjáleigunni, er Garðabúð heitir, og var hún óbyggð á meðan Skemma bygðist so sem getið er áður við Garðabúð.”

Heimildir: JÁM III, 191.

GK-185:063

heimild

1523 voru landamerkin: “Vr midium kietheller og i stein (þann er stendur i fremsta tiorn) hollte. vr honum og i Helly þa er stendur i Lambhaga. þadan og i (nedstu jardbru). so epter þui sem lækurinn af skier (j tungards endan. þadan i silungahellu). so þadan og i þufuna sem sudur a holltenu stendur. vr henne og i midian kietheller. hier ad auk a Garda stadur tolf hedta (reidings ristu) i setbergs lande. en opt nefnt setbergs budarstödu vid skipaklett i garda lande.”

Heimildir: DI IX, 146.

GK-185:064 *Hraunréttin*

rétt

“Hraunréttin: Hún var í öldudal hraunsins rétt hjá Hvíldarkletti mið. Lengi var þar rekið úr hrauninu.” Hefur trúlega lent undir veg eða grjóti sem rutt hefur verið vegna vega. Því ekki hægt að staðsetja nákvæmlega.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116..

GK-185:069 *Markvarða 4*

landamerki

“Stóð ofanvert við Árnagerði. Við Félagshúsið.” “Svo var svæðið nefnt frá Garðaveginum allt upp að Hellisgerði. Árni Hildibrandsson ræktaði það um 1866” Mikill hluti af þessu svæði er byggt upp. Ekkert sést og því ekki hægt að staðsetja nákvæmlega, en líklegast er að varðan hafi staðið á svæðinu frá Sævangi 18 að enda Klettagötu.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128; Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185:070 *Markvarða 5*

landamerki

“Stóð á Hraunhól við Vörðuás.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185:071 *Markvarða 6*

landamerki

“Stóð á Hraunhól við Vörðustíg. Stendur enn.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185:073

tóft

64°04.580 N 021°58.705 V

Um 50m suður af Brúsastöðum, 5m frá sjó. Tóft er við sjávarmál um 50m suður af Brúsastöðum. Hún er byggð utan í klappir alveg við sjóinn. Hlaðin úr grjóti og að hluta styrkt með sementi. Hlaðið úr grjóti og að hluta styrkt með sementi.

GK-185:074

tóft

64°04.720 N 021°58.723 V

Í hrauninu, um 400m vestur frá Brúsastöðum (185:12), 100m frá sjó. Tóft er í lægð í hrauninu, um 400m vestur frá Brúsastöðum (185:12), 100m frá sjó. Byggð að hluta inn í hól.

GK-185:075

leið

64°04.709 N 021°58.754 V

Liggur í austur frá 185:74. Gata liggur til austurs frá 185:074, yfir hraunið. Að hluta byggð upp úr hraungrýti.

GK-185:078

húsgrunnur

64°04.660 N 021°58.435 V

Sitthvoru megin við Herjólfsgötu, þar sem hún mætir Garðavegi. Þrír steyptir grunnar, trúlega braggar, eru sitthvoru megin við Herjólfsgötu, sunnan við þar sem hún mætir Garðavegi og Herjólfstraui. Á hæð, um 500m frá sjó. Hver grunnur um sig er um 14x35m, með steyptum veggjum 0,5-2m á hæð. Snúa allir norður-suður og hafa innganga á báðum endum. Búið er að setja upp körfuboltakörfur á mið grunninn. Þrír steyptir grunnar, trúlega braggar. Hver um 14x35m og allir með steytann vegg 0,5-2m á hæð. Snúa allir norður-suður og með inngang í sitthvorn endann.

GK-185:079

heimild

64°04.618 N 021°58.551 V

“Vestur af Melunum er Gatklettur. Nú hruninn að mestu, var allhá áður fyrr, og vestan við hann er bás, sem nefndur er Bás. Þetta er djúpt malarvík. Þar aðeins vestar var einstigi með sjónum, sem var nokkuð tæpt, og var það nefnr Draugaklif. Þá er komið vestur fyri rhúsin, og nú er það Gönguhólssklif eða Söngklif. Skammt er á milli þessara klifa. Þegar komið er yfir gönguklif, taka við Langeyrarmalir, og þar vestar er Rauðsnefstangi. Þar var eitt sinn hvalstöð, en lagðist niður vegna þess, að þar kom fyrir slys.” Rauðsnefstangi er mjög ójafnt hraungrýtt svæði. Þar eru tvær litlar tjarnir, um 20m frá sjó. A.m.k 7 litlar (3x5m) grjóthlaðnar tóftir eru á þessum stað, og grjóthlaðnir garðar á milli. Ein tóft stendur enn með þaki og timburstöðum.

Hættumat. Hætta vegna ábúðar.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5-6.

GK-185:080 *Hammershús*

bústaður

64°04.618 N 021°58.551 V

“Hammershússlóð: Hún lá sunnan við Rauðsnef undir húsi sem Hvalfangarinn norski Hammer reisti þarna um 1860. Hér átti að verða Hvalstöð, en hætt var við það.” Þetta hús

hefur verið á sama svæði og 079 eða heldur sunnar. Enginn húsgrunnur er þó þar.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 126.

GK-185:081 *L-Langeyrarvör/Brúsastaðavör* lending

“L-Langeyrarvör. ..vestan við Stifnishóla”

Heimildir: Ö-Hafnarfjarðar, 126.

GK-185:082 *Allans-reitur* fiskreitir 64°04.709 N 021°58.465 V

“Langstærsti fiskreiturinn [sem Hellyer bræður létu gera eftir að þeir keyptu Svendborg 1924 og hófu útgerð frá Hafnarfirði] var Allans-reiturinn, sem svo var nefndur, en hann var kenndur við Allen majór, framkvæmdastjóra Hellyers-bræðra í Hafnarfirði. Allans-reiturinn var þar, sem nú er Hrafnista, dvalarheimili aldraðra sjómanna í Hafnarfirði.” Um 100m. austur af suð-austur horni Hrafnistu eru leifar af fiskreit (60m langur, liggur norður-suður) og hefur nyðri hluti hans lent undir aðkeyrslu að Hrafnistu. Reiturinn liggur ofan á lágum hraunhólum, en sunnan við hann og um 2m. neðar ganga tveir garðar (eða leifar af görðum) til suðurs og er grunn dokk á milli ca. 50x20m.

Heimildir: ÁG Saga Hafnarfjarðar, 270. Ljósmynd af reitnum er í sömu bók, s. 272.

GK-185b Akurgerði

1565, skrá yfir byggðar jarðir staðarins, sem ekki voru hjáleigur: "Akurgierde Pále fyrer iij vætter fiska. vallarslátt. med jörðunne j kugillde." DI XIV, 437. 1642 var jörðin leiga fyrir 10 aura. SS Saga Hafnarfjarðar, 79. "Hefur til forna verið eign Garðakirkju og hjáleiga í Garðalandi. Geld þar frá fyrir aðra jörð reiðörnum til Hafnarfjarðar, þá kaupstaðurinn var á þessarar hjáleigu tún fluttur úr Hvaleyrarlandi, og er nú þetta Akurgerði grasnysjalaus búð eður tómthús. Eignarráð hjer yfir hefur Hafnafjarðarkaupmaður mann eftir mann. Dýrleiki þeirrar gömlu hjáleigu er óviss, þar hún stóð í óskiftu landi staðarins og tíundaðist ekki." JÁM III, 176-177 "Fram til 1677 hafði býlið veri hjáleiga frá Görðum á Álftanesi, og hafði Garðastaður átt það um langan aldur, en þá komst það í eign Hans Nansen Hafnarfjarðarkaupmanns ... Við þessi eignaskipti var verzlunarstaðurinn, sem áður hafði

verið í Hvaleyrarlandi, sunnan við fjörðinn, fluttur í Akurgerðisland og settur í túnið þar. Heyrir saga Akurgerðis úr því undir sögu verzlunarstaðarins, enda var það aðeins um þurrabúðir að ræða eftir 1677 og eignarráð landsins í höndum Hafnarfjarðarkaupmanna, mann fram af manni." Jörðin var sennilega jafndýr hálfum Rauðkollsstöðum sem voru 10 hndr. SS: Saga Hafnarfjarðar, 78-79. "Akurgerðislóð: Hún var stærsta lóðin. Náði frá Christansenshússlóð vestur að Skipakletti, eða merkurgötu, neðan frá sjó allt upp að Oddsbæjarkletti." Ö-Hafnarfjörður, 117. Sóknalýsing Árna Helgasonar frá 1841 segir að engin viti hvaða landi tilheyrði gömlu Akurgerðisjörðinni. SS: Saga Hafnarfjarðar, 281-282. 1703: "Kvikfjenaður er hjer enginn, kann og enginn af fóðrast því túnstæðið er af kaupmannsbúðanna byggingu lagt í örreiti; áður fóðraðist þar i kýr." JÁM III, 177. "Meðan það var hjáleiga frá Görðum og fyrst eftir að þar var settur niður kaupsstaður mun túnið hafa náð vestan frá Jakkakletti (Merkurgötu) [svo] suður af Fjósakletti eða (Linnetsstíg)." Ö-Hafnarfjörður, 117.

GK-185b:001 *Akurgerði*

býli

"Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Akurgerði (kaupmannsbústaðurinn). Þar bjuggu sex þurrabúðarmenn."

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-185b:002

heimild

"Fram til 1677 hafði býlið veri hjáleiga frá Görðum á Álftanesi, og hafði Garðastaður átt það um langan aldur, en þá komst það í eign Hans Nansen Hafnarfjarðarkaupmanns ... Við þessi eignaskipti var verzlunarstaðurinn, sem áður hafði verið í Hvaleyrarlandi, sunnan við fjörðinn, fluttur í Akurgerðisland og settur í túnið þar." 1703: "Búðinni (það eru tvö hús) viðhalda ábúendur með styrk kaupmanna."

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 79; JÁM III, 176.

GK-185b:003

heimild

"Fram til 1677 hafði býlið veri hjáleiga frá Görðum á Álftanesi, og hafði Garðastaður átt það um langan aldur, en þá komst það í eign Hans Nansen Hafnarfjarðarkaupmanns ... Við þessi eignaskipti var verzlunarstaðurinn, sem áður hafði verið í Hvaleyrarlandi, sunnan við

fjörðinn, fluttur í Akurgerðisland og settur í túnið þar.” 1703: “Búðinni (það eru tvö hús) viðhalda ábúendur með styrk kaupmanna.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 79; JÁM III, 176.

GK-185b:004 *Einarshús*

bústaður

“Hefur verið tómthús uppbyggt af kaupmanninum Petri Reyelssyni fyrir utan túnstæði gömlu hjáleigunnar Akurgerðiss, og setti hann þar niður fjelausan mann, er Einar hjet Gunnsteinsson, með konu og börnum ... Deyði síðan Einar þessi frá konu og börnum ... Síðan hefur þetta tómthús í eyði legið, nema hvað eftirliggjarinn hefur brúkað það til hesthúss.”

Heimildir: JÁM III, 177.

GK-185b:005 *Lækjarbakki*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: Lækjarbakki. Þar bjó einn þurrabúðarmaður.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-185b:006 *Melkjörshús*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Melkjörshús. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-185b:007 *Veldingshús*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Veldingshús. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.” “Veldingshúslóð: Næst fyrir sunnan Ragnheiðarhúsalóð tók þessi við. Hér var byggð stofnuð 1764. Strandgata 33 nú.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379; Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:008 *Brúarhraun*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Brúarhraun. Þar bjuggu þrír þurrabúðarmenn.” Í Brúarhrauni bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. “Brúarhraunsbæjarlóð, efra: Það var upprunalóðin, en skiptist 1780.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379, 404; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:009 *Nýjahraun*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Nýjahraun. Þar bjó einn þurrabúðarmaður.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-185b:010 *Beykishús*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Beykishús. Þar bjó einn þurrabúðarmaður.” “Beykishúslóðin: Hún hygg ég að hafi upphaflega, um 1800, verið stór. Náði frá Gömlu-Fjarðargötu að Linnetsstíg. Skiftist.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379; Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:011 *Skemma*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Skemma. Þar bjó einn þurrabúðarmaður.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 379.

GK-185b:012 *Smiðsbakki*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Smiðsbakki. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 380.

GK-185b:013 *Fiskaklettur*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Fiskiklettur. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 380.

GK-185b:014 *Gönguhóll*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Gönguhóll. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 380.

GK-185b:015 *Skómakarahús*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Skómakarahús. Þar bjó einn þurrabúðarmaður.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 380.

GK-185b:016 *Klettur*

bústaður

Á Kletti bjuggu 3 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 408.

GK-185b:017 *Bossakot*

bústaður

“Hjá lækjarbotnum mun hafa verið kot, sem hét Botnshagakot, stytt í Bossakot. Þar sjást ekki rústir, en þetta er nefnt 1858. Skrifað um það 1952.” Árið 1901 bjuggu þrír menn í húsinu í Bossakoti. “Bossakotslóð. Stór lóð lá austan og ofan Lækjarkotslóðar. Enda mun súi lóð eitt sinn hafa tilheyrt Bossakoti.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402; Ö-Hafnarfjörður AG, 7; Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:018 *Lækjarkot*

bústaður

Í Lækjarkoti bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. “Lækjarkotslóð: Lóð þessi lá næst fyrir innan Byggðarendalóð alveg við lækinn kringum tvo bæi er þar stóðu. Lækjargata 9.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402; Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:019 *Byggðarendi*

bústaður

Á Byggðarenda bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. “Byggðarendalóð: Byggðarendi reistur um 1830 og fylgdi mikil lóð frá Læknum upp í Austurg. [ólæsilegt] ...” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402; Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:020 *Narfabær*

bústaður

Í Narfabæ bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:021 *Elísarbær*

bústaður

Í Elísarbæ bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:022 *Bjarnabær*

bústaður

Í Bjarnabæ bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. “Bjarnabæjarlóð. Lóð þessi lá umhverfis Bjarnabæ ofan Árnahússlóðar.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Gæti verið sama og GK-170:036.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402; Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:023 *Brú*

bústaður

Í Brú bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:024 *Kristinshús*

bústaður

Í Kristinshúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:025 *Bær*

bústaður

Í Bæ bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:026 *Einarsbær*

bústaður

Í Einarsbæ bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 402.

GK-185b:027 *Guðrúnarhús*

bústaður

Í Guðrúnarhúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:028 *Guðnabær*

bústaður

Í Guðnabæ bjuggu 3 heimilismenn árið 1901. “Guðnabæjarlóð: Lóð Guðnabæjar, Austurgata 27 nú, þar stóð bærinn.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403; Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:029 *Sigurðar Jónssonar hús*

bústaður

Í Sigurðar Jónssonar húsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:030 *Kristjáns Friðrikssonar hús* bústaður

Í Kristjáns Friðrikssonar húsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:031 *Sveinsbær*

bústaður

Í Sveinsbæ bjuggu 7 heimilismenn árið 1901. “Sveinsbæjarlóð: Upp með Gunnarssundi. Nr. 6 nú til dags.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403; Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:032 *Þorkelsbær*

bústaður

Í Þorkelsbæ bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. “Þorkelsbæjarlóð. Næsta lóð vestan við Árnabæjarlóð [045]. Strg. 27. Björnsbæjarlóð: Kennd einnig við Björn er þarna bjó eftir Þorkel. ... Sigprúðarbæjarlóð. Lóðin næst fyrir vestan Þorkelsbæjarlóð [032]. Kennd við Sigprúði Þórðardóttir er lengi bjó í bænum. Ingibjargarlóð. Lóðir Þorkels- og

Sigbrúðarbæjar var á seinni hluta 19. aldar kennd við Ingibjörgu Guðmundsdóttir.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403; Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:033 *Kristínarbær* bústaður

Í Kristínarbæ bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:034 *Hábær* bústaður

Í Háabæ bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. “Hábæjarlóð: Hún var ofar en Kelabæjarlóð [124] og norðar.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Sjá 170:048.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:035 *Bjarna Markússonar bær* bústaður

Í Bjarna Markússonar bær bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:036 *Gunnarsbær* bústaður

Í Gunnarsbæ bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:037 *Ragnheiðarhús* bústaður

Í Ragnheiðarhúsi bjuggu 3 fjölskyldur árið 1901. “Ragnheiðarhóll: Klapparhóll austan og ofan lækjarins. Þaðan lá klapparnef fram, sem endaði í Brúarklöpp. Ragnheiðarhúslóð: Lóð við Ragnheiðarhól. Þar byggði Ragnheiður ljósmóðir Björnsdóttir um 1880 og bjó þar. Strandg. 31.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403; Ö-Hafnarfjörður, 106.

GK-185b:038 *Helgahús* bústaður

Í Helgahúsi bjuggu 8 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær

byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403.

GK-185b:039 *Kristjánshús* bústaður

Í Kristjánshúsi bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 403-404.

GK-185b:040 *Ingibjargarbær* bústaður

Í Ingibjargarbæ bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. “Ingibjargarbæjarlóð um bæ Ingibjarðar Ásbjarnardóttur. Rétt hjá Háabæjarlóð.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404; Ö-Hafnarfjörður, 111.

GK-185b:041 *Hans Linnetshús* bústaður

Í Hans Linnetshúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404.

GK-185b:042 *Markúsarbær* bústaður

Í Markúsarbæ bjuggu 3 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404.

GK-185b:043 *Jörgínarbæ* bústaður

Í Jörgínarbæ bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. “Jörgínarbæjarlönd: Bærinn var eiginlega þriðji Brúarhraunsbærinn [sjá 008 og 150]. Enda stundum kallaður svo. Jörgína Boje. Hólalóð nú. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:044 *Guðrúnarhús* bústaður

Í Guðrúnarhúsi bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404.

GK-185b:045 *Arahús*

bústaður

Í Arahúsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. “Vegurinn var þar skásneiðingur upp úr fjörunni. Vestan undir honum var Brúarhraunsvör. Svo var þar vestur af, niður í fjöru, klettur kenndur við Arahús, nefndur Arahússker, fór í kaf um flóð. Nú er það komið undir uppfyllingu. Fyrsta vegagerðin hér var þar vestur af, nefnd Arahússtétt. Nú er það komið í götu.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Nú Strandgata 21.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 404-405; Ö-Hafnarfjörður AG, 4; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:046 *Arahúsastétt*

samgöngubót

“Vegurinn var þar skásneiðingur upp úr fjörunni. Vestan undir honum var Brúarhraunsvör. Svo var þar vestur af, niður í fjöru, klettur kenndur við Arahús, nefndur Arahússker, fór í kaf um flóð. Nú er það komið undir uppfyllingu. Fyrsta vegagerðin hér var þar vestur af, nefnd Arahússtétt. Nú er það komið í götu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4.

GK-185b:047 *Einars Hansenshús*

bústaður

Í Einars Hansenshús bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405.

GK-185b:048 *Hendriks Hansenshús*

bústaður

Í Hendriks Hansenshús bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. “Hendrikshússlóð: Lóð um hús Hendriks J. Hanses. Hluti af [ólæsilegt] ...” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:049 *Hraunprýði*

bústaður

Í Hraunprýði bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. “Hraunprýðislóð: Lóð þessi mun hafa verð stór. Huti af henni um Hraunprýðishúsið, einnig öll Hansenslóð, en skiftist.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:050 *Jörundarhús*

bústaður

Í Jörundarhúsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. “Jörundarhúslóð: Lóð við Jörundarhús, eystri hluti Hraungerðis. Austurgata 15.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:051 *Hraungerði*

bústaður

Í Hraungerði bjuggu 3 heimilismenn árið 1901. “Þá er að fara norður fyrir Hamarkotslæk. Inn með læknum heitir Hraungerði, eða öðru nafni Kristjánsgerði.” “Hraungerði. Svo var stór hvammur í hrauninu kallaður. Myndaður af framburði lækarins. Þar er Barnaskóli Hafnarfjarðar. Kristjánsgerði: Svo er Hraungerði þetta nefnt í skjali frá 1866.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Hraungerði nú Austurgata 11.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður AG, 7; Ö-Hafnarfjörður, 109, 114.

GK-185b:052 *Ólafsbær*

bústaður

Í Ólafsbæ bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. “Ólafsbæjarlóð: Lóð Ólafsbæjar lá vestan Linnetslóðar. Austurg. 16.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:053 *Hansenshús*

bústaður

Í Hansenshús bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. “Hansenhússlóð: Lóð um hús Jóhannesar P. Hansess. Náði að Arahússtétt. ... Einarshússlóð: Hansenslóð var kennd við Einar J. Hansen lengi.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:054 *Theodórshús*

bústaður

Í Theodórshúsi bjuggu 9 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405.

GK-185b:055 *Filippusarhús*

bústaður

Í Filippusarhúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. “Filippusarbæjarlóð: Lóð kölluð svo eftir

að Filippus Filippusson fór að búa þar.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405; Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:056 Þórðarbær bústaður

Í Þórðarbær bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405.

GK-185b:057 Guðmundarbær bústaður

Í Guðmundarbæ bjuggu 7 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405.

GK-185b:058 Hansenbær bústaður

Í Hansenbæ bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 405.

GK-185b:059 Steingrímsbær bústaður

Í Steingrímsbæ bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:060 Þorkelsbær bústaður

Í Þorkelsbæ bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:061 Þorlákshús bústaður

Í Þorlákshúsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:062 *Finnshús*

bústaður

Í Finnshúsi bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:063 *Flygenringshús*

bústaður

Í Flygenringshúsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:064 *Brydeshúsi*

bústaður

Í Brydeshúsi bjuggu 2 fjölskyldur árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:065 *Halldórsbær*

bústaður

Í Halldórsbæ bjuggu 3 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:066 *Klettur*

bústaður

Á Kletti bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:067 *Níelsarhús*

bústaður

Í Níelsarhúsi bjuggu 11 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:068 *Ólafs Sigurðarsonarbær* bústaður

Í Ólafs Sigurðarsonarbæ bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406.

GK-185b:069 *Guðmundarhús* bústaður

Í Guðmundarhúsi bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. “Guðmundarhúslóð. Hús þetta keypti Guðmundur Magnússon skipstjóri og fluttu foreldrar hans í það fyrir aldamót.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Sjá 218, ekki víst við hvaða Guðmundarh. er átt 1901.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406; Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:070 *Þorvaldsbær* bústaður

Í Þorvaldsbæ bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:071 *Sigurjónshús* bústaður

Í Sigurjónshúsi bjuggu 9 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:072 *Sigmundarhús* bústaður

Í Sigmundarhúsi bjuggu 7 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:073 *Hannesarhús* bústaður

Í Hannesarhúsi bjuggu 7 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:074 Oddsbær

bústaður

Í Oddsbæ bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. “Oddsbæjarlóð: Lóð þessi lá ofanvert í Akurgerði og hluti úr því. Þar er nú Kirkjuv. 5.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407; Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:075 Steingrímshús

bústaður

Í Steingrímshúsi bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:076 Gíslalóðshús

bústaður

Gísla lóðshúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:077 Ingvarshús

bústaður

Í Ingvarshúsi bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:078 Andrésarbær

bústaður

Í Andrésarbæ bjuggu 7 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:079 Sigurgeirshús

bústaður

Í Sigurgeirshúsi bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:080 Kristjánsbær

bústaður

Í Kristjánsbæ bjuggu 8 heimilismenn árið 1901. “Kristjánsbæjarlóð: Kristjánsbæirnir voru

tveir, en sameiginleg lóð Austurgata 27b og 29b.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist. Bæirnir skráðir saman .

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407; Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:081 *Guðmundar Helgasonarhús* bústaður

Í Guðmundar Helgasonarhúsi bjuggu 4 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:082 *Flygenringsbúð* bústaður

Í Flygenringsbúð bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:083 *Árnahús* bústaður

Í Árnahúsi bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407.

GK-185b:084 *Einars Ólafssonarbær* bústaður

Í Einars Ólafssonarbæ bjuggu 6 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 408.

GK-185b:085 *Guðmundar Halldórssonarhús* bústaður

Í Guðmundar Halldórssonarhúsi bjuggu 2 heimilismenn árið 1901. Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 408

GK-185b:086 fjós

“Þar vestur af [046] Fjósaklettur, sem einnig var nefndur Linnetsklettur, því þar byggði Linnet sér fjós.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4.

GK-185b:087

heimild

“Þegar Fjósaklett [088] sleppir, tekur við Beykihúsvör. Byrjar hún við hús J.Mathiesen og nær að Linnetsveg og er undir uppfyllingunni, þar sem Linnet hafði verslun sína.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 4-5.

GK-185b:088 *Akurgerðisvör*

lending

“Svo er þar sem bryggjan liggur lengst fram, fyrst var bryggja Bjarna Sívertsen, þar hafði verið Akurgerðisvör, sem er vestan undir Skipakletti, eða öðru nafni Jaktarkletti, er hurfu (svo).”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5.

GK-185b:089

heimild

“Svo er þar sem bryggjan liggur lengst fram, fyrst var bryggja Bjarna Sívertsen, þar hafði verið Akurgerðisvör, sem er vestan undir Skipakletti, eða öðru nafni Jaktarkletti, er hurfu (svo). Þar byggði Bjarni Sívertsen dokku sína.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5.

GK-185b:090 *Klofi*

bústaður

“Í sjálfum verzlunarstaðnum norðan Hamarskotslækjar, voru þessar þurrabúðir [1806]: ... Klofi. Þar bjuggu tveir þurrabúðarmenn.” Í Klofa bjuggu 4 heimilismenn árið 1901.

“Klofalóð: Hún var stór allt frá Klofaklifi að Gesthúsum. Frá sjó allt uppundir Merkurlóð.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 380, 407; Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:091 *Klofavör*

lending

“Vestan undir þessu [089] er Klofajara og Klofavör, er þar, sem Bæjarútgerð Hafnarfjarðar hefur bækistöð sína nú.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5.

GK-185b:092 *Gestshús*

bústaður

Í Gestshúsi bjuggu 3 fjölskyldur árið 1901. “Gesthúsaloð. Þar var upphaflega allstór lóð. Allt frá Klofalóð að Klettslóð, frá sjó upp að Markavörðunni. Gesthús fjara: Fjaran neðan

Gesthúsalóðar, svo nefnd frá 1790.” Ekki ljóst úr landi hvaða jarðar þessi bær byggðist.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 407-408: Ö-Hafnarfjörður, 123.

GK-185b:093 *Gesthúsavör* lending

“Þar vestur af [091] tekur við Gesthúsafjara og Gesthúsavör og Gesthúsaklöpp, sem er undir efri enda bryggjuhússins.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 5.

GK-185b:096 sel

“Þá er að fara norður fyrir Hamarkotslæk. Inn með læknum heitir Hraungerði, eða öðru nafni Kristjánsgerði [051]. Þar ofan með læknum, upp undir Hörðuvöllum, heita Grænhólar. Þetta eru hraunklappir. Hörðuvellir eru upp með læknum. Þar er sagt að Bjarni Sívertssen hafi haft í seli.” Um 1870 vitanðu maður um að hann hefðu heyrt að Bjarni Síversson hefði haft stekk á Hörðuvöllum. Líklega sami staður.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 7, SS: Saga Hafnarfjarðar, 284.

GK-185b:097 *Pétursgerði* örnefni

“Næst Hraungerði [051] ... er Pétursgerði, en nokkuð af því er nefnt Mathiesensgerði, þar sem Mjóasund liggur upp frá Austurgötu.” “Péturisgerði: Svo var svæðið kallað frá læk upp í hraunið beggja megin við Mjóasund upp fyrir Austurgötu. Lóðir húsanna Strandg. nr. 41, 43, 45. Mjóasund nr. 1, 2, 3. Austurg. 36, 38, 39.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta var.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8; Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:098 *Smiðjuhóll* smiðja

“Næst Hraungerði [051] ... er Pétursgerði, en nokkuð af því er nefnt Mathiesensgerði, þar sem Mjóasund liggur upp frá Austurgötu. Milli húsa nr. 38 og 40 við Austurgötu er hóll, sem heitir Smiðjuhóll.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta var.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8.

GK-185b:099 *Einarsgerði/Jóhannesargerði* örnefni

“Vestan við Gunnarssund, þar sem nú er nr. 26 við Austurgötu, var hraunbolli, nefndur

Einargerði og Jóhannesargerði, kennt við Jóhannes Hansen, dregur nafn af þeim, sem ræktaði það fyrstur.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta var.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8.

GK-185b:100

mylla

“Svo er hóll, þar sem fríkirkjan stendur fremst á, hann hét eða heitir Mylluhóll. Þar var á sínum tíma kornmylla.” “Mikill kalapparhóll, ofan Tófta. Þar mylla H.A.Linnets.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta var.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8; Ö-hafnarfjörður, 113.

GK-185b:101 *Á Tóftum*

örnefni

“Svo er hóll, þar sem fríkirkjan stendur fremst á, hann hét eða heitir Mylluhóll. Þar var á sínum tíma kornmylla. Neðan undir honum hét á Tóftum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8.

GK-185b:102

uppsátur

“Svo er hóll, þar sem fríkirkjan stendur fremst á, hann hét eða heitir Mylluhóll. Þar var á sínum tíma kornmylla. Neðan undir honum hét á Tóftum. Þar heldur vestur af heitir Hraunprýði [049]. Heldur vestur af Tóftum var Hraunprýðisstígur, er liggur þaðan vestan Mylluhóls, austan vitans, niður í Lágirnar, sem eru austan vitans, og niður í Hvolftir, er stefna að Grænhólnum og upp að Setbergi [GK-173]. Sagt er, að Setberg hafi haft uppsátur við Skipaklett. Mun þetta hafa verið sjávangatan [GK-651:027] þaðan. Nokkuð af þessu liggur eins og Linnrstsstígur í lægðum undir Arnarklettum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8-9.

GK-185b:103 *Linnetsstígur*

leið

“Svo er hóll, þar sem fríkirkjan stendur fremst á, hann hét eða heitir Mylluhóll. Þar var á sínum tíma kornmylla. Neðan undir honum hét á Tóftum. Þar heldur vestur af heitir Hraunprýði [049]. Heldur vestur af Tóftum var Hraunprýðisstígur, er liggur þaðan vestan Mylluhóls, austan vitans, niður í Lágirnar, sem eru austan vitans, og niður í Hvolftir, er stefna að Grænhólnum og upp að Setbergi [GK-173]. Sagt er, að Setberg hafi haft uppsátur

við Skipaklett. Mun þetta hafa verið sjávargatan [GK-651:027] þaðan. Nokkuð af þessu liggur eins og Linnrstsstígur í lægðum undir Arnarklettum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8-9.

GK-185b:104 *Linnetsgerði* örnefni

“Þegar kemur fram hjá Hraunprýði [049], er komið í Linnetsgerði, er stendur bak við Linnetshús, þar sem Loftur Bjarnason hafði fiskibækistöð sína.” “Linnetshúslóð: Lóðin lá frá Linnetskletti undir húsinu og ofan þar. Linnetsgerði: Lá ofan lóðarinnar allt upp fyrir Austurgötu 17.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9; Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:105 *Linnetshús* bústaður

“Þegar kemur fram hjá Hraunprýði [049], er komið í Linnetsgerði, er stendur bak við Linnetshús, þar sem Loftur Bjarnason hafði fiskibækistöð sína.” “Linnetshúslóð: Lóðin lá frá Linnetskletti undir húsinu og ofan þar. Linnetsgerði: Lá ofan lóðarinnar allt upp fyrir Austurgötu 17.” Gæti verið sama og 041. Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hænsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9; Ö-Hafnarfjörður, 114; SS: Saga Hafnarfjarðar, 297-298.

GK-185b:106 *Hraungerði, Vestri/ Afatún* bústaður

“Þá er Hraungerði, Vestra- [ATH sjá 051] það er einnig kallað Afatún.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-185b:107 *Grýttaklif* leið

“Þá er Hraungerði, Vestra- [ATH sjá 051] það er einnig kallað Afatún. Stígur lá frá bæ Ólafs Þorv[aldssonar] upp í Afatún, var nefndur Grýttaklif, er rétt vestan við hús nr. 16 við Austurgötu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-185b:108 *Filippusargerði*

örnefni

“Vestan við Afagerði [107] var lítið gerði, nefnt Filippusargerði, er er beggja vegna við brattaklif, sem fyrr getur.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-185b:109

samgöngubót

“Vestan við Afagerði [GK:185b:107] var lítið gerði, nefnt Filippusargerði, er er beggja vegna við Brattaklif, sem fyrr getur. Næst kemur Reykjavíkurvegur [GK-651:028], sem er gamalt örnefni á þessum stað, neðanvert við nr. 17. Var þar svonefnt Háaklif. Það var svo þröngt, að varla var fært klyfjahestum; þar var sett tré, klætt lyngi og greinum, þegar konungurinn kom 1874.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-185b:110

leið

“Úr Háaklifi lá vegurinn [GK-651:028] utan í kletti, sem húsið nr. 13 stendur á, með djúpri hraungrjótu, sem húsið nr. 6 stendur í, skáhallt yfir í Finnshóls og utan í honum niður á Binginn. Upp Finnshóls var brattur stígur.” Vegurinn liggur utan í hólinn, en annar stígur ligur upp hann.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-185b:111 *Hellisgerði*

örnefni

“Vestur af Háklifi [Sjá GK-651:028] tekur svo við Hellisgerði. Dregur það nafn af Fjarðarhelli, og svo er aðalhlutinn hér neðar Akurgerði, sem er beint upp af eystri bryggjunni.” “Hellisgerði: Flatir undir háum klapparhrygg. Það mun Bjarni Sívertssen sem fyrstur manna hafa ræktað [svo].” Í Hellisgerði var fjárhellir áður.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10; Ö-Hafnarfjörður, 118; SS: Saga Hafnarfjarðar, 456.

GK-185b:112 *Árnagerði*

örnefni

“Vestur af Háklifi [Sjá GK-651:028] tekur svo við Hellisgerði. Dregur það nafn af Fjarðarhelli, og svo er aðalhlutinn hér neðar Akurgerði, sem er beint upp af eystri

bryggjunni. Þar upp af er Árnagerði. “Árnagerði: Svo var svæðið nefnt frá Garðaveginum allt upp að Hellisgerði. Árni Hildibrandasson ræktaði þar um 1866.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10; Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:113 *Grútargjóta* heimild

“Vestast í Akurgerði, alveg við Merkisgötu, er Grútargjóta. Þar létu þeir Bryde og Knudsen bræða grút.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:114 *Merkisgata* leið

“Vestast í Akurgerði, alveg við Merkisgötu, er Grútargjóta. Þar létu þeir Bryde og Knudsen bræða grút.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:115 *Álfakirkja/Ömmuklettur* huldufólksbústaður

“Vestast í Akurgerði, alveg við Merkisgötu, er Grútargjóta. Þar létu þeir Bryde og Knudsen bræða grút. Kletturinn bak við nr. 16 við Vesturbraut heitir Ömmuklettur eða Álfakirkja. Undir honum er flöt, sem heitir Ömmuflöt.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:116 *Víðistaðir* bústaður

“Víðistaðir eru vestur og norður frá bæ við Kirkjuveg, sem hlykkjaðist upp og norður hraunið.”

Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:117 *Garðaborg* fjárskýli

“Víðistaðir eru vestur og norður frá bæ við Kirkjuveg, sem hlykkjaðist upp og norður hraunið. Þar norður af á hrauninu var hringlaga fjárborg, Garðaborg.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:118 *Hvíldarklettur*

áfangastaður

“Vestur af Víðastöðum [016], þar sem vegurinn [Kirkjuvegur] er hæstur, heitir Sigurjónshæð, og þar vestur af er Hvíldarklettur. Mátti tylla sér á hann af veginum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:119 *Heilagagerði*

heimild

“Næst á eftir Gesthúsaklöpp [093] átti Heilagagerði að koma.” “Heilagagerði var það kallað, því að það átti Guðmundur Halldórsson járnsmiður, en Valgerður Gísladóttir, kona hans, var siðvönd mjög.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10.

GK-185b:120 *Gunnarssund*

uppsátur

“Gunnarssund: Sund þetta lá upp í hraunið vestan við Ragnheiðarhól [037]. Það lá í krókum upp í hraunið. Uppsátur skipa og báta.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta var.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 106.

GK-185b:121 *Kristjánsbæjarstígur*

leið

“Kristjánsbæjarstígur: Ofanvert við Rangheiðarhól [037] lá stígurinn upp í hraunið eftir klöpp á barmi djúprar gjótu [Gunnarsg. ?] upp að Guðnabæ, Kristjánsbæjum [080] og Nielsarbæ. ... Vitastígurinn: Kristjánsbæjarstígurinn var lengi sá stígur sem genginn var upp í Vitann á hrauninu utan Nielsarbæjar.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:122 *Nielsarbær/Efstibær*

bústaður

“Efstabæjarlóð: Nielsarbær var einnig kallaður Efstibær. Þar um lóðin Hverfisgata 38 og 38b. Nielsarbæjarlóð: Svo var lóðin einnig lölluð meðal manna.” Gæti verið sama og 067

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:123 *Benediktsbær*

bústaður

“Benediktsbæjarlóð: Upphaflega kennd við Benedikt Jóhannesarson er hér byggði bærinn og bjó fyrstu árin.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:124 *Kelabær* bústaður

“Kelabæjarlóð: Hún var efsta lóð við Gunnarssund, Hverfisgata 30 nú.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:125 *Strýta* bústaður

“Strýtulóð: Bærinn var kallaður Strýta og lóðin svo. Hverfisg. 29.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:126 *Helgabær* bústaður

“Helgabæjarlóð: Næsta lóð við Veldingalóð [007], nú Strandgata 35. Hún Odds póstmeistara Ívarssonar. Sigurðarbæjarlóð: Svo var Helgahæjarlóð einnig kölluð.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107.

GK-185b:127 *Árnabær* bústaður

“Árnabæjarlóð: Lóin næst fyrir sunnan Helgabæjarlóð, Strandg. 37-39[?]. Kringlulóð. Árnabæjarlóð var einnig kölluð svo.” Gæti verið sama og 083.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 107-108.

GK-185b:128 *Brúarbær* bústaður

“Brúarlóð. Eftir að brúin var færð á læknum [sjá Hamarskot] var lóðin og bærinn [?] kenndur við brúna.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:129 *Kolfinnubær* bústaður

“Kolfinnubæjarlóð: Lóð næst sunnan Brúarlóðar með læknum. Nú Strandgata nr. 41 og 43.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:130 *Miðsund* leið

“Miðsund. Stígur er lá upp sunnan við gafn Helgabæjar [126] suður eftir klapparhrygg bak húsanna Nr. 37, 39, 41 Strandg. Að Mathisensbæ, Austurg. 36 og fleiri bæjum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:131 *Kofalóð*

örnefni

“Kofalóðin. Hún var ofan Kolfinnulóðar [129]. Mjóasund 1 nú. Var stór.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:132 *Mathisensgerði*

heimild

“Mathisensgerði: Það mun hafa verið ofan Austurgötu, þar sem nú liggur Mjóasund og lóð hússins nr. 39.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:133 *Þuríðarbær*

bústaður

“Þuríðarbæjarlóð: Þuríðarbær stóð sunnan Krisjánsbæjar. Djúp gjóta fyrir ofan. Austurgata nr. 33 nú.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:134 *Sveinshús*

bústaður

“Sveinshússlóð: Hún var þar sem nú er lóð hússins nr. 47 við Strandg. Hún var fyrsta lóð [svo], sem látin var með því fororði að nokkur hluti hennar myndi verða tekin undir veg.”
Gæti verið sama og 031.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 108.

GK-185b:135 *Grundarhús*

bústaður

“Eftir að Gundarhús var reist 1885 var farið að kenna lóðina við húsið. Austurgata 42 og 44.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:136 *Hólshús*

bústaður

“Hóllinn. Klapparhóll sunnan Bossakotslóðar [017] við lækinn. Á hólnum var gjóta. Þar yfir var byggt Hólshúsið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:137 *Mjóasund*

leið

“Mjóasund. Stígur þaðan frá [ólæsilegt]... Er enn við líði lítið breyttur frá byrjun.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:138 *Balastígur* leið

“Balastígur: Hann var framhald af Mjóasundi [039] og Miðsundi [130] að Balabæ [GK-185:011].”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109

GK-185b:139 *Ingvarsbær* bústaður

“Ingvarsbæjarlóð. Lóð Ingvarsbæjar. Austurgata 38. Kristinsbæjarlóð: Lóð Ingvarsbæjar svo kölluð, þá bjó þar Kristinn Vigfússon bróðir Ingvars.” Gæti verið sama og 077 .

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:140 *Garðhús* bústaður

“Garðhúslóð: Bær byggður þar sem nú er húsið nr. 41 við Austurg. Lóðin þar í kring nefnd svo. Balalóð: Annar bær var seinna byggður í lóðinni, þá nefndur svo. Balinn. Svo var hraunbalinn kallaður, þar sem bærinn stóð. Aug. 43. Lóðinn náði allt suður að Læk. Aug. 43, 45, 47. Skólabær 3.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:141 hesthús

“Hesthúslóðin: Ofar með Læknum er Hraungerði [051]. Utan garðsins. Hvg. 60. Þarna átti Brennist. og Koparfélagið hesthús.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 109.

GK-185b:142 *Hörðuvallatroðningur* leið

“Hörðuvellir. Vellir grónir í kvosinni upp við Hraunið. Vellirnir eru myndaðir af framburði lækjarins. Hörðuvallatroðningur: Götuslóði er lá ofan úr Sjávarhrauni niður á vellina og eftir þeim yfir lækinn.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-185b:143 *Hörðuvallarvað* vað

“Hörðuvellir. Vellir grónir í kvosinni pp við Hraunið. Vellirnir eru myndaðir af framburði lækjarins. Hörðuvallatroðningur: Götuslóði er lá ofan úr Sjávarhrauni niður á vellina og eftir

þeim yfir lækinn. Hörðuvallatjörn: Tjörn þessi er nú horfin, en fram til 1914 var hún þarna og oft gott skautasvell á henni. Hörðuvallavað. Var yfir lækinn frá Hörðuvöllum. Voru það vöðlar miklir.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 110.

GK-185b:144

smiðja

“Smiðjuhóll. Hraunhóll innan girðingar við Ingvarsbæ [139]. Stóð Smiðja.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 111.

GK-185b:145 *Jónsbær/Horngryti/Brúarbær* bústaður

“Jónsbæjarlóð: Lóð við bæ Jóns Arnfinnssonar ofar en Magnúsarbæjarlóð. Horngrytislóð: Jónslóð var einnig nefnd þessu nafni, bærinn Horngryti. Brúarbæjarlóð: Eftir að Bjarni Markússon eignaðist bæinn var lóðin kölluð svo. Lóð þessi var ofan við Einarsgerði.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:146 *Brúarhraunsklettur*

huldufólksbústaður

“Brúarhraunsklettur: Mikill kletur með hringasprungu og stalli. Huldufólkstrú var á klettinum. Þar er nú Póstur og sími.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:147 *Sigprúðarbær*

bústaður

“Sigprúðarbæjarlóð. Lóðin næst fyrir vestan Þorkelsbæjarlóð [032]. Kennd við Sigprúði Þórðardóttir er lengi bjó í bænum. Ingibjargarlóð. Lóðir Þorkels- og Sigprúðarbæjar var á seinni hluta 19. aldar kennd við Ingibjörgu Guðmundsdóttir. ... Upphaflega hét Sigríðarbær Garður og lóðin kennd við. Þar er nú Húsið nr. 25 við Strandgötu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:148 *[ólæsil]inunnargerði*

örnefni

“[ólæsil]inunnargerði: Það mun hafa verið grasbalar þeir er síðar heyrðu undir lóð hússins nr. 85 við Strandgötu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:149 *Brúarhraunsbæjarlóð*

örnefni

“Brúarhraunsbæjarlóð. Lóð milli garðslóðar og Brúarhraunsstígs. ... Brúarhraunsbæjarlóð, efra: Það var upprunalóðin [008] , en skiptist 1780.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 112.

GK-185b:150 *Brúarhraunsstígur* leið

“Brúarhraunsstígur: Lá af Sjávargötunni upp milli Brúarhraunsbæjar neðra og Arahúss.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:151 *Petersenshús* bústaður

“Petersenshússlóð: Um tíma bjó þarna Adolph Petersen. Strandg. 19.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:152 *Hraunprýðisgerði* örnefni

“Hraunprýðisgerði: Það var norðan undir Millihól [svo sjá 100]. Austurg. 19 og allt uppundir Hverfisgötu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:153 *Hansensgerði* heimild

“Hansensgerði: Gerði sunnan mylluhóls [svo sjá 100] vel upp ræktar af Jóh. P. Hansen.”

Var einnig kallað Einarsgerði.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:154 *Hraunprýðisstígur* leið

“Hann lá frá Hraunprýði með Mylluhól [svo] upp í hraun þar sem nú er Vitastígur ofan vita niður í lægðirnar hjá Arnarklettum út á Grænhól yfir Hörðuvelli á Setbergsstíg.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:155 *Kaplakrikastígur* leið

“Hann lá af Hraunprýðisstíg upp í Kaplakrika. Sá þennan stíg 1918 og fór hann.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113.

GK-185b:156 *Kristínarhellir/Jóhanshellir* heimild

“Kristínarhellir. Var undir klapparhól rétt hjá Hraunprýðisstígnum, þar hafðist Kristín

Ásbjarnardóttir við part úr sumri er hún var nýflutt hingað í bæinn. Þar áður hafði Jóhann Baldvinsson þar fé sitt.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 113-114.

GK-185b:157 *Jóhannsbæjr* bústaður

“Jóhannsbæjarlóð: Lóð hjá Jóhannsbænum, Austurgata 31.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:158 *Hagakot* bústaður

“Hagakotslóð: Bjarni frá Hagakoti flutti í bæinn og eftir það var bærinn kallaður svo og er enn af sumum. Lækjarþorpið [svo].”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:159 *Linnetsbryggja* lending

“Linnetsbryggja: Bryggja Linnetsverzlunarinnar syðst í fjörunni.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:160 *Hraungerði vestra* örnefni

“Hraungerði vestra: Lá ofan Ólafsbæjarlóðar [052] frá Austurgötu upp fyrir Hverfisgötu og vestur Hverfisg. 10.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:161 *Nýjahús* bústaður

“Nýjahúslóð. Lóð Nýjahússins. Það byggt um 1873. Austurgata 14,12.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:162 *Hansengerði* heimild

“Hansengerði: Gerði kennt við Jörgen Hansen kaupmann.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 114.

GK-185b:163 skemma

“Skemmulóðin: Lóð hjá Skemmunni, bær vestan við Beykishús.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:164 *Þórarinshúslóð* bústaður

“Þórarinshúslóð: Lóð framan við Árnahúslóð á Stakkastaðinn [svo] við Sjávargötuna. Því kallað Stakkastæðishús er flutt var.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:165 *Filippusargerði* örnefni

“Filippusargerði: Lá vestan Filippusarbæjarlóðar [055] í brekku. Aug.6.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:166 *Brattistígur* leið

“Brattistígur: Hann lá af Sjávargötunni upp með húsum Þórarins, Árna og Filippusarbæ upp á Stakkstæðið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:167 *Brekkubæjarlóð* bústaður

“Brekkubæjarlóð: Hún var vestust lóða í Beikishúslóð. Austurg. 35.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:168 *Finnshóll* bústaður

“Mylluhóllinn: Svo hét hóllinn, sem síðar hét Finnshóll. Finnshóll. Svo var Mylluhóllinn kallaður eftir 1890. Þá byggði þar hús Gísli Þormóðsson og Finnur sonur hans. Finnslóð: Lóðin umhverfis hún Finns Gíslasonar. Reykjav.v. 4.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:169 *Torfabær* bústaður

“Torfabæjarlóð: Lóð umhverfis Torfabæ ofar en Finnshúslóð. Rvv. 6. Þorkelsbæjarlóð: Tölluð svo Torfabæjarlóð eftir að Þorkell Jónss fór að búa í Torfabæ. ... Torfabæjarlóð. Áður bjó Torfi Jónsson í bænum og bærinn og lóðin gekk þá undir hans nafni. Þar var kvikmyndahús.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115, 117.

GK-185b:170 *Þorkelsbratti*

leið

“Þorklesbratti: Brattur stígur af Reykjavíkurvegi upp á Stakkstæðið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 115.

GK-185b:171 *Hólsbær*

bústaður

“Hólsbæjarlóðir: Bæirnir voru tveir og lóðirnar tvær umhverfis. Hverfisgata 9, 11 og 13.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:172 *Hólsbær*

bústaður

“Hólsbæjarlóðir: Bæirnir voru tveir og lóðirnar tvær umhverfis. Hverfisgata 9, 11 og 13.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:173 *Stakkstæðisstígur*

leið

“Stakkstæðisstígur: Stígur frá Þorkelsbratta [170] austur Stakkastæðistún.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:174

pakkhús

“Bringurinn: Svo var svæðið kallað frá Christenssenshúsi suður að pakkhúsi, sem brann 1906.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:175 *Christenssenshús*

heimild

“Bringurinn: Svo var svæðið kallað frá Christenssenshúsi suður að pakkhúsi, sem brann 1906.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:176 *Jónshússlóð*

bústaður

“Jónshússlóð: Sunnan við Pakkhúsið stóð hús Jóns snikkara Steingrímssonar og lóð lítil umhverfis það.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:177 *Gamla-Fjarðargata*

leið

“Lá af Bingnum upp hraunbrattan, nú Reykjavíkurvegur, utan í Finnshól og og áfram upp í

Háklof undir Svensenskletti upp á balan, þar Sjónarhóll, inn á Bognaveg í Djúpugjótu vestari upp að Hvíldarsteini (Frost h/f), inn á Flatahraun og austur að Hraunholti í ótal hlykkjum og krónum.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:178 *Bognivegur* leið

“Lá af Bingnum upp hraunbrattan, nú Reykjavíkurvegur, utan í Finnshól og og áfram upp í Háklof undir Svensenskletti upp á balan, þar Sjónarhóll, inn á Bognaveg í Djúpugjótu vestari upp að Hvíldarsteini (Frost h/f), inn á Flatahraun og austur að Hraunholti í ótal hlykkjum og krónum. ... Bognivegur: Svo hét vegurinn er hann beygði niður í Djúpugjótu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:179 *Kónigsvegur* leið

“Vegur er Hafnfirðingar lögðu 1873 fyrir konungskonuna 1874. Af brúnni og austur á Hraunbrún.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 116.

GK-185b:183 *Háaklif* bústaður

“Háklifslóð: Hún lá umhverfis Háaklifsbæinn. R-víkurv. 15. Alllangt fyrir ofan Klettslóðina.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 117.

GK-185b:184 *Bjarnagarður* heimild

“So kalla ég garð þann sem Bjarni Riddari gerði 1814 og lá vestan við verzlunarhúsið. Þar sem síðar var Grjóthrúga vestari.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 117.

GK-185b:185 *Briemsgarður* heimild

“So kalla ég garð þann sem Frú Briem ræktaði við íbúðar- og Verzlunarhúsin á Akurgerði.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 117.

GK-185b:186 *Steindórshús/Árnahúslóð* bústaður

“Steindórshúslóð: Hún var hluti af Akurgerðislóð, enda stóð hún þetta rétt fyrir ofan

Bjarnahús Sívertsen. Árnahúslóð: Sama lóð og Steind.hússlóð, kölluð svo eftir að Árni Hildibrandsson smiður settist að í húsinu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:187 *Ólafshús* bústaður

“Ólafshússlóð: Ólafur og Jón Jónatanssynir byggðu hús Kirkjuv. 6 og bar þá lóðin þetta nafn og húsið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:188 *Daðakot* bústaður

“Daðakotslóð: Magnús Auðunsson fluttist frá Fiskikletti, sem ætíð var kallaður Daðakot, og nefnið hélzt við fólkið [svo].”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:189 *Á Hrauni* bústaður

“Hraunslóð: Næsta lóð fyrir ofan Daðakotslóð. Húsið kallað Á Hrauni.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:190 *Erlendarbær* bústaður

“Erlendarbæjarlóð. Þar bjó Erlendur rétt eftir aldamótin. Bærinn stendur enn, en sneiðist af lóðinni.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:191 *Krambúð* heimild

“Krambúð’, sem reist var árið 1762, er konungur rak verzlunina. Þessi búð var síðar endurbætt með nýju þaki árið 1773.” “Hún var allstór, í 15 stafgólfum, 30 álna löng, 12 álna breið og 111/4 álna há til mænis að dönsku máli og virt á 850 rd Croner.” Var trégirðing milli húsanna.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 204-205.

GK-185b:192 *Gamla Krambúð* heimild

“Hin svo nefnda gamla “krambúð”, sem settur hafði verið nýr gafl íárið 1772; hún var virt á 70 rd. Croner.” Gæti verið sama og annaðhvort 002-003. Það var trégirðing milli húsanna.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 205.

GK-185b:193 skemma

“Nýtt vörugueymsluhús, reist árið 1772. Þar var meðal annars íbúðarherbergi undirkaupmannsins við verzlunina og oft yfir. Þetta húnn var virt á 600 rd. Croner.” Það var trégirðing milli húsanna.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 205.

GK-185b:194 heimild

“Nefnd sú, er sá um Íslandsverzlunina eftir 1787 leyfði árið 1788 Heimrich Dultz, kaupmanni í Altona, afnot af vörugueymsluhúsi, sem reist hafði verið í Hafnarfirði árið 1779, og skyldi Muxoll kaupmaður afhenda umbosmanni Dultz húsið.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 248.

GK-185b:195 landamerki

“Skyldu landamerki hennar [árið 1791] ákvörðuð eftir því, sem venja sagði til, og taldi rentukammerið það hægara fyrir þá sök, að enn sæist votta þar fyrir landamerkjagörðum.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 281.

GK-185b:0196 landamerki

“Merkin [aðalverslunarlóðar H] að austan úr Hamarskotslæk, þar sem hann fellur undir brú þá, sem yfir hann er, þverbeint í sjó fram, frá brúnni vestanverðri fyrir austan Gunnarshús í vörðu hjá garðshorni fyrir ofan nefndan bæ; þaðan sem beinast með garði, um gerði Jóhannesarm austanverðum í vörðu þá, sem er rétt fyrir ofan gerði Jóns í Hraunprýði, þar sem Linnetsbær ber í Hvaleyrarbæ ...”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 284-285.

GK-185b:197 landamerki

“Merkin [aðalverslunarlóðar H] að austan úr Hamarskotslæk, þar sem hann fellur undir brú þá, sem yfir hann er, þverbeint í sjó fram, frá brúnni vestanverðri fyrir austan Gunnarshús í

vörðu hjá garðshorni fyrir ofan nefndan bæ; þaðan sem beinast með garði, um gerði Jóhannesarm austanverðum i vörðu þá, sem er rétt fyrir ofan gerði Jóns í Hraunprýði, þar sem Linnetsbær ber í Hvaleyrarbæ; þaðan í vestur fyrir ofan gerði Ólafs Þorvaldssonar og borgara Ólafs Jónssonar í vörðu þá, sem er fyrir neðan klett þann, sem er fyrir austan bæ Sigurðar Ólafssonar ...”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 284-285.

GK-185b:198

landamerki

“... úr norðausturhorni á gerði Árna Hildibrandssonar, yfir gerðið ofavert í vörðu þá, sem er norður undan Gesthúsum.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 285.

GK-185b:199

skipakví

“Jörðinni Akurgerði, og fylgdu henni [árið 1835] eitt íbúðarhús [001?], eitt verslunarhús (Krambodshus) [sama og 191?], tvö vörugeymsluhús, ásamt innanstokksmunum [sama og 193 og 194] og skipakví ...” Skemmurnar og verslunarhúsið líkega sama og fyrrskráð hús.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 286.

GK-185b:200

heimild

Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi [185.:105] ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hæsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 298.

GK-185b:201 Pakkhús

heimild

Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi [185.:105] ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hæsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 298.

GK-185b:202 *Vesturpakkhús*

heimild

Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi [185,:105] ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hæsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 298.

GK-185b:203

fjós

Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi [185,:105] ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hæsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 298.

GK-185b:204

hæsnahús

Húseignir Linnetsfjölskyldunar voru seldar árið 1896 fyrir 7 þús. krónur. Voru þessar: “1. íbúðarhús með verzlunarbúð og geymsluhúsi [185,:105] ; 2, hið stóra, nýja pakkhús, tvíloftað; 3. vesturpakkhúsið með saltskúr; 4. salthúsið og hið svo nefnda nr. 4, sem því er áfast; 5. fjós og hæsnahús. Auk þessa keypti Jörgen Hansen svo nefnt Bræðrapakkhús fyrir 80 kr.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 298.

GK-185b:205 *Klúbburinn*

heimild

Clausen hóf veitingastarfssemi í Gestshúsum en fékk árið 1876 leyfi til veitingahússrekstrar og byggði hús skammt norðan við Undirhamarstúngarðinn sem kallaðist Klúbburinn og hélt þar dansleiki og veislur. Það var þar sem nú, 1933, stendur íbúðarhús Sigurjóns Mýrdal, í brekkunni ofan við brauðgerðarhús Ásmundar Jónssonar. Gæti verið í landi Hamarkots. Húrið var rífið 1908

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 359.

GK-185b:206 *Gestshús* heimild

Clausen hóf veitingastarfssemi í Gestshúsum en fékk árið 1876 leyfi til veitingahússrekstrar og byggði hús skammt norðan við Undirhamarstúngarðinn sem kallaðist Klúbburinn og hélt þar dansleiki og veislur. Gæti verið sama og 092.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 359.

GK-185b:207 *Krókur* bústaður

“Krókslóð: Ofan við Akurgerði og vestan við Oddsbæ var lóðin. Nú Kirkjuvegur 7 ...”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 118.

GK-185b:208 *Sigmundarbær* bústaður

“Sigmundarbæjarlóð: Bærinn og lóðin kennd við Sigmund Jónsson Krv. 9.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:209 *Jóhannsbær* bústaður

“Jóhannsbæjarlóð: Jóhann hér sá er bærinn byggði, því er nafnið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:210 *Veðuraslóð* bústaður

“Bærinn kallaður svo og því lóðin. Kirkjuv. 17b.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:211 *Kristjánsbær* bústaður

“Kristjánsbæjarlóð: Kristján bróðir Johannis byggði bæinn því nafnið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:212 *Hraunkot* bústaður

“Hraunkotslóð: Bær var byggður um 1900 þar sem nú er Kirkjuv. 14. Kallaður Hraunkot og því lóðin.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:213

rétt

“Hestaréttin: Hún lá í hraunkvos austur frá Hraunkoti. Hreiðargarði. Þar er nú vesturendi skrúðgarðarins Hellisgerði.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:214

sel

“Víðistaðir: Allstór lægð umlukt hrauni norðan við Hafnarfjörð. Þar hafði Bjarni Riddari í Seli.” Sjá 096.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:215

heimild

“Víðistaðir: Allstór lægð umlukt hrauni norðan við Hafnarfjörð. Þar hafði Bjarni Riddari í Seli. Víðistaðamýri: Mýrarblettur syðst í Víðastöðum, þar byrjuðu undir menn knattspyruleiki 1910.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:216 *Víðistaðabrunnur*

brunnur

“Hann er vestast í Víðistaðamýri [215]. Sér enn.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-185b:217 *Garðaborg*

fjárskýli

“Garðaborg: Stór fjárborg frá Görðum upp og norður frá Víðastöðum. Hún er nú horfin, en mátti sjá stæði hennar til skamms tíma.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 120.

GK-185b:218 *Guðmundarhús*

bústaður

Í Guðmundarhúsi bjuggu 5 heimilismenn árið 1901. “Guðmundarhúslóð: Lóð þessa húss var vestan til við Grjóthrígu niður við Sjávangötu, að Kofaklifi [svo?], Vesturg. 10.” Sjá 069, ekki víst við hvaða Guðmundarh. er átt 1901.

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 406; Ö-Hafnarfjörður, 120.

GK-185b:219 *Sveinshús*

bústaður

“Sveinshúslóð: Hús þetta stóð nokkru hærra á kletti. Þar bjó Sveinn skipstjóri Steindórsson. Merkug. 3.” Sjá 134.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 120.

GK-185b:220 *Erlendarbær*

bústaður

“Erlendarbæjarlóð: Erlendur Ingimundarson byggði bæinn ofanvert við Sveinshús [219] þar af kom nafnið. Helgabæjarlóð. Eftir að Helgi sonur Erlendar fór að búa þar var lóðin og bærinn við hann kennt. Merkurg. 5.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:221 *Mörk*

bústaður

“Merkurlóð: Lóð um húsið Mörk, hús Sigurgeirs Gíslasonar. 1889.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:222 *Kristjánskot*

bústaður

“Kristjánskotslóð: Kristján Auðunsson byggði bæinn og þar af nafnið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:223 *Dalbær*

bústaður

“Dalbæjarlóð: Dalbærinn stóð neðar en Kristjánskot í dalverpi.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:224 *Huldufólksklettur*

huldufólksbústaður

“Ömmuklettur: Klettur þessi stendur bak við húsið nr. 16. Vesturbraut. Ömmuflöt: Flöt þessi framan við Ömmuklett. ... Huldufólksklettur: Svo var Ömmuklettur kallaður.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:225 *Álfaklettur*

huldufólksbústaður

“Álfakeltur: Klettur þar sem nú er Vesturbr. 12. Þar sáu börnin ljós á kvöldum eftir að skyggja tók.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:226 *Linnetsbólsvikri* heimild

“Svo voru hleðslur á Malarkampinum kallaðar framan við Verslunarhús H.A. Linnets.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:227 *Christensensbryggja* heimild

“Christensensbryggja: Lá niður frá Christensenshúsi [175]. Vörubryggja. ...

Flygenringbryggja: Svo var Christensensbryggja kölluð eftir 1897.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:228 *Christensensbólvirki* heimild

“Christensensbólvirki: Þar var framundan Christensenshúsi. ... Flygenringsbólvirki: Svo var farið að kalla bólvirkið eftir 1897.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 121.

GK-185b:229 *Knudtsensbryggja* heimild

“Það var um árabíl aðalverslunarbryggjan í Hafnarfirði. Lá niður frá Akurgerði. Nýja-Skipabr. Brydsensbryggja: Eftir 1895 var farið að kallað hana svo Knudt.br.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:230 *Sivertsensbolvirki* heimild

“Sivertsensbolvirki: Talsvert af Knudtsensbólvirkunum mun hafa verið frá tíð Bjarna Sívertsen 1793-1833.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:231 *Bjarnadokk* heimild

“Þurrdokk, sem Bjarni Riddari Sívertsen lét gera í Bólvirkinu. Komust þar fyrir þrjár fiskiduggur.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:232 uppsátur

“Akurgerðisvarir: Þar voru vestur við Skipaklett og höfðu margir þar skipauppsátur. Svo sem Ofanmenn og fleiri.” Gæti verið sama og 120.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:233 *Grjóthrúgustígur* leið

“Hann lá upp með Knudtsonspakkhúsum vestanverðum upp þar sem nú er Merkurgata.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:234 *Lóðsbær* bústaður

“Lóðsbæjarhús: Lóð allstór umhverfis Lóðsbærinn. Merkurg. 2 og 4.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:235 *Guðnýjarbær* bústaður

“Guðnýjarbæjarlóð: Lóð næst þar fyrir ofan. Merkurg. 4 og 6.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:236 *Klofavör* lending

“Klofavör: Hún var fast upp við Skipaklett. Allgóð lending.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:237 *Jónsbryggja* heimild

“Jón Bjarnason rak verzlun og hafði færíbryggju í Klofavör. Þegar bryggjur voru dregnar upp á ýtti maður eftir sjávarföllum. Spil til að draga þær upp.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 122.

GK-185b:238 *Edinborgarbólvirki* heimild

“Edinborgarbólvirki: Þá var þarna hlaðið bólvirki allmikið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 123.

GK-185b:239 *Edinborgarbryggja* heimild

“Vörubryggja var lögð þarna og stóð fram um 1930. Augustarvrygbryggja [svo]: Edinborgarbryggja var einnig kölluð svo.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 123.

GK-185b:240 *Árnahússlóð*

bústaður

“Árni Árnason Hildibrandssonar byggði hús í Klofalóð 1874. Þar af kom nafnið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 123.

GK-185b:241 *Klettsvarða*

heimild

“Varða á klöpp við Vesturgötu 26. Álagahella.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 123.

GK-185b:242 *Péturskot*

bústaður

“Péturskotslóð: Bærinn og lóðin lágu vestanvert að Fiskiklett. Þorlaugarbæjarlóð: Bærinn var sambyggður við Péturskot og lóðirnar lágu saman”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 124.

GK-185b:243 *Napoleonsbær*

bústaður

“Napoleonsbæjarlóð: Um aldamótin byggði þarna bæ Einar Napoleon þaðan er nafnið komið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 124.

GK-185b:244 *Grútarstöðin*

heimild

“Grútarstöðin: Lifrarbræðslustöðin var sett á Bæjarrústunum. 1903 [sama og 001??].

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-185b:245 *Grútarbryggja*

heimild

“Bryggja var byggð niður eftir hraunrana 1903. Neðsti hluti hennar stendur enn.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 125.

GK-185b:251 *Markvarða 1*

landamerki

“Stóð á Ragnheiðarhól bak við húsið.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185b:252 *Markvarða 2*

landamerki

“Stóð á Stýtu við Háabæ í hrauninu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185b:253 *Markvarða 3* landamerki

“Stóð norðan Hólabæjana á Stakkastæðinu.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185b:257 *Markvarða 7* landamerki

“Stendur á klöppinni við Vesturgötu 26.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-185b:258 *Markvarða 8* landamerki

“Stóð á Fiskikletti. Var þar útmark landa milli garða og Akurgerðis. Svo markað 1880.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 128.

GK-651 Fornleifar á fleiri en einni jörð

GK-651:001 *Alfaraleið* leið

“Þá liggur línan niður um Þórðarvík um Stóruvörðu, sem stóð á hraunbrúninni rétt þar sem alfaraleið lá upp á Kapelluhraunið.” “Um Hamarinn, rétt neðan við bæi [í landi Ófriðarstaða, Hamar og Miðengi], lá alfaraleiðin, síðan niður af Hamrinum og eftir fjörunni suður yfir Ásbúðarlæk og áfram.” “Á mölinni syðst voru þessar lóðir. Mathisenslóð. Sama lóðir, síðar nefnd Lavensenslóð og enn síðar Egilssonlóð. Þar var einnig Egilssonstún, en milli þess og Undirhamarstúnsins lá Alfaravegurinn, síðar Suðurgatan.” “Landamerkjalinan liggur úr Þórðarvík suður og upp um Leynidali og síðan áfram upp austurbrún Brunans. Alfaraleiðin lá suðvestur eftir Brunanum. Nær miðju var Kapellan, húsnefna hlaðin úr grjóti uppi á hól.”

Heimildir: Ö-Hvaleyri B, 6; Ö-Ófriðarstaðir, 2; Ö-Hamarskot, 3-4; Ö-Þorbjarnarstaðir, 10-11.

GK-651:002 *Gamlivegur* leið

“Ef við höldum áfram þjóðveginn, frá Sýslusteini, liggur vegurinn að skriðu Austurhorns og niður í dálítinn slakka, og stönzum þar og litumst um til sjávar, sjáum við basaltklappir allt niður á Seljabót. Þá er hraunið, sem runnið hefur niður austan Geitahlíðar, á vinstri hönd, en

hraun það, sem runnið hefur frá Eldborg og í lýsingunni er nefnt Krýsivíkurhraun, á hægri höfn. ... Slakinn, sem verður þarna milli hrauna, er meir en að hálfu í Krýsuvíkurlandi og heitir Gamlivegur. Þar beygði hestagatan frá hlíðinni, þegar komið var frá Krýsuvík, og lá niður undir Seljabót og svo áfram austur neðan við eystra hraunið. Þetta var alfaraleið til Suðurnesja með skreiðarlestir, enda sést gatan á klöppunum, allt að tveggja tommu djúpar.”

Heimildir: Ö-Krýsuvík ath og viðb, 3.

GK-651:003 *Urriðakotsvegur gamli* leið

“Til suðurs frá traðahliði lá svonefndur Urriðakotsvegur eldri ofan við mýrina. Hann beygði síðan vestur með Hádegisholti, öðru nafni Flóðahjalla, sem er stórt holt suður af Urriðakotsvatni. Síðan lá vegurinn norðvestureftir Setbergsholti norðaustanverðu meðfram túngarði á Setbergi, norðvestur fyrir Setbergshamra, og síðan til suðurs niður á Setbergsveg, sem lá til Hafnarfjarðar.” Hætt að nota hann um 1930, þá lagður nýr bílfær vegur.

Heimildir: Ö-Urriðakot, 2.

GK-651:004 *Setbergsstígur nyrðri* leið

“Frá vesturbæjarhorni lá Setbergsstígur nyrðri vestur og niður frá bænum og þar yfir lækinn á stiklum og var þaðan kallaður bæðiu þessu nafni, Setbergsstígur, og Björnsstígur og Kirkjustígur, en hér urðu stígamót. Lá Setbergsstígur niður Sjávarhraun, á Hörðuvelli og áfram til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 1-2.

GK-651:005 *Setbergsstígur syðri* leið

“Áfram af brunngötunni lá Setbergsstígurinn syðri niður að Þverlæk og yfir hann á stiklum og stundum á göngubrú, svo sunnan lækjarins ofan Hamarskotsmýrar og til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Ö-Setberg GS, 2.

GK-651:006 *Stórakróksgata* leið

“Í miðri Vesturmýri liggur Urriðakotsvegur yfir vatnslænu, sem nefnist Kelda. Við vegagerðina var hún brúuð og brúin nefnd Keldubrú. Áður var hún stikluð á steinum nokkru norðar. Þegar norðavestar kemur í mýrina, var læna þessi kölluð Rás. Rásin var stikluð á steinum, sem kallaðir voru Rásarbrú á Stórakrókargötu, sem lá að heiman vestur í Stórakrók ... Um Rásarbrú, sem áður var nefnd, lá Stórakróksgata, sem fyrr var nefnd. Hún var einnig

nefnd Kirkjustígur og var farið eftir honum til Garðakirkju. Lá hann norðaustan við Stórákrókhól, sem er í vesturbrún hraunsins og vestur af Kaffigjótu.”

Heimildir: Ö-Urriðakot, 3-4.

GK-651:007 *Selvogsgata*

leið

“Hér sunnan lækjarins [Aldnalækur] lá Selvogsgatan og áfram upp á Öldurnar. ... Héðan lá gatan niður og upp á hraunspöngina við Lækjarbotna efri.” segir í örnefnalýsingu Hamarskots. “Yfir hraunhrygginn hér liggur Selvogsgatan, og ýmist í hrauninu eða með Svínaholtinu liggur gata áfram. ... Selvogsgata liggur áfram suður frá Svínholti að Setbergshlíð, ýmist við hlíðina eða út á hrauninu, þar til kemur að Hánefi, innst á hliðinni og héðan liggur gatan í selið. Þessi staður er reyndar einnig kallaður Kethellir, Kershellir og Kjöthellir.” Segir í örnefnalýsingu Setbergs. Ath 038-039.

Heimildir: Ö-Hamarskot, 3; Ö-Setberg GS, 4.

GK-651:008 *Ásvegur*

leið

“Ásvegur liggur frá Norðurtröðum [í Ástúni] norður um Áleiti og yfir á Háaleiti, síðan áfram norður að Ófriðarstaðatúngarði.”

Heimildir: Ö-Ás, 2.

GK-651:009 *Straumssítgur/Straumsvegurinn* leið

“Straumssítgur eða Straumsvegurinn lá vestan Þorbjarnarstaðaréttar norður milli kletta, rétt sunnan við Vatnagarðarna og suðvestan við Straumstúnið, upp á Gunnarsskarð, framhjá Lambhúsgerði, vestur um Karstensvörðu, sem var í Óttarsstaðalandi, en hefur nú verið rifin. Hraungata eða Hraunvegur og Óttarsstaðavegur voru einnig nöfn á þessari leið um Hraun.”

Heimildir: Ö-Straumur, 6.

GK-651:010 *Vetrarleið*

leið

“Þegar kemur vestur úr þessum þrengslum [GK-165:047] eða skorningum, má finna götu, sem liggur upp á klappir norðan við þær, og liggur gatan austur áleiðis að Þorbjarnarstöðum. Gata þessi nefnist Vetrarleið. Snjóþungt var í Alfaraleið [001], en snjóléttara hér og því var hún farin á vetrum.”

Heimildir: Ö-Straumur, 8.

GK-651:011

leið

“Nú eru engin örnefni, fyrr en kemur í Tobbukletta, Tobbukletta eystri og Tobbuklett vestri, en þar var Tobbuvarða, og lá landamerkjalinan um hana. Tobbuklettaskarð var allbreið lægð milli klettanna. Hér var stígur, sem lá allt til Krýsuvíkur, jafnframt fjallreiðarvegur á kafla.”

Heimildir: Ö-Þorbjarnarstaðir, 15.

GK-651:012

leið

“Vestur af Kvíadal [GK-163:043] og Balanum eru lægðir. Þar vestan við kom Brekkurnar svonefndu. Þar endar túnið að vestanverðu, og er túngarðurinn þar alveg við. Brekkurnar eru tvær og skarð á milli. Heitir önnur þeirra Þórhildarbrekka. Gamall götuslóði liggur um Brekkurnar vestur með sjónum að Lónakoti [GK-162].”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 5-6.

GK-651:013

leið

“Frá Gvendarbrunni [Landamerki milli Straums og Óttarstaða] liggur gamla hestaslóðin (fyrsti Keflavíkurvegurinn) vestur framan við Gvendarbrunnshæð og áfram suður með Löngubrekkum. Vegurinn er nú uppgróinn fyrir löngu, en þó sést víða móta fyrri honum. Víða voru hlaðnar vörður á klapparhólum með veginum, og standa sumar þeirra enn.”

Heimildir: Ö-Óttarsstaðir, 14.

GK-651:014 *Lónakotsgata nyrðri*

leið

“Lónakotsgatan nyrðri lá úr nyrðri túngarðshliðinu [í Lónakoti] austur og inn eftir sjávarkampinum inn að Óttarsstöðum.

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-651:015 *Lónakotsgata syðri*

leið

“Lónakotsgata syðri lá aftur á móti sunnan Krumfótar og austur og upp hjá Straum-Vatnagörðum yfir á alfaraleið sunnan Þorbjarnarstaða.”

Heimildir: Ö-Lónkot, 2.

GK-651:016

heimild

“Vegna slíkra óhappa var vitanlega sjálfgert að segja einhverskonar leiðarmerki á [Helga]skerið, sjófarendum til viðvörunar. Hafa sjómenn vafalaust kvartað undan þessu, því

að 9. febrúar 1793 tjáði rentukammerið sig hlynnt því, að sett yrði tréstöng á skerið, ef Ólafi Stefánssyni stiftamtmani sýndist svo, en ekki vildi það láta setja þar bauju að svo stöddu. Síðan mun jafnan hafa verið þar eitthvert varúðarmerki, en sjálfsagt bágborið framan af. Árið 1876 fékk sýslumaðurinn í Gullbringu- og Kjósarsýslu C. Zimsen, verzlunarstjóra í Hafnarfirði, til þess aðsjá um að dufl yrði fest á Helgasker, því að þá höfðu komið fram kvartanir um, að duflið þar væri í ólagi.”

Heimildir: SS: Saga Hafnarfjarðar, 102.

GK-651:017

leið

“Fyrst skal hér lýst þeim vegi, sem mest var farinn og aðallega þegar farið ver með hesta. Vestur sá var tekinn úr Hafnarfirði öðru hvoru megin Hamarskotshamars, upp yfir Öldur, þar sem nú er kirkjugarður Hafnfirðinga, upp í Lækjarbotna, með Gráhelluhrauni sunnanverðu, upp að Gjám, sem er hraunbelti frá því móts við Fremstahöfða, upp í Kaldársel. Þar var venjulega aðeins staldrað við, hestar látnir drekka, þegar farið var yfir ána, því að oftast var ekki um annað vatn að ræða, fyrr en til Krýsuvíkur var komið. Frá Kaldárseli lá leiðin yfir smáhraunbelti, unz komið var að Undirhlíðum. Lá vegurinn suður með þeim, víðar allsæmilegur, moldar- og melgötur. Vegurinn liggur yfir eitt hraunhaft, norðarlega með Undirhlíðum, kringum eldvörp þau sem Ker heita, og hefur hraum streymt þar upp undan hlíðinni á vinstri hönd, þegar suður er farið. Syðst með Undirhlíðum, eða nokkru sunnar en Stórirhríshvammur, er farið yfir með úr rauðu gjalli, og heitir sá melur Vatnsskarðsháls, þaðan er stutt í Vatnsskarð, þar sem hinn nýi vegur liggur nú úr hrauninu upp á hálsinn. Í vatnsskarði var talin hálfnuð leiðin milli Hafnarfjarðar og Krýsuvíkur. Venjulega var áð þar snöggvast, lagað á hestunum, gert að, sem kallað var, stundum skippt ofan, einkum ef lest var ekki þung. Þegar lagt er upp úr Vatnsskarði, taka við honum svonefndu Hálsar, réttu nafni Sveifuláls, og má segja, að suður með hálsinum sé góður vegur. Sem næst þriggja stundarfjórðunga lestagang frá Vatnsskarði skert dálítill melalda fram úr hálsinum, og heitir þar Norðlingaháls. Nokkru þar sunnar sjást í hálsinum leifar af brennisteinshverum, og heitir það svæði Köldunámur. Þar litlu sunnar tekur við stór grasflöt, sem Hofmannsflöt heitir. Við suðurenda hennar rís upp úr hálsinum hæsti tindur Sveifluháls, sem Miðdagshnjúkur heitir. Veit ég ekki hvernig það nafn er til orðið- en gamalt er það. Ef um dagsmörk er að ræða í því sambandi, getur það ekki komið frá Krýsuvík. Fremur gæti það átt við frá Hvaleyri eða Ási eða annars staðar í grennd Hafnarfjarðar. Þegar Hofmannsflöt sleppir, er skammt ófarið að Ketilsstíg, þar sem vegurinn liggur upp yfir hálsinn. Stór steinn á hægri

hönd og á honum dálítill varða, og er það leiðarmerki um það, að þeir sem til Krísumvíkur ætluðu tækju stíginn upp í hálsin, en héldu ekki lengra suður með, því sá vegur lá til Vigdísarvalla og enda alla leið suður fyrir háls, og er syðsti útvörður þess langa og tindóttá háls, fagurt, keilulagað fell, - Mælifell. Þegar Ketilsstígur er tekinn, liggur vegurinn fyrst upp allbratt klettahögg, en þegar upp á það er komið, liggur Ketillinn svo að segja fyrir fótum manns. Ketillinn er kringlóttur, djúpur dalur eða skál inn og ofan í hálsinn. Grasflöt er í botni ketilsins, sem er svo djúpur, að botn hans mun vera jafn undirlendinu fyrir neðan Hálsinn. ... Ketilsstígur liggur því í fullan hálfhring um Ketilinn, hærra og hærra, þar til á brún kemur. Látu mun nærri, að verið sé 30-45 mín. upp stíginn með lest, enda sama þótt lausir hestar væru, því að flestir teymdu hesta sína upp stíginn. ... Þegar upp á brún kemur, sést, að hálsinn er klofinn nokkuð langt norður, allt norður að Miðdagshnjúk, og eru í þeirri klauf sanddalir, sem Follaldadalir heita. Af vestari brún hálsins liggur vegurinn spölkorn eftir sléttum mel til suðausturs, og blasir þar við hæsta nípa á austurbrún hálsins og heitir Arnarnípa. Litlu sunnar er komið að dálitlu stöðuvatni, sem Arnarvatn heitir. Eftir það fer að halla niður af hálsinum að sunnan, og er nú ekki eins bratt og að vestan, þar til komið er fram á síðari brekkuna, sem er brött en stutt. Þegar brekkunni sleppir, er komið í grashvamm, sem Seltún heitir. ... Þegar í Seltún kemur, er talið, að komið sé til Krísumvíkur, þó er um einnar stundar lestargangur heim að Krísumvík. ... Úr Seltúnshvamminum er farið yfir alldjúpt gil, Selgil. ... Sunan gilsins er Seltúnsbarð ... Af Seltúnsbarði er haldið yfir svonefnda Vaðla. Eftir það taka við melar, og liggur vegurinn þar á vesturbakka Grænavatns. Nokkuð norðvestar er Gestsstaðavatn, umlukt háum melum, og sést ekki af veiginum. Þegar Grænavatni sleppir, er örstuttur spölur suður á móts við Nýjabæina, Stóra-Nýjabæ til vinstri, Litla-Nýjabæ til hægri, og þar með komið í Krísumvíkurhverfi. Milli Nýjabæjanna og heimajarðarinnar Krísumvíkur er um 12 mín. gangur. Tún heimajarðarinnar liggur sunnan undir og upp í Bæjarfelli, en bæjarhús, kirkjan og kirkjugarðurinn standa á hól eða hygg, sunnarlega á túninu. Hér hefur verið lýst að nokkru aðalveginum milli Krísumvíkur og Hafnarfjarðar, sem eins og fyrr segir, var oftast farinn og aðalleið á sumrin, þegar farið var lausríðandi eða með lest, og var þessi leið talin um 8 klst. lestargangur.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 83-87.

GK-651:018

áfangastaður

“Fyrst skal hér lýst þeim vegi, sem mest var farinn og aðallega þegar farið ver með hesta. Vestur sá var tekinn úr Hafnarfirði öðru hvoru megin Hamarskotshamars, upp yfir Öldur, þar sem nú er kirkjugarður Hafnfirðinga, upp í Lækjarbotna, með Gráhelluhrauni sunnanverðu, upp að Gjá, sem er hraunbelti frá því móts við Fremstahöfða, upp í Kaldársel. Þar var venjulega aðeins staldrað við, hestar látnir drekka, þegar farið var yfir ána, því að oftast var ekki um annað vatn að ræða, fyrr en til Krýsuvíkur var komið. Frá Kaldárseli lá leiðin yfir smáhraunbelti, unz komið var að Undirhlíðum. Lá vegurinn suður með þeim, víðar allsæmilegur, moldar- og melgötur. Vegurinn liggur yfir eitt hraunhaft, norðarlega með Undirhlíðum, kringum eldvörp þau sem Ker heita, og hefur hraum streymt þar upp undan hlíðinni á vinstri hönd, þegar suður er farið. Syðst með Undirhlíðum, eða nokkru sunnar en Stórihríshvammur, er farið yfir með úr rauðu gjalli, og heitir sá melur Vatnsskarðsháls, þaðan er stutt í Vatnsskarð, þar sem hinn nýi vegur liggur nú úr hrauninu upp á hálsinn. Í vatnsskarði var talin hálfnuð leiðin milli Hafnarfjarðar og Krýsuvíkur. Venjulega var áð þar snöggvast, lagað á hestunum, gert að, sem kallað var, stundum skippt ofan, einkum ef lest var ekki þung.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 84.

GK-651:019

samgöngubót

“Þegar Hofmannsflöt sleppir, er skammt ófarið að Ketilsstíg, þar sem vegurinn liggur upp yfir hálsinn. Stór steinn á hægri hönd og á honum dálítill varða, og er það leiðarmerki um það, að þeir sem til Krýsuvíkur ætluðu tækju stíginn upp í hálsin, en héldu ekki lengra suður með, því sá vegur lá til Vigdísarvalla og enda alla leið suður fyrir háls, og er syðsti útvörður þess langa og tindótta háls, fagurt, keilulagað fell, - Mælifell.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 84.

GK-651:020 Stórhöfðastígur

leið

“Þegar ferðamen ætluðu Stórhöfðastíg, var farið frá Hafnarfirði upp hjá Jófríðarstöðum [Ófríðarstöðum], um hlaðið í Ási, oft gist þar, ef menn t.d. komu frá Reykjavík. Frá Ási var farið suður úr Skarði, yfir Bleiksteinsháls, suður yfir Selhraun, vestan undir Stórhöfða, nokkurn spöl suðaustur með honum, lagt á hraunið frá suðurhorni hans, fyrst um gamalt klappahraun, þar til komið var á nýrra brunabelti, sem á sínum tíma hefur runnið ofan á gamla hraunið. Gegnum nýja brunann, liggur stígur eða gata, sem enginn veti, hvenær

ruddur hefur verið, annars með öllu ófær hestur. Í nýja brunanum, spölkorn austur af stígnum, eru tveir dálítlir blettir eða hólmar, sem bruninn hefur ekki náð að renna yfir. Hólmar þessir heita Snókalönd. Ekki ber þau hærra en umhverfið og sjást því ekki lengra til, og helzt ekki fyrr en að er komið. Hestfær götuslóði liggur norður í Snóklönd, nokkru austar en þar, sem Stórhöfðastígurinn kemur suður úr brunanum. ... Gatan út í Snókalöndin bendir á nokkra umferð þangað. Þegar suður úr brunanum kemur, liggur stígurinn upp með suðvesturbrún hans, og fylgir maður brunanum, þar til komið er móts við Vatnsskarð í Undirhlíðum, sem farið er þá að nálgast. Úr því liggur stígurinn meira til suðurs, þar til komið er að Fjallinu eina. Er það fremur lágt, hrygglega fjall með klettaborg á suðurenda. Austan undir því liggur stígurinn, og er þá Sandfell á vinstri hönd allnærri. Er nú stutt þar til komið er á Undirhlíðarveginn, skammt suður af Sandfellsklöfa. Stórhöfðastíginn fóru stundum lausríðandi menn frá Krísuvík til Hafnarfjarðar. Fóru þá sem leið lá inn með hálsunum, þar sem sú leið er allgóður reiðvegur, þar til kom á móts við, þar sem Stórhöfðastígurinn lá vestur á milli Fjallsins eina og Sandfells. Sá stígur var stundum tekinn, því að við það fell úr mikill krókur, inn með Undirhlíðum um Kaldársel, en hitt bein lína til Hafnarfjarðar. Þó að Stórhöfðastígurinn sé frekar slitróttur, var gott að láta hestinn njóta hægu ferðarinnar, en jafnsnemma komið til Hafnarfjarðar eða fyrr, þrátt fyrir stirðari veg.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 87-88.

GK-651:021

leið

“Í nýja brunanum, spölkorn austur af stígnum [020], eru tveir dálítlir blettir eða hólmar, sem bruninn hefur ekki náð að renna yfir. Hólmar þessir heita Snókalönd. Ekki ber þau hærra en umhverfið og sjást því ekki lengra til, og helzt ekki fyrr en að er komið. Hestfær götuslóði liggur norður í Snóklönd, nokkru austar en þar, sem Stórhöfðastígurinn kemur suður úr brunanum. ... Gatan út í Snókalöndin bendir á nokkra umferð þangað.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 87-88.

GK-651:022 *Hrauntungustígur*

leið

“Þeir, sem ætluðu sér Hrauntungustíg frá Hafnarfirði til Krísuvíkur, fóru um Jófríðarstaði [Ófríðarstaði] að Ási, þaðan um Skarð vestan Ásfjallsaxlar, yfir hraunhaft milli Grísaness og Hamraness, undir vesturenda þess, austur að stórum steini flötum ofan sem er þar stakur á jafnsléttu. Frá honum er farið suður á gamalt helluhraun um 10 mínútur, þá tekur við Nýibruni eða Háibruni, sem runnið hefur ofan á eldra hraunið. Gegnum brunann er, eins og

á Stórhöfðastíg, rudd allgreiðfær gata, sennilega gerð á svipuðum tíma og Stórhöfðastígur, en hver það hefur látið gera, veit víst enginn, en mjög gamlar eru þessar vegabætur, og eru þær sennilega fyrstu vegabætur, sem gerðar hafa verið til Krísvíkur. Þó kann að vera, að stígurinn gegnum Ögmundarhraun, sem fyrr getur, sé eldri, og þá sennilega þær fyrstu. Gegnum Háabrunann er sem næst 20 mín. gangur með lest, og þegar á suðurbrún hans kemur, ganga til beggja handa suður úr brunanum tvær brunatungur, sem stígurinn liggur suður á milli, og ná þessar tungur spölkorn suður á svokallaðan Almennung, sem er nú búfjárhagar Hraunjarðanna, en hefur fyrr á öldum, eins og nafnið bendir til, verið frjáls til afnota fleiri en Hraunbændum, t.d. til kolagerðar, og sjást þar enn allvíða leifar gamalla kolagrafa. Af brunatungum þessum tel ég víst, að stígurinn hafi nafn fengið, Hrauntungustígur. Eftir að suður úr Hrauntungunum kemur, er óglögg, sums staðar jafnvel engin gata, og verður því sjónhending að ráða, enda torfærulaust yfir kjarrið vexið lágahraun, en allt á fótinn. Þegar kemur dálítið upp í Almennunginn, fer maður nálægt gömlu selstæði, sem Gjásel heitir, og er þar venjulegt vatn. ... Nokkru austar er annað selstæði, sem Fornasel heitir. Þegar suður á há-Almennung kemur og útsýnið víkkar til suðurs, sést hár klettahryggur í suðvestur, og eru það Sauðabrekkur. Norður af þeim er farið yfir síða og djúpa gjá, á jarðabru, Sauðabrekkugjá, eftir það er komið á svonefnda Mosa, sem er flatt grámosahraun, og er gata þar allglögg. Þá er hár brunahryggur, sem liggur frá norðri til suðurs á vinstri hönd, og heitir Hrutagjá, Hrutadalir þar suður af. Þegar Mosunum sleppir, hefur maður Mávahlíðarhnjúk og Mávahlíðar skammt sunnar á hægri hönd. Móti Mávahlíðum syðst er komið í Hríthólma; er það langur, en fremur þunnur melhryggur, nokkuð gróinn neðan, öllum megin, smávin í þessari brunaeyðimörk. Þegar úr Hríthólma er farið, taka við sléttar hraunhellur, ágætar yfirferðar. Sunnarlega á þessum hellum er stakt móbergfell, Hrutafell. Þegar á móts við það kemur, en það er nokkuð til hægri við stíginn, er stutt þar til komið er á sumarveg Krísvíkur, skammt norðan Ketilsstígs. Þessi leið, sem hér hefur lýst verið að nokkru, var a heita má eingöngu farin af gangandi mönnum og stundum ráku Krísvíkingar fé til förgunar þessa leið.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 89-90.

GK-651:023

kolagrafir

“Þeir, sem ætluðu sér Hrauntungustíg frá Hafnarfirði til Krísvíkur, fóru um Jófríðarstaði [Ófríðarstaði] að Ási, þaðan um Skarð vestan Ásfjallsaxlar, yfir hraunhaft milli Grísaness og Hamraness, undir vesturenda þess, austur að stórum steini flötum ofan sem er þar stakur á

jafnsléttu. Frá honum er farið suður á gamalt helluhraun um 10 mínútur, þá tekur við Nýibruni eða Háibruni, sem runnið hefur ofan á eldra hraunið. Gegnum brunann er, eins og á Stórhöfðastíg, rudd allgreiðfær gata, sennilega gerð á svipuðum tíma og Stórhöfðastígur, en hver það hefur látið gera, veit víst enginn, en mjög gamlar eru þessar vegabætur, og eru þær sennilega fyrstu vegabætur, sem gerðar hafa verið til Krísuvíkur. Þó kann að vera, að stígurinn gegnum Ögmundarhraun, sem fyrr getur, sé eldri, og þá sennilega þær fyrstu. Gegnum Háabrunann er sem næst 20 mín. gangur með lest, og þegar á suðurbrún hans kemur, ganga til beggja handa suður úr brunanum tvær brunatungur, sem stígurinn liggur suður á milli, og ná þessar tungur spölkorn suður á svokallaðan Almennung, sem er nú búfjárhagar Hraunjarðanna, en hefur fyrr á öldum, eins og nafnið bendir til, verið frjáls til afnota fleiri en Hraunbændum, t.d. til kolagerðar, og sjást þar enn allvíða leifar gamalla kolagrafa.” Gæti verið í landi ákveðinnar jarðar, ekki hægt að átta sig á því af lýsingunni.

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 89.

GK-651:024

leið

“Að lokuð vil ég svo geta að nokkru fjórðu leiðarinnar sem kom fyrir, að Krísvíkingar fóru, ef með hesta voru fyrir neðan, þ.e. í Hafnarfirði, og dreif niður svo miklum snjó, að hinum leiðunum var engri treyst. Þá gat þessi leið verið fær. Leið þessi lá frá byggð í Hraununum sunnan Hafnarfjarðar. Þegar menn fóru þessa leið, var venjulega farið út af Suðurnesjaveginum, norðan Rauðamels, skammt sunnan Óttarsstaða, um Óttarsstaðasel, vestan undir Skógarnefjum, sem eru einstæðar á sléttum mosafhlákum og Bögguklettur heita, þaðan yfir braunatagl, sem liggur upp að norðurhálsi Trölladyngju, upp slóða yfir hálsinn, síðan yfir helluhraun slétt norðan Hörðuvella, sem er nokkurt undirlendi mót norðri, milli Trölladyngju og Grænudyngju. Þá er komið að fjalli, sem Fíflavallafjall heitir, og farið nokkuð suur með því að austan, þar til komið er undir Stórusteinabrekku, þaðan liggur stígurinn yfir slétt helluhraun norðan Hrútafells, unz komið er á stíginn upp úr hrúthólma, sem er á Hrauntungustígsleið ...”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 90.

GK-651:025

leið

“Önnur leið [en 024] upp úr Hraununum lá nokkru norðar, - eða upp frá Þorbjarnarstöðum, venjulega norðan Draughólahrauns, um Straumsel, norðan Gömlupúfu, sem er hár og umfangsmikill klettur upp úr hæstu hæð Hraunaskógar (Almennings). Þegar upp fyrir gömlu

þúfu kom, mátti fara hvort menn vildu heldur, austan eða vestan Sauðabrekkna, og var komið á Hrauntungustíg norðan Mávahlíða. Þessi leið var helzt farin af Hraunamönnum, er svo voru almennt kallaðir, sem fóru aðallega til fjárleita haust og vor til Krísvíkur, svo og af Krísvíkingum, þegar fyrirkom, að þeir sóttu sjóföng til Hraunbænda, því að meðan Hraunjarðir voru almennt í byggð sem bændabýli, sem var fram yfir síðustu aldamót ...”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 90.

GK-651:026 *Vatns- eða Dalaleið* leið

“Áður en við yfirgefum þessar slóðir að fullu, skulum við nú, þegar við hverfum frá Krísvík að þessu sinni, fara leið, sem við höfum ekki áður farið. Þessi leið er hin svonefnda Vatns-eða Dalaleið. Nú vill svo til, að nokkur kafli hins nýja vegar frá Hafnarfirði til Krísvíkur liggur með Kleifarvatni að vestan, svo að nú gefst fleiri mönnum kostur á að fara þessa leið en áður var. ... Það er þá fyrst, að þessi leið er stytta og beinasta lestaleiðin milli Krísvíkur og Hafnarfjarðar. Hún er greiðasta og hægasta leiðin. Hún liggur í sérkennilegu og fögru umhverfi. Hún var nokkrum annmörkum háð, - og hún gat verið hættuleg. Þessa leið var ekki hægt að fara, jafnvel svo árum skipti, nema ísar verið tryggir, og lágur til þess tvær meginástæður. Annars vegar réðu hér um vetrarhörkur, hins vegar náttúruþyrri, sem enn eru óskýrð, svo að fullsannað sé. Hér kom fram sem oftast, að ekki fóru ávalt saman óskir ferðamannsins og lögmál náttúrunnar. Til þess að hægt væri að fara þessa leið með hesta að vetri til, varð Kleifarvatn að vega á hestís. Reynslu voru menn búnir að fá fyrir því, að Kleifarvatni var ekki að treysta á ís með hesta fyrr en eftir vetrarsólvörf. ... Á þessari leið gátu ísar verið ótryggir víðar en á Kleifarvatni, sem síðar mun vikið að. ... Landi því, sem að Kleifarvatni liggur, er þannig háttað í höfuðdráttum: Fyrri suðausturenda vatnsins er móbergshöfði, sem gengur í vatn fram og heitir Geithöfði. Þá nokkru lengra til suðausturs er hæðabunga, sem Gullbringa heitir. Þá tekur við grámosahraun, sem steypst hefur fram af fjallinu norðan Vörðufells og runnið í mjóu belti í vatn fram og heitir Hvannahraun. Eftir það tekur Vatnshlíðin við, brött og nokkuð grafin af giljum, sem ófær eru hestum, og þar með lokast leiðin austan Kleifarvatns, því að vatnið liggur upp að hlíðinni, en stórgrýtt er í botni við landið. Innst í Vatnshlíðinni eru Hrossabrekkur, brattar og giljöttar. Þegar yfir þær er komið, telst, að komið sé inn fyrir Kleifarvatn að austan. Vestan Kleifarvatns liggur Sveifluháls, brattur, tindóttur og svipmikill. Tveir stapar skaga austur úr hálsinum út í vatnið og heita Syðri- og Innri-Stapi. Vegurinn liggur upp á stöpunum, en milli þeirra gengur klettarni fram að vatninu, en til þess að menn kæmust leiðar sinnar með vatninu, varð að

komast framan undir þessum klettaranum, en til þess að hægt væri að komast þar með klyfjahesta, varð vatnið að vera allmikið fjarð, - eða lítið vaxið ef í vexti var. Nokkru innar en Innri-Stapi gengur hálsinn eða hamar úr honum þverhnipt í vatn á litlum spöl. Þarna er hin svonefnda Hella. Þegar hátt var í vatninu, náði það upp í Helluna, er stórgrýtt er í botnin undir hamrinum. Einstigi, aðeins fyrir gangandi menn, lá eftir Hellunni um 10-20m ofar vatni, en svo var stígur þessi tæpur, að ekki fóru hann nema stöku menn, og það aðeins þegar autt var, og þá sumir á sokkaleistum, og lofthræddir fóru þar alls ekki. Þegar inn fyri Helluna kom, voru torfærur á Vatnsleiðinni yfirstígnar. Að öðru leyti var þessi leið sem hér segir: Þegar farið var frá Krísuvík, var venjan að vetri til að fara inn með Lambafellum, yfir Svuntulækinn, milli Lambafells og Norðurkotsness, þaðan beint inn Nýjaland og inn á Kleifarvatn. Væri hins vegar farið á auðu, var farið úr Norðurkotsnesi, vestan við Nýjaland um Kaldrana. ... Af kaldrana liggur leiðin inn yfir Sand, um Syðri-Stapa. Eftir það var farið ýmist alveg með vatninu eða aðeins ofar, þar til komið er inn á Blesafliot. ... Af áður umgetinni hæð innan Blesafatar liggur gatan in á Breiðdal, sem sendinn er að sunnanverðu, en að austan og norðan samfelldur, harðvellisgróður og sem tún yfir að líta. Upp úr norðurbotni Breiðadals er farið yfir allbratt malhaft, og þegar norður af því kemur, er komið í Syðri-Leirdal, sem er aðeins sandur og leir, og má svo heita, að samtengdur sé innsta dalnum á þessari leið. - Slysadal. ... Þegar Slysadal sleppir, er komið á Bakhlíðar. Liggur gatan með þeim, um smáhæðir og daladrög, þar til komið er á Gvendarselshæð. Þar var haft í seli á síðustu öld, og sagt hefur verið, að þar hafi svo þykkur rjómi verið á trogum, að haldið uppi vænni silfurskeið, aðrir segja skaflaskeifu. Frá Gvendarseli er stutt, þar til farið er ofan af Undirhlíðum, í Kúadal, og þá komið á Krísuvíkurléið, aðalleið, skammt sunnan Kaldársels.”

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 91-94.

GK-651:027 *Gvendarsel*

sel

“Þegar Slysadal sleppir, er komið á Bakhlíðar. Liggur gatan með þeim, um smáhæðir og daladrög, þar til komið er á Gvendarselshæð. Þar var haft í seli á síðustu öld, og sagt hefur verið, að þar hafi svo þykkur rjómi verið á trogum, að haldið uppi vænni silfurskeið, aðrir segja skaflaskeifu. Frá Gvendarseli er stutt, þar til farið er ofan af Undirhlíðum, í Kúadal, og þá komið á Krísuvíkurléið, aðalleið, skammt sunnan Kaldársels.” Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þetta sel var.

Heimildir: Ólafur Þorvaldsson: Árbók 1943-48, 94.

GK-651:028 *Hraunprýðisstígur* leið

“Svo er hóll, þar sem fríkirkjan stendur fremst á, hann hét eða heitir Mylluhóll. Þar var á sínum tíma kornmylla. Neðan undir honum hét á Tóftum. Þar heldur vestur af heitir Hraunprýði [GK-185b:049]. Heldur vestur af Tóftum var Hraunprýðisstígur, er liggur þaðan vestan Mylluhóls, austan vitans, niður í Lágirnar, sem eru austan vitans, og niður í Hvolftir, er stefna að Grænhólnum og upp að Setbergi [GK-173].”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 8-9.

GK-651:029 *Reykjavíkurvegur* leið

“Vestan við Afagerði [GK:185b:107] var lítið gerði, nefnt Filippusargerði, er er beggja vegna við brattaklif, sem fyrr getur. Næst kemur Reykjavíkurvegur, sem er gamalt örnefni á þessum stað, neðanvert við nr. 17. Var þar svonefnt Háaklif. Það var svo þröngt, að varla var fært klyfjahestum; þar var sett tré, klætt lyngi og greinum, þegar konungurinn kom 1874. Úr Háaklifi lá vegurinn utan í kletti, sem húsið nr. 13 stendur á, með djúpri hraungrjótu, sem húsið nr. 6 stendur í, skáhallt yfir í Finnshóls og utan í honum niður á Binginn. Upp Finnshóls var brattur stígur.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 9.

GK-651:030 leið

“Hrauni fyrir ofan Hafnarfjörð á leið til Reykjavíkur heitir Flatahraun. 1873 lögðu Hafnfirðingar akfæran veg austur á hraunbrúnina við Engidal; mun það vera því sem næst þar sem enn er vegurinn.” Gæti verið sama og 028.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10-11.

GK-651:031 *Kirkjuvegur* leið

“Víðistaðir [GK-185b:116] eru vestur og norður frá bæ við Kirkjuveg, sem hlykkjaðist upp og norður hraunið.” “Garðavegur: Lá frá Akurgerðarhúsum upp lægð um hraunið (nú Kirkjuv.) norður yfir hraunhrygginn í Víðistaði og áfram upp á hraunið við Garðaborg og út á Flatahraun við Garðaholtssenda. Þaðn lá gata að Görðum, en önnur austur yfir Hraunið austur yfir Hraunholtslæk á Háubakka, áningarstað ferðamanna um langan aldur. Álftanesstígur: Garðvegur mætti allt eins heita svo, því hann var ætíð farin út á Álftanes.”

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður AG, 10; Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-651:032

áfangastaður

“Garðavegur [031]: Lá frá Akurgerðarhúsum upp lægð um hraunið (nú Kirkjuv.) norður yfir hraunhrygginn í Víðistaði og áfram upp á hraunið við Garðaborg og út á Flatahraun við Garðaholtssenda. Þaðn lá gata að Görðum, en önnur austur yfir Hraunið austur yfir Hraunholtslæk á Háubakka, áningarstað ferðamanna um langan aldur.” Ekki víst í landi hvaða jarðar þetta er eða hvort þetta er innan skráningarsvæðisins.

Heimildir: Ö-Hafnarfjörður, 119.

GK-651:033

heimild

“Býlið Háteigur er vestan Garða. Tún Háteigs liggur vestan Garðatúns, alveg niður að sjó. Íbúðarhúsið stendur efst í túninu, rétt fyrir neðan garðinn (þ.e. garðinn, sem séra Markús Magnússon lét hlaða á milli Skógartjarnar og Balatjarnar fyrir ofan öll tún í Garðahverfi).”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 6.

GK-651:034

leið

“Stíflisgarður [GK-185:042] hlaðinn úr grjóti, er á milli Litlutjarnar og Skógartjarnar (þ.e. aðaltjarinarinnar). Hann var stundum nefndur Stíflur. Á flóði féll sjór yfir hann miðjan, og hét þar Stífluskarð. Eftir garði þessum var gengið út á Álftanes og var reyndar aðalleiðin þangað hér áður fyrr.” Tillheyrir ekki Hafnarfirði.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 13.

GK-651:035 Móslóði

leið

“Stígur úr Garðahverfi, lá meðfram Garðaholti og yfir Flatahraun og svo yfir hraunið inn að Arnarnesvogi, en þar tóku Garðhverfingar upp mó. Troðningur þessi var nefndur Móslóði. ... Gamli vegurinn (götuslóði) úr Reykjavík út á Álftanes lá yfir Hraunholtslæk og út með ströndinni. Hann greindist í tvo slóða í Hraunviki. Hefur annar suðvestlæga stefnu nokkurn veginn á Holtssendann (þar sem sandnámið var). Hann var við líði fram um 1920, en er nú að mestu uppgróinn. Er þetta hinn fyrrnefni Móslóði. Eftir honum var farið með klyfjahesta og reiddur mór úr hraunholtsmýri, áður en akvegur kom til sögunnar.” GS nefnir hann Gálghraunsstíg syðri en Guðmann kannast ekki við það. Tillheyrir ekki Hafnarfirði.

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 14-15, 17.

GK-651:036

leið

“Gamli vegurinn (götuslóði) úr Reykjavík út á Álftanes lá yfir Hraunholtslæk og út með ströndinni. Hann greindist í tvo slóða í Hraunviki. ... Hinn götuslóðinn úr Hraunviki hefur vestlæga stefnu, og hefur hann verið alfaraleið á liðnum öldum. Víða sjást djúpir troðnigar og hófaför í klöppunum. Hann greinist um mitt hraunið. Liggur annar í Garðahverfið, en hinn út á Álftanes.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 17.

GK-651:037

leið

“Gamli vegurinn (götuslóði) úr Reykjavík út á Álftanes lá yfir Hraunholtslæk og út með ströndinni. Hann greindist í tvo slóða í Hraunviki. ... Hinn götuslóðinn úr Hraunviki hefur vestlæga stefnu, og hefur hann verið alfaraleið á liðnum öldum. Víða sjást djúpir troðnigar og hófaför í klöppunum. Hann greinist um mitt hraunið. Liggur annar í Garðahverfið, en hinn út á Álftanes.”

Heimildir: Ö-Garðahverfi, 17.

GK-651:038 *Kerlingarskarðsvegur*

leið

“Leiðin milli Hafnarfjarðar og Selvogshrepps í Árnessýlu gekk venjulega undir nafninu Grindaskarða- eða Kerlingarskarðsvegur. ... Frá Hafnarfirði, upp á móts við Lækjarbotna, er aðalleið Krísuvíkur farin.. Þegar í Lækjarbotna kemur, er farið yfir mjótt hraunhaft, norðvesturtagl Gráhelluhrauns. Að því slepptu er komið á moldargötur, með Gráhelluhrauni að norðan, en til vinstri handar fyrst allstórt melholt, sem Svínholt heitir. Milli þess og Setbergshlíðar liggur dalur til norðurs og heitir Oddsmýrardalur. Þegar Setbergshlíðar þrýtur, er farið yfir þar, sem hraunið hefur hellzt fram, norðan Klifaholta, og heitir þá Smyrlahraun þar efra. Hraun þessi munu mest úr Búrfelli runnin. Ofarlega í hraunbelti því, sem áður getur og yfir er farið, áður en upp á móts við Klifsholt kemur, er hellir allstór, Kershellir, og var hann notaður sem fjárból frá Setbergi, meðan fjárbúskapur var rekinn þar og útbeit mest stunduð. Langur gangur er til aðalhellisins og nokkuð niðurgengt og vildi gólfið blotna, þegar fé kom brynjað inn. Skal nú haldið áfram ferðinni. Þegar upp á hraunbeltið kemur, sem umgetnir hellar eru í, er aftur komið á moldargötur, og er þá Smyrlabúðarhraun til vinstri, en Klifsholtin, nokkrir smáásar, sem hraunið hefur runnið kringum, á hægri hönd. Fyrst er Sléttahlíð, þá Smalaskáli ofar og austar. Þegar brunann þrýtur, til vinstri, er hæð eða ás með aflíðandi halla móti vestri; að austan eru brattar skriður,

en hamrabelti með smápöllum hið efra. Þetta er Smyrlabúð. ... Við suðurenda Smyrlabúðar þrýtur Klifsholt og tekur við allgreiðfært klappahraun, þar til í Helgadal kemur, en það er smádalur með uppsprettuvatni, enda skammt frá upptökum Kaldár. ... Þegar upp úr Helgadal kemur, taka við sléttar melgötur að Valahnjúkum, sem eru tindóttir móbergshnjúkar norður af Helgafelli. ... Þegar Valahnjúkum sleppir, er skammt í Mygludali. Liggja þeir undir suðvesturbrún Húsfellsbruna. Þaðan er skammt til Búrfells, sem fyrr er getið. ... Þegar haldið er upp úr Mygludölum, er lagt á hraun, sem nær óslitið upp að fjalli. Eftur um þriggja stundarfjórðunga lestargang, er farið yfir norðurtögl á tveimur melöldum, sem standa upp úr brunanum, og eru það Kaplatór. ... Frá efri Kalpató upp að fjalli liggur vegurinn mestmegnis um sléttar hraunhellur, og er sá kafli hraunsins nefndur Hellur. Má þar víða sjá djúpar götur sorfnar ofan í helluna af aldaumferð. ... Upp fjallið liggur vegurinn í krókum og sneiðingum, unz upp er komið á Kerlingaskarð. Allbratt er upp að fara, einkum neðst og efst. Þegar komið er undir efstu brekkuna er dalverpi lítið í fjallið norðan götu. Þar sést enn kofarúst, leifar af skýli, sem byggt var í tíð brennisteinsvinnslunnar í Breinnisteinsfjöllum, og var “sæluhús” þeirra, sem fluttu brennisteininn á hestum til Hafnarfjarðar. Vegur sá, sem nú um langt árabil hefur verið farinn þarna yfir fjallið, liggur um Kerlingaskarð. Annar slóði er nokkru norðar og var nefndur Grindarskarðsvegur. Fyrir löngu mun vera hætt að fara þann veg nema helzt lausgangandi menn að vetri til, ef harðfenni var mikið í brún Kerlingaskarðs, því að þar eru hærri og skarpari brúnir en á nyrðri slóðinni. ... Hæsti hryggur fjallsins er mjór, og fer rétt strax að halla austur af, en ekki er það undanhald langt, svo sem hálfrar stundar gangur, þar til landið liggur jafnhátt, og nær það að Hvalhnjúk og Ásum. Á háfjallinu norðan vegar er Stórkonugjá. Er það hraungjá mikil, sem hraun hefur runnið eftir frá gömlum eldgíg þar uppi. Austur af Stórkonugjá, skammt fyrir norðan veginn, er Kólgsfell. Þar koma saman lönd Gullbringusýslu og Árnessýslu. Þegar komið er austur að fjallshryggnum er komið að afarstórri hraunbreiðu. Tvær vörður eru þar við götuna, og skiptast þar leiðir, liggur austasta leiðin til Selvogs, miðleiðin til Stakkavíkur og Herdísarvíkur, en sú þriðja, sem nú er sjáldan farin, liggur til Brennisteinsfjalla, suður með Draugahlíð. ... “

Heimildir: Árbók 1943-48, 96-99.

GK-651:039 *Grindarskarðsvegur* leið

“Leiðin milli Hafnarfjarðar og Selvogshrepps í Árnessýlu gekk venjulega undir nafninu Grindaskarða- eða Kerlingarskarðsvegur. ... Frá Hafnarfirði, upp á móts við Lækjarbotna, er

aðalleið Krísuvíkur farin.. Þegar í Lækjarbotna kemur, er farið yfir mjótt hraunhaft, norðvesturtagl Gráhelluhrauns. Að því slepptu er komið á moldargötur, með Gráhelluhrauni að norðan, en til vinstri handar fyrst allstórt melholt, sem Svínholt heitir. Milli þess og Setbergshlíðar liggur dalur til norðurs og heitir Oddsmýrardalur. Þegar Setbergshlíðar þrýtur, er farið yfir þar, sem hraunið hefur hellzt fram, norðan Klifaholta, og heitir þá Smyrlahraun þar efra. Hraun þessi munu mest úr Búrfelli runnin. Ofarlega í hraunbelti því, sem áður getur og yfir er farið, áður en upp á móts við Klifsholt kemur, er hellir allstór, Kershellir, og var hann notaður sem fjárból frá Setbergi, meðan fjárbúskapur var rekinn þar og útbeit mest stunduð. Langur gangur er til aðalhellisins og nokkuð niðurgengt og vildi gólfið blotna, þegar fé kom brynjað inn. Skal nú haldið áfram ferðinni. Þegar upp á hraunbeltið kemur, sem umgetnir hellar eru í, er aftur komið á moldargötur, og er þá Smyrlabúðarhraun til vinstri, en Klifsholtin, nokkrir smáasar, sem hraunið hefur runnið kringum, á hægri hönd. Fyrst er Slétahlíð, þá Smalaskáli ofar og austar. Þegar brunann þrýtur, til vinstri, er hæð eða ás með aflíðandi halla móti vestri; að austan eru brattar skriður, en hamrabelti með smápöllum hið efra. Þetta er Smyrlabúð. ... Við suðurenda Smyrlabúðar þrýtur Klifsholt og tekur við allgreiðfært klappahraun, þar til í Helgadal kemur, en það er smádalur með uppsprettuvatni, enda skammt frá upptökum Kaldár. ... Þegar upp úr Helgadal kemur, taka við sléttar melgötur að Valahnjúkum, sem eru tindóttir móbergshnjúkar norður af Helgafelli. ... Þegar Valahnjúkum sleppir, er skammt í Mygludali. Liggja þeir undir suðvesturbrún Húsfellsbruna. Þaðan er skammt til Búrfells, sem fyrr er getið. ... Þegar haldið er upp úr Mygludölum, er lagt á hraun, sem nær óslitið upp að fjalli. Eftur um þriggja stundarfjórðunga lestargang, er farið yfir norðurtögl á tveimur melöldum, sem standa upp úr brunanum, og eru það Kaplatór. ... Frá efri Kalpató upp að fjalli liggur vegurinn mestmegnis um sléttar hraunhellur, og er sá kafli hraunsins nefndur Hellur. Má þar víða sjá djúpar götur sorfnar ofan í helluna af aldaumferð. ... Upp fjallið liggur vegurinn í krókum og sneiðingum, unz upp er komið á Kerlingaskarð. Allbratt er upp að fara, einkum neðst og efst. Þegar komið er undir efstu brekkuna er dalverpi lítið í fjallið norðan götu. Þar sést enn kofarúst, leifar af skýli, sem byggt var í tíð brennisteinsvinnslunnar í Breinnisteinsfjöllum, og var “sæluhús” þeirra, sem fluttu brennisteininn á hestum til Hafnarfjarðar. Vegur sá, sem nú um langt árabil hefur verið farinn þarna yfir fjallið, liggur um Kerlingaskarð. Annar slóði er nokkru norðar og var nefndur Grindarskarðsvegur. Fyrir löngu mun vera hætt að fara þann veg nema helzt lausgangandi menn að vetri til, ef harðfenni var mikið í brún Kerlingaskarðs, því að þar eru hærri og skarpari brúnir en á nyrðri slóðinni.”

Heimildir: Árbók 1943-48, 96-99.

GK-651:040

heimild

Tóft eru í dal sem heitir Helgadalur og er Skammt frá Skúlatúni, sjá Garð, og liggur Grindarskarðsvegur um dalinn hjá rústinni. Ekki ljóst í landi hvaða jarðar þessi dalur er en þetta er ekki langt frá Hafnarfirði. “Rústin er ofantil í miðri brekkunni. Það eru tvær tóftir, er hver gengur af enda annarar frá suðri til norðurs, eða því sem næst. Er hvort tóft nál. 10 faðm. löng og nál 2 faðm. breið út á veggjabrúnirnar; en þær eru raunar óglöggar víða. Dyr sjást á vesturhlið suðurtóftarinnar við suðurgaflinn. Á norðurtóftinni sá ógjörla til dyra og sama er að segja um miðgaflinn. Rústin er öll óglöggvari norðantil; sér að eins fyrir ummáli hennar. Þeim megin hefir verið húsaþyrping á hlaðinu. Eru þar útflettar rústir, sem ekki er hægt að greina hverju frá annari, né ákveða lögun þeirra húsa, sem þar hafa verið.”

Heimildir: Árbók 1908, 10-11.

GK-651:041

leið

“Þegar Nýjahraun rann [frá um 900-1343 ?], hefur það orðið ófær farartálmi á leiðinni suður með sjó. Hefur eflaust þá þegar verið ruddur um það vegur sá, sem síðan var notaður, unz bílvegur var gerður. Gamli vegurinn var mikið mannvirki. Hann liggur þar sem skemmst er yfir hraunið (á ská yfir rakvegin, sem nú er, 1955), mjög krókóttur, eins og slíkir hraunvegir eru, sem þurfa að þræða milli hárna hraunhóla og djúpra katla, en nóg er af hvoru tveggja í Kapelluhrauni. En vegurinn er sæmilega sléttur og breiður, enda mátti skeiðríða hann. Fast við veginn sjávarmeginn, um miðja vegu milli hraunjaðra, er mannvirki sem kallað er Kapellan, og dregur neðsti hluti hins gamla Nýjahrauns nafn af henni á síðustu tímum.”

Gæti verið sama og 013.

Heimildir: Árbók 55-56, 5-6.

GK-652 *Óstaðsetjanlegar fornleifar*

GK-652:001 *Músarhellir*

hellir

“Þegar upp úr Helgadal kemur taka við sléttar melgötur að Valahnjúkum, sem eru tindóttir móbergshnjúkar, norður af Helgafelli. Í Valahnjúkum norðaustanverðum rétt við götuna, er lítill hellir inn í móbergið, Músarhellir. Gátu legið þar inni nokkrir menn, enda var hann

notaður fram um síðustu aldamót sem náttstaður gangnamanna á hraustin. Gangnamenn þessir voru norðurleitarmenn til Gjáarréttar, sem nú er fyrir löngu niður lögð og flutt niður undir Hafnarfjörð. Gjáarrétt var í norðurenda Búrfellsgjár, ... [185:049]”

Heimildir: Árbók 1943-48, 97.

GK-652:002 *Gjárétt*

rétt

“Þegar upp úr Helgadal kemur taka við sléttar melgötur að Valahnjúkum, sem eru tindóttir móbergshnjúkar, norður af Helgafelli. Í Valahnjúkum norðaustanverðum rétt við götuna, er lítill hellir inn í móbergið, Músarhellir. Gátur legið þar inni nokkrir menn, enda var hann notaður fram um síðustu aldamót sem náttstaður gangnamanna á hraustin. Gangnamenn þessir voru norðurleitarmenn til Gjáarréttar, sem nú er fyrir löngu niður lögð og flutt niður undir Hafnarfjörð. Gjáarrétt var í norðurenda Búrfellsgjár, ... [185:049]”

Heimildir: Árbók 1943-48, 97.

GK-652:003

sæluhús

“Upp fjallið liggur vegurinn [651:039] í krókum og sneiðingum, unz upp er komið á Kerlingaskarð. Allbratt er upp að fara, einkum neðst og efst. Þegar komið er undir efstu brekkuna er dalverpi lítið í fjallið norðan götu. Þar sést enn kofarúst, leifar af skýli, sem byggt var í tíð brennisteinsvinnslnnar í Brennisteinsfjöllum, og var “sæluhús” þeirra, sem fluttu brennisteininn á hestum til Hafnarfjarðar.”

Heimildir: Árbók 1943-48, 89-99.

GK-652:004

samgöngubót

“Hæsti hryggur fjallsins er mjór, og fer rétt strax að halla austur af, en ekki er það undanhald langt, svo sem hálftrar stundar gangur, þar til landið liggur jafnhátt, og nær það að Hvalhbjúk og Ásum. Á háfjallinu norðan vegar er Stórkonugjá. Er það hraungjá mikil, sem hraun hefur runnið eftir frá gömlum eldgíg þar uppi. Austur af Stórkonugjá, skammt fyrir norðan veginn, er Kólgsfell. Þar koma saman lönd Gullbringusýslu og Árnessýslu. Þegar komið er austur að fjallshryggnum er komið að afarstórri hraunbreiðu. Tvær vörður eru þar við götuna [651:039], og skiptast þar leiðir, liggur austasta leiðin til Selvogs, miðleiðin til Stakkavíkur og Herdísarvíkur, en sú þriðja, sem nú er sjáldan farin, liggur til Brennisteinsfjalla, suður með Draugahlíð. ... “

Heimildir: Árbók 1943-48, 99.

“Hæsti hryggur fjallsins er mjór, og fer rétt strax að halla austur af, en ekki er það undanhald langt, svo sem hálftrar stundar gangur, þar til landið liggur jafnhátt, og nær það að Hvalhnjúk og Ásum. Á háfjallinu norðan vegar er Stórkonugjá. Er það hraungjá mikil, sem hraun hefur runnið eftir frá gömlum eldgíg þar uppi. Austur af Stórkonugjá, skammt fyrir norðan veginn, er Kólgsfell. Þar koma saman lönd Gullbringusýslu og Árnessýslu. Þegar komið er austur að fjallshryggnum er komið að afarstórri hraunbreiðu. Tvær vörður eru þar við götuna [651:039], og skiptast þar leiðir, liggur austasta leiðin til Selvogs, miðleiðin til Stakkavíkur og Herdísarvíkur, en sú þriðja, sem nú er sjáldan farin, liggur til Brennisteinsfjalla, suður með Draugahlíð. ... “

Heimildir: Árbók 1943-48, 99.

Heimildir.

- Ásgeir Guðmundsson: *Saga Hafnarfjarðar 1908-1983 I*, Hafnarfjörður 1983.
- Biskupa sögur* útg. Hið íslenska bókmenntafélag I, Kaupmannahöfn 1958.
- Bjarni Sæmundsson: “Suðurkjálkinn” *Árbók ferðafélagsins* 1936, bls. 22-53.
- Brynjúlfur Jónsson. “Rannsóknir fornleifa sumarið 1907.” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1908, bls. 9-31.
- Brynjúlfur Jónsson: “Rannsóknir í Gullbringusýslu og Árnessýslu sumarið 1902” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1903, bls. 31-52.
- DI:** *Íslenzkt fornbréfasafn I-XVI*, Kaupmannahöfn/Reykjavík 1857-1972.
- Gísli Sigurðsson: “Fornubúðir” *Saga, Tímarít Sögufélagsins* III bindi, bls. 291-298.
- Hannes Þorsteinsson: “Rannsókn og leiðrjettingar á nokkrum bæjarnöfnum á Íslandi” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1923, bls. 1-96.
- Hildur Gestsdóttir & Sædis Gunnarsdóttir: 1998. *Fornleifar milli Skerseyrar og Langeyrar*. (Óprentuð skýrsla Fornleifastofnunnar Íslands; FS063-98131).
- Islandske Annaler indtil 1578*, G. Storm gaf út, Christiania 1888.
- ÍF:** *Íslenzk fornrit I-*, Reykjavík 1933-.
- Jarðabréf frá 16. og 17. öld. Útdrættir*, Gunnar F. Guðmundsson gaf út, Reykjavík 1993
- Jón Egilsson: “Biskupa annálar Jóns Egilssonar” *Safn til sögu Íslands og íslenzkra bókmennta að fornu og nýju* Kaupmannahöfn 1856, bls. 29-117.
- JJ:** J. Johnsen: *Jarðatal á Íslandi*, Kaupmannahöfn 1847.
- JÁM:** *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín*, III. Kaupmannahöfn 1943.
- KK:** Kålund, Kristian: *Íslenskir sögustaðir I-IV*, Steindór Steindórsson þýddi, Reykjavík 1987-89.
- Kristján Eldjárn: “Kapelluhraun og Kapellulág. Fornleifarannsóknir 1950-1954” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1955-1956, bls. 5-34
- Matthías Þórðarson: “Fundin á Hvaleyrri bein þriggja manna” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1925-1926, bls. 57-58.
- Matthías Þórðarson: “Gamlir legsteinar í Görðum á Álftanesi” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1904, bls. 33-40.
- Matthías Þórðarson: “Manngerðir hellar í Árnessýslu og Rangárvallasýslu” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1930-1931, bls. 1-76.

Matthías Þórðarson: “Þjóðmenjasafnið 1863-1813. Vöxtur þess og hagur fyrstu 50 árin”

Árbók hins íslenska Fornleifafélags 1912, bls. 1-47.

Ólafur E. Einarsson: “Höfuðbólið Krýsuvík og fjórtán hjáleigur þess” *Morgunblaðið*

[Lesbók] 7. mars, 1987, bls.4-6.

Ólafur Þorvaldsson: “Fornar slóðir milli Krýsuvíkur og Hafnarfjarðar” *Árbók hins*

íslenska Fornleifafélags 1943-1948, bls. 81-95.

Ólafur Þorvaldsson: “Grindarskarðavegur. (Selvogsleið)” *Árbók hins íslenska*

Fornleifafélags 1943-1948, bls. 96-107.

Piper, Kurt: “Kirkja Hamborgarmanna í Hafnarfirði” *Árbók hins íslenska*

Fornleifafélags

1969, bls. 126-130.

Sigurður Skúlason: *Saga Hafnarfjarðar* Reykjavík 1933.

Sveinbjörn Rafnsson: “Bergristur á Hvaleyri” *Árbók hins íslenska Fornleifafélags* 1974,

bls. 75-93.

Túnakort. Þjóðskjalasafn Íslands. Jarðadeild XIV. Uppdrættir af túnum 1917-18.

Þjóðminjaskráning í Hafnarfirði 1987-1990. Sigurður Bergsteinsson og Guðmundur Ólafsson skráðu.

Ö-Ás: Örnefni á Ási, Gísli Sigurðsson skráði.

Ö-Garðahverfi: Örnefni í Garðahverfi, Kristján Einarsson skráði.

Ö-Garðakirkjuland: Örnefni í Garðakirkjulandi, Ari Gíslason skráði.

Ö-Hafnarfjörður: Örnefni í Hafnarfirði.

Ö-Hafnarfjörður AG: Örnefni í Hafnarfirði, Ari Gíslason skráði.

Ö-Hamarskot: Örnefni í Hamarskoti.

Ö-Hvaleyri A: Örnefni á Hvaleyri, Ari Gíslason skráði.

Ö-Hvaleyri B: Örnefni á Hvaleyri, Gísli Sigurðsson skráði.

Ö-Krýsuvík: Örnefni í Krýsuvík, Ari Gíslason skráði.

Ö-Krýsuvík ath og viðb: Örnefni í Krýsuvík. Athugasendir og viðbætur úr bréfi frá Vilhjálmi Hinrik Ívarssyni.

Ö-Lónakot: Örnefni í Lónakoti, Gísli Sigurðsson skráði.

Ö-Ófriðarstaðir: Örnefni á Ófriðarstöðum, Gísli Sigurðsson skráði.

Ö-Ófriðarstaðir AG: Örnefni á Ófriðarstöðum, Ari Gíslason skráði.

Ö-Óseyri: Örnefni á Óseyri

Ö-Óttarsstaðir: Örnefni á Óttarsstöðum, Gísli Sigurðsson skráði

Ö-Óttarsstaðir AG: Örnefni á Óttarsstöðum, Ari Gíslason skráði.

Ö-Setberg AG: Örnefni í Setbergi, Ari Gíslason skráði.

Ö-Setberg GS: Örnefni í Setbergi, Gísli Sigurðsson skráði.

Ö-Setberg SP: Örnefni í Setbergi, Svanur Pálsson skráði.

Ö-Straumur: Örnefni í Straumi, leiðrétt skrá eftir Gísli Sigurðsson

Ö-Urriðakot: Örnefni í Urriðakoti, Svanur Pálsson skráði.

Ö-Þorbjarnarstaðir: Örnefni á Þorbjarnarstöðum, leiðrétt skrá eftir Gísli Sigurðsson